

Tratium Σερφος

Π. Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΤ 89

ΣΧΒ

Ηλιοπούλειο (Α.Ι.)

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Β/Γ = 49.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1955

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
1318

31/5/52
αναριθμός

Τρομείου Στεφανός

Σ. 2 Α. 14.

Στεφανός

ΜΕΤΑΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ⁶

S. Shirene

Σ. Τ

6 / 5 / 1957

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

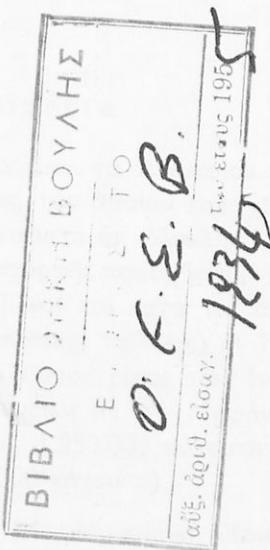

ΣΤ' 89 ΣΧΒ.

Ηλιοπούλου (Π.Ι.)

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

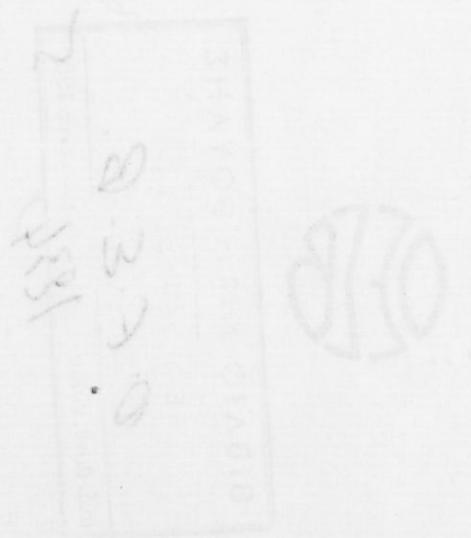

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1955

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

009
ΚΑΣ
ΣΤΕΒ
1318

ΖΗΠΩΡΥΞ ΖΗΤ ΔΙΦΔΡΩΣ

Η Ελληνική Δημοκρατία
επέδειξε ότι

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι, αἱ ὅποιαι ἀποτελοῦν τὴν Μεσογειακὴν Εύρωπην, εἶναι αἱ χερσόνησοι : Βαλκανική, Ἰταλική καὶ Πυρηναϊκή.

I. Η ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΤΑ ΚΡΑΤΗ

A'. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Εἰσαγωγή.— Ἡ Εύρωπαϊκὴ Τουρκία εἶναι τὸ τελευταῖον ὑπόλειμμα τῆς μεγάλης Εύρωπαϊκῆς Τουρκίας, τὴν ὅποιαν κατεῖχον οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος. Αὕτη ἔξετείνετο ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου καὶ ἐπὶ ἐνὸς τμήματος τῆς περιοχῆς τῶν Καρπαθίων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ (Βαλκανικὸς πόλεμος, Αος παγκόσμιος πόλεμος) οἱ Τοῦρκοι ἀπώλεσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πιλείστον μέρος τῶν ἐν Εύρωπῃ κτήσεών των καὶ περιωρίσθησαν κυρίως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. (Εύρωπαϊκὴ Τουρκία 23.975 τ. χμ., 1.250.000 κάτοικοι· Ἀσιατικὴ Τουρκία 738.760 τ. χμ., 14.900.000 κάτοικοι).

Φυσικὴ Γεωγραφία.— 1) **Ορια.** Ἡ Εύρωπαϊκὴ Τουρκία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, ἡ ὅποια ὀρίζεται πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἐλλάδος (κοιλάς κάτω Ἐβρου) καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τὰς ἄλλας πλευρὰς βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὔξείνου Πόντου, τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Ἐλλησπόντου καὶ

τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Σαφῆ φυσικὰ ὥρια μετὰ τῆς Ἐλλάδος καὶ τῆς Βουλγαρίας δὲν ύπαρχουν, διότι τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι συνέχεια τῆς Δυτικῆς καὶ Βορείου Θράκης.

2) Γεωλογικὴ πατασκευή. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη εἰς παλαιοτέραν, γεωλογικὴν ἐποχὴν ἦτο ἡνωμένη μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν γεωλογικὴν σύστασιν τῶν δύο αὐτῶν περιοχῶν. Ἀργότερον ἔλαβον χώραν καθιζήσεις, ἀποτέλεσμα τῶν ὅποιων εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τῆς Προποντίδος, τοῦ Εὔξείνου Πόντου καὶ τῆς λεκάνης τῆς Ἀδριανούπολεως, ἡ ὅποια ἀρχικῶς ἐκαλύφθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ θάλασσα αὗτη ἐπεκοινώνει μετὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἑβρου. Ἐκ τῶν καθιζήσεων ἐσχηματίσθησαν ἐπίσης καὶ ρήγματα ἀπὸ τὰ βαθύτερα τῶν ὅποιων ἔξτηλθον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς λυωμένα ὑλικά, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα, τὰ ὅποια ἀπαντῶνται εἰς τὴν παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον ὀρεινὴν περιοχὴν (Στράντζα ὄρος). Ὁ πλήρης χωρισμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔγινε διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν στενῶν Ἐλλησπόντου καὶ Βοσπόρου, τὰ ὅποια ἀλλοτε ἀπετέλουν κοιλάδα ἐνὸς μεγάλου ποταμοῦ. Οὗτος ἔρρεεν ἀπὸ τὴν παλαιὰν χώραν, ἡ ὅποια εύρισκετο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Τέλος ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανούπολεως λόγω τοῦ σχετικῶς μικροτέρου βάθους τῆς καὶ τῶν προσχώσεων τῶν εἰς αὐτὴν ρεόντων ὑδάτων ἐκ τῶν πέριξ ύψηλῶν περιοχῶν μετεβλήθη εἰς ξηράν.

3) Ἡ μορφὴ τοῦ ἔδαφους. Κατόπιν τῆς γεωλογικῆς του ιστορίας, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς :

α') τὰς παρακτίους ὑψηλὰς περιοχάς,

β') τὴν λεκάνην τῆς Ἀδριανούπολεως.

α') **Αἱ παρακτίοι ὑψηλαὶ περιοχαὶ** περιβάλλουν τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανούπολεως καὶ ἀποτελοῦνται, λόγω τῆς διαβρώσεως, τὴν ὅποιαν ὑπέστησαν, ἀπὸ χαμηλὰς ὄροσειράς. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι : τῆς Στράντζας (Στράντζα - ντάγ 1.030 μ.) παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον (πετρώματα κυρίως κρυσταλλικά) καὶ τοῦ Ἱεροῦ ὄρους (Τεκίρ - ντάγ 920 μ.) παρὰ τὴν Προπον-

τίδα και τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος (πετρώματα κυρίως ἀσβεστολιθικά). Ἡ πρώτη, ἡ ὅποια ἀποτελεῖ τὸν ΝΑ. κλάδον τοῦ Αἴμου, σχηματίζει τὴν χερσόνησον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ δευτέρα τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως.

Ἡ χερσόνησος τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐν χαμηλὸν ὁροπέδιον (250 μ. περίπου), τὸ δόποιον κλίνει ὁμαλῶς ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. καὶ διασχίζεται ἀπὸ σειρὰν παραλλήλων κοιλάδων, τῶν δόποιων τὸ στόμιον κατεκλύσθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Μία τῶν κοιλάδων αὐτῶν, αἱ ὅποιαι ἀκολουθοῦν τὴν κλίσιν τοῦ ἔδαφους, εἶναι καὶ ἡ σχηματίζουσα τὸν **Κεράτιον κόλπον**.

Ἡ Χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως εἶναι γενικῶς ὁρεινή, τὸ δὲ ὑψος τῆς ἀνέρχεται συνεχῶς ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ.

β') Ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανουπόλεως (μέσον ὕψος 40-100 μ.) εἶναι μία εύρεια ταφροειδής περιοχή, ἡ ὅποια ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν τοποθεσίαν μὲ τὴν Προποντίδα. Διαφέρει ὅμως ταύτης, διότι ὑπέστη μικροτέραν καθίζησιν *.

Τὸ ἔδαφος τῆς λεκάνης τῆς Ἀδριανουπόλεως δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐπίπεδον, καθόσον ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν ὑδάτων, ἡ ὅποια ἥρχισεν εὐθὺς ὡς μετεβλήθη εἰς ξηράν, ἐσχηματίσθησαν μικραὶ κοιλάδες καὶ λοφοσειραί, μεταξὺ τῶν δόποιων ἐκτείνονται περιοχαὶ συνήθως ἐλώδεις. Ἡ λεκάνη αὗτη συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Δυτικῆς Θράκης διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ κάτω Ἔβρου καὶ μετὰ τῆς Βουλγαρίας διὰ δύο στενωπῶν, αἱ ὅποιαι ἀκολουθοῦν τὰς κοιλάδας τοῦ Ἔβρου καὶ τοῦ Τόντζου. Σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἔβρου μεταξὺ Ροδόπης καὶ ΝΑ. διακλαδώσεων τοῦ Αἵμου, τὴν δόποιαν ἀκολουθεῖ ἡ διεθνής δόδος Κωνσταντινουπόλεως — Σόφιας — Κεντρικῆς Εὐρώπης.

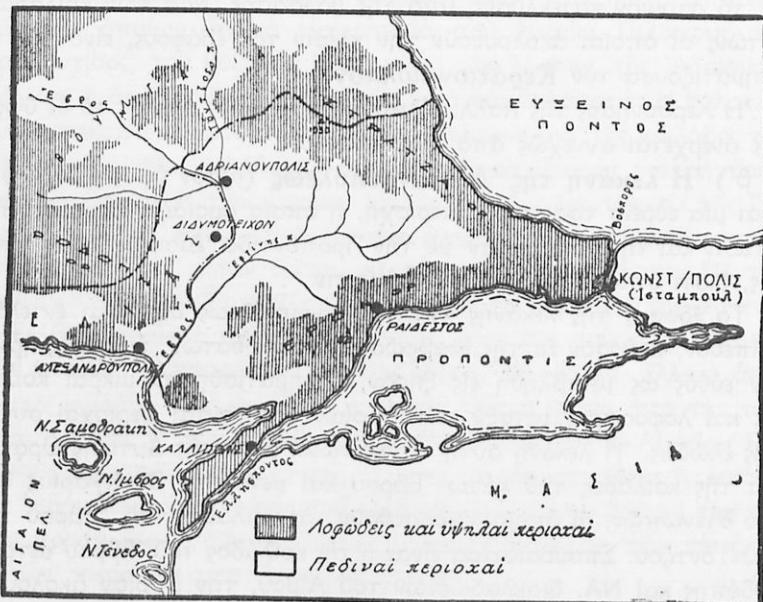
Τὸ ἔδαφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ὑπὸ ὑλικῶν μεταφερομένων ὑπὸ τῶν ρεόντων ὑδάτων ἀπὸ τὰς πέριξ ὑψηλάς περιοχάς.

Τὰ Στενά.— Τὸ ἔδαφος τῆς Εύρωπαϊκῆς Τουρκίας ἔχει διεθνῆ σημασίαν ὅχι τόσον διὰ τὴν εὐφορίαν του, ὃσον διὰ τὴν θέσιν του, διότι δεσπόζει τῶν δύο στενῶν πορθμῶν, τοῦ Ἑλλησπόν-

(*) Ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἡ Προποντίς δύνανται νὰ παραβληθοῦν ὡς πρὸς τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν μὲ τὴν λεκάνην τῆς Βοιωτίας καὶ τὸν Βόρειον Εύβοϊκὸν κόλπον.

του μήκους 60 χμ. περίπου καὶ πλάτους 1.200 ἔως 3.000 μ., καὶ τοῦ Βοσπόρου, μήκους 30 χμ. περίπου καὶ πλάτους 750 ἔως 3.500 μ. Τὸ βάθος τῶν εἶναι 50 - 60 μ.

Οἱ πορθμοὶ οὗτοι ἔχουν τεραστίαν οἰκονομικὴν καὶ στρατηγικὴν ἀξίαν, καθόσον συνδέουν τὰς πλουσίας εἰς γεωργικά, δασικά, καὶ ὀρυκτὰ προϊόντα χώρας τῆς Μαύρης θαλάσσης μετὰ τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Καὶ τοὺς δύο πορθμοὺς διατρέχουν ἴσχυ-

Φυσικὸς χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

ρὰ ρεύματα, τὰ ὅποια ὄφείλονται εἰς τὴν εἰσροήν τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ἡ ὅποια ἐπειδὴ ὑφίσταται ἀσθενεστέραν ἔξατμισιν, λόγῳ τοῦ ψυχροτέρου κλίματός της, καὶ τροφοδοτεῖται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς, χύνει τὰ πλεονάζοντα τῶν ὑδάτων της εἰς τὴν Μεσόγειον. Οἱ BA. ἀνεμοί, οἱ ὅποιοι ἐπικρατοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, ἐπιταχύνουν τὰ ἀπὸ τῆς Μαύρης Θαλάσσης πρὸς τὴν Μεσόγειον ρεύματα.

Ποταμοί, κλῖμα, βλάστησις.— Τὰ περισσότερα ύδατα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, λόγῳ τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς τοῦ ἐδά-

φους της, συλλέγονται παρά τοῦ ποταμοῦ Ἐργίνη, ὁ ὄποιος εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἐβρου.

Παρά τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῶν ἀκτῶν (1 χμ. ἀκτῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς 30 τ. χμ. ἐδάφους), τὸ κλῖμα τῆς Θράκης εἶναι γενικῶς δριμύ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αὐτή εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ψυχροὺς κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμους. Οὗτοι εἶναι ψυχροί, διότι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ Σιβηρίαν.

Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι 14 βαθμῶν (Αθῆναι 16 βαθμοί). Γενικῶς ἡ θερμοκρασία κατέρχεται ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἡ διανομὴ τῶν βροχῶν δὲν εἶναι ὀμοιόμορφος. Περισσοτέρας βροχὰς δέχονται αἱ ψυχραὶ καὶ ύψηλαὶ παράκτιοι περιοχαὶ καὶ κυρίως ἡ τῆς Στράντζας, διότι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς θαλασσίους ἀνέμους (600–800 χιλιοστομ.). Εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανουπόλεως τὸ ὑψος τῆς ἐτησίας βροχῆς εἶναι δλιγάτερον τῶν 500 χιλιοστομ., καθόσον οἱ θαλάσσιοι ἀνεμοί δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως.

Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ νότια παράλια (παρόλια τοῦ Αίγαίου Πελάγους, χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως, ἀκταὶ τῆς Προποντίδος, πρὸς Ν. τῆς Ραιδεστοῦ), λόγω τῆς ἐπιδράσεως τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν· αἱ ἀκταὶ τοῦ Εὔξείνου Πόντου ἀπὸ τῆς χερσονήσου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, λόγω τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως τῶν ΒΑ. ἀνέμων, ἔχουν κλῖμα πόντιον (χειμῶν ψυχρός, μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας ἀπότοιμοι)· τὸ λεκανοπέδιον τέλος τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπειδὴ δὲν εύρισκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἔχει κλῖμα ἡ πειραικόν, τὸ ὄποιον δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς μεταβατικὸν ἀπὸ τὸ μεσογειακόν πρὸς τὸ ἡπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης.

Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη δὲν ἔχει ὀμοιόμορφον βλάστησιν εἰς δύλας τὰς περιοχάς, καθόσον δὲν ἔχει παντοῦ τὸ ὕδιον κλῖμα. Αἱ ύψηλαὶ περιοχαὶ καὶ κυρίως αἱ πρὸς τὸν Εὔξεινον ἐστραμμέναι κλιτύες τῆς Στράντζας, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας βροχάς των, καλύπτονται ἀπὸ δάση (πλάτανοι, πτελέαι, δρύες, πεῦκα, κυπάρισσοι κτλ.). Τὸ ἐσωτερικόν, λόγω τοῦ ὅτι δέχεται μικρὰν ποσότητα βροχῆς, εἶναι χώρα στεππώδης*.

(*) Στεππώδης χώρα ἡ ἀπλῶς στέππη λέγεται ἡ ἔκτασις, ἡ ὄποια κατά

‘Ανθρωπογεωγραφία.— 1) Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις. Η Ἀνατολικὴ Θράκη, χάρις εἰς τὰ εὔφορα προσχωσιγενῆ ἐδάφη της, εἶναι χώρα γεωργική. Τὰ παραγόμενα προϊόντα ποικίλουν ἀναλόγως τοῦ κλίματος. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικόν, καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, καπνός, ἄμπελοι καὶ μορέαι. Εἰς τὰς παροποταμίους ἐκτάσεις εὐδοκιμοῦν ἡ ὅρυζα, ὁ βάμβαξ καὶ τὰ λαχανικά.

Εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὄποιαι ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν, ἡ γεωργία παρουσιάζει μεγαλυτέραν ποικιλίαν. Καλλιεργοῦνται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἐλαῖαι καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα (συκαῖ, ἀμυγδαλαῖ, ροδιαῖ κτλ.).

Γενικῶς ἡ γεωργία δὲν παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι ἡ καλλιέργεια δὲν γίνεται κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν. Τὸ εὔφορον ἐδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης δύναται νὰ παραγάγῃ μεγάλας πισότητας σιτηρῶν, βάμβακος, καπνοῦ, οἴνου, ἡ δὲ καλλιέργεια τῆς μορέας δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς ἐντατικὴν μεταξοστικαληκοτροφίαν.

Αἱ περιοχαί, αἱ ὄποιαι διατίθενται διὰ τὴν βοσκὴν τῶν ζώων, κατέχουν μεγάλας ἐκτάσεις. Εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς τρέφονται κυρίως αἰγοπρόβατα, εἰς δὲ τὰς πεδινὰς βόες καὶ βούβαλοι, οἱ ὄποιοι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὰς γεωργικὰς ἀνάγκας.

Ἡ συγκοινωνία τῶν παραλίων μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ δυσχεραίνεται ἔνεκα τῶν ὑψηλῶν παρακτίων περιοχῶν. Κυρία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶναι ἡ τοῦ Ὁριάν Ἐξπρές, ἡ ὄποια συνδέει τὰ δύο σπουδαιότερα κέντρα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀφ’ ἔνδος καὶ μετὰ τῆς Ἀσίας ἀφ’ ἔτέρου. Ἡ γραμμὴ αὕτη εἶναι σπουδαία διεθνῆς ὁδός. Εἰς τὸ Πύθιον διακλαδίζεται πρὸς τὴν Ἀλεξανδρούπολιν. Ἐκτὸς τῆς σιδηρορομικῆς συγκοινωνίας ὑπάρχουν καὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί, αἱ ὄποιαι συνδέουν τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν καλύπτεται ἀπὸ χαμηλὴν καὶ ἀραιάν χλόην καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἔηρασίας εἶναι γυμνή. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ δτὶ λόγῳ τῆς μικρᾶς πισότητος τῶν βροχῶν δὲν δύνανται νὰ ἀναπτυχθοῦν μεγάλα δένδρα.

‘Η μεγάλη βιομηχανία ύστερει λόγω έλλειψεως κινητηρίου δυνάμεως και κεφαλαίων. Τήν σπουδαιοτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ κλάδοι, οἱ ὅποιοι ἐπεξεργάζονται ἔγχωρια προϊόντα (δημητριακούς καρπούς, βάμβακα, μέταξαν, καπνόν). Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἰναι ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Ἀδριανούπολις. Τὸ ἐμπόριον εύρισκεται κυρίως εἰς χειρας τῶν Ἐλλήνων, τῶν Ἀρμενίων, τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τῶν Εὐρωπαίων. Σπουδαιότερος λιμὴν εἰναι ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τὰς ἀνεπαρκεῖς ἀποβάθρας τῆς. Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἡ κίνησίς του εἰναι κατὰ πολὺ κατωτέρα τῆς τοῦ Πειραιῶς. Εἰσάγει κυρίως βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἔξαγει γεωργικά. ‘Η μεγάλη διαφορὰ τῆς συγκομιδῆς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἔτους εἰς τὸ ἄλλο προξενεῖ μεγάλην αὔξομείωσιν εἰς τὴν ἔξογωγήν.

2) Κάτοικοι. Μετὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1922 ἡ Τουρκικὴ Θράκη, πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων καὶ ὀλίγων Ἀρμενίων καὶ Ἰσραηλιτῶν. Τὴν μεγαλυτέραν πυκνότητα ἔχει ἡ χερσόνησος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθόσον χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν της θέσιν ἔχει τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ σπουδαιότερον ἀστικὸν κέντρον ὀλοκλήρου τῆς Τουρκίας. Ἀκολουθοῦν ἡ περιοχὴ τῆς Ραιδεστοῦ χάρις εἰς τὰ μεσογειακά της προϊόντα καὶ ἡ στεππώδης περιοχὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ μετὰ τῆς ὁρεινῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως.

‘Η Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς Κωνσταντινούπολεως, εἰναι χώρα ἀραιοκατῳκημένη (52 κατ. εἰς 1 τ. χμ.).

Πόλεις.— Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ πλησίον τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων κεῖται ἡ Ἀδριανούπολις (36.000 κ.), τῆς ὅποιας ἡ ἀνάπτυξις ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικὴν της θέσιν, καθόσον δεσπόζει τῆς ὁδοῦ, ἡ ὅποια ἑνώνει τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης. ‘Η πόλις αὕτη, ἡ ὅποια κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συναντῶνται οἱ ποταμοὶ Ἀρδας, Τόντζος καὶ Ἐβρος, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὄνομαστὸν εἰναι τὸ τέμενος τοῦ Σουλτάνου Σελήμ. Χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας ἔχει ἀξιόλογα μεταξουργεῖα. Πρὸ τῆς ἀν-

ταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν ἡ πόλις ἦτο ἀνθηροτέρα οἰκονομικῶς, διότι εἶχε μεγαλύτερον πληθυσμόν.

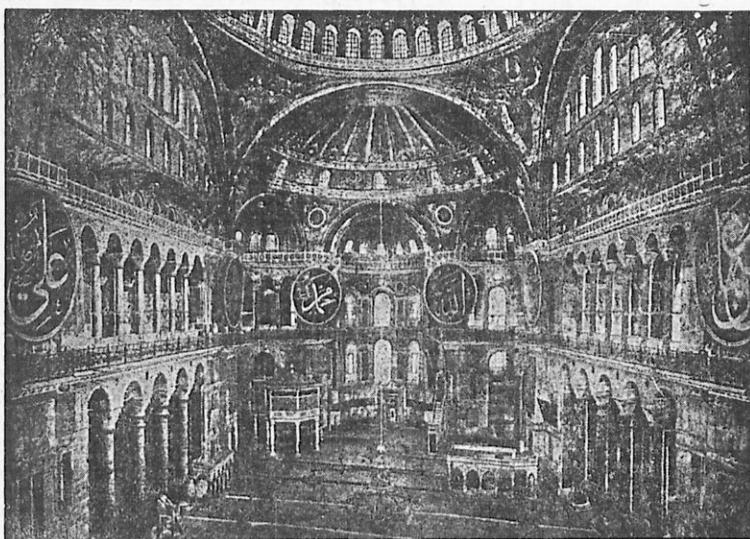
"Αλλαι πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης είναι αἱ Σαράντα Ἐπικλησίαι, εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Στράντζας, αἱ διποῖαι συνδέονται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς κυρίας γραμμῆς Ἀδριανουπόλεως—Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Βιζένη, ἡ Ἀρκαδιούπολις καὶ ἡ Τυρολόη. Εἰς τὰς ὁκτάς τῆς Προποντίδος ἡ Ραιδεστός καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἡ Καλλίπολις.

'Ο ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἐκτίσθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (532—537 μ. Χ.) καὶ μετεβλήθη εἰς τζαμίον μετὰ τὴν ἔλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Εἰς τὴν νοτίαν περιοχὴν τοῦ Βοσπόρου πέριξ τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ εἰς γραφικωτάτην τοποθεσίαν κεῖται ἡ Κωνσταντινούπολις (τουρκ. Ἰσταμπούλ, 740.000 κ.), ἡ πόλις τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, «ἡ Βασιλὶς τῶν πόλεων». Αὕτη ἴδρυθη τὸ πρῶτον ἀπὸ Μεγαρεῖς ἀποίκους κατὰ τὸν 7ον π.Χ. αἰῶνα ὑπὸ τὸ ὄνομα Βυζάντιον. Ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου (324 μ.Χ.) κατέστη ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἔπειτα τῆς Βυζαντινῆς. Ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1919 ἦτο πρωτεύουσα τῆς Τουρ-

κικῆς Αύτοκρατορίας (άπό τοῦ 1919 είναι ἡ "Αγκυρα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν"). Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ ὅποια ὀνομάζεται καὶ 'Ἐπτάλοφος, διότι τὸ τοπίον, ἐπὶ τοῦ ὅποιού είναι ἐκτισμένη, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἔπτά λόφους, είναι ἡ ἔδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἑκκλησίας. Μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν μνημείων της τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ ὅποιος ἔχει μεταβληθῆ ὑπὸ τοῦ Κεμαλικοῦ καθεστῶτος εἰς μουσεῖον.

'Εσωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

'Απὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἔπαυσε νὰ παίζῃ σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν Ἱστορίαν, διότι είναι μία ἀπὸ τὰς κλεῖδας τοῦ κόσμου. Ἡ σπουδαιότης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον δεσπόζει διεθνῶν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ὄδῶν.

α') Αἱ κατὰ ξηρὰν ὄδοι. Μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης καὶ τῆς Δυτικῆς Ἀσίας ὁ Βόσπορος είναι τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον ἡ Εύρωπαϊκὴ ὁδός, ἡ ὅποια ἀκολουθεῖ τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν

Δουνάβεως (μέχρι τοῦ Βελιγραδίου), Μοραύα, Νισαύα καὶ "Εθρου, συναντῷ τὴν Ἀσιατικήν, ἡ ὁποία διὰ τῶν ὄροπεδίων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας φθάνει εἰς τὴν Κεντρικήν Ἀσίαν. Ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι ἡ «παλαιά ὁδὸς τῆς μετάξης», διὰ τῆς ὁποίας τὸ ποιλύτιμον. προϊόν μετεφέρετο ἀπὸ τὴν Ἀπωλεῖαν εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ καὶ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου ἡ ὁδὸς αὕτη ἔχασε τὴν παλαιάν της σημασίαν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ὅμως διὰ τῆς κατασκευῆς τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως—Βαγδάτης, τῆς ὁποίας ἐλάχιστον τμῆμα ὑπολείπεται μεταξὺ Τουρκίας καὶ Μεσοποταμίας, ἐπανακτᾶ τὴν σπουδαιότητά της, καθόσον εἶναι ἡ συντομωτέρα ὁδὸς μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Περσικοῦ κόλπου.

β') Ἡ θαλασσία ὁδός. Ὁ Βόσπορος, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς στενὸς πορθμός, συνδέει τὴν Μαύρην Θάλασσαν μὲ τὴν Μεσόγειον διὰ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Λόγῳ τῆς θέσεώς του αὐτῆς, εἶναι, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἡ μόνη θαλασσία ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας διοχετεύονται τὰ γεωργικὰ προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν Καρπαθίων πρὸς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς ΝΔ. Εὐρώπης πρὸς τὰς χώρας τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

Εἰς τὴν θέσιν λοιπὸν αὐτήν, εἰς τὴν ὁποίαν διασταυροῦνται ὁδοὶ διεθνοῦς σημασίας, ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της ἡ Κωνσταντινούπολις, καθὼς καὶ τὴν σπουδαιότητά της ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ στρατηγικῆς ἀπόψεως.

Τὸ κέντρον τῆς πόλεως εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἡ μεγαλυτέρᾳ ὅμως ἐμπορικῇ κίνησις παρατηρεῖται εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς συνοικίας τοῦ Πέραν καὶ τοῦ Γαλατᾶ, αἱ ὁποῖαι κείνται πρὸς Β. Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ ὁποία ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς διὰ τοῦ προαστείου τῆς Χρυσούπολεως, εἶναι τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντᾶται ἡ Εὐρώπη μετὰ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ γραφικότης τῆς τοποθεσίας της θέλγει ὅλους τοὺς ἐπισκέπτας της.

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν μέγα μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, δ ὁποῖος ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τοῦτο ἡ οἰκονομικὴ κίνησις τῆς πόλεως

δέν είναι τόσον ἀνθηρὰ ὅσον κατὰ τὴν προπολεμικὴν ἐποχήν, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ λιμένος της.

Β. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

‘Ιστορικὴ ἀνασκόπησις.— Κατὰ τοὺς ἰστορικοὺς οἱ Βούλγαροι είναι λαὸς Ἀσιατικός. Ὡς πρώτη κατοικία των θεωρεῖται ἡ περιοχὴ παρὰ τὸν Βόλγαν ποταμόν, ἐκ τοῦ ὅποιου μερικοὶ παράγουν τὸ ὄνομά των. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὸν 7ον μ.Χ. αἰῶνα καὶ κατ’ ἀρχὰς ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον χώρας, μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ τότε αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, καθόσον ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπερασπίζουν τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς ἄλλων βαρβάρων λαῶν. Ἀργότερον ἐπεξετάθησαν εἰς ὅλας τὰς μεταξὺ Δουνάβεως, Αἴμου, Μαύρης Θαλάσσης καὶ Σερβίας χώρας, αἱ ὅποιαι ἐκ τοῦ ὀνόματός των ὠνομάσθησαν Βουλγαρία. Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν ἐπέκτασίν των ἐγκατέλειπον τὰ ἴδια των ἥθη καὶ ἔθιμα, καθὼς καὶ τὴν γλῶσσάν των, καὶ ἐμάνθιαν τὴν γλῶσσάν των καὶ ἀπώλεσαν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν πρότερον ἐγκατεστημένων Σλαύων, δηλαδὴ ἔξεσλαυίζοντο. Εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς λαοὺς συνέβη τὸ ἔξῆς παράδοξον. Οἱ μὲν Βούλγαροι διετήρησαν τὸ ὄνομά των καὶ ἀπώλεσαν τὴν γλῶσσάν των, οἱ δὲ Σλαύοι διετήρησαν τὴν γλῶσσάν των καὶ ἀπώλεσαν τὸ ὄνομά των. Ἀργότερον οἱ Βούλγαροι ἐδέχθησαν παρὰ τοῦ Βυζαντίου τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, κατὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων ὑπετάγησαν εἰς αὐτούς.

Τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς νεωτέρας ἰστορίας τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὰ ἔξης : Κατὰ τὸ ἔτος 1878, χάρις εἰς τὴν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν τῆς Ρωσίας, ἡ Βουλγαρία ἀπεσπάσθη τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ νέον Βουλγαρικὸν κράτος ἦτο ἡγεμονία ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὴν μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἴμου περιοχὴν, ἑκτάσεως 64.390 τ. χμ. Κατὰ τὸ ἔτος 1885 κατελήφθη πραξικοπηματικῶς ἡ πρὸς N. τοῦ Αἴμου περιοχή, ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμαλία, ἑκτάσεως 35.000 τ. χμ. Κατὰ τὸ ἔτος 1908 ἡ Βουλγαρικὴ ἡγεμονία ἀνεκρύχθη ἀνεξάρτητον βασίλειον, κατὰ δὲ τοὺς πολέμους 1912 καὶ 1913 κατελήφθη ἡ Δυτικὴ Θράκη, ἡ ὅποια ἀπωλέσθη

κατά τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Τέλος κατά τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον προσητήθη ἡ Δοβρουστσᾶ, ἡ ὅποια πρότερον κατείχετο ὑπὸ τῆς Ρουμανίας. Σήμερον ἡ ἔκτασις τῆς Βουλγαρίας ἀνέρχεται εἰς 110.000 τ. χμ. καὶ ὁ πληθυσμός τῆς εἰς 6.900.000 κατοίκους.

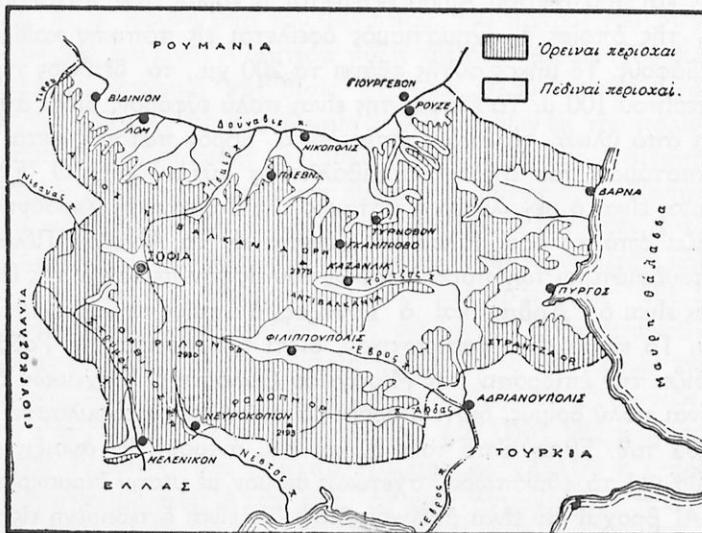
Ορια.— ‘Η Βουλγαρία συνορεύει πρὸς Ν. μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἐλλάδος, πρὸς Δ. μετὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας, πρὸς Β. μετὰ τῆς Ρουμανίας καὶ πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. ‘Η Βουλγαρία κατέχει σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν. Αὕται εἰναι : α') ἡ ὁδός, ἡ ὅποια συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εύρωπην μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ “Εβρου ποταμοῦ, β') ἡ ὁδός, ἡ ὅποια συνδέει τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ τοῦ Βουκουρεστίου διὰ τῶν κοιλάδων Στρυμόνος καὶ Ἰσκερ.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Βουλγαρίας, σχήματος περίπου τετραπλεύρου, διαιρεῖται εἰς τρεῖς φυσικὰς περιοχάς : α') τὴν Νότιον Βουλγαρίαν, β') τὴν Βόρειον Βουλγαρίαν, καὶ γ') τὴν Δυτικήν Βουλγαρίαν.

α') Νότιος Βουλγαρία. ‘Η Νότιος Βουλγαρία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ροδόπην καὶ ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω “Εβρου.

‘Η Ροδόπη. ‘Η ὁροσειρὰ τῆς Ροδόπης, τῆς ὅποιας τὰ νότια ὑψώματα ἀνήκουν εἰς τὴν Ἐλλάδα περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν κοιλάδων Νέστου πρὸς Δ. καὶ κάτω “Εβρου πρὸς Α. ‘Η ὁροσειρὰ αὕτη μὲ τὴν ἐκ Δ. πρὸς Α., περίπου, διεύθυνσίν της, τοὺς ἀραιούς καὶ ὑψηλούς αὐχένας τῆς καὶ τὴν ἔλλειψιν κοιλάδων, αἱ ὅποιαι νὰ τὴν διασχίζουν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., δυσχεραίνει τὴν μετὰ τοῦ Αίγαίου Πελάγους ἐπικοινωνίαν τῆς Βουλγαρίας. Τὰ πετρώματά της εἰναι παλαιὰ (εἰναι μία ἀπὸ τὰς παλαιοτέρας ὁροσειρὰς τῆς Εύρωπης) καὶ ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ κρυσταλλικούς σχιστολίθους καὶ γρανίτας, ὅπως καὶ τῶν ὀρέων τῆς Μακεδονίας. Αἱ κορυφαί της, λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὅποιαν ὑπέστησαν, εἰναι γενικῶς χαμηλαὶ καὶ ἀπεστρογγυλωμέναι. ‘Η ὑψηλοτέρα ἐξ αὐτῶν (2.190 μ.) εὑρίσκεται πρὸς Β. τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ “Αρδα, παραποτάμου τοῦ “Εβρου, τοῦ ὅποιου ἡ κοιλάς εἰναι ἡ σπουδαιοτέρα περιοχὴ τῆς Ροδόπης. Αὕτη διευθύνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. καὶ ὁφείλεται εἰς ρῆγμα τοῦ ἐδάφους, τὸ ὅποιον ἡκολούθησαν τὰ ρέοντα ὕδατα.

Τὸ κλῖμα τῆς κοιλάδος εἶναι ἡπειρωτικόν, καθόσον οἱ θαλάσσιοι δῆμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως. Ἡ δὲινὴ περιοχὴ ἔχει κλῖμα δρεινὸν (χειμών δριμὺς καὶ μαρκᾶς διαφρείας, θέρος δροσερόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ ἀνύπαρκτοι). Τὸ κλῖμα αὐτὸν μεταβάλλεται ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας περιοχὰς πρὸς τὰς χαμηλοτέρας. Ἡ χιὼν πίπτει ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ἕως τὸν Μάιον· κατὰ τὸ θέρος δὲν ὑπάρχουν χιόνες. Λόγω τοῦ ἀρκετοῦ ὕψους αἱ βροχαὶ ὑπερβαίνουν τὰ 0,80 μ. Χάρις εἰς τὰς πολλὰς βροχὰς καὶ εἰς τὰ κρυσταλλικὰ πετρώματα, τὰ ὅποια διατηροῦν τὴν υγρασίαν, αἱ περιοχαὶ, αἱ

Φυσικὸς Χάρτης τῆς Βουλγαρίας.

ὅποιαι εὔρισκονται κάτω τῶν 1.800 μ. καλύπτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ πλούσια δάση (κυρίως δρυῶν καὶ δένδρων). Αἱ περιοχαὶ, αἱ ὅποιαι δὲν ἔχουν δάση, καλύπτονται ἀπὸ χλόην καὶ χρησιμεύουν ὡς βοσκαὶ τῶν μικρῶν κυρίως ζώων κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον.

Οἱ κάτοικοι τῶν ὁρειῶν περιοχῶν ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ὑλοτομίαν, εἰς τὴν παρασκευὴν ξυλανθράκων καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν πρὸ παντὸς μικρῶν ζώων. Οἱ ύλοτόμοι καὶ οἱ ἀνθρακεῖς κατοικοῦν εἰς τὰς δασώδεις περιοχάς, οἱ δὲ κτηνοτρόφοι ζοῦν βίον νομαδικὸν (τὴν χειμερινὴν περίοδον εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς καὶ τὴν

θερινήν είς τὰς ὑψηλάς). Ἡ γεωργία εἶναι ἀνεπτυγμένη μόνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀρδα καὶ τῶν παραποτάμων του, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως καπνός, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἄμπελοι. Ἡ περιοχὴ τῆς Ροδόπης, λόγῳ τῆς μικρᾶς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως της, εἶναι ἀραιῶς κατωκημένη (30 περίπου κάτοικοι εἰς ἕκαστον τ. χμ.) καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἔχει μεγάλα ἀστικὰ κέντρα.

Ἡ κοιλὰς τοῦ "Ἐβροῦ. Μεταξὺ τῶν ὄροσειρῶν τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Νοτίου Αἴμου ἐκτείνεται ἡ κοιλάς τοῦ ποταμοῦ "Ἐβρου, τῆς ὃποις ὁ σχηματισμὸς ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἔδαφους. Τὸ μῆκος αὐτῆς φθάνει τὰ 200 χμ., τὸ δὲ ὄψος της εἶναι περίπου 100 μ. Τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικά, τὰ ὃποια μετέφερεν ὁ "Ἐβρος ποταμὸς μετὰ τῶν παραποτάμων του ἀπὸ τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν ὅρη. Ὁ "Ἐβρος, ὁ ὃποιος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Ρίλον καὶ χύνεται εἰς τὸ Αίγαιον Πέλαγος. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν παραποτάμων του εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βούλγαρίας εἶναι ὁ "Αρδας καὶ ὁ Τόντζος, ὁ ὃποιος πηγάζει ἀπὸ τὸν Αἴμον. Τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικόν, διότι ἡ ὄροσειρὰ τῆς Ροδόπης ἐμποδίζει τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Ὁ χειμῶν ὅμως δὲν εἶναι πολὺ δριμύς, διότι ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Αἴμου προφυλάσσει τὴν κοιλάδα τοῦ "Ἐβρου ἀπὸ τὸν Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμους. Ἡ ἄνοιξις εἶναι γλυκεῖα καὶ τὸ φθινόπωρον σχετικῶς θερμὸν μὲ μέσην θερμοκρασίαν 12 °. Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι ἀφθονοι, διότι δὲν εἶναι ἐκτειμένη εἰς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους (500 περίπου χιλιοστόμ. εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Φιλιππούπολεως). Ὁ Βούλγαρος ὅμως γεωργὸς ἀναπληρώνει τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν δι' ἀρδευτικῶν μηχανῶν (μαγκανοπήγαδα).

Χάρις εἰς τὴν εὐφορίαν τοῦ ἔδαφους καὶ εἰς τὸ εύνοϊκὸν κλίμα παράγονται πολλὰ καὶ ποικίλα γεωργικά προϊόντα: δημητριακοὶ καρποί, καπνός, ζαχαροῦχα τεῦτλα, ὅρυζα, λαχανικά, κτηνοτροφικά προϊόντα, οίνος, ὀπῶραι, μορέαι κτλ. Ἐκ τῶν δημητριακῶν καρπῶν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἔρχεται ὁ σῖτος. Εἰς τὰς πλευράς τῶν λόφων καλλιεργοῦνται αἱ ἄμπελοι* καὶ εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοὶ

(*) Αἱ ἄμπελοι δὲν εύδοκιμοῦν εἰς χαμηλάς περιοχάς, διότι αὗται προσβάλλονται συχνὰ κατὰ τὴν ἄνοιξιν ἀπὸ παγετούς.

τῶν αἱ μορέαι. Οἱ ἄγροι τῆς ὀρύζης εὐρίσκονται εἰς τὰς πορὰς τὸν "Ἐβρον περιοχάς διὰ νὰ ποτίζωνται εὐχερῶς, οἱ δὲ φυτεῖαι τῶν ὀπωροφόρων δένδρων (δαμασκηνέαι, ροδακινέαι, καρυαί, συκαί κτλ.), περιβάλλουν τοὺς κατωκημένους τόπους.

Ἡ κοιλάς τοῦ "Ἐβρου, χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικά της προϊόντα, εἶναι πυκνῶς κατωκημένη. Ὁ πληθυσμός, ἐπειδὴ ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, συγκεντροῦται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς χωρία, τὰ ὅποια δὲν ἀπέχουν πολὺ μεταξύ των. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ **Φιλιππούπολις**, ἡ ὅποια κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς κοιλάδος τοῦ "Ἐβρου. Αὕτη ίδρυθή ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, τοῦ πατρὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Βουλγαρίας (100.000 κ.). Ἡ καλὴ γεωγραφική της θέσις* καὶ τὰ πλούσια προϊόντα τῆς περιοχῆς της ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀξιολόγου ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς κινήσεως. Τὸ ἐμπόριον, τὸ ὅποιον εἶναι πολὺ παλαιόν, λόγῳ τῆς θέσεώς της, διενηργεῖτο ἀλλοτε κυρίως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, σήμερον ὅμως μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν σπουδαιότεραι εἶναι : τῆς ζαχάρεως, τοῦ ἀλεύρου, τοῦ καπνοῦ, τῆς ὀρύζης καὶ τοῦ σάπωνος. Μετὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἀξιολογώτεραι πόλεις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κοιλάδος τοῦ "Ἐβρου εἶναι : **Στάρα Ζαγόρα** (30.000 κ.) εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Νοτίου Αἴμου, **Χάσκοβον** (27.000) εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ροδόπης, καὶ **Τατάρ Παζαρζέκιν** (23.000 κ.) πρὸς Δ. τῆς Φιλιππουπόλεως. Αὕται εἶναι ἀγοραὶ ἀνταλλαγῆς προϊόντων μεταξύ τῶν κατοίκων τῆς πεδιάδος καὶ τῶν ὀρειῶν περιοχῶν.

Εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὔξείνου Πόντου εἶναι ὁ **Πύργος** (46.000 κ.), ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Βουλγαρίας. Χάρις εἰς τὴν καλήν του συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔξυπηρετεῖ ὀλόκληρον τὴν χώραν, ἀφ' ὃτου ἡ Βουλγαρία ἔχασε τὴν Δυτικὴν Θράκην κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον.

β') Βόρειος Βουλγαρία. Ἡ Βόρειος Βουλγαρία περιλαμβάνει τὰς ἔξης περιοχάς : Τὸν Αἴμον, τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως, τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα καὶ τὰ Ἀντιβαλκάνια.

"Ο Αἴμος (βουλγαριστὶ Στάρα Πλάνινα, ἥτοι παλαιὸν ἔρος).

(*) Κεῖται ἐπὶ τῆς διεθνοῦς ὁδοῦ Βελιγραδίου—Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ ὅρος Αἴμος ἡ Μπαλικάν (λέξις τουρκική σημαίνουσα ὅρος), ἐκ τοῦ ὁπίοις ὄλως ἀκαλαισθήτως καὶ ξενικῶς ὀνομάσθη ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος καὶ «Βαλκανικὴ Χερσόνησος» ἡ «τοῦ Αἵμου», ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν ὁροσειράν ὅχι μόνον τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου. τῆς Ἀνατολικῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ **Τιμόκη**, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὰ σερβιούλγαρικά σύνορα, καὶ σχηματίζει τὸ νότιον ὄριον τῆς μεγάλης κοιλάδος τοῦ κάτω Δουνάβεως. Εἰς τὸ δυτικόν του τμῆμα ἔχει σχῆμα τόξου μὲ διεύθυνσιν πρὸς τὰ ΝΑ., ἔπειτα ὅμως διαστηρεῖ μέχρι τοῦ Αίμονίου ἀκρωτηρίου τοῦ Εύζείνου Πόντου, εἰς τὸ ὅπιον καὶ καταλήγει, γενικῶς διεύθυνσιν πρὸς Α. Ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ του τμήματος ἀναχωροῦν δύο κλάδοι: ὁ εἰς διευθύνεται πρὸς τὰ Ν.Α., ὁ δὲ ἄλλος πρὸς τὰ ΒΑ. Ὁ πρῶτος σχηματίζει τὴν χερσόνησον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ὅρ. Στράντζα), ὁ δὲ δεύτερος τὸ δροπεδίον τῆς Δοβρουστᾶς, τὸ ὅπιον ἀναγκάζει τὸν Δούναβιν νὰ λάβῃ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν διεύθυνσιν πρὸς Β.

Τὸ μῆκος τοῦ Αἵμου ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀνέρχεται εἰς 550 χμ., τὸ δὲ πλάτος του κυμαίνεται μεταξὺ 20 καὶ 40 χμ. Τὰ πετρώματα, ἐκ τῶν ὁπίοιν ἀποτελεῖται, ποικίλουν: κρυσταλλοσχιστώδη, ψαμμιτικά* καὶ ἀσβεστολιθικά πρὸς τὸ δυτικὸν τμῆμα αὐτοῦ, κρυσταλλικά εἰς τὸ μέσον καὶ ὑδατογενῆ πρὸς Ἀνατολάς. Ἡ ποικιλία αὗτη τῶν πετρωμάτων ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ πτυχώσεις, αἱ ὁποῖαι παρήγαγον τὴν ὁροσειράν αὐτήν, ἐλαβον χώραν εἰς διαφόρους γεωλογικὰς ἐποχάς.

Ἡ ὁροσειρὰ τοῦ Αἵμου, χάρις εἰς τοὺς πολλούς καὶ σχετικῶς χαμηλούς αὐχένας της, δὲν ἀποτελεῖ τεῖχος ἀνυπέρβλητον μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Νότου, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ὁροσειράν τῆς Ροδόπης. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔξ ὅδοι τὴν διασχίζουν, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιοτέρα είναι ἡ διερχομένη διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ **Ισκερό**, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ ὅρος Ρίλον καὶ χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν. Αἱ κορυφαί, αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν τὰ 2.000 μέτρα, είναι ὀλίγαι, ἡ ὑψηλοτέρα δὲ ἔξ αὐτῶν (2.375 μ., ὅσον καὶ ἡ κορυφὴ τῆς Κυλλήνης) εύρισκεται εἰς τὸν μέσον Αἵμον. Αἱ ἀνατολικαὶ περιοχαὶ

(*) Ψαμμιτικά λέγονται τὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ κόκκους ἄμμου κολλημένους μεταξὺ των διὰ μιᾶς συνδετικῆς οὔσίας.

είναι χαμηλότεραι λόγω τῆς ἐλαφρᾶς πτυχώσεως, τὴν ὅποιαν ὑπέστησαν.

‘Ο Αἴμος, ὡς ἐκ τῆς ἐκ Δ. πρὸς Α. διευθύνσεώς του, ἡ ὅποια ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν πρὸς Ν. τῶν ψυχρῶν κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμων, ἀποτελεῖ κλιματικὸν ὄριον μεταξὺ τῆς Βορείου καὶ τῆς Νοτίου Βουλγαρίας. Εἰς ὕψος 1.500 περίπου μέτρων ἡ μέση θερμοκρασία κατὰ τὸν Ἱανουάριον κατέρχεται εἰς 5 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν, κατὰ τὸν Αὔγουστον δὲ δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 13 βαθμούς. Περισσότερον ψυχρὰ είναι ἡ βορεία πλευρά, διότι είναι ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ψυχρούς ἀνέμους. Αἱ βροχαὶ είναι ἄφθονοι· ὑπερβαίνουν τὰ 800 χιλιοστόμετρα καὶ φθάνουν τὰ 1.500 χιλιοστόμετρα εἰς τὰς ὑψηλοτέρας περιοχάς. Τὰ πλουσιώτερα δάση ὑπάρχουν εἰς τὸν δυτικὸν καὶ κεντρικὸν Αἴμον λόγω τοῦ μεγαλυτέρου ὕψους, τὸ δόποιον συντελεῖ εἰς τὸ νὰ δέχεται περισσοτέρας βροχάς, καὶ τῶν κρυσταλλικῶν του πετρωμάτων, τὰ δόποια διατηροῦν τὴν ύγρασίαν. Ταῦτα ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ δένυας. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν 1.000 μέτρων ἀρχίζουν νὰ ἐμφανίζωνται τὰ λειβάδια, τὰ δόποια καλύπτουν τὰς ἄνω τῶν 1.800 μέτρων περιοχάς. Εἰς τὸν ἀνατολικὸν Αἴμον τὰ δάση ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ δρῦς καὶ πεῦκα.

‘Ο πληθυσμὸς τοῦ Αἵμου ἔχει τὰς ἴδιας ἀσχολίας μὲ τὸν τῆς Ροδόπης. Χάρις ὅμως εἰς τὴν εὐκολωτέραν συγκοινωνίαν του είναι περισσότερον κατωκημένος (40 κάτ. εἰς ἕκαστον τ. χμ. κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον). Κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον οἱ ύλοτόμοι καὶ οἱ ποιμένες κατέρχονται εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ “Εβρου, κατὰ τὴν θερινὴν δὲ ἐπανέρχονται εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχάς. Ἀξιόλογα ἐμπορικά κέντρα δὲν ὑπάρχουν, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὁρεινῆς αὐτῆς περιοχῆς δὲν είναι μονίμως ἐγκατεστημένον.

‘Η κοιλὰς τοῦ Δουνάβεως. Πρὸς Β. τῆς ὁροσειρᾶς τοῦ Αἵμου, ἡ ὅποια πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτὴν κατέρχεται ὁμαλῶς, ἐκτείνεται ἡ κοιλάς τοῦ κάτω Δουνάβεως. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ εύρειας τραπεζοειδεῖς ἐκτάσεις, διακοπτομένας ἀπὸ λοφοειδεῖς περιοχὰς μέσου ὕψους 250 περίπου μέτρων. ‘Η περιοχὴ αὗτη, ἡ ὅποια διασχίζεται ἀπὸ στενὰς καὶ βαθείας κοιλάδας τῶν ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Αἵμου κατερχομένων ὑδάτων, κλίνει ὁμαλῶς πρὸς τὸν Δουναβῖν καὶ ἀνυψοῦται ὀλίγον κατ’ ὀλίγον πρὸς τὴν

Δοιθρουτσᾶν. Τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εύφόρους προσχώσεις τῶν ρεόντων ύδάτων. Τὸ κλίμα της εἰναι δριμὺ ἡπειρωτικόν, διότι εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμους. 'Ο χειμὼν εἶναι δριμὺς καὶ μακρᾶς διαρκείας (ἀπὸ τὸν Ὁκτώβριον ἔως τὸν Μάρτιον), συνοδεύεται δὲ ἀπὸ ἀφθόνους χιόνιας, αἱ ὄποιαι καλύπτουν τὰς ὁδοὺς μὲ παχύτατον στρῶμα καὶ διακόπτουν τὰς μεταξὺ τῶν χωρίων συγκοινωνίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῆν, ὅταν πνέουν οἱ βόρειοι ἄνεμοι, τὸ θερμόμετρον δύναται ἐπὶ ἐβδομάδας δλοκλήρους νὰ κυμαίνεται μεταξὺ 15' καὶ 20' ὑπὸ τὸ μηδέν. 'Η ἄνοιξις ἔρχεται ἀποτόμως, ἀπὸ τὰ μέσα δὲ περίπου τοῦ Μοΐου ἀρχίζει τὸ θέρος, τὸ ὄποιον εἶναι πολὺ θερμὸν καὶ διαρκεῖ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. 'Ο θερμότερος μὴν εἶναι ὁ Αὔγουστος, ὅπότε τὸ θερμόμετρον δύναται νὰ φθάσῃ τοὺς 40' ὑπὸ σκιάν. 'Η μεγαλυτέρα ποσότης τῶν βροχῶν πίπτει κατὰ τὸ θέρος. Αἱ θεριναὶ βροχαὶ εἶναι ραγδαῖαι καὶ διευθύνονται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν. 'Η δρμητικότης των εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε πλημμυρίζουν οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ δρόμοι καθίστανται ἀδιάβατοι. "Επειτα ἀπὸ ὀλίγας ὥμως ἡμέρας, λόγῳ τῆς μεγάλης ἔξατμίσεως, τὸ ἔδαφος γίνεται πάλιν ξηρὸν καὶ κονιορτῶδες.

'Η κοιλάς τοῦ Δουνάβεως, χάρις εἰς τὸ εὔφερον προσχωσιγενὲς ἔδαφός της, εἶναι πλούσια εἰς γεωργικά προϊόντα. Λόγῳ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. 'Η παραγομένη ποσότης τοῦ σίτου καὶ τοῦ ἀραβοσίτου ἀντιπροσωπεύει τὸ τρίτον περίπου τῆς Ἑθνικῆς συγκομιδῆς τῶν δύο αὐτῶν προϊόντων. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἥλιοτρόπια, ζαχαροῦχα τεῦτλα καὶ ἑκτρέφονται ζῶα. 'Η ἐκμετάλλευσις τοῦ ἔδαφους ἐκτελεῖται μὲ ἀρκετὴν ἐπιμέλειαν. Χάρις εἰς τὰ ἀφθονα γεωργικὰ προϊόντα ἡ περιοχὴ αὕτη ἔχει πύκνὸν πληθυσμὸν (60 κάτ. περίπου εἰς ἕκαστον τ. χμ.). Κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα, διπλασία περίπου, χάρις εἰς τὴν καλὴν συγκοινωνίαν, τὴν ὄποιαν παρέχει ὁ ποταμός.

Αἱ πόλεις εὐρίσκονται εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὄποιαι παρουσιάζουν τὰ περισσότερα πλεονεκτήματα διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των. Αὗται εἶναι : α') Αἱ ὑπώρειαι τῆς ὁρεινῆς περιοχῆς, αἱ ὄποιαι συνδέον δύο περιοχάς μὲ διαφορετικὰς ἀσχολίας (ὁρεινὴ περιοχὴ, κτηνοτροφικὰ καὶ δασικὰ κυρίως προϊόντα, πεδινὴ περιοχὴ, γεωργικὰ κυρίως προ-

ιόντα). β') Αἱ ὅχθαι τοῦ Δουνάβεως καὶ τὰ παράλια, ἔνεκα τῆς καλῆς συγκοινωνίας τῶν. Αἱ παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Αἴμου πόλεις ἀρχικῶς ἐχρησίμευον ὡς ὁχυρά λόγω τῆς στρατηγικῆς τῶν θέσεως. Σήμερον, χάρις εἰς τὰ ἀρκετὰ καὶ ποικίλα προϊόντα τῶν περιοχῶν, τὰς ὄποιας ἔξυπηρετοῦν, χρησιμέυουν ὡς ἀγροτικοὶ ἀγοραὶ καὶ ὡς κέντρα βιομηχανίας. Αὗται εἶναι : 'Η ἱστορικὴ **Πλέβνα** (32.000 κ.), τὸ **Γκάμποβον** καὶ τὸ **Τύρνοβον** (13.000 κ.), πρώτη πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας.

Αἱ παρὰ τὰς ὅχθαις τοῦ Δουνάβεως πόλεις παρουσιάζουν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν, καθόσον δὲ ποταμὸς οὗτος εἶναι διεθνῆς δόδος μεγάλης σπουδαιότητος. Αὗται εἶναι ἐξ Α. πρὸς Δ.: Τὸ **Ρουστούκιον** (ἡ Ρουσέ), ἡ **Νικόπολις** καὶ τὸ **Βιδίνιον**. Σπουδαιοτέρα ἐξ ὅλων τῶν παραδουναβείων πόλεων τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὸ **Ρουστούκιον** (49.000 κ.), διότι συνδέει τὸ Βουκουρέστιον μὲ τὴν Σόφιαν καὶ τὴν Βάρναν. Χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν του θέσιν καὶ εἰς τὰ ἀφθονα γεωργικὰ προϊόντα τῆς περιφερείας του εἶναι σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον (βιομηχανία παρασκευῆς ἀλεύρων, ζαχάρεως, ἐπεξεργασίας δερμάτων). Διὰ τοῦ λιμένος του εἰσάγονται ύψησματα, μέταλλα, μηχαναὶ καὶ λοιπὰ βιομηχανικὰ προϊόντα ἐκ τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης καὶ ἔξαγονται δημητριακοὶ καρποὶ πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν. Τὸ **Ρουστούκιον** εἶναι ἐπίσης κέντρον ἀλιείας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως.

'Ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων σπουδαιοτέρων οἰκονομικὴν κίνησιν καὶ εὐρύτερον μέλλον παρουσιάζει ἡ **Λόδη** (17.000 κ.), καὶ τοῦτο διότι εἶναι ἐπίνειον τῆς Σόφιας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, καθόσον εύρισκεται πλησιέστερα πρὸς αὐτήν. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης, κεῖται ἡ **Βάρνα** (72.000 κ.), ἡ τρίτη πόλις τῆς Βουλγαρίας. 'Η κίνησις τοῦ λιμένος της εἶναι κατωτέρα τῆς τοῦ Πύργου. Πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων ἡ Βάρνα ἦτο δὲ πρῶτος λιμὴν τῆς Βουλγαρίας, μὲ τὴν ἀπώλειαν ὅμως τῆς Δοβρούτσᾶς ἡ ἐμπορική της κίνησις περιώρισθη κατὰ πολὺ. Σήμερον ὅμως, μετὰ τὴν ἐκ νέου προσάρτησιν τῆς Δοβρούτσᾶς, ἀνακτᾶ τὴν παλαιάν της ἐμπορικὴν κίνησιν. 'Η αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ της ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας της (ὑφαντουργεία, κονσερβοποιεία λαχανικῶν) καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων τῆς Δοβρούτσᾶς. Αἱ προσπάθειαι της σήμερον στρέφονται κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ. Κατὰ τὴν θε-

ρινήν περίοδον ή παραλία της δέχεται άρκετούς ξένους (Γερμανούς, Αύστριακους, Τσέχους, Ουγγρους, Ρουμάνους).

Τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα καὶ τὰ Ἀντιβαλκάνια. Ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ Αἵμου κατέρχεται ἀποτόμως εἰς ἐπίμηκες βύθισμα, τὸ δόποιον διφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Τὸ βύθισμα τοῦτο, τὸ δόποιον εἶναι παράλληλον καὶ ὅμοιον ἀπὸ γεωλογικῆς ἀπόψεως μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ "Ἐβρου, λέγεται **Βαλκανικὸν Βύθισμα**. Πρὸς Ν. τοῦ Βαλκανικοῦ Βυθίσματος καὶ εἰς ἀπόστασιν 20 - 30 χμ. ἀπὸ τὴν δροσειρὰν τοῦ Αἵμου ὑψοῦται ἐτέρα δροσειρά, ἡ ὅποια ὄνομαζεται **Νότιος Αἴμος** η **Ἀντιβαλκάνια**. Ἡ δροσειρὰ αὕτη ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα, εἶναι χαμηλοτέρα τοῦ Αἵμου καὶ ἔκτεινεται παραλλήλως πρὸς αὐτὸν μέχρι τοῦ Εὔξείνου Πόντου. Εἰς πολλὰ σημεῖα διακόπτεται ὑπὸ κοιλάδων, σπουδαιοτέρα τῶν δόποιων εἶναι ἡ τοῦ **Τόντζου**, παραποτάμου τοῦ "Ἐβρου.

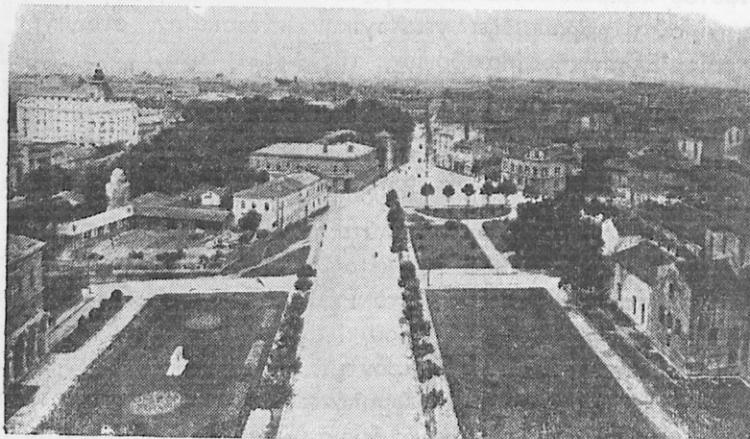
Συλλογὴ ρόδων
εἰς τὴν «κοιλάδα τῶν ρόδων».

βαίνει εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ "Ἐβρου, ἀλλ ἥπιον, χάρις εἰς τὴν δροσειρὰν τοῦ Αἵμου, ἡ ὅποια τὸ προφυλάσσει τελείως ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμους. Εἰς τὸ Καζανλίκ ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι ἀνωτέρα τοῦ 0°, ἡ δὲ τοῦ Ἰουλίου φθάνει τοὺς 22°. Ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ ἀρκετὴ ύγρασία, ἵδιως κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους, εὔνοοῦν πολὺ τὴν καλλιέργειαν τῶν ρόδων, τῶν δόποιων ἡ ἀνθησις διαρκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας. Διὰ τοῦτο τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα λέγεται καὶ **Κοιλάς τῶν ρόδων**. Οἱ κάτοικοι τῆς μεταξὺ Καρλόβου καὶ Καζανλίκ περιοχῆς ζοῦν ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν ἀνθέων καὶ ἀπὸ τὸ ἔξ αὐτῶν ἔξα-

γόμενον ροδέλαιον. Ἐκτὸς τῶν ρόδων, καλλιεργοῦνται ἐπίσης καὶ δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰ πλούσια προσχωσιγενῆ ἐδάφη τοῦ βυθίσματος καὶ τῶν κοιλάδων· εἰς δὲ τὰς πλαγιὰς τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, ὅταν δὲν είναι πολὺ ἀπότομοι, ἄμπελοι καὶ ὄπωροφόρα δένδρα. Αἱ σπουδαιότεραι ἀγροτικαὶ ἀγοραὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἰναι: τὸ Κάρλοβον, τὸ Καζανλίκ καὶ τὸ Σλίβεν.

γ') **Δυτικὴ Βουλγαρία.** Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Νότιον καὶ Βόρειον Βουλγαρίαν, τῶν ὅποιων τὸ ἐδαφος ἀποτελεῖται ἀπὸ ζώνας παραλλήλους, ἡ Δυτικὴ Βουλγαρία ἀποτελεῖται ἀπὸ λεκανοπέδια, τὰ ὅποια ὀφείλονται εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ὡς ἐκ τούτου περιβάλλονται ἀπὸ ὑψηλὰ καὶ ὅγκωδη ὅρη. Δηλαδὴ ἡ περιοχὴ αὕτη παρουσιάζει γεωλογικὴν κατασκευὴν ἀνάλογον μὲ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, τῆς ὅποιος εἰναι συνέχεια. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν λεκανοπεδίων εἰναι: τοῦ Νευροκοπίου, τὸ ὅποιον ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Νέστος, τοῦ Πετριτσίου καὶ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος, τὰ ὅποια ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Στρυμών, καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων τῆς Σόφιας, μέσου ὕψους 1.000 μέτρων, τὸ ὅποιον ἀρδεύει ὁ ποταμὸς "Ισκερ. Τὰ μεγαλύτερα ὅρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἰναι: ὁ **"Ορβηλος** (2.600 μ.) μεταξὺ τῶν κοιλάδων Νέστου καὶ Στρυμόνος καὶ πρὸς Β. αὐτοῦ τὸ **Ρίλον**, ὅποθεν διασκορπίζονται τὰ ὄδατα τῶν ποταμῶν "Εβρου, Νέστου, Στρυμόνος καὶ "Ισκερ. Τὸ ὅρος τοῦτο εἰναι τὸ ὑψηλότερον τῆς Βαλκανικῆς (κορυφὴ Μοῦς - Ἀλλὰ 2.930 μ., κατὰ 12 μέτρα ὑψηλότερον τοῦ 'Ολύμπου). Τὰ πετρώματα τῶν ὄρέων αὐτῶν εἰναι ὅμοια μὲ τὰ τῆς Ροδόπης, ἀπὸ τῶν ὅποιων ἔχωρίσθησαν διὰ ρηγμάτων. Τὸ ἐδαφος τῶν λεκανοπεδίων καὶ τῶν κοιλάδων εἰναι εὔφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις· τὸ κλῖμα εἰναι ἡπειρωτικόν, διότι δὲν εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Περισσότερον ἡπειρωτικὸν εἰναι τὸ κλῖμα τοῦ ὄροπεδίου τῆς Σόφιας, τὸ ὅποιον περιβάλλεται πανταχόθεν ἀπὸ ὅρη. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σόφιας κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἡ θερμοκρασία κατέρχεται εἰς 14° ὑπὸ τὸ μηδέν, κατὰ δὲ τὸν Ἰούλιον ὑπερβαίνει τοὺς 33°. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἰναι ὑπὸ τὸ μηδέν. Αἱ βροχαὶ γενικῶς εἰναι ὀλίγαι, διότι αἱ πέριξ ὑψηλαὶ περιοχαὶ ἐμποδίζουν τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἵδιως εἰς τὸ ὄροπεδιον τῆς Σόφιας. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Γιουγκοσλαβίας μέχρι τῆς Σόφιας ἡ περιοχὴ εἰναι ξηρὰ καὶ

γυμνή. Είς τὰ λεκανοπέδια τὰ ἀρδευόμενα ἀπὸ τὸν Στρυμόνα καὶ τὸν Νέστον, καθὼς καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν αὐτῶν καλλιεργοῦνται, λόγῳ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος, κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ καπνός, ὁ δποῖος εἶναι ἔξαιρετικῆς ποιότητος, ἀνάλογος μὲν τὸν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Σόφιας καλλιεργοῦνται κυρίως λαχανικά καὶ ὄπωροφόρα δένδρα, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς ὅλας τὰς περιοχάς τὰς εύρισκομένας πλησίον μεγάλων πόλεων. Ό νομὸς τῆς Σόφιας περιέχει τὸ τρίτον ἀπὸ τὰς φυτείας τῶν ὄπωροφόρων δένδρων τοῦ κράτους καὶ τὸ τέταρτον ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς τῶν γεωμήλων. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ κατέχουν μικρὰν ἔκτασιν,

Σόφια. Γενικὴ ἀποψίς.

διότι αἱ ἀποδόσεις τῶν λαχανικῶν καὶ τῶν ὄπωροφόρων δένδρων εἶναι πολὺ ἀνώτεραι ἀπὸ τὰς τῶν δημητριακῶν. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ὑπερβαίνει τοὺς 50 κατοίκους κατὰ τ. χμ. Αἱ ὀρειναὶ περιοχαὶ εἶναι ἀραιῶς κατωκημέναι, οἱ δὲ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν (ἴδιως τῶν μικρῶν ζώων) καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασικῶν προϊόντων. Σπουδαιότεραι ἀγροτικαὶ ἀγοραὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Νέστου εἶναι τὸ **Νευροκόπιον**, καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Στρυμόνος τὸ **Πετρίτσιον** καὶ τὸ **Μελένικον**.

Εἰς τὸ διμώνυμον λεκανοπέδιον εύρισκεται ἡ **Σόφια** (εἰς ὕψος

650 μ.), ή πρωτεύουσα τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους. Αὕτη κατέχει τὴν τοποθεσίαν, ἡ δποία δεσπόζει ὅλων τῶν Βουλγαρικῶν περιοχῶν, διότι κεῖται εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Βουκουρέστιον διὰ τῶν κοιλάδων Στρυμόνος—”Ισκερ καὶ ἀπὸ Κεντρικῆς Εύρωπης εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τῶν κοιλάδων Νισαύα — ”Εβρου. Κατὰ τὸ 1878, ὅτε ἔγινε πρωτεύουσα τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους, εἶχε 16.000 κ. Κατὰ τὸ 1934 ἦριθμει 290.000 κ. Ἡ μεγάλη αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὁφείλεται εἰς τὴν μετὰ τοὺς πολέμους ἐκγατάστασιν τῶν ἐκτὸς τῆς Βουλγαρίας διαμενόντων Βουλγάρων καὶ κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας τῆς. Ἡ ἀνάπτυξίς της ὁφείλεται ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ὅτι εἴναι τὸ μοναδικὸν πνευματικόν, ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον τῆς Βουλγαρίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς γειτονικάς της χώρας, αἱ δποῖαι ἔχουν δύο τοιαῦτα (’Αθήναι, Θεσσαλονίκη εἰς τὴν Ἑλλάδα, Κωνσταντινούπολις, ’Αγκυρα εἰς τὴν Τουρκίαν, Βουκουρέστιον, Κλούζ εἰς τὴν Ρουμανίαν, Βελιγράδιον, Ζάγκρεμπ εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν). Ἐπίσης, ἐνεκα τῆς καλῆς γεωγραφικῆς της θέσεως εἴναι σπουδεῖος ἀεροπορικὸς σταθμὸς διὰ τὰς μεταξύ Κεντρικῆς Εύρωπης καὶ Κωνσταντινούπολεως ἀεροπορικὰς συγκοινωνίας.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.— 1) Πληθυσμός. Οἱ Βούλγαροι εἴναι λαὸς κυρίως γεωργικός. Ἡ ἐργασία τῆς γῆς, ἡ δποία τρέφει τὰ 80 ο) τοῦ πληθυσμοῦ γίνεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, διότι ὁ Βούλγαρος χωρικὸς ἀγαπᾷ τὴν γῆν. Εἰς δόλοκληρον τὴν Βουλγαρίαν ἐπικρατεῖ ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία, διὰ τοῦτο ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἴναι σχετικῶς μεγάλη, δεδομένου ὅτι εἴναι χώρα γεωργικὴ (59 κάτ. κατὰ τ. χμ.). Εἰς τοῦτο ἐπίσης συντελεῖ ἡ ὑπαρξία ἐκτεταμένων πεδιάδων καὶ ἡ φροντίς, μὲ τὴν ὅποιαν ἐκτελεῖται ἡ καλλιέργεια. Ἀπὸ έθνικῆς ἀπόψεως ὁ πληθυσμὸς τῆς Βουλγαρίας ἀποτελεῖται ἀπὸ Βουλγάρους (84 ο)ο), ἀπὸ Τούρκους (10 ο)ο) καὶ ἀπὸ ὄλιγους Ἀθιγγάνους, Ρουμάνους, Ἰσραηλίτας, Ἀρμενίους, Ρώσους κ. ἄ. Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ὑπερισχύουν οἱ ὀρθόδοξοι (84 ο)ο).

2) Οἰκονομικὴ ζωὴ. Γεωργία. Ἡ Βουλγαρία χάρις εἰς τὰς εύρειας καὶ εὐφόρους πεδινὰς περιοχάς, εἴναι χώρα γεωργική. Μεταξύ τῶν γεωργικῶν καλλιεργειῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποί (σῖτος, ἀραβόσιτος, κριθή, σίκαλις). Τοῦτο

όφείλεται κυρίως εις τὸ ἐπικρατοῦν ἡπειρωτικὸν κλῖμα, τὸ όποιον εύνοει τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καλλιεργοῦνται περισσότερον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως, ὅπου ἡ δριμύτης τοῦ κλίματος δὲν ἐπιτρέπει μεγάλην ποικιλίαν καλλιεργειῶν. ‘Ἡ Βουλγαρία εἶναι χώρα ἔξαγωγῆς δημητριακῶν, μέχρι δὲ πρό τινων ἑτῶν τὰ σιτηρά κατεῖχον τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἔξαγωγικόν της ἐμπόριον.’ Απὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου ὅμως πολέμου σημαντικαὶ ἐκτάσεις, εἰς τὰς όποιας ἄλλοτε ἐκαλλιεργοῦντο δημητριακοὶ καρποί, διετέθησαν δι’ ἄλλας καλλιέργειας, περισσότερον ἐπικερδεῖς,

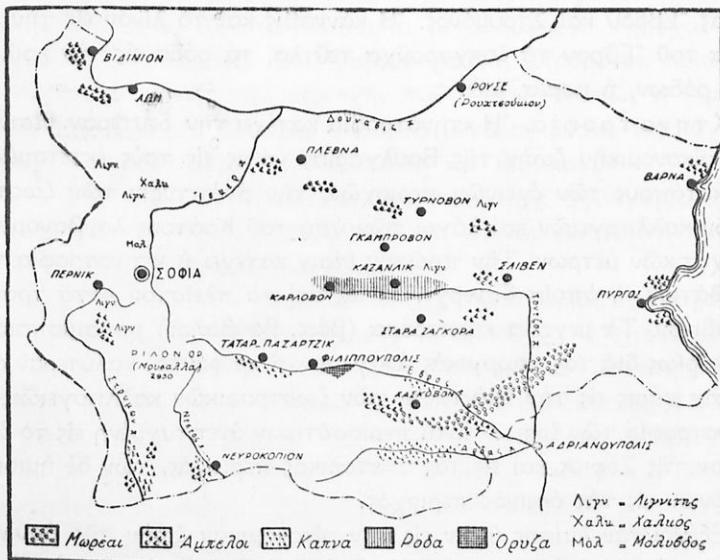
Χωρικαὶ τῆς Δυτικῆς Βουλγαρίας μὲ τὰς ἔθνικάς των ἐνδυμασίας.

καὶ εἰδικῶτερον διὰ τὴν καλλιέργειαν βιομηχανικῶν φυτῶν, (καπνοῦ, ἥλιοτροπίου, βάμβακος, σησαμίου, φιστικίων, ζαχαρούχων τεύτλων κτλ.), λαχανικῶν καὶ ἀμπέλων. Εἰς τὴν στροφήν αὐτὴν τῆς Βουλγαρικῆς γεωργίας συνετέλεσαν αἱ εύνοϊκαι κλιματικαὶ συνθῆκαι τῶν νοτίων περιοχῶν, ὅπου εύδοκιμοῦν αἱ πολύτιμοι βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν μεθόδων καλλιεργείας.

Ἐκτὸς τῶν δημητριακῶν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν οἰκονομικήν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας παίζουν τὰ κάτωθι προϊόντα :

α) 'Ο κα π ν ό σ. "Οπως εἰς τὴν χώραν μας, οὕτω καὶ εἰς τὴν

Βουλγαρίαν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον κατέχει ὁ καπνός, ὁ ὅποιος ἀνήκει εἰς τὰ ἀνατολικὰ καπνά. Εἰς αὐτὸν κυρίως στηρίζεται τὸ ἑθνικὸν νόμισμα καὶ ὁ δημόσιος προϋπολογισμός. Ἡ ἔξαγομένη ποσότης ἀνέρχεται εἰς 25 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα περίπου (τὸ ἡμισυ τῆς ἑλληνικῆς ἔξαγωγῆς). Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερπαραγωγῆς ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ πειριορίζεται διὰ νόμου εἰς ὥρισμένας περιοχάς, αἱ ὅποιαι λόγῳ τῶν κλιματικῶν ἐδαφικῶν συν-

Οἰκονομικὸς Χάρτης τῆς Βουλγαρίας.

θηκῶν παράγουν ἐκλεκτὴν ποιότητα. Αὗται εἶναι αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν "Ἄρδα, Νέστου, Στρυμόνος καὶ "Εβρου.

β) Αἱ ὁ πῶραι, τὰ ὅσπρια καὶ τὰ λαχανικά. Τὰ προϊόντα αὐτὰ κατέλαβον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔξεχουσαν θέσιν εἰς τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Βουλγαρίας. Μεταξὺ τῶν ὄπωρῶν ἀσυνήθη πρόσδοσιν ἔστημεώσαν αἱ ἐπιτραπέζιοι σταφυλαῖ. Ἐκ τῶν ἄλλων ὄπωρων ἀξιολογώτεραι εἶναι τὰ μῆλα, τὰ δαμάσκηνα, τὰ καρύδια, τὰ βερύκοκκα, τὰ κυδώνια, τὰ χαμαικέρασα καὶ τὰ καρπούζια. Πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ καλλιέργεια τῶν ὄσπριών καὶ

τῶν λαχανικῶν, καθόσον ταῦτα χρησιμεύουν ως βάσις τῆς τροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

γ) Τὰ βιομηχανικὰ φυτά. Μετὰ τὸν καπνὸν τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ φυτὰ εἶναι : Τὸ ἡλιοτρόπιον, ἐκ τῶν σπορίων τοῦ ὄποιον ἔξαγεται ἔλαιον φαγητοῦ. (Τὰ ὑπολείμματα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἔλαιου, χρησιμεύουν ως τροφὴ τῶν ζώων. ‘Η καλλιέργειά του εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν Β. καὶ ΒΑ. Βουλγαρίαν). ‘Ο βάμβαξ, δὲ ὄποιος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὰς κοιλάδας “Ἐβρου καὶ Στρυμόνος. ‘Η κάνιναβις καὶ τὸ λίνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ “Ἐβρου τὰ ζακχαροῦχα τεῦτλα, τὰ ρόδα εἰς τὴν κοιλάδα τῶν ρόδων, ἡ μορέα, κ.ἄ.

Κτηνοτροφία. ‘Η κτηνοτροφία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὀρειῶν περιοχῶν, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ζωτροφικῶν καλλιεργειῶν καὶ λόγω τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους λαμβανομένων ἐνισχυτικῶν μέτρων. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων, ἡ ὄποια διενεργεῖται ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τρόπον νομαδικόν. Τὰ μεγάλα κερασφόρα (βόες, βούβαλοι) χρησιμοποιοῦνται κυρίως διὰ τὰς γεωργικὰς ἀνάγκας καὶ τρέφονται καλύτερον ἀπὸ ἄλλοτε χάρις εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν ζωτροφικῶν καλλιεργειῶν. ‘Η κτηνοτροφία τῶν ἵππων εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ ὄροπέδιον τῆς Σόφιας καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιοχάς, τῶν δὲ ἡμιόνων καὶ ὄνων εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχάς.

‘Εξέχουσαν ἐπίστης θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας κατέχει καὶ ἡ πτηνοτροφία, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὄποιας ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σιτηρῶν. Τὰ πτηνοτροφικὰ προϊόντα κατέχουν τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον. Εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἡ πτηνοτροφία δὲν γίνεται παρ’ εἰδικῶν πτηνοτρόφων, ἀλλ’ ἐκάστη χωρικὴ οἰκία τρέφει 15-20 ὅρνιθας, αἱ ὄποιαι ζοῦν ἐλεύθεραι καὶ τρέφονται κυρίως ἀπὸ δημητριακούς καρπούς.

Φυσικὸς πλοῦτος. α) Δάση. Τὰ 28 ο/ο περίπου τῆς όλικῆς ἐκτάσεως τῆς Βουλγαρίας κατέχονται ἀπὸ δάση (‘Ελλὰς 14 ο/ο). Αἱ σπουδαιότεραι δασικαὶ ἐκτάσεις εἶναι ἡ Ροδόπη, τὸ Ρίλον καὶ ὁ Αἴμος, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας των βροχάς. Τὰ Βουλγαρικὰ δάση ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ φυλλοβόλα δένδρα (84 ο/ο). ‘Η ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλούτου δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, λόγω ἐλ-

λείψεως μέσων συγκοινωνίας. Τὰ 75 ο/ο περίπου τῶν παραγομένων δασικῶν προϊόντων διατίθενται διὰ τὴν θέρμανσιν καὶ τὰ 25 ο/ο περίπου διὰ τὰς κατασκευὰς ἐν γένει.

β) Ὁ ρυκτά. Μεταξύ τῶν δρυκτῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ γαιάνθρακες (λυγνίτης καὶ γαιάνθραξ). Τὰ 80 ο) τῆς όλικῆς παραγωγῆς πρόερχονται κυρίως ἀπὸ τὰ λιγνιτωρυχεῖα τῆς κοιλάδος τοῦ ἄνω Στρυμόνος (περιοχὴ Πέρνικ). Ἐκτὸς τῶν γαιανθράκων ἔχαγονται καὶ μεταλλεύματα χαλκοῦ, μολύβδου, ψευδαργύρου, ἄλατος κ.ἄ. Αἱ σπουδαιότεραι μεταλλοφόροι περιοχαὶ εύρισκονται εἰς τὴν Δυτικὴν Βουλγαρίαν (κοιλάς Στρυμόνος, λεκανοπέδιον Σόφιας) καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Αἴμου. Γενικῶς ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δρυκτοῦ πλούτου συναντᾶ μεγάλας δυσκολίας λόγῳ ἐλείψεως ἐπαρκῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων.

γ) Ἀλιεία. Αἱ ἀλιευτικαὶ περιοχαὶ τῆς Βουλγαρίας εύρισκονται εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ εἰς τὸν Δούναβιν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ ἀλιεία εἶναι ἀσήμαντος.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Βουλγαρίας ἔχει σημειώσει κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη σημαντικὴν πρόοδον. Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι τοῦ ἀλεύρου (κυριώτερα κέντρα: Βάρνα, Πύργος, Ρουσέ), τῆς ζαχάρεως (Ρουσέ, Πλέβινα, Φιλιππούπολις, Πύργος), τοῦ ζύθου, (Ρουσέ, Σόφια), τοῦ ἐρίου (Γκάμπροβον, Σλίβεν), τοῦ ἔλαιου ἐκ τοῦ ἡλιοτροπίου, τοῦ καπνοῦ (Φιλιππούπολις, Χάσκοβον, Στάρα-Ζαγόρα, Βάρνα), τοῦ δέρματος (Γκάμπροβον). Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ κλάδοι, οἱ ὅποιοι ἐπεξεργάζονται ἐγχώρια προϊόντα.

Συγκοινωνία. Τὸ μῆκος τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς Βουλγαρίας ἀνέρχεται εἰς 20.830 χμ. καὶ διατηρεῖται εἰς καλὴν κατάστασιν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀνήκει εἰς τὸ κράτος καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 2.796 χμ. γραμμῆς κανονικοῦ πλάτους καὶ ἀπὸ 444 χμ. γραμμῆς ντεκοβίλ. Αἱ σπουδαιότεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶναι αἱ Σόφιας—Ἀδριανούπολεως—Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σόφιας—Βάρνας, ἐκ τῆς ὅποιας ἀναχωροῦν πολλαὶ διακλαδώσεις πρὸς τοὺς λιμένας τοῦ Δουνάβεως.

Ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας εἶναι ἐλλιπής. Ἡ Ἐλλὰς σήμερον συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Βουλγαρίας διὰ τῶν γραμμῶν Θεσσαλο-

νίκης—Νίσσος—Σόφιας και Θεσσαλονίκης—Αλεξανδρουπόλεως—Αδριανούπολεως—Σόφιας. Θά το ὅμως κατά πολὺ συντομωτέρα ἡ σιδηροδρομική συγκοινωνία τῶν δύο χωρῶν, ἐὰν διήρχετο διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ κατασκευασθῇ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μήκους 53 χμ. ἀπὸ Κούλας, ἡ ὁποία κεῖται πλησίον τοῦ Σιδηροκάστρου, μέχρι Τσουμαγιᾶς. Διὰ νὰ βελτιωθῇ ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία μετὰ τῆς Ρουμανίας, ἀπαιτεῖται ἡ κατασκευὴ γεφύρας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν ἀνωτέρω ἔργων ὠφελεῖται τὰ μέγιστα ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης, καθόσον ἀποκτοῦν διέξοδον δι' αὐτοῦ δλόκληρος ἡ Δυτικὴ Βουλγαρία καὶ μέγα μέρος τῆς Νοτίου Ρουμανίας.

Ἐξαγωγὴ

Εἰσαγωγὴ

Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Βουλγαρίας.

- ”Ανω : 1 Καπνός. 2 Πτηνοτροφικὰ προϊόντα. 3 Ὁπῶφαι.
4 Ἀραβόσιτος. 5 Λοιπὰ εἴδη. Κάτω : 1 Ὑφάσματα.
2 Μηχαναὶ καὶ μέταλλα. 3 Λοιπὰ εἴδη.

Ἐμπόριον. ‘Η Βουλγαρία, χώρα κατ’ ἔξοχὴν γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική, ἔχαγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἀκατεργάστους πρώτας ὕλας καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ ἡμικατεργασμένα καὶ ἀποικιακὰ εἰδῆ. Τὸ ἔξωτερικόν τῆς ἐμπόριον ἀκολουθεῖ δύο κυρίως δόδούς : ἡ μία διευθύνεται πρὸς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης (Πύργον καὶ Βάρναν), ἡ ἄλλη πρὸς τὸν Δούναβιν, διὰ τοῦ διοικοῦ ή Βουλγαρία ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰ βιομηχανικὰ κράτη τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης καὶ ἴδιως μὲ τὴν Γερμανίαν, ἡ ὁποία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἔξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον.

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ελλάδος. ‘Η Ἑλλὰς εἰσάγει κυρίως ἐκ τῆς Βουλγαρίας ζῶα (βιοῦς, ἀγελάδας, μόσχους, πρόβατα, χοίρους)

κτηνοτροφικά προϊόντα (βούτυρον, αύγα), σῖτον, ἀραβόσιτον, ξυλάνθρακας, ἔξαγει δὲ εἰς αὐτὴν ἑσπεριδοειδῆ, σῦκα ξηρά, ἔλαιος, ἔλαιον, μαστίχην, χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ προϊόντα κ.ἄ. Ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν μας εἶναι μεγαλυτέρα τῆς τῶν ἔξαγωγῶν μας.

Γ'. ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Ιστορική ἀνασκόπησις.— Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶναι νέον κράτος, τὸ ὅποιον ἐσχηματίσθη μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον διὰ τῆς ἐνώσεως ὅλων τῶν παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν γειτονικῶν χωρῶν, αἱ ὅποιαι κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ Σέρβους, Κροάτας καὶ Σλοβένους. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὴν Σλαυϊκὴν φυλήν, ἡ ὅποια περιλαμβάνει ἐπίσης τοῦ Ρώσους, τοὺς Πολωνούς, τοὺς Τσέχους καὶ τοὺς Σλοβάκους, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν βορειοτέρας χώρας. Πρὸς διάκρισίν των οἱ Σέρβοι, οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι λέγονται Γιουγκοσλαῦοι, δηλαδὴ Νοτιοσλαῦοι καὶ ἡ χώρα των Γιουγκοσλαυία, δηλαδὴ Νοτιοσλαυία.

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὅλοι οἱ Σλαῦοι ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ΝΔ. Ρωσίας καὶ τῆς Α. Πολωνίας, πρὸς Β. τῶν Καρπαθίων καὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Δνειπέρου πρὸς Α. καὶ Ὁδέρου πρὸς Δ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν κυρίως τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων τῶν φυλῶν (6ον καὶ 7ον μ.Χ. αἰῶνος) ἐν μέρος ἐξ αὐτῶν, οἱ σημερινοὶ Γιουγκοσλαῦοι μετηνάστευσαν βαθμηδὸν πρὸς Ν., πρὸς τὴν ἀραιῶς τότε κατωκημένην ΒΔ. Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Ἡ μετανάστευσις αὕτη ὀφείλεται ἀφ' ἐνὸς εἰς ἐσωτερικὰς διαμάχας ἀναπτυχθείσας μεταξὺ τῶν πληθυνθέντων Σλαυϊκῶν λαῶν, ἀφ' ἑτέρου εἰς πιέσεις, τὰς ὅποιας οὗτοι ὑφίσταντο ἀπὸ τὴν κάθοδον ἄλλων βορειοτέρων Εύρωπαϊκῶν λαῶν (Κελτῶν, Γερμανῶν). Οἱ ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον Σλαῦοι ἐπὶ πολλὰς ἐκατονταετηρίδας ἦσαν ὑποτολεῖς τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ τὸν 12ον ὥμων αἰῶνα ἡ Παλαιὰ Σερβία κατέστη ἀνεξάρτητος χώρα, κατὰ δὲ τὸν 14ον (ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Ντουσάν) ἔλαβε τὴν μεγαλυτέραν της ἀκμήν. Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη διετηρήθη μέχρι τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κοσσόβου (1389) ὑπέταξαν τοὺς Σλαύους.

Οι σπουδαιότεροι ιστορικοί σταθμοί τής έξελίξεως τοῦ σημερινοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Κράτους είναι οἱ ἔξης : Κατὰ τὸ 1815, κατόπιν σειρᾶς ἀγώνων, ίδρυθη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ πασαλικίου τοῦ Βελιγραδίου, δηλαδὴ εἰς τὸ κέντρον τῆς Βορείου Βαλκανικῆς Χερσονήσου, ἡ Ἡγεμονία τῆς Σερβίας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου ἐκτάσεως 24.000 τ. χμ. Μετὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1878 ἡ μικρὰ αὔτη ἡγεμονία τηύχηθη εἰς ἕκτασιν (47.740 τ. χμ.) καὶ κατέστη τελείως ἀνεξάρτητος, κατὰ δὲ τὸ 1882 ἀνεκηρύχθη βασίλειον. Οἱ νικηφόροι Βαλκανικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912 καὶ 1913 συνετέλεσαν εἰς σημαντικὴν αὐξησιν τῆς ἐκτάσεως τοῦ Σερβικοῦ Βασιλείου (87.813 τ. χμ.), καθόσον ἐπεξετάθη ἐφ' ὄλοκλήρου τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ. Τέλος, μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (1914–1918) ἐσχηματίσθη τὸ σημερινὸν Γιουγκοσλαβικὸν Κράτος, τὸ ὅποιον είναι τὸ μεγαλύτερον κράτος τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου εἰς ἕκτασιν καὶ πληθυσμὸν (ἕκτασις 247.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 14.000.000 κ.). Ἡ Γιουγκοσλαβία περιλαμβάνει κυρίως τὸ παλαιὸν Βασιλείον τῆς Σερβίας, τὴν Ἡγεμονίαν τοῦ Μαυροβουνίου, τὴν Ἐρζεγοβίνην, τὴν Βοσνίαν, τὴν Κροατίαν καὶ τὴν Σλοβενίαν. Ἐκ τούτων πρὸ τοῦ 1918 ἀπετέλουν ἀνεξάρτητα κράτη τὸ Βασίλειον τῆς Σερβίας καὶ ἡ Ἡγεμονία τοῦ Μαυροβουνίου. Αἱ ἄλλαι περιοχαὶ ἥσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἡ ὁποία ἦτο μεγάλη αὐτοκρατορία.

Ορια.— Ἡ Γιουγκοσλαβία ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης καὶ τῆς Ἰταλίας καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ούγγαρίας. Ἡ Γιουγκοσλαβία κατέχει σπουδαιοτέραν γεωγραφικὴν θέσιν ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν, καθόσον δεσπόζει ἐῶν δύο σπουδαιοτέρων κατὰ ξηράν ὅδῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Πρῶτον, τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εύρωπην μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Μοραύα, Νισαύα, Ἐβρου. Δεύτερον τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εύρωπην μὲ τὸ Αίγαιον Πέλαγος διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Μοραύα καὶ Ἀξιοῦ.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τῆς Γιουγκοσλαβίας, τὸ ὅποιον ἐν τῷ συνόλῳ είναι ὀρεινὸν (τὰ 2/3 αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ὑψηλὰς περιοχάς), διαιρεῖται εἰς πέντε φυσικὰς περιοχάς : α') τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ παλαιὰ ὅρη, κυρίως κρυσταλ-

λικά (Σερβική Μακεδονία, Παλαιά Σερβία): β') τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον: γ') τὰς Ἀνατολικὰς Ἀλπεις: δ') τὰς Διναρικὰς Ἀλπεις: καὶ ε') τὰς ἀκτάς.

α) **Περιοχὴ τῶν παλαιῶν ὁρέων** (Σερβική Μακεδονία—Παλαιά Σερβία). Ἡ περιοχὴ αὕτη, ἡ ὅποια εἶναι συνέχεια τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιοτέρας περιοχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἀργότερον, ὅταν ἐσχηματίσθησαν αἱ Διναρικαὶ Ἀλπεις καὶ τὰ Βαλκάνια, τὰ ὅποια εἶναι νεώτερα ὅρη, τὸ ἔδαφός της ὑπέστη πολλὰς διαταραχάς. Ἐκ τῶν διαταραχῶν αὐτῶν τοῦ ἔδαφους τῆς ἐσχηματίσθησαν ρήγματα (δηλαδὴ ἐπιμήκεις βαθεῖαι σχισμαὶ) καὶ τοπικαὶ καθιζήσεις. Ἀποτέλεσμα τῶν τοπικῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς τῶν λεκανοπέδιων (ὅπως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν), τῶν δὲ ρηγμάτων ὁ σχηματισμὸς κοιλάδων ('Αξιοῦ, Μοραύα, Νισάνα κ.ἄ.). Κατ' ἄρχας τὰ λεκανοπέδια μετεβλήθησαν εἰς λίμνας, μερικαὶ τῶν ὅποιών σώζονται ἀκόμη (Πρέσπα, Ἀχρίς, Δοϊράνη), διότι τὰ εἰς αὐτὰ κατερχόμενα ἐκ τῶν πέριξ περιοχῶν ρέοντα ὕδατα δὲν εὔρισκον διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν. Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν λιμνῶν αὐτῶν ἀπεξηράνθησαν ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ, εἴτε ὑπεργείως, εἴτε ὑπογείως εἰς παρακειμένους ποταμούς. Τὸ ἔδαφος τῶν λεκανοπέδιων καὶ τῶν κοιλάδων εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ παχύτατον στρῶμα προσχώσεων. Διὰ τοῦτο αἱ περιοχαὶ αὗται εἶναι σήμερον τὰ σπουδαιότερα κέντρα πληθυσμοῦ. Ἐκ τῶν λεκανοπέδιων σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἔντος: Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν τοῦ **Περλεπὲ—Μοναστηρίου**, (τὸ ὅποιον εἶναι συνέχεια τοῦ λεκανοπέδιου τῆς Φλωρίνης), τῆς **Στρωμνίτσης**, τοῦ **Ιστίπα**, τῶν **Σκοπίων** καὶ τοῦ **Τετόβου**. εἰς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν τοῦ **Κοσσιφοπεδίου** καὶ τῆς **Νίσσης**.

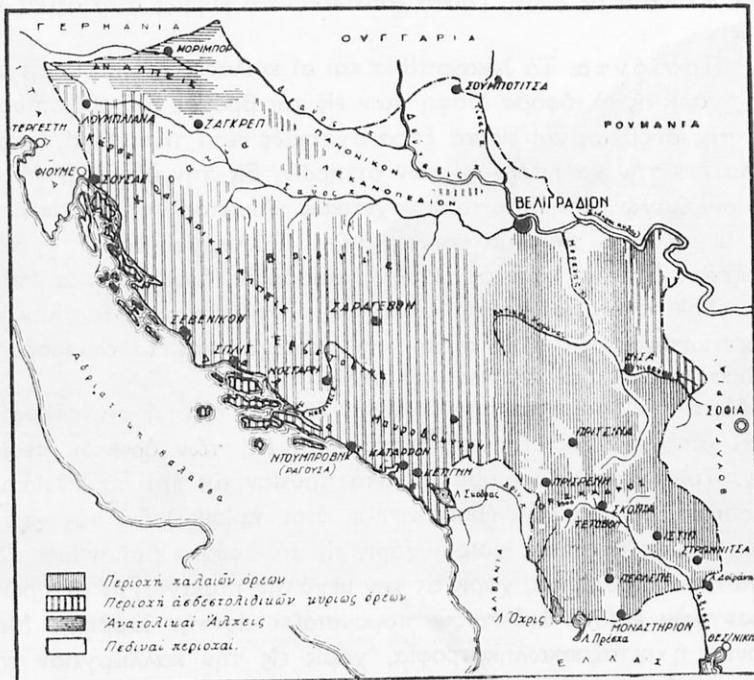
Τὰ ὅρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς, λόγω τῶν πολλῶν τοπικῶν καθιζήσεων καὶ ρηγμάτων, τὰ ὅποια ἔλαβον χώραν πρὸς ὅλας τὰς διεύθυνσεις, εἶναι μᾶλλον ὀγκώδη. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ὅτι τὰ πρὸς Δ. τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ κείμενα εἶναι συνέχεια τῶν ὁρέων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τὰ πρὸς Α., συνέχεια τῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Τὰ ὑψηλότερα εύρισκονται εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Ταῦτα εἶναι ὁ **Βόρας** (ὑψηλοτέρα κορυφὴ Καϊμακτσαλάν (2.550 μ. ἐπὶ τῶν ἐλληνογιουγκοσλαυϊκῶν συνόρων) καὶ ὁ

Σκάρδος (Σάρ Πλάνινα) είσ τὴν ΒΔ. Μακεδονίαν (ύψηλοτέρα κορυφή Λιουμπτοτέν (2.500 μ.). Οἱ Σλαῦοι ὀνομάζουν τὰ ὅρη ταῦτα **Πλάνινα**, δηλαδὴ ὄρος ἢ ὁρεινὴ βοσκή, διότι ἐκτὸς τῶν δασῶν ὑπάρχουν καὶ ἐκτεταμένοι βοσκότοποι.

‘**Υδατογραφία**. Ἡ πολύπλοκος μορφή, τὴν ὅποιαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς (ἀποτέλεσμα τῆς γεωλογικῆς του ἴστορίας), συντελεῖ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ρεόντων ὕδατων. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον διασπορᾶς εἶναι τὸ ὄρος Σκάρδος. Τὰ πρὸς Ν. αὐτοῦ ρέοντα ὕδατα (δηλαδὴ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας) συλλέγουν οἱ ποταμοὶ **Αξιός** καὶ **Στρυμών**, οἱ ὅποιοι χύνονται εἰς τὸ Αίγαστον Πέλαγος (ό Στρυμών συλλέγει μόνον τὰ ὕδατα τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Στρωμνίτσης). Τὰ πρὸς Β. ρέοντα ὕδατα (δηλαδὴ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας) συλλέγει ὁ ποταμὸς **Μοραύας**, ὁ ὅποιος χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν πρὸς Α. τοῦ Βελιγραδίου. Οὗτος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν κυρίως Μοραύαν καὶ τὸν δυτικὸν Μοραύαν. Σπουδαιότερος παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ **Νισαύας**, ὁ ὅποιος πηγάζει ἀπὸ τὸν Αίμον. Τὰ πρὸς Δ. ρέοντα συλλέγει ὁ ποταμὸς **Δρίν**, ὁ ὅποιος χύνεται εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, διερχόμενος διὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔδαφους. Οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι πλωτοὶ (ἐκτὸς τοῦ Μοραύας εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του ἀπόστασιν), προσφέρουν ὅμως διὰ τῶν κοιλάδων των σπουδαιοτάτας ὑπηρεσίας, καθόσον αὗται ἀποτελοῦν τὰς μόνας ὁδοὺς συγκοινωνίας εἰς τὴν ὁρεινὴν αὐτὴν περιοχὴν. Σπουδαιότεραι ὅλων εἶναι οἱ κοιλάδες Ἀξιοῦ—Μοραύα, αἱ ὅποιαι ἀποτελοῦν τὴν μόνην φυσικὴν ὁδὸν μεταξὺ Αιγαίου Πελάγους καὶ Κεντρικῆς Εύρωπης καὶ ἡ κοιλάς τοῦ Νισαύα, ἡ ὅποια συνδέει τὴν Βουλγαρίαν μὲ τὴν Κεντρικὴν Εύρωπην.

Κλίμα καὶ **βλάστησις**. Ἡ περιοχὴ, ἡ ὅποια ἀνήκει εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Ἀξιοῦ, δηλαδὴ ἡ Σερβικὴ Μακεδονία ἐπειδὴ κεῖται νοτιώτερον καὶ εύρισκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐκ τοῦ Αίγαστον Πελάγους πνεόντων ἀνέμων, ἔχει κλίμα ἡπιώτερον. Τὸ θέρος εἶναι θερμόν, ὁ χειμὼν ὅμως εἶναι πολὺ ψυχρὸς καὶ ὀφείλεται εἰς τοὺς συχνοὺς ψυχρούς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι κατέρχονται ἀπὸ τὰ χιονισμένα ὅρη της πρὸς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον (δηλ. εἰς τὸν γνωστὸν εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν Βαρδάρην). Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι ἔχουν κλίμα μεσογειακόν. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν,

ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη ἔχει ἔνα ἐνδιάμεσον τύπον κλίματος μεσογειακοῦ καὶ ἡπειρωτικοῦ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ὁ μεσογειακὸς χαρακτήρας ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ θερμὰ καὶ ἔηρά θέρη τῆς καὶ τοὺς βροχεροὺς χειμῶνάς της, δὲ ἡ πειρωτικὸς ἀπὸ τὴν μεγάλην διαφορὰν θερμοκρασίας μεταξύ χειμῶνος καὶ θέρους καὶ ἀπὸ τὴν βραχύτητα τῶν ἐνδιαμέσων ἐποχῶν (ἀνοίξεως φθινοπώρου). Ἡ περιοχὴ, ἡ ὅποια ἀνήκει εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Μοραύα ποταμοῦ, δη-

Φυσικὸς Χάρτης τῆς Γιουγκοσλαβίας.

λαδὴ ἡ Παλαιὰ Σερβία, ἐπειδὴ κεῖται βορειότερον καὶ δὲν εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἔχει κλίμα ἡπειρωτικόν. Εἰς τὸ Βελιγράδιον ἡ θερμοκρασία κατὰ τὸ θέρος φθάνει τοὺς 41° καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα κατέρχεται εἰς 26° ὑπὸ τὸ μηδὲν (Θεοσαλονίκη 42° κατὰ τὸ θέρος, 9° ὑπὸ τὸ μηδὲν κατὰ τὸν χειμῶνα). Αἱ βροχαὶ πίπτουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶναι ὅμως ἀφθονώτεραι κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον καὶ διλιγώτεραι κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ανάλογος μὲ τὸ κλῖμα εἶναι καὶ ἡ βλάστησις. Ἡ Σερβικὴ Μακεδονία λόγῳ τῆς μικρᾶς σχετικῶς ποσότητος τῆς πιπτούσης βροχῆς καὶ τῆς ἀκανονίστου διανομῆς της εἶναι πτωχὴ εἰς δάση, τὰ ὅποια ἀπαντῶνται κυρίως εἰς τὰς ύψηλοτέρας περιοχάς. Αἱ χαμηλότεραι περιοχαὶ καλύπτονται ἀπὸ θάμνους καὶ βοσκοτόπους, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. Ἡ παλαιὰ Σερβία, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας βροχάς της καὶ εἰς τὴν κανονικωτέραν διανομήν των, εἶναι πλουσία εἰς δάση. Ταῦτα ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ὄξυας καὶ δρῦς.

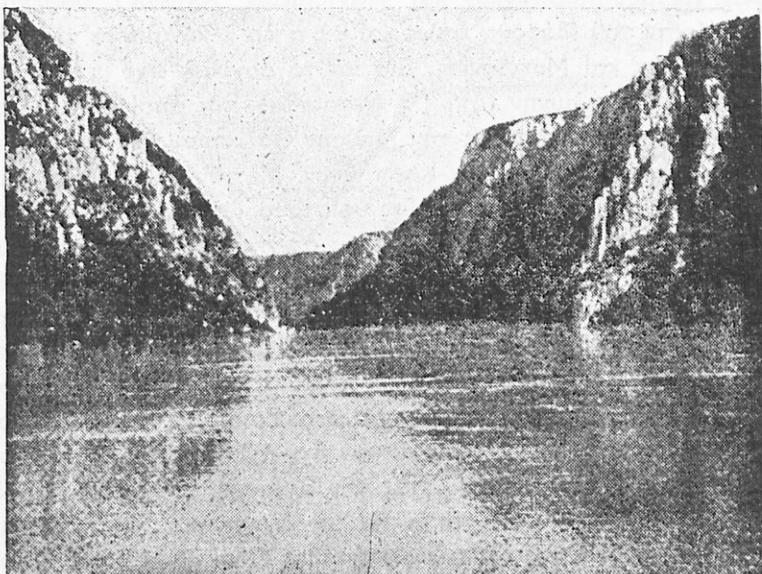
Προϊόντα. Τὰ λεκανοπέδια καὶ αἱ κοιλάδες τῆς περιοχῆς αὐτῆς, χάρις εἰς τὰ εὔφορα ἐδάφη των, εἰς τὰς βροχάς τοῦ φθινοπώρου καὶ τῆς ἀνοίξεως καὶ εἰς τὰ ξηρὰ σχετικῶς θέρη των, εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν. Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν, λόγῳ τοῦ ἡπιωτέρου σχετικῶς κλίματός της, παρατηρεῖται μεγαλυτέρα ποικιλία καλλιεργειῶν. Καλλιεργοῦνται ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν, ἄμπελοι, καπνός, βάμβαξ, σησάμιον, ὅρυζα, μορέαι, ὅπιον κ.ἄ. (δηλ. ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν). Μεγάλην ἔκτασιν κατέχουν εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν περιοχὴν καὶ τὰ ὄπωροφόρα δένδρα (κυρίως δαμασκηνέαι καὶ μηλέαι).

Μετὰ τὴν γεωργίαν τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ κτηνοτροφία, διότι ὑπάρχουν ἐκτεταμένοι βοσκότοποι ἐπὶ τῶν ὁρεινῶν περιοχῶν. Τρέφονται αἰγοπρόβατα κατὰ τρόπον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νομαδικόν, μεγάλα ζῷα (βόες, ἵπποι, ὄνοι, ἡμίονοι) διὰ τὰς γεωργικὰς κυρίως ἀνάγκας, χοῖροι χάρις εἰς τὰ ἀφθονα βαλανίδια τῶν δασῶν, καὶ πουλερικά, χάρις εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σιτηρῶν. Σημαντικὴν ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν ἡ* μεταξοσκαληκοτροφία, χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας, καὶ ἡ μελισσοκομία, χάρις εἰς τὸ ἡπιωτέρον κλῖμά της.

Πόλεις. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους εἰς πολλὰς λεκανοειδεῖς περιοχάς, αἱ ὅποιαι δυσκόλως συγκοινωνοῦν μεταξύ των συνετέλεσσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς ὁμωνύμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πόλεως εἰς ἔκαστον λεκανοπέδιον, ἡ ὅποια χρησιμεύει κυρίως ὡς ἀγροτικὴ ἀγορά τῆς περιοχῆς της. Ἡ σπουδαιότης της ἔχαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ λεκανοπέδιου καὶ κυρίως ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ θέσεως. Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν σπουδαιότεραι πόλεις ἀπὸ N. πρὸς B. εἶναι αἱ ἔξτις : **Μοναστήριον** (32.000 κ.), **Περλεπές**, **Στρώ-**

μνιτσα, Γευγελή, ἐπὶ τῶν ἑλληνογιουγκοσλαβικῶν συνόρων, Ἰστίπ, Βελεσά, Σκόπια (68.500 κ.) καὶ **Τέτοβον**. Σπουδαιοτέρα ὅλων είναι τὰ Σκόπια, χάρις εἰς τὸ εύρὺ λεκανοπέδιόν των καὶ κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικήν των θέσιν, καθόσον κεῖνται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συναντοῦν τὴν διεθνῆ ὁδὸν Θεσσαλονίκης—Βελιγραδίου αἱ ἐκ τοῦ Τετόβου καὶ τοῦ Κοσσιφοπεδίου κατερχόμεναι ὁδοί.

Εἰς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν είναι ἡ **Πρισμένη**, ἡ **Πριστίνα**, ἡ **Μι-**

Σιδηραϊ πύλαι τοῦ Δουνάβεως κατὰ τὴν συνάντησιν τῶν συνόρων Γιουγκοσλαβίας καὶ Ρουμανίας.

τροβίτσα, ἡ Νίσσα (35.000 κ.), ἡ ὅποια ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον τῆς διακλαδώσεως τῶν μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν (Βελιγραδίου—Θεσσαλονίκης καὶ Βελιγραδίου—Σόφιας), καὶ τὸ **Βελιγράδιον**, ἡ πρωτεύουσα τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Κράτους, κείμενον εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Σαῦος ποταμὸς συναντᾷ τὸν Δούναβιν. Τὸ Βελιγράδιον είναι τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Γιουγκοσλαβίας. Χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον αἱ ἄπο Β. καὶ Δ.

όδοι συναντοῦν τὴν Βαλκανικήν όδὸν Μοραύα—Αξιοῦ, ἔχει σπουδαίαν ἐμπορικήν καὶ βιομηχανικήν κίνησιν καὶ λαμπρὸν μέλλον. Ο πληθυσμὸς του ἀπὸ 60.000 κ. κατὰ τὸ ἔτος 1890, ἀνῆλθεν εἰς 320.000 κατὰ τὸ ἔτος 1934, καὶ 400.00 κατὰ τὸ ἔτος 1950.

• β') **Τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον** (ἡ ὄνομασία του ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρχαίαν ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν Πανονίαν). Τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο, τὸ ὅποιον ἐκτείνεται καὶ πέραν τῶν Γιουγκοσλαβικῶν συνόρων (μεταξὺ Καρπαθίων καὶ Ἀνατολικῶν "Ἀλπεων"), ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα λεκανοπέδια τῆς Παλαιᾶς Σερβίας καὶ Μακεδονίας. Διὰ τοῦτο ἀρχικῶς εἶχε μεταβληθῆ εἰς μίαν μεγάλην λίμνην (ὅπως ἡ Θεσσαλία), τῆς ὅποιας τὰ πλεονάζοντα ὑδατα ἔχοντο εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν διὰ τοῦ χαμηλοτέρου αὐχένος τῶν νοτίων Καρπαθίων. Μὲ τὸν καιρὸν ὁ αὐχὴν, λόγω τῆς διαβρώσεως τὴν ὅποιαν ὑφίστατο, μετεβλήθη εἰς κοιλάδα (ὅπως ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν). Διὰ τῆς στενῆς αὐτῆς κοιλάδος διωχετεύθησαν εἰς τὴν θάλασσαν ὅλα σχεδὸν τὰ ὕδατα τῆς παλαιᾶς αὐτῆς λίμνης, ἡ ὅποια μετεβλήθη οὕτως εἰς ξηράν. Τὴν στενὴν αὐτὴν κοιλάδα, ἡ ὅποια ὄνομάζεται «Σιδηραῖ Πύλαι» *, ἀκολουθεῖ σήμερον ὁ Δουνάβις ποταμός, ὁ ὅποιος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εύρωπης μετὰ τὸν Βόλγαν. Οἱ σπουδαιότεροι παραπόταμοι τοῦ Δουνάβεως εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ὁ **Σαῦνος**, ὁ ὅποιος ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ τὸ βόρειον ὅριον τῆς Βαλκανικῆς Χερονοήσου, ὁ **Δραυνός** καὶ ὁ **Τίσας**. Οἱ δύο πρῶτοι πηγάζουν ἀπὸ τὸς Ἀνατολικὰς "Ἀλπεις, ὁ δὲ τρίτος ἀπὸ τὰ Καρπάθια." Ολοὶ οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ εἶναι πλωτοὶ εἰς μεγάλα ποταμόπλοια.

Τὸ ἐδάφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικόν, διότι περιβάλλεται ἀπὸ ὅρη, τὰ ὅποια ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Ἡ περιοχὴ αὗτη, λόγω τοῦ εὐφόρου ἐδάφους τῆς καὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματός της, παράγει

* Τὸ μῆκος τῆς κοιλάδος ὑπερβαίνει τὰ 100 χμ., τὸ δὲ πλάτος εἰς μερικὰ σημεῖα περιορίζεται εἰς 110 μ. περίπου. Λόγω τῆς στενότητος αὐτῆς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἀποκτᾷ ὑπερβολικὴν ταχύτητα καὶ μέγα βάθος. Μεγάλαι προσπάθειαι κατεβλήθησαν, διὰ νὰ καταστήσουν πλωτὸν τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ Δουνάβεως, τὸ ὅποιον ἀπὸ γραφικῆς ἀπόψεως εἶναι θαυμάσιον.

κυρίως σιτηρά (σῖτον, ἀραβόσιτον). Είναι ἡ σπουδαιοτέρα γεωργική περιοχὴ τῆς Γιουγκοσλαβίας. Εἰς τὰς πλαγιὰς μερικῶν λόφων οἱ ὅποιαι ὑψοῦνται ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος, καλλιεργοῦνται κυρίως ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἵδιως δαμασκηνέαι, καθόσον περιοχαὶ αὗται δὲν προσβάλλονται συνήθως ἀπὸ παγετούς, ὥστας ἡ πεδιάς. Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίστης καὶ ἡ κτηνοτροφία (μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων καθὼς καὶ τῶν πουλερικῶν).

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι τὸ **Ζάγκρεμπ** (πρώην "Αγκραμ, 185.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Κροατίας καὶ δευτέρα πόλις τῆς Γιουγκοσλαβίας. Είναι σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον, χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν του θέσιν· κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συναντῶνται δύο περιοχαὶ μὲ διαφορετικὰ προϊόντα (πεδιὰς καὶ Ἀνατολικὰ "Αλπεῖς) καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φιούμε—Βουδαπέστης. Ἡ **Σουμπότιτσα** (100.000 κ.), ἡ τρίτη πόλις τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ ἡ σπουδαιοτέρα ἀγροτικὴ ἀγορά τοῦ λεκανοπεδίου, καθόσον εἶναι κέντρον σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας. Ἀξιόλογον ἀνύπτυξιν παρουσιάζει καὶ τὸ **Νόβι-Σάντ** ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως.

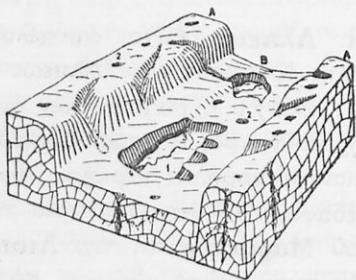
γ') Ἀνατολικαὶ ἢ Σλοβενικαὶ "Αλπεῖς. Αὗται ἀποτελοῦν τὸ ἀνατολικώτερον τμῆμα τῆς μεγάλης ὁροσειρᾶς τῶν "Αλπεων μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ **Τρίγκλαβ** (2.864 μ.). Μεταξὺ τῶν ὁροσειρῶν αὐτῶν, αἱ ὅποιαι ὅσον προχωροῦν πρὸς Α., τόσον ἀπομακρύνεται ἡ μία τῆς ὅλης, περικλείονται χαμηλαὶ περιοχαί, ὀφειλόμεναι εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἔδαφους. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν χαμηλῶν αὐτῶν περιοχῶν εἶναι τοῦ **Μάριμπορ** καὶ τῆς **Λιουμπλιάνας**. Τὸ ἔδαφος τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι εὔφορον, τὸ δὲ κλῖμα ἡπειρωτικόν. Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰς πεδινὰς περιοχὰς καὶ δασικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἰς τὰς ὁρεινάς. Σπουδαιότερα πόλις εἶναι ἡ **Λιουμπλιάνα** (60.000 κ.) ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Βιέννην.

δ') Διναρικαὶ "Αλπεῖς. Ἡ ὁρεινὴ αὔτη ζώνη, ἡ ὅποια εἶναι συνέχεια τῶν Ἀνατολικῶν "Αλπεων, διασχίζει λοξῶς τὸ ἔδαφος τῆς Γιουγκοσλαβίας ἀπὸ τῆς περιοχῆς τῆς Λιουμπλιάνας μέχρι τῶν Ἀλβανικῶν συνόρων. Ἀποτελεῖται ἀπὸ παραλλήλους ὁροσειρᾶς ἐξ ἀσβεστολιθικῶν κυρίως πετρωμάτων, αἱ ὅποιαι διευθύνονται

άπτο ΒΔ. πρὸς ΝΑ. Αὗται κατέρχονται πρὸς μὲν τὴν πλευρὰν τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης ἀποτόμως, πρὸς δὲ τὴν τοῦ Σαύου ὄμαλῶς, συναντῶσαι οὕτως ἀνεπαισθήτως τὸ εὔρὺν Πανονικὸν λεκανοπέδιον. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῶν εὐρίσκεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μαυροβουνίου (ὅρος Ντορμίτωρ 2.528 μ.). Μεταξὺ τῶν ὁροσειρῶν περικλείοντάι ὑψηλὰ ὅροπέδια. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, λόγω τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρώματων, παρουσιάζει χαρακτηριστικὴν μορφὴν. Τὰ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα ἔχουν τὴν ἴδιότητα λόγω τῆς ἀσθενοῦς συνεκτικότητός των νὰ διασχίζωνται πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις ἀπὸ σχισμὰς συνήθως ἀοράτους διὰ γυμνοῦ ὄφθαλμοῦ, ὁφειλομένας εἰς τὰς πιέσεις τὰς ὧποιας ὑπέστησαν κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν εἰς ὁροσειράς. Ἐπίστης ἔχουν τὴν ἴδιότητα νὰ διαλύωνται ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὅπως ἐν τεμάχιον ζαχάρεως (εἰς μεγαλύτερον βεβαίως χρονικὸν διάστημα). Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὄποιον πίπτει ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, ἀκολουθεῖ τὰς σχισμὰς καὶ ἐπειδὴ διαλύει τὴν ἀσβεστον, τὰς μεγαλώνει εἰς βάθος καὶ

εἰς πλάτος. Διὰ τῆς ἐνώσεως πολλῶν σχισμῶν σχηματίζονται ὑπογείως σπήλαια, τῶν ὄποιων συχνὰ ἡ ὄροφη καταβυθίζεται. Οὕτω σχηματίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κοιλώματα ἐν εἴδει χωνίου, τὰ ὄποια λέγονται ντολίναι. Διὰ τῆς ἐνώσεως πολλῶν ντολινῶν σχηματίζονται λεκανοπέδια, τὰ ὄποια εἶναι κλειστὰ πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις καὶ τὰ ὄποια λέγονται πολίναι. Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς,

τὸ ὄποιον πίπτει εἰς τὰς ντολίνας καὶ τὰ πολιέ, διοχετεύεται εἰς παρακειμένους ποταμούς ἡ εἰς τὴν θάλασσαν δι' ὑπογείων ὁχετῶν, οἱ ὄποιοι, ὡς γνωστόν, ὑπάρχουν ἐντὸς τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρώματων. Τὸν χειμῶνα, ἐπειδὴ ἡ βροχὴ εἶναι ἀφθονωτέρα, δὲν προλαμβάνει νὰ διοχετεύεται ἐξ ὀλοκλήρου καὶ οὕτω τὰ κοιλώματα αὐτὰ μεταβάλλονται ἐν ὄλῳ ἡ ἐν μέρει εἰς λίμνας (ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν νοτίαν περιοχὴν τοῦ λεκανοπέδιου τῆς Τριπόλεως). Μόνον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὰ πολιές σχηματίζεται λεπτὸν στρῶμα καλλιεργησίμου γῆς, κυρίως ἀργιλώδες, τὸ ὄποῖον εἶναι τὸ ὑπόλειμμα τῆς διαλύσεως τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων, καθόσον ταῦτα περιέχουν καὶ ἄλλας οὐσίας μὴ διαλυομένας εἰς τὸ ὕδωρ. Εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἀσβεστολιθικοῦ τείχους, τὸ ὄποιον περιβάλλει τὰ πολιές, συνήθως ἀναβλύζουν μεγάλαι πηγαὶ (κεφαλόβρυσσα), διὰ τῶν ὄποιων ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὄποιον κυκλοφορεῖ ἐντὸς τῶν σχισμῶν τῶν ὑπερκειμένων ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων. Ἡ μορφὴ τοῦ ἔδαφους, τὴν ὄποιαν περιεγράψαμεν, παρατηρεῖται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ **Κάρστ**, εἶναι δὲ τόσον χαρακτηριστική, ὥστε οἱ γεωλόγοι καὶ οἱ γεωγράφοι ὀνομάζουν τὴν τοιούτου εἴδους μορφὴν κάρστειον μορφήν.

Ποταμοί. Εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν ὁρεινὴν ζώνην τὰ ρέοντα ὕδατα εἶναι ἀραιά καὶ ἔξαφανίζονται κατὰ τὴν διαδρομήν των εἰς ὑπογείους καταβόθρας, αἱ ὄποιαι εἶναι συχναὶ εἰς τὰ ἀσβεστολιθικὰ ἔδαφη. Εἰς τὴν ὁρεινὴν ζώνην τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ κυρίως εἰς τὴν Βοσνίαν τὰ ρέοντα ὕδατα εἶναι ἀφθονα χάρις εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων μετὰ κρυσταλλικῶν, τὰ ὄποια δὲν διαπερῶνται καὶ δὲν διαλύονται ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ρεόντων ὕδατων τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων, λόγῳ τῆς διμαλῆς κλίσεως των πρὸς τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον, συλλέγονται εἰς τὸν Σαῦνον ποταμὸν διὰ τῶν παραποτάμων του **Κούπα, Ούνα, Βέρμπα, Βόσνα, Ντρίνια**, οἱ ὄποιοι ρέουν ἐντὸς στενῶν καὶ παραλλήλων κοιλάδων.

Κλῖμα. Τὸ κλίμα τῶν ὁροπεδίων τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡπειρωτικόν, διότι περιβάλλονται ἀπὸ ὄροσειράς, αἱ ὄποιαι ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ εἶναι ἀφθονοι εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχάς, καθόσον αὗται εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς βροχεροὺς δυτικοὺς ἀνέμους. Ἡ ὄπισθεν τοῦ Καττάρου ὁρεινὴ περιοχὴ δέχεται τὰς περισσοτέρας βροχὰς ἀπὸ ὅλην τὴν Εύρωπην (4,64 μ. ἐτησίων).

Βλάστησις. Παρὰ τὴν μεγάλην ποσότητα τῶν βροχῶν ἡ βλάστησις δὲν εἶναι πλουσία εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν ὁρεινὴν ζώνην ἡ βλάστησις εἶναι πτωχή, ὅπως καὶ τὰ ρέοντα ὕδατα, διότι τὰ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα

διαπερῶνται εὐκόλως ἀπὸ τὸ ὑδωρ τῆς βροχῆς καὶ συνεπῶς δὲν διατηροῦν ἀρκετὴν ύγρασίαν, ἡ ὅποια εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων δένδρων. "Ολως διαφορετικήν ὄψιν παρουσιάζει ἡ ὄρεινὴ ζώνη τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ κυρίως ἡ Βοσνία, ἡ ὅποια χάρις εἰς τὴν ὑπαρξίαν καὶ κρυσταλλικῶν πετρωμάτων, τὰ ὅποια διατηροῦν τὴν ύγρασίαν, εἶναι πλουσία εἰς δάση, ὅπως εἶναι πλουσία καὶ εἰς ρέοντα ύδατα. 'Ο Βοσνία εἶναι ἡ πρώτη δασοφόρος περιοχὴ τῆς Γιουγκοσλαβίας (τὰ 2/3 περίπου τῆς ἐπιφανείας της καλύπτονται ἀπὸ δάση).

Προϊόντα, κάτοικοι. Οἱ κυριώτεροι πόροι τῆς περιοχῆς εἶναι αἱ καλλιέργειαι τῶν δημητριακῶν εἰς τὰ ὀροπέδια καὶ τὰς κοιλάδας, λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος, ἡ κτηνοτροφία (ἰδίως τῶν χοίρων χάρις εἰς τὰ πολλὰ βανανιδοφόρα δάση) καὶ ἡ ψλοτομία εἰς τὰς ὄρεινάς περιοχάς.

Γενικῶς ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἀραιῶς κατωκημένη, ἀπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι ὄρεινὸν καὶ αἱ παράλληλοι ὄροσειραι δυσχεραίνουν πολὺ τὴν συγκοινωνίαν. Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι εἰς τὴν Βοσνίαν τὸ ἱστορικὸν **Σεράγγειον** (78.000 κ.), κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας χάρις εἰς τὰ ἀρκετὰ προϊόντα τῆς περιοχῆς του καὶ τὴν καλήν του θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τὸν λιμένα τῆς Ἀδριατικῆς **Ντουμπρόβνικ** μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Εἰς τὴν Ἐρζεγοβίνην εἶναι ἡ **Μοστάρη** (20.000 κ.) καὶ εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἡ **Κετίγνη** (6.000 κ.). 'Η Βοσνία καὶ ἡ Ἐρζεγοβίνη, ἀπειδὴ ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατείχοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ ἔξισλαμισθέντας Σλαύους καὶ Μωαμεθανούς.

ε') Αἱ ἀκταί. Αἱ ἀκταὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶναι στεναί, διότι δὲν χύνονται εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν πολλοί καὶ μεγάλοι ποταμοί, ὥστε μὲ τὰ χώματα καὶ τὰ ἄλλα ὄλικά, τὰ ὅποια παρασύρουν, νὰ αὐξήσουν τὴν ἔκτασιν τῆς ξηρᾶς. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ ὄρεινὴ ζώνη, ἡ ὅποια ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν, ἀποτελεῖται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα, τὰ ὅποια, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, διαπερῶνται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς, λόγω τῶν πολλῶν σχισμῶν των. Οὔτω δὲν σχηματίζονται μεγάλοι ποταμοί, διότι τὸ πλείστον μέρος τοῦ πίπτοντος ὕδατος κυκλοφορεῖ ὑπογείως. Σπουδαιοτέρα πεδινὴ περιοχὴ εἶναι ἡ κοιλάς τοῦ ποταμοῦ Ναρέντα. Κατὰ μῆκος τῆς παραλίου αὐτῆς ζώνης, ἡ ὅποια λέγεται

Δαλματία έκτείνονται πολλαὶ νῆσοι (600 περίπου, ἐκ τῶν ὅποιών 60 μεγάλαι). Αὕται εἶναι τὰ ὑπολείμματα τῶν δυτικωτέρων ὁροσειρῶν τῶν Διναρικῶν "Αλπεων, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὅποιών κατεποντίσθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν (ὅπως αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου Πελάγους).

"Η περιοχὴ αὐτὴ, χάρις εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων ἔχει τὸ ἡπιώτερον κλῖμα ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Γιουγκοσλαβίας." Ολαι ὅμως αἱ ἀκταὶ δὲν ἔχουν τὸ ἴδιον κλῖμα. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς ἓνα τοπικὸν ἀνεμον, τὸν **Μπόρα** (ἀνάλογον μὲ τὸν Βαρδάρην τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας), δ ὅποιος τὸν χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχρός, καθόσον πνέει ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Διωρικῶν "Αλπεων πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν. Αἱ πρὸς βορρᾶν τοῦ Καττάρου ἀκταὶ, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα, ἔχουν κλῖμα ὄμοιον μὲ τὸ τῆς Θεσσαλονίκης (χειμὼν ἥπιος, διακοπτόμενος ἀπὸ ὅποτούμονς πτώσεις τῆς θερμοκρασίας). Αἱ πρὸς Ν. τοῦ Καττάρου ἀκταὶ, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα, καθὼς καὶ αἱ νῆσοι, ἔχουν κλῖμα καθαρῶς μεσογειακόν. Χάρις εἰς τὸν ἥπιον γενικῶς χειμῶνά των αἱ ἀκταὶ καὶ αἱ νῆσοι παράγουν ποικίλα προϊόντα. Πολὺ εύδοκιμοῦν αἱ ἀμπελοί, τὰ ἑσπεριδοειδῆ καὶ λοιπὰ ὀπωροφόρα δένδρα, τὰ λαχανικά, κυρίως δὲ αἱ ἐλαῖαι, αἱ ὅποιαι εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν δένδρον τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος. Εἰς τὰς πρὸς Β. τοῦ Καττάρου ἀκτὰς αἱ ἐλαῖαι καὶ τὰ ἑσπεριδοειδῆ καλλιεργοῦνται εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι δὲν εἶναι ἀμέσως ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα.

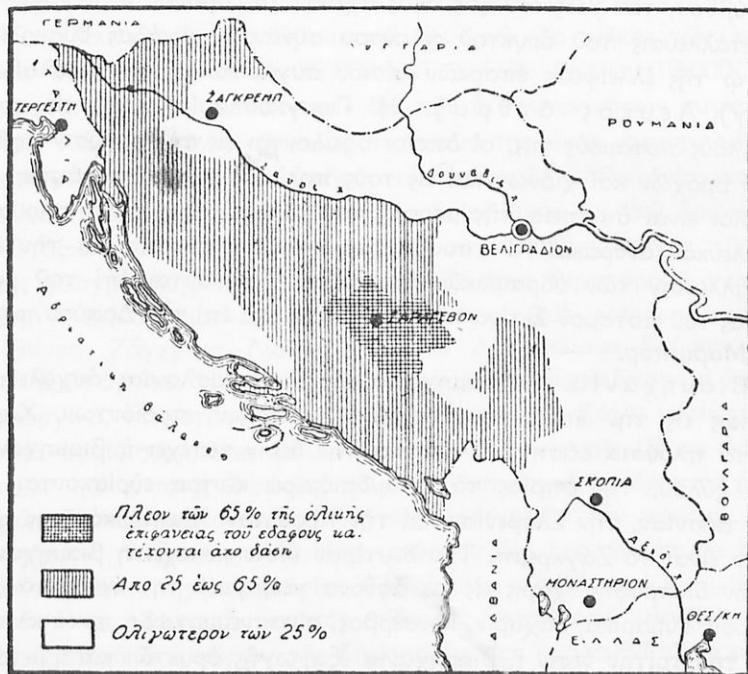
Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν, λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ καλλιεργητίμου ἐδάφους, ἀνέκαθεν μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ θάλασσα. Μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἀλιείαν καὶ ναυτιλίαν, πολλαὶ δὲ μικραὶ πόλεις εἶναι παρατεταγμέναι κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι ἀπὸ Β. πρὸς Ν. τὸ **Σούσακ** (16.000 κ.), παρὰ τοῦ Φιούμε, ἡ **Ζάρα**, τὸ **Σεβενίκον** (37.000 κ.), τὸ **Σπλίτ** (Σπαλάτον 44.000 κ.), τὸ **Ντουμπρόβνικ** (Ραγοῦσα 19.000 κ.) καὶ τὸ **Κάτταρον** (5.000 κ.). Αἱ πόλεις αὗται, ἃν καὶ εύρισκονται εἰς τοὺς μυχοὺς ἀσφαλεστάτων κόλπων δὲν παρουσιάζουν μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι τὸ τεῖχος τῶν Διναρικῶν "Αλπεων ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν ἐπικοινωνίαν των μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ.

(Οι κάτοικοι καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωή.—α') **Οι κάτοικοι.** Ή Γιουγκοσλαύα κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ τρεῖς ὁμάδας Σλαύων: Τοὺς Σέρβους, τοὺς Κροάτας, καὶ τοὺς Σλοβένους. Ἡ διάρεσις αὗτη στηρίζεται εἰς τὴν θρησκείαν (οἱ πρῶτοι εἶναι Ὀρθόδοξοι καὶ οἱ ἄλλοι Καθολικοί) καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς οἰκονομικῆς ἔξελίξεως. Οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι εἶναι περισσότερον πολιτισμένοι, διότι διετέλεσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν πολιτισμένου λαοῦ, τοῦ Αὐστριακοῦ. Οἱ Σέρβοι ύστεροι, διότι διετέλεσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων. Ἡ ἔνωσίς των ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὴν ἴδιαν φυλὴν (τὴν Σλαϊκήν) καὶ ὀμιλοῦν γλῶσσαν ἐπίστης σλαϊκήν. Αἱ τρεῖς αὗται ὁμάδες ἀποτελοῦν τὰ 85 % τοῦ δικοῦ πληθυσμοῦ. Όν πόλοιπος πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ξένας ἔθνικότητας, αἱ ὅποιαι εἶναι ἐγκατεστημέναι εἰς τὰς παρὰ τὰ σύνορα περιοχάς. Γερμανοὶ πρὸς βορρᾶν, Οὐγγροὶ καὶ Ρουμάνοι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπέδιου, Ἀλβανοὶ καὶ Τούρκοι εἰς τὰς νοτίους περιοχάς. Ἡ ἐτησία αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ὑπολογίζεται εἰς 200.000 κατοίκους, ἡ δὲ πυκνότης ἀνέρχεται εἰς 56 κατοίκους κατά τ. χι.

β') Οἰκονομικὴ ζωή. Γεωργία. "Οπως ἡ Βουλγαρία, οὕτω καὶ ἡ Γιουγκοσλαύα εἴναι χώρα κατ' ἔξοχὴν γεωργική. Τὰ 80 ο/ο περίπου τοῦ πληθυσμοῦ της ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν ὅποιαν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποί. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ εὔφορα λεκανοπέδιά της καὶ εἰς τὸ ἡπειρωτικὸν κλῖμα, τὸ ὅποιον ἐπικρατεῖ εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐκτάσεως της. Μεταξὺ τῶν δημητριακῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ σῖτος. Ἀκολουθοῦν ὁ ἀραβόσιτος, ἡ κριθὴ, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις καὶ ἡ ὅρυζα, ἡ ὅποια καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀξιοῦ. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης λαχανικά, ζωοτροφικὰ προϊόντα, ἄμπελοι, βιομηχανικὰ φυτὰ (κάνναβις, ζυθόχορτον, καπνός, ζαχαροῦχα τεῦτλα, ὄπιον, κ.ἄ.) καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, μεταξὺ τῶν ὅποιων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ δαμασκηνέα (40.000.000 περίπου δένδρα εἰς δλόκληρον τὴν χώραν) καὶ τὴν δευτέραν ἡ μηλέα. Εἰς τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Παλαιάν Σερβίαν ἡ δαμασκηνέα καλλιεργεῖται ὅπως καὶ ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος εἰς τὴν Δαλματίαν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δαμασκήνων χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν οἰνοπνευματώδους πποτοῦ (τακίλα) καὶ τὸ τέταρτον περίπου ἔξαγεται εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Κτηνοτροφία. Μετά τήν γεωργίαν άκολουθει ή κτηνοτροφία χάρις είς τούς έκτεταμένους βοσκοτόπους τῆς Γιουγκοσλαβίας και τὰ βαλανιδοφόρα δάση της. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ αίγο-πρόβατα, άκολουθοῦν οἱ βόες καὶ αἱ ὄγελάδες, οἱ χοῖροι, οἱ ἵπποι, οἱ ὄνοι καὶ οἱ ἡμίονοι. Τρέφονται ἐπίστης καὶ πολλὰ πουλερικὰ χάρις είς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σωτηρῶν.

Φυσικὸς πλοῦτος. α) Δάση. Ἡ Γιουγκοσλαβία, λόγῳ

Χάρτης τῶν δασῶν τῆς Γιουγκοσλαβίας.

τοῦ ὄρεινοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐδάφους τῆς καὶ τῶν πολλῶν βροχῶν της, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἀπὸ δασικῆς ἀπόψεως μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς. Τὰ 30 % περίπου τοῦ ἐδάφους τῆς κατέχονται ἀπὸ δάση. Μεταξὺ τῶν δασικῶν εἰδῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν αἱ δέντραι. Ακολουθοῦν αἱ δρύες καὶ τὰ κωνοφόρα. Αἱ σπουδαιότεραι δασικαὶ περιοχαὶ εἰναι ἡ Βοσνία, ἡ Παλαιὰ Σερβία καὶ αἱ Ἀνατολικαὶ Ἀλπεῖς.

β) Ὁρυκτά. Πλουσία εἶναι ἐπίσης ἡ Γιουγκοσλαυία καὶ εἰς ὄρυκτά. Μεταξύ αὐτῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ γαιάνθρακες, οἱ ὄποιοι εύρισκονται εἰς ὅλας τὰς περιοχάς, ιδίως ὅμως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Δραύου ποταμοῦ. Ἀκολουθοῦν κατόπιν τὰ μεταλλεύματα τοῦ σιδήρου (τὰ σπουδαιότερα εύρισκονται εἰς τὴν Βοσνίαν), τοῦ χαλκοῦ (εἰς τὴν περιοχὴν ιδίως τῆς λίμνης Ἀχρίδος), τοῦ χρωμίου (εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σκοπίων), τοῦ μαγγανίου, τοῦ μολύβδου, τοῦ βωξίτου (εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ὀρεινὰς περιοχάς). Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὄρυκτοῦ πλούτου συναντᾶ μεγάλας δυσκολίας λόγῳ τῆς ἑλλείψεως ἐπταρκῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων.

γ) Λευκός ἢ νθρακός. Ἡ Γιουγκοσλαυία χάρις εἰς τοὺς πολλούς ποταμούς της, οἱ ὄποιοι ὀφείλονται εἰς τὴν πτῶσιν ἀφθόνων βροχῶν καὶ χιόνων καὶ εἰς τοὺς πολλούς της καταρράκτας, οἱ ὄποιοι εἶναι συνέπεια τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους της, εἶναι πλουσία εἰς λευκὸν ἄνθρακα. Αἱ σπουδαιότεραι ἔγκαταστάσεις διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὑδραυλικῶν δυνάμεων εύρισκονται ἐπὶ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ Σετίνα παρὰ τὸ Σπλίτ τοῦ Δραύου παρὰ τὸ Μαριμπόρ.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Γιουγκοσλαυίας ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἔγχωρίων προϊόντων. χάρις εἰς τὰ πλούσια δάση της τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τοῦ ξύλου, τῆς ὄποιας τὰ σπουδαιότερα κέντρα εύρισκονται εἰς τὴν Βοσνίαν, τὴν Σλοβενίαν καὶ τὴν Κροατίαν. Ἐμπορικόν της κέντρον εἶναι τὸ Ζάγκρεμπ. Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς, χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικά της προϊόντα (ἄλευρον, ζυμαρικά, ζάχαριν, κονσέρβας, οίνοπνευματώδη ποτὰ κλπ.), καὶ τὴν τρίτην θέσιν ἡ βιομηχανία ἔξαγωγῆς ὄρυκτῶν καὶ ἡ μεταλλουργία, χάρις εἰς τὰ ἀρκετά ὄρυκτά της. Ἀκολουθοῦν κατόπιν αἱ βιομηχανίαι ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων, οἰκοδομησίμων ὑλῶν, δερμάτων κ.ἄ. Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικά κέντρα εἶναι τὰ ἔξης : Βελιγράδιον, Ζάγκρεμπ, Λιουμπλιάνα, Νόβι-Σάντ, Μαριμπόρ καὶ Ζεμέν παρὰ τὸ Βελιγράδιον, χάρις εἰς τοὺς καταρράκτας καὶ τὰ πλησίον εύρισκόμενα γαιανθρακωρυχεῖα, τὰ ὄποια προμηθεύουν τὴν κινητήριον δύναμιν, εἰς τὴν καλὴν συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τῶν περιοχῶν των.

Συγκοινωνία. Ἡ Γιουγκοσλαυία, ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπό πολ-

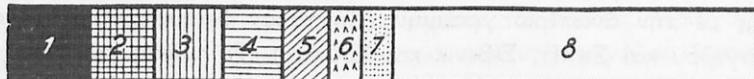
λάς φυσικάς περιοχάς, αἱ ὅποῖαι χωρίζονται μεταξύ των δι' ὑψηλῶν ὁροσειρῶν (Πανονικὸν λεκανοπέδιον, Ἀνατολικὴ Ἀλπεις, Διναρικὴ Ἀλπεις, Ἀκταὶ, λεκανοπέδια τοῦ ἐσωτερικοῦ), δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν. Τὸ μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 9.000 χμ. περίπου. Αἱ σπουδαιότεραι γραμμαὶ εἶναι ἡ Διεθνὴς γραμμὴ Θεσσαλονίκη—Βελιγράδιον—Ζάγκρεμπ—Λιουμπλιάνα καὶ αἱ γραμμαὶ, αἱ ὅποιαι συνδέουν τοὺς λιμένας τῆς Ἀδριατικῆς μὲ τὴν ἀνωτέρω γραμμὴν (Κάτταρον—Ντουμπρόβνικ μέσῳ Σεραγγέβου καὶ Σπλίτ, Σέβενικ καὶ Σούσακ). Τὸ μῆκος τῶν ἀμαξιῶν ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 39.000 χμ., ἐκ τῶν ὅποίων 19.000 εὐρίσκονται εἰς καλὴν κατάστασιν διὰ τὴν δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνίαν. Χάρις εἰς τοὺς πλωτοὺς ποταμούς τῆς εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ ποταμοπλοΐα. Τὸ ὄλικὸν μῆκος τῶν πλωτῶν ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 2.000 χμ. Τὸ Βελιγράδιον εἶναι σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀξιόλογον κέντρον ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας, λόγῳ τῆς καλῆς γεωγραφικῆς του θέσεως. Αἱ κυριώτεραι ἀεροπορικαὶ γραμμαὶ εἶναι : Βελιδράδιον—Σκόπια—Θεσσαλονίκη· Βελιγράδιον—Ζάγκρεμπ—Βιέννη· Ζάγκρεμπ—Λιουμπλιάνα καὶ Λιουμπλιάνα—Σούσακ.

Ἐμπόριον. Ἡ Γιουγκοσλαυία, χώρα μὲ πλούσια δάση καὶ ἄφθονα γεωργικά, κτηνοτροφικά καὶ ὄρυκτά προϊόντα, ἔχαγει κυρίως : δασικὰ προϊόντα (ἰδίως ξυλείαν οἰκοδομῶν), σιτηρά (ἰδίως ἀραβόσιτον καὶ σῖτον), ὄπωρας, χοίρους, ἀκατέργαστα ὄρυκτά (ἰδίως χαλκοῦ) καὶ τοιμέντα. Μεταξύ τῶν εἰσαγωγῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ βιομηχανικὰ εἰδη, καθόσον δὲν ἔχει ἀναπτύξει ὅλους τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας. Ταῦτα εἶναι : βαμβακερὰ καὶ μάλλινα ύφασματα, μηχαναὶ παντὸς εἴδους, πετρέλαιον, βενζίνη κτλ. Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γιουγκοσλαυίας ἀκολουθεῖ τρεῖς κυρίως ὁδούς. Ἡ σπουδαιοτέρα ἔξ αὐτῶν εἶναι ἡ ὁδὸς, ἡ ἀκολουθοῦσα τὸν Δούναβιν καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, αἱ ὅποῖαι διευθύνονται πρὸς τὴν Γερμανίαν, τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Διὰ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ἡ Γιουγκοσλαυία ἀποστέλλει εἰς τὰς βιομηχανικὰς ταύτας χώρας τὰ γεωργικὰ προϊόντα τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπέδιον καὶ εἰς ἀντάλλαγμα δέχεται βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἡ δευτέρα ὁδὸς εἶναι ἡ ἀναχωροῦσα ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς Ἀδριατικῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἔχαγονται κυρίως ξυλεία καὶ τοιμέντα. Ἡ τρίτη ὁδὸς εἶναι ἡ ἀκολουθοῦσα τὰς κοιλάδας Μοραύα—Βαρδάρη καὶ ἡ ὅποια κατα-

λήγει είς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ἡ χώρα μας ἔχει παραχωρήσει εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν ἐλευθέραν ζώνην. Αὕτη ἔχει προτείνει τὴν Σερβικήν Μακεδονίαν καὶ τὴν Παλαιάν Σερβίαν.

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει ἐκ τῆς Γιουγκοσλαυίας κυρίως κτηνοτροφικά προϊόντα (ζῶα, τυρόν,

Ἐξαγωγή

Εισαγωγή

Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γιουγκοσλαυίας.

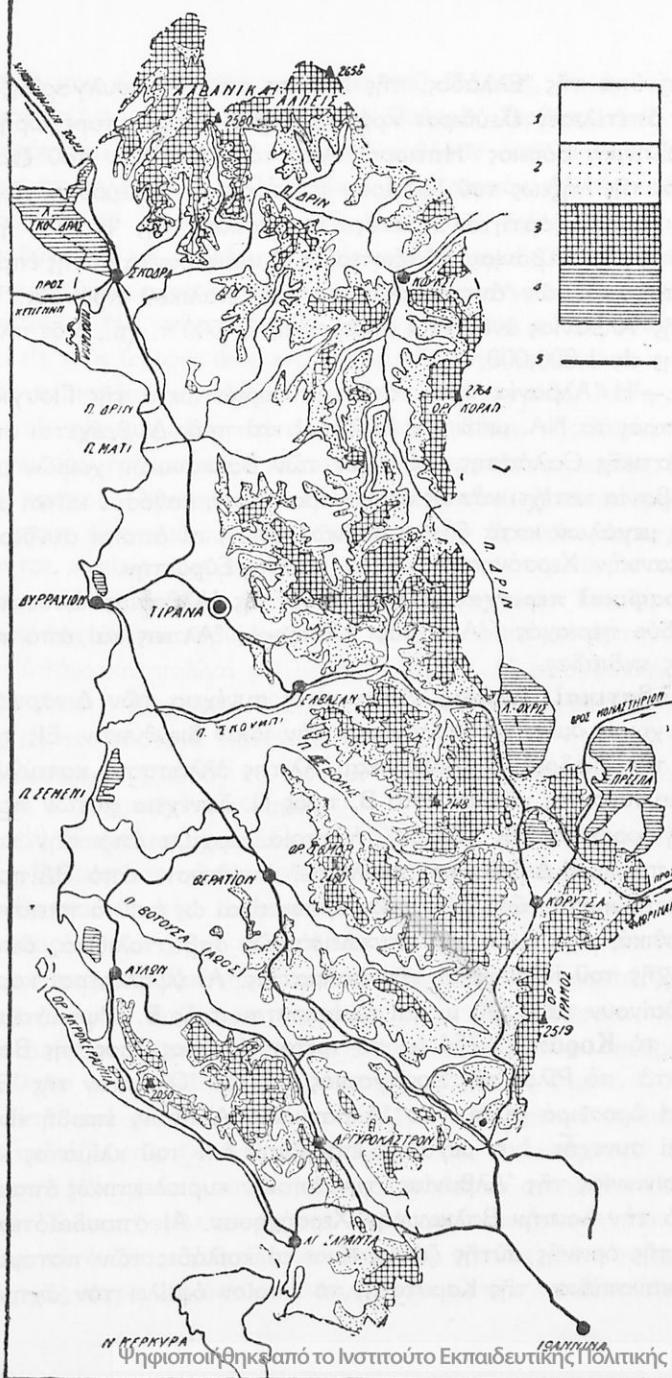
"Ανω: 1 Ξύλεια οίκοδομικῶν. 2 Σῖτος. 3 Χοῖροι. 4 Μεταλλεύματα γαλκοῦ ἀκατέργαστα. 5 Κρέας νωπόν. 6 Ὁπῶραι. 7 Κάνναβις. 8 Λαιπά εἰδη.

Κάτω: 1 Ὅρφασματα καὶ εἰδη ψαρασμάτων. 2 Σίδηρος καὶ εἰδη σιδήρου. 3 Μηχαναί. 4 Λοιπά εἰδη.

βούτυρον, αὐγά), σιτηρά (σῖτον, ἀραβόσιτον, κριθήν), χορτονομάς, ξυλείαν κ.ἄ., ἔξαγει δὲ εἰς αὐτὴν ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα ξηρά, ἐλαίας, πυρηνέλαιον, κοιλοφώνιον, βάμβακα, νήματα βαμβακερά κ.ἄ. Ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν μας εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς ὀξίας τῶν ἔξαγωγῶν μας εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν. /

Δ'. ΑΛΒΑΝΙΑ

‘Ιστορικὴ ἀνασκόπησις.—Οἱ Ἄλβανοί (Σκιπετάρ) εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀποτελοῦν τοὺς ἀρχαιοτέρους λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ὅταν οἱ Τούρκοι ἐπέδραμον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εύρωπην, ὑπέταξαν μεταξὺ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ τὴν Ἄλβανίαν καὶ ἔξισλάμισαν μέγα μέρος τῶν κατοίκων τῆς. Μετὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913, ὅπότε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Εύρωπαϊκῆς Τουρκίας

κατελήφθη ύπο τῆς Ἑλλάδος, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἡ Ἀλβανία ἀπετέλεσεν ἐλεύθερον κράτος, εἰς τὸ ὅποιον παρεχωρήθη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Βόρειος Ἡπειρος. Ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1939 μέχρι τῆς λήξεως τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἡ χώρα αὗτη δὲν ἦτο ἀνεξάρτητον Κράτος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἤτο καὶ βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας, τὰ ἔξωτερικὰ δὲ συμφέροντα αὐτῆς ἐπροστατεύοντο ύπο τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰταλικοῦ Κράτους. Ἡ ἔκτασις τῆς Ἀλβανίας ἀνέρχεται σήμερον εἰς 27.500 τ. χμ., ὁ δὲ πληθυσμός της εἰς 1.000.000 κ.

Ορια.—Ἡ Ἀλβανία πρὸς τὰ ΒΑ. συνορεύει μετὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας, πρὸς τὰ ΝΑ. μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ύπο τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης. Ἐξ ὅλων τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν μόνον ἡ Ἀλβανία κατέχει κάπιτως ἀπόκεντρον θέσιν, καθόσον κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων κατὰ ξηράν διεθνῶν ὁδῶν, αἱ ὅποιαι συνδέουν τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον μὲ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Γεωγραφικαὶ περιοχαὶ.—Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς : Ἀπὸ τὰς Ἀλβανικὰς Ἀλπεις καὶ ἀπὸ τὰς παραλίους πεδιάδας.

α') Ἀλβανικαὶ Ἀλπεις. Αὗται εἶναι συνέχεια τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων, χωρὶς ὅμως νὰ ἀκολουθοῦν τὴν ἴδιαν διεύθυνσιν. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σκόδρας αἱ Ἀλβανικαὶ Ἀλπεις ἀλλάσσουν κατεύθυνσιν καὶ διευθύνονται μᾶλλον ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Συνέχεια αὐτῶν πρὸς Ν. εἶναι ἡ ὁροσειρὰ τῆς Πίνδου, ἡ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Δεβόλη καὶ ἀκολουθεῖ διεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. Τὰ πετρώματα τῶν ἀλβανικῶν ὁρέων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσβεστολιθικά, ὅχι ὅμως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀσβεστολιθικά, ὅπως τῆς περιοχῆς τοῦ Κάρστ καὶ τῆς Δαλματίας. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ ὑπερβαίνουν τὰ 2.500 μ. καὶ εὑρίσκονται πρὸς Β. Ὑψηλότερον ὄρος εἶναι τὸ **Κοράπ** (2.754 μ., τὸ τρίτον εἰς ὑψος ὄρος τῆς Βαλκανικῆς μετὰ τὸ Ρίλον τῆς Βουλγαρίας καὶ τὸν Ὄλυμπον τῆς Ἑλλάδος). Ἡ ὁροσειρὰ αὕτη τῶν Ἀλβανικῶν Ἀλπεων, ἐπειδὴ εἶναι ὑψηλὴ καὶ συνεχής, ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κλίματος καὶ τῆς συγκοινωνίας τῆς Ἀλβανίας, τὴν ὅποιαν κυριολεκτικῶς ἀπομνώνει ἀπὸ τὴν λοιπὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Αἱ σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς ὁρεινῆς αὐτῆς ζώνης εἶναι αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, τὸ ὅποιον ὀφείλει τὸν σχημα-

τισμόν του εἰς τοπικήν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα λεκανοπέδια τῆς Μακεδονίας καὶ Παλαιᾶς Σερβίας. Διὰ τοῦτο τὸ ἐδαφός του εἶναι πολὺ εὔφορον, καθόσον καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικὸν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ ἴδιως εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, διότι θαλάσσιοι ἀνεμοί δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως. Αἱ βροχαὶ εἶναι ραγδαῖαι καὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.³ Αφθονωτέρας βροχὰς δέχονται αἱ ΝΔ. πλαγιαὶ τῶν ὀρέων, καθόσον αὗται εἶναι ἔκτεθειμέναι εἰς τοὺς ύγρους ἀνέμους. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν ἡ γεωργία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη. Αὕτη περιορίζεται εἰς τὰς κοιλάδας καὶ εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, ὅπου λόγῳ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Τρέφονται κυρίως αἰγούπρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικὸν καὶ χοῖροι χάρις εἰς τὰ ἀφθονα βαλανιδοφόρα δάση των. Ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ καὶ μεγάλαι πόλεις. Αἱ σπουδαιότεραι ἔξ αὐτῶν εἶναι ἡ **Κορυτσά** (22.700 κ.), σπουδαίᾳ ἀγροτικῇ ἀγορὰ χάρις εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τοῦ λεκανοπέδιου της καὶ τὸ **Αργυρόκαστρον** (10.800) τὸ κέντρον τῆς Βορείου Ήπείρου, ὅπου πλεονάζει ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμός.

β') Παράλιοι πεδιάδες. Αἱ ἀλβανικαὶ ἀκταί, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς δαλματικάς, ἀποτελοῦνται ἀπὸ εὐρείας πεδιάδας, αἱ ὅποιαι ὀφείλονται εἰς τὴν διαφορετικὴν σύστασιν τῶν πετρωμάτων τῶν ὀροσειρῶν των. Ἐπὶ τῶν ἀλβανικῶν ὀρέων, ἐπειδὴ τὰ πετρώματά των περιέχουν ἀρκετὴν ποσότητα ἀργίλου, τὰ ρέοντα ὕδατα εἶναι ἀφθονώτατα. Ταῦτα κατερχόμενα πρὸς τὴν θάλασσαν, μεταφέρουν καὶ διάφορα ψύλικά, τὰ ὅποια ἀποτιθέμενα ἐπὶ τοῦ πυθμένος μεταβάλλουν μὲ τὸν καιρὸν τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἰς ξηράν. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν εὐρεῖαι παρὰ τὰ παράλια ἀλβανικαὶ πεδιάδες (ὅπως αἱ πεδιάδες τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου). Αἱ ἀλβανικαὶ ἀκταὶ διαφέρουν ἐπίσης ἀπὸ τὰς δαλματικάς, καθόσον στεροῦνται σχεδὸν νήσων. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς ἀφθόνους προσχώσεις τῶν ποταμῶν των, αἱ ὅποιαι συνετέλεσαν ὥστε αἱ νησίδες, αἱ ὅποιαι ὑπῆρχαν ἀρχικῶς παρὰ τὰς ἀκτάς, νὰ συνδεθοῦν μὲ τὴν προεκταθεῖσαν ξηράν.

Αἱ παλαιαὶ αὗται νῆσοι ἀποτελοῦν σήμερον τὰ μόνα ὑψώματα τῶν παραλίων πεδιάδων. Τὸ ἔδαφὸς τῶν πεδιάδων εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι ἀποτελεῖται ὅποι παχὺ στρῶμα προσχώσεων. Αἱ χαμηλαὶ ὅμις περιοχαί, λόγω τῶν περιοδικῶν πλημμυρῶν τῶν ποταμῶν, οἱ ὅποιοι τὰς ἀρδεύουν, καλύπτονται ὅποι ἔλη.

’Απὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Δρίν τοῦ κόλπου τῆς Αὐλῶνος ἡ ἀκτὴ διευθύνεται ὅποι Β. πρὸς Ν. (ὅπως καὶ αἱ ὁροσειραὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ) καὶ εἶναι ὁμαλή, καθόσον εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καταλήγουν πεδιάδες. Πρὸς Ν. ὅμις τῆς Αὐλῶνος, ὅπου καταλήγουν τὰ Ἀκροκεραύνια ὅρη, εἶναι βραχώδης καὶ ἀπότομος καὶ ἀκολουθεῖ τὴν διεύθυνσίν των (ΒΔ.—ΝΑ.). Τὰ Ἀκροκεραύνια ὅρη πρὸς τὰ ΒΔ. καταλήγουν εἰς τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον (κ. Γλῶσσα), προέκτασις τοῦ ὅποιου εἶναι ἡ νησίς Σάσων, ἡ ὅποια λόγω τῆς στρατηγικῆς της θέσεως δεσπόζει τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ὄτραντου.

Χάρις εἰς τὴν ὑπαρξίν ἀργιλικῶν πετρωμάτων ἐπὶ τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν αἱ ἀλβανικαὶ πεδιάδες διασχίζονται ὅποι μεγάλους ποταμούς. Οἱ σπουδαιότεροι ἔξ αὐτῶν ὅποι Ν. πρὸς Β. εἶναι οἱ ἔξης : ‘Ο **Βοϊούσα** (’Αψος), τοῦ ὅποιου τὸ ἄνω ρεῦμα ἀνήκει εἰς τὴν ‘Ελλαδίδα, ὁ **Σεμένι** (“Αψος), ὁ **Σκοῦμπτι** (Γενοῦσος), ὁ **Μάτι** καὶ ὁ μεγαλύτερος ὄλων **Δρίν**, ὁ ὅποιος ἀποτελεῖται ὅποι δύο ποταμούς, τῶν ὅποιών τὸ ἄνω ρεῦμα ἀνήκει εἰς τὴν Γιουγκοσλαվίαν : ὅποι τὸν λευκὸν Δρίν, ὁ ὅποιος πηγάζει ὅποι τὸ ὄρος Σκάρδον, καὶ ὅποι τὸν μέλανα Δρίν, ὁ ὅποιος πηγάζει ὅποι τὴν λίμνην Ἀχρίδα. Παρὰ τὴν Σκόδραν ὁ Δρίν διχάζεται εἰς δύο κοίτας, ἐκ τῶν ὅποιών ἡ βορειότερα ὀνομάζεται Μπογιάνα.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀλβανίας, λόγω τῆς ἀκανονίστου διανομῆς τῶν βροχῶν^{*} κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ τῆς ραγδαίας πτώσεώς των, πλημμυρίζουν καὶ μεταβάλλουν εἰς ἔλη τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις. Αἱ ραγδαῖαι βροχαὶ συντελοῦν ἐπίσης εἰς τὸ νὰ εἶναι τὸ ρεῦμά των δρμητικὸν καὶ νὰ παρασύρῃ πολλὰς ὕλας, αἱ ὅποιαι, ἀποτιθέμεναι παρὰ τὰς ἐκβολάς των, μεταβάλλουν τὰς περιοχὰς αὐτῶν εἰς λιμνοθάλασσα (ὅπως ἐσχηματίσθη καὶ ἡ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου ὅποι τὰς προσχώσεις τοῦ Ἀχελώου καὶ τοῦ Εύηνου).

Τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν, διότι ἡ περιοχὴ αὐτῇ εύρισκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. ‘Ο χειμῶν εἶναι ἥπιος

(μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἰς τὰς ἀκτὰς 8°) καὶ αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους μικραί. "Οσον ὅμως προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ἡ ἐπίδρασις τῶν θαλασσίων ἀνέμων ἔλασττοῦται καὶ συνεπῶς ὁ χειμὼν γίνεται ψυχρότερος καὶ τὸ θέρος θερμότερον (μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν Ἀλβανικῶν "Αλπεων 4°"). Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. Γενικῶς ἡ Ἀλβανία δέχεται περισσοτέρας βροχὰς ἀπὸ τὴν χώραν μας, διότι ὀλόκληρος εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τοὺς ὑγρούς, δυτικούς καὶ ΝΔ. ἀνέμους.

Χάρις εἰς τὸ εὖφορον ἔδαφός των καὶ εἰς τὸ μεσογειακόν των κλῖμα αἱ ἀλβανικαὶ πεδιάδες ἔχουν περισσότερον ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν ἀπὸ τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς καὶ παράγουν ποικίλα προϊόντα. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοί καρποί, βάμβαξ, ἔλαια, ἐσπεριδοειδῆ, καπνός, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ἄμπελοι.

Χάρις εἰς τὰ ἀφθονώτατα προϊόντα της, ἡ Ἀλβανία ἔχει καὶ πυκνότερον πληθυσμόν, ὁ ὅποιος συγκεντροῦται κυρίως εἰς τὴν λοφώδη χώραν, τὴν εύρισκομένην παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἀλβανικῶν "Αλπεων, διότι αἱ χαμηλότεραι παρὰ τὰ παράλια περιοχαὶ εἶναι συνήθως ἐλώδεις καὶ συνεπῶς ἀνθυγειναί. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εύρισκονται καὶ αἱ περισσότεραι πόλεις τῆς Ἀλβανίας. Αὗται εἶναι: Τὰ **Τίρανα** (30.800 κ.), πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας, ἡ **Σκόδρα** (29.000 κ.), τὸ **Ἐλβασάν** (13.000 κ.), τὸ **Βεράτιον** (10.500 κ.), καὶ εἰς τὰ παράλια τὸ **Δυρράχιον** (10.000 κ.), ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Ἀλβανίας, καὶ ἡ **Αύλων** (9.000 κ.).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.—1) Πληθυσμός. Οἱ Ἀλβανοὶ διαιροῦνται εἰς φυλάς. Πρὸς Β τοῦ Σκοῦμπη ποταμοῦ κατοικοῦν οἱ ὑψηλοὶ τὸ ἀνάστημα Γκέγκηδες· νοτίως αὐτοῦ κατοικοῦν οἱ ὀλιγάτερον ὑψηλοὶ Τόσκηδες καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βορείου Ἡπείρου "Ἐλληνες. Οἱ Ἀλβανοὶ ἔχουν ιδίαν γλῶσσαν, διὰ τὴν γραφὴν τῆς ὅποιας χρησιμοποιοῦν τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον. Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως διαιροῦνται εἰς Μωαμεθανούς (56 o/o), εἰς Μωαμεθανούς αἵρετικούς, οἱ ὅποιοι δὲν παραδέχονται τὸ Κοράνιον καὶ δὲν στρέφουν κατὰ τὴν προσευχὴν των πρὸς τὴν Μέκκαν (12 o/o), εἰς Ὁρθοδόξους (21 o/o) καὶ εἰς Καθολικούς (11 o/o).

2) Οἰκονομικὴ ζωὴ. Γεωργία. Ἡ Ἀλβανία δὲν ἔχει ἀνε-

πτυγμένην γεωργίαν. Τούτο όφείλεται εἰς τὸ ὄρεινὸν ἔδαφος καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν μέσων συγκοινωνίας καὶ συγχρονισμένων μεθόδων καλλιεργίας. Αἱ καλλιεργούμεναι περιοχαὶ ἀντιπροσωπεύουν μόλις τὸ 12 ο/ο τῆς ὁλικῆς ἐπιφανείας. Αὔται εὑρίσκονται κυρίως εἰς τὰς πεδινὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι ἔχουν εὐφορον ἔδαφος. Ἐκ τῶν γεωργικῶν προϊόντων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἴδιως ὁ ἀραβόσιτος. Ἡ παραγομένη ὅμως ποσότης τῶν σιτηρῶν δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις καλλιεργούνται, ἐκτὸς τοῦ ἀραβοσίτου,

Χωρικοὶ τῆς Ν. Ἀλβανίας χορεύοντες.

ὅ βάμβαξ καὶ ἡ ὄρυζα, εἰς δὲ τὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν, ἡ ἐλαία, τὰ ἑσπεριδοειδῆ καὶ διάφορα ὄπωροφόρα δένδρα. Καλλιεργεῖται ἐπίσης ὁ καπνὸς (ἴδιως εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν) καὶ ἡ ἄμπελος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, χάρις εἰς τὰς ἴδρυθείσας σχολάς, εἰς τὴν κατὰ τόπους ἐκτέλεσιν ὑδραυλικῶν ἔργων, εἰς τὴν κατασκευὴν ὁδῶν καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν μηχανικῶν μέσων ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ ἐστημέίωσε σημαντικὰς προόδους.

Κ τη ν ο τ ρ ο φ ί α. Ἡ Ἀλβανία, χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους της ἐπὶ τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν καὶ εἰς τὰ βαλανιδοφόρα δάση της, εἶναι χώρα κατ' ἔξοχὴν κτηνοφιλή. Τὰ

κτηνοτροφικά προϊόντα κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἔξαγωγικόν της ἐμπόριον. Εἰς τὰς δασώδεις περιοχὰς τρέφονται χοῖροι, χάρις εἰς τὰ ἄφθονα βαλανίδια, καὶ εἰς τοὺς βοσκοτόπους ἴδιως αἴγοπρόβατα, κατὰ τρόπον κυρίως νομαδικόν. Τρέφονται ἐπίσης καὶ μεγάλα ζῷα διὰ τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὰς γεωργικὰς ἀνάγκας (ἴπποι, βούβαλοι, ἡμίονοι, βόες, ὅνοι).

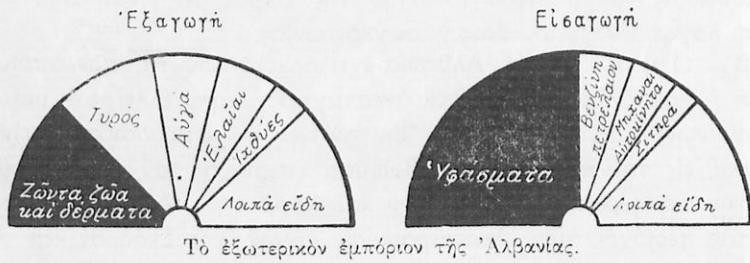
Φυσικὸς πλοῦτος. α) Δάση. Αἱ ἄνω τῶν 1.000 μ. περιοχαί, λόγῳ τῶν ἀφθονωτέρων βροχῶν, τὰς ὁποίας δέχονται, καλύπτονται ἀπὸ δάση διακοπτόμενα ἀπὸ βοσκοτόπους. Τὰ δάση τῶν χαμηλοτέρων περιοχῶν ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ δρῦς, τῶν δὲ υψηλοτέρων ἀπὸ δένδρος, ἀγρίας πεύκας καὶ ἐλάτας. Αἱ χαμηλαὶ πλαγιαὶ τῶν ὄρέων (ἴδιως τῆς Β. Ἡπείρου) καὶ οἱ λόφοι, ἐπειδὴ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχάς, καλύπτονται ἀπὸ θάμνους. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλούτου τῆς χώρας δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας.

β) Ὁρυκτά. Ἡ Ἀλβανία ἔχει ἀρκετὰ ὄρυκτά, τῶν ὅποιών ὅμως ἡ ἐκμετάλλευσις δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων. Ἐκ τούτων τὰ σπουδαιότερα εἶναι ἄνθραξ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βοϊούσα (περιοχὴ τοῦ Τεπελενίου), εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Τιράνων καὶ παρὰ τὴν Ἀχρίδα, σίδηρος εἰς τὰς περιοχὰς τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρέων, τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Ἀχρίδος, χαλκὸς εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου (πρὸς Α. τῆς Σκόδρας), χρώμιον εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν καὶ παρὰ τὴν Ἀχρίδα καὶ πισσάσφαλτος, νάφθα καὶ πετρέλαιον εἰς τὰς παραλίους πεδιάδας τῆς Νοτίου καὶ Κεντρικῆς Ἀλβανίας.

γ) Άλιεία. Αἱ ἀκταὶ τῆς Ἀλβανίας καὶ αἱ λίμναι τῆς Σκόδρας, τῆς Ἀχρίδος καὶ τῆς Πρέσπας ἔχουν μέγαν πλοῦτον ἰχθύων. Άλιεύονται ἴδιως σαρδέλλαι. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 5.000 στατῆρας περίπου.

Συγκοινωνία. Ἡ Ἀλβανία στερεῖται σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ὑπὸ κατασκευὴν εἶναι ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Δυρραχίου—Τιράνων, ἡ ὁποία προεκτεινομένη μελλοντικῶς θὰ συναντήσῃ τοὺς ἔλληνικούς σιδηροδρόμους εἰς Φλώριναν συνδέουσα οὕτω σιδηροδρομικῶς τὴν Ἀλβανίαν μετὰ τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ ἴδιως μετὰ τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης. Σήμερον ἡ κατὰ ξηρὰν συγκοινωνία, τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ μετὰ τῶν γειτο-

νικῶν της χωρῶν, ἐκτελεῖται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν. Τὸ δόλικὸν μῆκος τοῦ ὁδικοῦ δικτύου ἀνέρχεται εἰς 1.400 χμ., ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ μίαν κυρίαν ἀρτηρίαν διευθυνομένην ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν Σκόδραν εἰς τοὺς Ἀγίους Σαράντα. Μετὰ τῶν γειτονικῶν της χωρῶν ἡ συγκοινωνία σήμερον ἔχει πρετεῖται καλύτερον διὰ θαλάσσης. Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες εἰναι: εἰς τὴν Νότιον Ἀλβανίαν οἱ **"Αγιοι Σαράντα** καὶ ἡ **Αύλων**, καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀλβανίαν τὸ **Δυρράχιον**. Εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν ἡ **Σκόδρα**, ἀν καὶ εύρισκεται 44 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, δέχεται κατά τινας ἐποχὰς ἀτμόπλοια διὰ μέσου τοῦ Μπογιάνα. Ἐπειδὴ ἡ Ἀλβανία δὲν διαθέτει παρὰ μικρὸν ἀριθμὸν ιστιοφόρων, αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι

Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἀλβανίας.

της ἔχει πρετεῖται παρὰ ιταλικῶν, ἐλληνικῶν καὶ γιουγκοσλαβικῶν ἔταιρειῶν. Ἡ συγκοινωνία μεταξύ τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων καὶ τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἔχει πρετεῖται ἐπίσης καὶ δι' ἀεροπορικῶν γραμμῶν. Μετὰ τῆς Ἐλλάδος συνδέεται διὰ τῆς ἀεροπορικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης–Τιράνων.

Ἡ ἔλλειψις σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τὸ ἀραιότατον ὁδικὸν δίκτυον τῆς Ἀλβανίας ἐφείλονται εἰς τὸ ὅρεινὸν ἔδαφός της καὶ κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικὴν της θέσιν. Ἡ Ἀλβανία κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον μὲ τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Δυτικῆς Ἀσίας.

Βιομηχανία. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐπικρατεῖ ἡ οἰκιακὴ βιοτεχνία λόγῳ τῆς μικρᾶς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνεπαρκοῦς συγκοινωνίας. Ἐσχάτως χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν σπουδαίου ὄρυκτον πλούτου, καταβάλλονται προσπάθειαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν βιομηχανικῶν κλά-

δων. Ἀξιόλογοι βιομηχανίαι είναι τοῦ ἀλεύρου, ή τῶν ζυμαρικῶν, τῶν οἰνοπνευματώδῶν ποτῶν, τοῦ πάγου, τῶν δερμάτων, τοῦ καπνοῦ, τῶν τσιμέντων καὶ ὄλλων. Κέντρα τῶν ἀνωτέρω βιομηχανιῶν είναι : Τὰ Τίρανα, τὸ Δυρράχιον, ή Σκόδρα, ή Αύλων, οἱ "Ἄγιοι Σαράντα, ή Κορυτσά καὶ τὸ Βεράτιον. Λόγω τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας της καὶ τῆς γεωργίας της ή Ἀλβανία ἔχει τὴν μικρότεραν πυκνότητα πληθυσμοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τῆς Βαλκανικῆς (36 κάτ. κατὰ τ. χ.).

"Εμπόριον. Ἡ Ἀλβανία, χώρα κατ' ἔξοχὴν κτηνοτροφική καὶ γεωργική, ἔξαγει κυρίως γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Αἱ εἰσαγωγαὶ είναι ἀνώτεραι τῶν ἔξαγωγῶν. Τὸ Ἑλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ της ισοζυγίου καλύπτεται κυρίως ἀπὸ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν. |Εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἀλβανίας τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ή Ἰταλία καὶ τὴν δευτέραν ή Ἑλλάς.

"Εμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀλβανία ἔξαγει εἰς τὴν Ἑλλάδα ζῷα, πουλερικά, βούτυρον, τυρόν, ἰχθῦς, ὄσπρια, ἐλαιοπυρῆνας, καπνόν, δέρματα, ξυλάνθρωπος κλπ. Εἰσάγει ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατειργασμένα δέρματα καὶ δερμάτινα εἶδη, χάρτην καὶ εἶδη ἐκ χάρτου, βάμβακα, νήματα, σίδηρον, χάλυβα, μηχανάς, χημικά προϊόντα κ.ἄ. Αἱ εἰσαγωγαὶ μας ὑπερβαίνουν πολὺ τὰς εἰς Ἀλβανίαν ἔξαγωγάς μας.

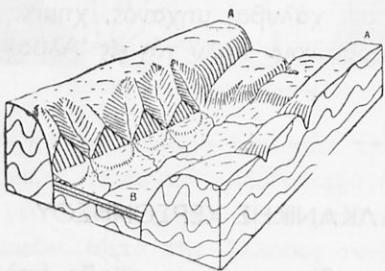
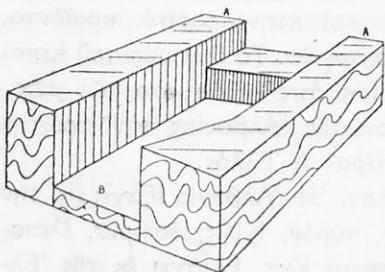
ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

Ορια.—Ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος δὲν χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τὴν ύπόλοιπον Εύρωπην. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὸ ὅτι τὸ πλάτος της αὐξάνει ἀπὸ Ν. πρὸς Β., ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι αἱ σπουδαιότεροι ὁροσειράι της είναι συνέχεια τῶν Εύρωπαϊκῶν ὁρέων. Αἱ Διναρικαὶ Ἀλπεις είναι συνέχεια τῶν Ἀλπεων καὶ τὰ Βαλκάνια τῶν Καρπαθίων. Ός ὅρια πρὸς Β. λαμβάνονται αἱ κοιλάδες τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ παραποτάμου τοῦ Σαύου.

Μορφὴ τοῦ ἁδάφους.—Τὸ ἔδαφος τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου παρουσιάζει πολύπλοκον μορφήν. Τὸ νότιον τμῆμα διαμελίζεται βαθέως ὑπὸ τῆς θαλάσσης, αἱ δὲ πεδιναὶ του περιοχαὶ είναι μικραὶ

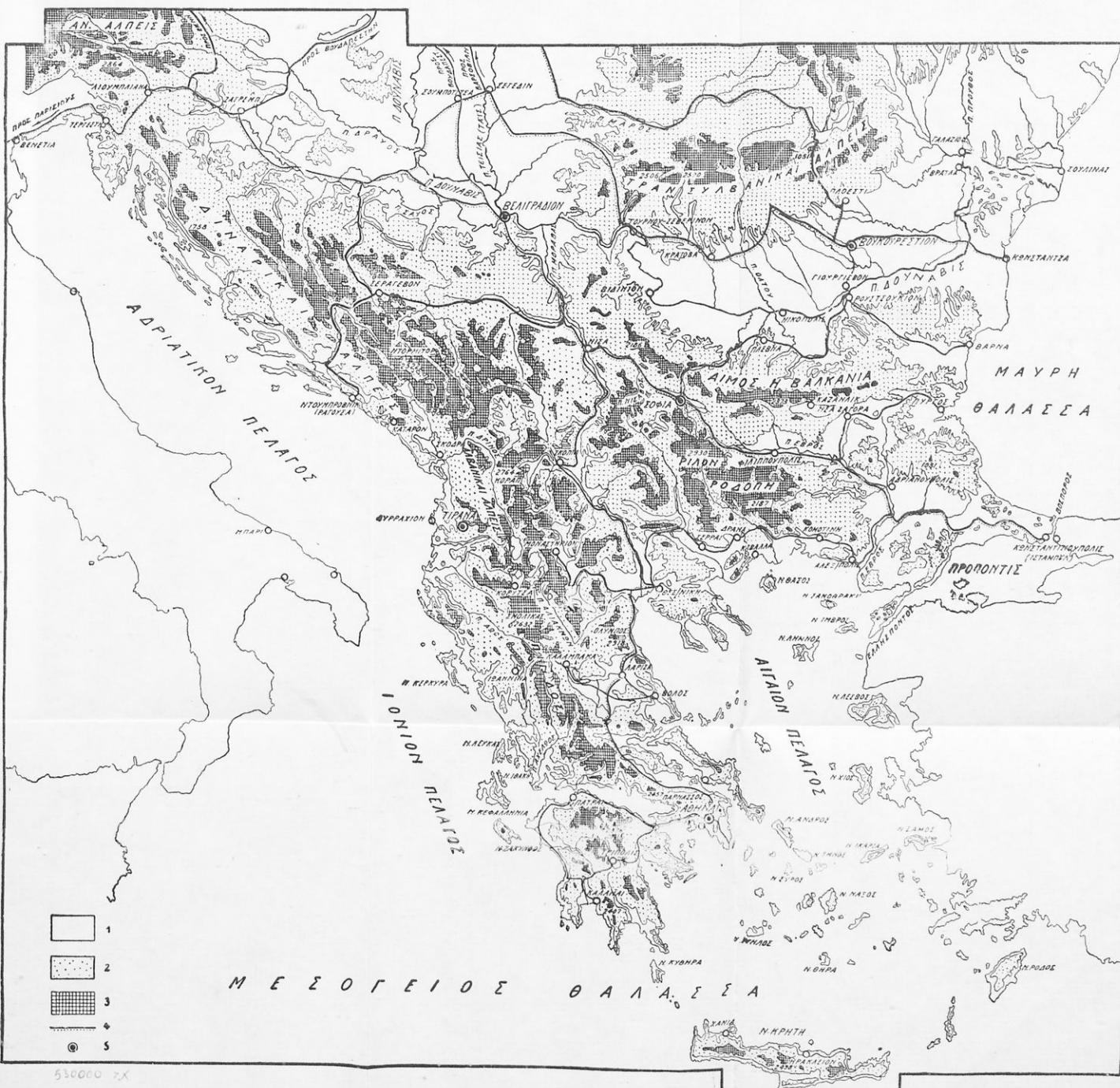
καὶ σχεδὸν ἀπομεμονωμέναι δι’ ὁροσειρῶν ('Αρκαδίας, 'Αττικῆς, Βοιωτίας, Θεσσαλίας). Ἀπ’ ἐναντίας τὸ ἔδαφος τῶν βορειοτέρων περιοχῶν εἶναι ὄγκῳδες καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ εύρειας πεδιάδας (Δουνάβεως, "Εβρου, 'Αδριανουπόλεως, 'Αξιοῦ κτλ.) καὶ μεγάλα ὁροπέδια (Σερβίας, Μακεδονίας).

Γεωλογικὴ κατασκευή.—[‘]Η πολύπλοκος μορφή, τὴν ἑποίαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς Βαλκανικῆς, ὀφείλεται εἰς τὴν πολύπλοκον γεωλογικήν του ιστορίαν, τῆς ὅποιας τὰ σπουδαιότερα σημεῖα εἶναι τὰ ἔξῆς : Εἰς πολὺ παλαιάν γεωλογικὴν ἐποχὴν ύπηρχεν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κυκλαδῶν, τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας μία ξηρά, ὥπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ κρυσταλλικὰ κυρίως πετρώματα τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Ἀργότερον ἐσχηματίσθησαν αἱ ὁροσειραὶ τῶν Βαλκανίων πρὸς Β. καὶ τῶν Διναρικῶν "Αλπεων, τῶν ἀλβανικῶν ὁρέων καὶ τῆς Πίνδου πρὸς Δ. Κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν νεωτέρων ὁροσειρῶν ἔλαβον χώραν ἀνυψώσεις καὶ καθιζήσεις εἰς διάφορα σημεῖα τῆς παλαιᾶς ξηρᾶς καὶ τῶν νεωτέρων ὁροσειρῶν. Τὰ τμήματα, τὰ ὅποια ἀνυψώθησαν, ἀποτελοῦν τὰς ὁρεινὰς περιοχάς. Τὰ τμήματα, τὰ ὅποια ὑπέστησαν καθίζησιν, μετεβλήθησαν τῶν μὲν περιοχῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς λίμνας, τῶν δὲ ἀκτῶν εἰς κόλπους. Ἀργότερον αἱ περισσότεραι λίμναι καὶ τὰ ἀβαθέστερα μέρη τῶν κόλπων μετεβλήθησαν εἰς πεδιάδας ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Ἀποτέλεσμα τῶν πολλῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς πολλῶν ήφαιστείων, ἐκ τῶν ὅποιών ἐν ἐνεργείᾳ σήμερον εἶναι τῆς

Γεωλογικὴ ἐξέλιξις ἐνὸς λεκανοπεδίου τῆς Βαλκανικῆς Χερσονῆσου.

ματα, τὰ ὅποια ὑπέστησαν καθίζησιν, μετεβλήθησαν τῶν μὲν περιοχῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς λίμνας, τῶν δὲ ἀκτῶν εἰς κόλπους. Ἀργότερον αἱ περισσότεραι λίμναι καὶ τὰ ἀβαθέστερα μέρη τῶν κόλπων μετεβλήθησαν εἰς πεδιάδας ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Ἀποτέλεσμα τῶν πολλῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς πολλῶν ήφαιστείων, ἐκ τῶν ὅποιών ἐν ἐνεργείᾳ σήμερον εἶναι τῆς

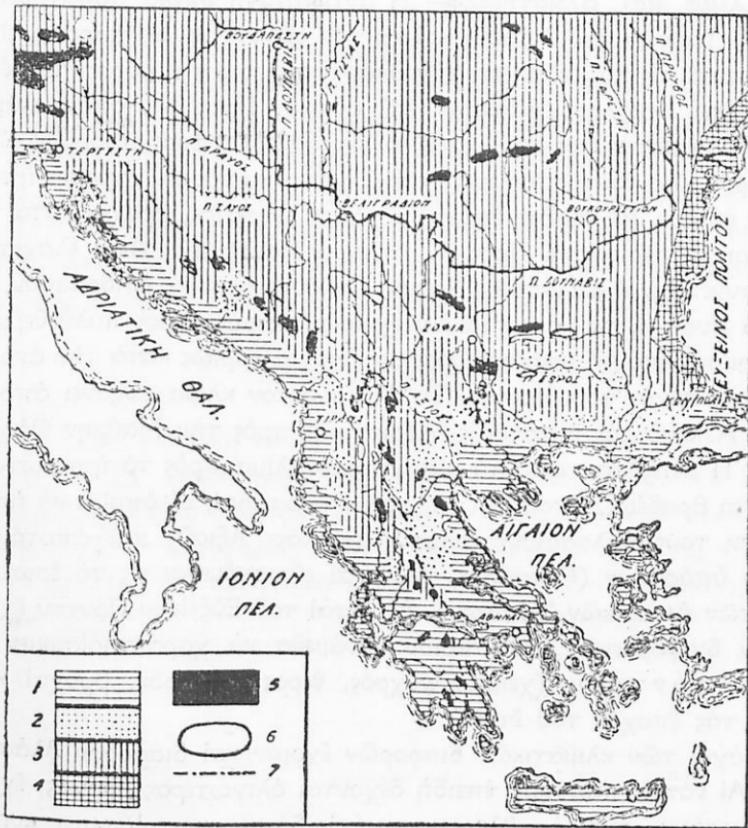
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νήσου Θήρας, καὶ οἱ πολλοὶ σεισμοί. Οὗτοι εἶναι συχνότεροι εἰς τὴν νότιον περιοχήν, καθόσον αὗτη ὑπέστη καὶ τὰς περισσοτέρας μεταβολάς.

‘Υδρογραφία.—Η διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους ἔχει μεγάλην

Κλιματολογικὸς χάρτης τῆς Βαλκανικῆς.

- 1 Κλῆμα μεσογειακόν. 2 Κλῆμα μᾶλλον ἡπειρωτικόν. 3 Κλῆμα ἡπειρωτικόν. 4 Κλῆμα πόντιον. 5 Κλῆμα τῶν ύψηλῶν ὄρεών. 6 Περιοχαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲ ἥπιον κλῆμα. 7 "Ορίον πρὸς δυσμάς τοῦ ὅποιου αἱ βροχαὶ εἶναι ἀρθοντέραι.

ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὑδρογραφίας. Αἱ νοτιώτεραι περιοχαί, λόγω τοῦ μεγάλου θαλασσίου διαμελισμοῦ των, ἔχουν μικροὺς ποταμούς, ἐκ τῶν ὅποιων σπουδαιότεραι είναι : ὁ Ἔβρος, ὁ Ἀξιός, ὁ Στρυμών, ὁ Νέστος, ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Πηγειός καὶ ὁ Ἀχελώος.

Αἱ βορειότεραι περιοχαὶ ἔχουν μεγάλους ποταμούς, καθόσον αἱ ἐκβολαὶ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὰς πηγὰς (θαλάσσιος διαμελισμὸς σχεδὸν ἀστήμαντος). Σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἰναι ὁ Σαῦσ, ὁ Μοραύας καὶ ὁ Ἰσκερ.

Κλῖμα καὶ βλάστησις.— ‘Η ἀντίθεσις, ἡ δποία παρατηρεῖται εἰς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὴν ύδρογραφίαν, παρατηρεῖται ἐπίσης καὶ εἰς τὸ κλῖμα καὶ τὴν βλάστησιν, διότι ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπ’ αὐτῶν. Πρὸς Ν., ὅπου ἔλαβον χώραν περισσότεραι καθιζήσεις, οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἐπιδροῦν εὔκολώτερον. Διὰ τοῦτο τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν (χειμῶν ἥπιος, θέρος θερμόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ μεγάλης διαρκείας, βροχαὶ κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον). Πρὸς Β., ὅπου ὁ διαμελισμὸς εἶναι ἐλάχιστος καὶ συνεπῶς οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ ἐπιδράσουν, τὸ κλῖμα εἶναι ἡ πειρατικὸν (χειμῶν δριμύς, θέρος πολὺ θερμόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ μικρᾶς διαρκείας, βροχαὶ κυρίως κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους). Τὸ ἡπειρωτικὸν κλῖμα αὐξάνει ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀδριατικῆς πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν. ‘Η μετάβασις ἀπὸ τὸ μεσογειακὸν κλῖμα πρὸς τὸ ἡπειρωτικὸν γίνεται βραδέως, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ὀροσειραί, αἱ δποίαι νὰ ἐμποδίζουν τοὺς θαλασσίους ἀνέμους (κοιλὰς Ἀξιοῦ) καὶ ἀποτόμως, ὅπου ὑπάρχουν (Θεσσαλία, περιοχαὶ εύρισκόμεναι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων). Αἱ ἀκταὶ τοῦ Εὔξείνου Πόντου ἔχουν κλῖμα διαφορετικόν, τὸ δποῖον δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς κλῖμα πόντιον (χειμῶν ψυχρός, θέρος δροσερόν, βροχαὶ καθ’ ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους).

Λόγω τῶν κλιματικῶν διαφορῶν ἔχομεν καὶ διάφορον βλάστησιν. Αἱ νότιοι περιοχαί, ἐπειδὴ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχάς, ἔχουν πτωχοτέραν φυσικὴν βλάστησιν (τὰ δάση περιορίζονται κυρίως εἰς τὰς ὑψηλοτέρας περιοχάς, αἱ δὲ πλαγιαὶ καὶ οἱ λόφοι καλύπτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ θάμνους), λόγω ὅμως τοῦ ἡπιωτέρου κλίματός των εἶναι κατάλληλοι διὰ ποικίλας καλλιεργείας, μεταξὺ τῶν δποίων σπουδαῖον ρόλον παίζουν αἱ δενδρώδεις καλλιέργειαι (ἔλαται, ἐσπεριδοειδῆ, ἄμπελοι, ὄπωροφόρα δένδρα). Πρὸς Β. αἱ δρειναὶ περιοχαί, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας των βροχάς, καλύπτονται ἀπὸ πλούσια δάση, αἱ δὲ πεδιναί, λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ των κλίματος, εἶναι κατάλληλοι διὰ τὴν καλλιέργειαν κυρίως

τῶν σιτηρῶν, δηλαδὴ παρουσιάζουν μονοτονίαν ἀπὸ ἀπόψεως καλλιεργειῶν.

Κάτοικοι.—‘Η Βαλκανική Χερσόνησος στερεῖται ὅχι μόνον ἐνότητος φυσικῆς, ὀλλὰ καὶ ἔθνικῆς. Τοῦτο ὁφείλεται ἀφ' ἐνὸς εἰς τὸ ὅτι κείται μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εύρωπης, δηλ. ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων μεταναστεύσεων, αἱ ὄποιαι ἀφησαν ἐκεῖ τμήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σπουδαῖα, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν μορφολογίαν τοῦ ἐδάφους της (μικραὶ πεδιάδες καὶ στεναὶ κοιλάδες περιβαλλόμεναι ἀπὸ ὁροσειράς), ἢ ὄποια ἐπέτρεψε εἰς τοὺς λαούς, οἱ ὄποιοι ἐγκατεστάθησαν, νὰ διατηρήσουν τοὺς ἀρχικοὺς ἔθνικούς των χαρακτῆρας. Οἱ παλαιότεροι κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι οἱ “Ελληνες καὶ οἱ Ἰλλυριοί. Ἐξ ὅλων τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ “Ελληνες.

Ἐρωτήσεις

1) Ποῖαι διαφοραὶ ὑπάρχοντι μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν περιοχῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου; 2) Ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη διὰ τὴν Τουρκίαν; 3) Ποῖοι εἰναι οἱ φυσικοὶ λιμένες τῆς ΝΔ. Βούλγαρίας καὶ τῆς Νοτίου Γιονγκοσλανίας; 4) Διατί τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένον;

II. Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Είσαγωγή.—Η Ιταλική Χερσόνησος είναι ή περισσότερον κατωκημένη χώρα της Μεσογειακής Εύρωπης χάρις εἰς τὰ ἀφθονώτερα γεωργικὰ καὶ βιομηχανικά της προϊόντα (Ιταλία 310.000 τ. χμ., 41.000.000 κάτ. Βαλκανική Χερσόνησος 530.000 τ. χμ., 30.000.000 κάτ. Πυρηναϊκή Χερσόνησος 590.000 τ. χμ., 30.000.000 κάτ.). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ή Ιταλία συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων δυνάμεων τῆς Εύρωπης.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ή Ιταλία ἀπέκτησε μεγάλην ἀκμήν, ὅπως καὶ ή χώρα μας (Ρωμαϊκή Αύτοκρατορία). Η ἀκμὴ της ὁφείλεται κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, ή ὅποια διευκολύνει τὰς ἐμπορικὰς καὶ πνευματικὰς της σχέσεις μὲν ἄλλας χώρας καθόσον κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ μεταξὺ τῆς ΒΔ. καὶ Ἀνατολικής Εύρωπης. Η εὔκολος ὅμως συγκοινωνία της συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ὑποστῇ πολλὰς ἔχθρικὰς ἐπιδρομάς, αἱ ὅποιαι εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παρακμὴν της ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ρωμαϊκῆς Αύτοκρατορίας ή Ιταλία ἀπετελεῖτο ἀπὸ μικρὰ Κρατίδια, τῶν ὅποιών ή ἔνωσις εἰς ἐν Κράτος ἤρχισε τὸ ἔτος 1859 καὶ ἐτελείωσε μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Η ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Ιταλικῆς Χερσονήσου ὁφείλεται εἰς τὴν φυσικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους της, τὸ ὅποιον παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Ορια.—Η Ιταλία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Αὔστριας, τῆς Ἐλβετίας καὶ τῆς Γαλλίας· πρὸς Α. ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης· πρὸς Ν. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ιονίου πελάγους καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Τυρρηνικῆς Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Η κατασκευὴ τοῦ ἐδάφους τῆς Ιταλικῆς Χερσονήσου μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὴν χωρίσωμεν εἰς τρεῖς φυσικὰς

περιοχάς : α') εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, β') εἰς τὴν κυρίως Ἰταλικὴν Χερσόνησον καὶ γ') εἰς τὰς Νήσους.

α') Βόρειος Ἰταλία. Ὡς Βόρειος Ἰταλία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς : ἀπὸ τὰς Ἰταλικὰς Ἀλπεις καὶ ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου.

Αἱ Ἰταλικαὶ Ἀλπεις.—Αἱ Ἰταλικαὶ Ἀλπεις, αἱ ὅποιαι περιλαμβάνουν τὸ ἥμισυ περίπου τῆς μεγάλης ὁροσειρᾶς τῶν Ἀλπεων, κατέρχονται ἀποτόμως πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου. Αἱ ύψη λότεραι κορυφαί των εύρισκονται πρὸς Δ. (ὅρος Βίζο 3.860 μ.). Αἱ Ἀλπεις ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν Ἰταλίαν. Πρῶτον ἀποτελοῦν ἐν μέγα τεῖχος, τὸ ὅποιον εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ διαβοῦν ξένοι στρατοί. Δεύτερον χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς των καὶ τὰς αἰώνιους χιόνας των,* εἶναι μία τεραστία ἀποθήκη κινητηρίου δυνάμεως (λευκὸς ἄνθραξ), ἡ ὅποια εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωήν. Ἐκτὸς αὐτοῦ αἱ κοιλάδες των, χάρις εἰς τὰ εὔφορα ἐδάφη των, εἶναι ἀξιόλογα κέντρα γεωργίας καὶ ίδιως κτηνοτροφίας, ὅπως ὀλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν Ἀλπεων.

Ἡ κοιλὰς τοῦ Πάδου. Ἡ κοιλὰς τοῦ Πάδου (μῆκος 400 χμ., πλάτος 100 χμ. περίπου), ἡ ὅποια ἔκτείνεται μεταξὺ τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Ἀπεννίνων ὁρέων, ἦτο ἄλλοτε κόλπος τῆς Ἀδριατικῆς. Οὗτος ὀφείλει τὸν ἀρχικὸν σχηματισμόν του εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ἀργότερον ὅμως μετεβλήθη εἰς ξηρὰν ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν τῶν κατερχομένων ἀπὸ τὰς Ἀλπεις καὶ τὰς Ἀπέννινα (ὅπως καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Κάτω Δουνάβεως). Τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος δὲν εἶναι τελείως ἐπίπεδον. Παρὰ τούς πρόποδας τῶν ὁρέων ἔκτείνεται μία λοφώδης ζώνη, ἡ ὅποια ὀφείλεται εἰς τὴν διάβρωσιν τῶν ρεόντων ύδάτων. Ο μεγαλύτερος ποταμὸς εἶναι ὁ Πάδος. Οὗτος διευθύνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀπὸ τὸ ὅρος Βίζο πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν, ὅπου σχηματίζει Δέλτα, τὸ ὅποιον συνεχίζει τὴν αὔξησιν τῆς κοιλάδος. Παρὰ τὸ Δέλτα τοῦ Πάδου ἔκτείνεται καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Ἀδίγη, τοῦ δευτέρου ποταμοῦ τῆς Βορείου Ἰταλίας.

Τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικόν, διότι τὸ ὄρεινὸν τεῖχος, τὸ ὅποιον

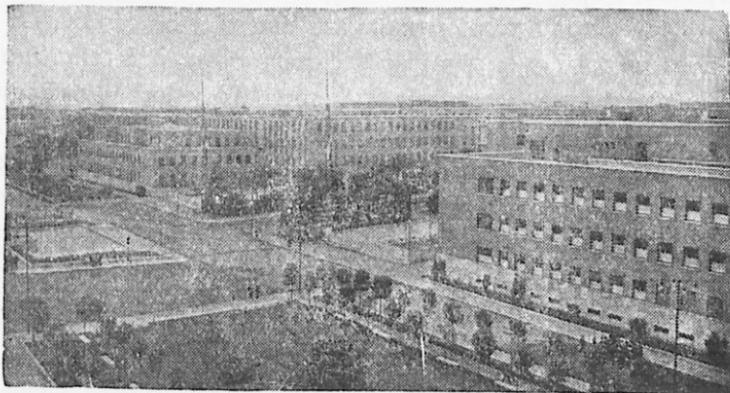
* Ἀπὸ τοῦ ὑψους τῶν 3.000 μ. περίπου αἱ Ἀλπεις καλύπτονται πάντοτε ὑπὸ χιόνων, αἱ ὅποιαι, ἐπειδὴ δὲν προλαμβάνουν νὰ λειώσουν τελείως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, λέγονται αἰώνιοι χιόνες.

περιβάλλει τὴν κοιλάδα, δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Ὁ χειμὼν εἶναι πολὺ ψυχρὸς καὶ τὸ θέρος πολὺ θερμόν. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θερινῆς περιόδου. Τὸ κλῖμα αὐτὸ (τὸ θέρος θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἰς τὴν ἀρχὴν) εὔνοεῖ τὴν καλλιέργειαν προϊόντων τῶν θερμῶν χωρῶν: τοῦ ἀραβοσίτου, ὁ ὅποιος ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ τῆς ὁρύζης (εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπάρχουν οἱ βορειότεροι ἄγροι ὁρύζης ὅλου τοῦ Κόσμου). Καλλιεργοῦνται ἐπίστης σῖτος, ζαχαροῦχα τεῦτλα, λαχανικά, ζωοτροφικὰ προϊόντα, χάρις εἰς τὰ ὅποια εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων. Τὰ πολὺ θερμὰ θέρη καθιστοῦν ἀπαραίτητον καὶ τὴν ἀρδευσιν (ὅπως καὶ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς χώρας μας). Αὕτη ἐπιτυγχάνεται χάρις εἰς τὰ ἄφθονα ρέοντα ὕδατα καὶ εἰς τὰ κατασκευασθέντα ἀρδευτικὰ ἔργα.

Ἐπὶ τῆς λοφώδους περιοχῆς καλλιεργεῖται κυρίως ἡ ἀμπελος καὶ ἡ μορέα. Τοῦτο συμβαίνει πρῶτον, διότι εἰς τὰς πλασιὰς τῶν λόφων οἱ παγετοὶ κατὰ τὴν ἀνοιξιν εἶναι πολὺ σπάνιοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πεδιάδα, ὅπου εἶναι πολὺ συχνοί· δεύτερον, διότι ὁ ἀήρ ἀνανεοῦται συνεχῶς (τὴν ἡμέραν ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν πεδιάδα πρὸς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς καὶ τὴν νύκτα συμβαίνει τὸ ἀντίθετον). Ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἀέρος δὲν εὔνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσθενειῶν, ὅπως τοῦ περονοσπόρου. Τούναντίον ἡ στάσιμος ὑγρὰ καὶ βαρεῖα ὀττιμόσφαιρα τῆς πεδιάδος συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσθενειῶν τῆς ἀμπέλου. Χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς πρὸς τὴν μεταξοσκωληκοτροφίαν. Γενικῶς ἡ κοιλάς τοῦ Πάδου, χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα τῶν ποταμῶν της, εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Ἰταλίας. Τὸ πολὺ ὅμως ψυχρὸς τοῦ χειμῶνος δὲν ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας καὶ τῶν ἐσπεριδοειδῶν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον τὴν διακρίνει κυρίως ἀπὸ τὰς λοιπὰς περιοχάς.

Ἐκτὸς τῆς ἀνεπτυγμένης της γεωργίας ἡ Βόρειος Ἰταλία παρουσιάζει καὶ σπουδαίαν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἄφθονον κινητήριον δύναμιν, τὴν ὅποιαν προμηθεύουν αἱ Ἀλπεις (λευκὸς ἀνθραξ), εἰς τὰ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα τῆς πεδινῆς καὶ ὁρεινῆς περιοχῆς καὶ εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν.

Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα είναι: Πρὸς Δ., εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πεδεμοντίου τὸ **Τουρινον** (600.000 κάτ.), ἡ δευτέρα βιομηχανικὴ πόλις τῆς Ἰταλίας χάρις εἰς τὴν καλήν της συγκοινωνίαν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συγκεντροῦνται αἱ ὁδοὶ αἱ κατερχόμεναι ἐκ τῶν Δυτικῶν Ἀλπεων (βιομηχανίαι αὐτοκινήτων, ὑφασμάτων, τροφίμων, χημικῶν προϊόντων). Εἰς τὸ κέντρον περίπου τῆς πεδιάδος κεῖται τὸ **Μιλᾶνον** (1.000.000 κάτ.), ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν μετὰ τὴν Ρώμην καὶ ἡ πρώτη εἰς βιομηχανίαν καὶ ἐμπόριον πόλις τῆς Ἰταλίας (βιομηχανίαι κυρίως ὑφασμάτων καὶ χημικῶν προϊόντων). Τὴν ἀνάπτυξίν του ὀφείλει εἰς

Μιλᾶνον. Ἡ πανεπιστημιακὴ πόλις.

τὴν θαυμασίαν γεωγραφικήν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συναντῶνται αἱ ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Ἰταλίαν μὲ τὴν Κεντρικὴν Εύρωπην. Παρὰ τὰ Ἀπέννινα καὶ ἐπὶ τῆς δόδου, ἡ ὁποία συνδέει τὸ Μιλᾶνον μὲ τὴν Ρώμην, κεῖται ἡ **Βολωνία** (250.000 κάτ.). Εἰς τὰ παράλια κεῖται ἡ ὀνομαστὴ **Βενετία** (260.000 κάτ.), ἡ ὁποία σήμερον είναι κυρίως βιομηχανικὸν κέντρον χημικῶν προϊόντων καὶ πολεμικὸς ναύσταθμος, ἡ **Τεργέστη** (250.000 κάτ.) καὶ τὸ **Φιούμε**, αἱ ὁποῖαι χάρις εἰς τὴν καλήν των συγκοινωνίαν μὲ τὸ ἐσωτερικὸν ἔχυτηρετοῦν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν χωρῶν τοῦ Δουνάβεως (Αύστριας, Τσεχοσλοβακίας, Ούγγαρίας. Τὸ διαμετακομιστικὸν ὄμως ἐμπόριον τῶν δύο αὐτῶν Ἰταλικῶν λιμένων ὑφίσταται

μεγάλον συναγωνισμὸν ἀπὸ τὸν γιουκοσλαυϊκὸν λιμένα Σούσακ, ὁ δόποῖος ἴδρυθη κατὰ τὸ 1924).

(β') **Ἡ κυρίως Ἰταλικὴ Χερσόνησος.** "Οπως ἡ Βόρειος Ἰταλία, οὕτω καὶ ἡ κυρίως Χερσόνησος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς: ἀπὸ τὰ Ἀπέννινα καὶ ἀπὸ τὰς παρὰ τὰ παράλια πεδιάδας καὶ ὁροπέδια.

Τὰ Ἀπέννινα. Εἶναι μία μακρὰ ὄροσειρά, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν σκελετὸν τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου (ὅπως ἡ Πίνδος εἰς τὴν χώραν μας). Ἡ ύψηλοτέρα κορυφή των εἶναι περίπου ἵση μὲ τὴν τοῦ Ὁλύμπου (Γκράν Σάσο 2.921 μ.). Τὰ Ἀπέννινα διαφέρουν τῆς Πίνδου, διότι λόγω τῶν πολλῶν αὐχένων των δὲν ἔμποδίζουν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἀκτῶν. Οἱ ποταμοὶ εἶναι μικροὶ λόγω τῆς μικρᾶς ἀποστάσεως, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἀπὸ τῶν πηγῶν των μέχρι τῆς θαλάσσης. Τὸ κλῖμα γενικῶς μεταβάλλεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. "Οσον κατερχόμεθα πρὸς Ν., τόσον τὸ κλίμα τῆς περιοχῆς αὔτης γίνεται θερμότερον καὶ ξηρότερον. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ εἶναι περισσότεραι εἰς τὴν δυτικὴν πλευράν, διότι αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικοὺς ἀνέμους. Λόγω τοῦ μικροῦ των ὑψους καὶ τῶν ὀλιγωτέρων των βροχῶν δὲν ὑπάρχουν αἰώνιοι χιόνες ὅπως εἰς τὰς "Αλπεις. Ἡ μικρὰ ποσότης τῶν βροχῶν ἐπιδρᾷ ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς βλαστήσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ θάμνους καὶ πτωχὰ λειβάδια. Διὰ τὸν λόγον αὕτων ἡ ὁρεινὴ περιοχὴ τῶν Ἀπεννίνων εἶναι ἀραιῶς κατωκημένη. Οἱ κάτοικοί της ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν νομαδικὴν κτηνοτροφίαν τῶν μικρῶν ζώων. Εἰς τὰς κοιλάδας καὶ εἰς τὰς χαμηλοτέρας πλαγιάς καλλιεργούνται δημητριακοὶ καρποὶ καὶ κυρίως ἔλαται, ἅμπελοι καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Αἱ περιοχαὶ αὗται συγκεντρώνουν καὶ τὸν περισσότερον πληθυσμόν. Ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη, ὅπως εἰς τὰς "Αλπεις, διότι τὰ Ἀπέννινα εἶναι πτωχότερα εἰς κινητήριον δύναμιν.

Αἱ πεδιάδες καὶ τὰ ὄροπέδια. Αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιναὶ περιοχαὶ τῆς Ἰταλίας εἶναι μικραὶ καὶ ὀφείλουν τὸν σχηματισμὸν των εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἔδαφους (ὅπως καὶ εἰς τὴν χώραν μας). Αἱ μεγαλύτεραι ἔξ αὐτῶν εύρισκονται εἰς τὴν δυτικὴν καὶ νότιον πλευράν. Ἀποτέλεσμα τῶν τοπικῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς πολλῶν καὶ βαθέων ρηγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἔξι γῆθον ἐκ

τοῦ ἑσωτερικοῦ τῆς γῆς λειωμένα ύλικά. Δηλαδὴ ἐσχηματίσθησαν ἡφαίστεια, ἐκ τῶν ὅποιών σήμερόν ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι ὁ **Βεζούβιος** (1.200 μ.). Αἱ πεδιναὶ αὗται περιοχαί, ἐπειδὴ καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις, αἱ ὅποιαι προέρχονται ἀπὸ σαθρωμένα ἡφαίστειογενῆ πετρώματα,* εἶναι πολὺ εὔφοροι. Τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς χώρας μας. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καλλιεργοῦνται προϊόντα ὅμοια μὲ ἔκεινα, τὰ ὅποια συναντῶμεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος: δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἴδιως ἐλαῖαι, ἄμπελοι, ἑσπεριδοειδῆ, διάφορα διπωροφόρα δένδρα, λαχα-

Βενετία. Ἡ μεγάλη διώρυξ.

νικά. Αἱ πεδιναὶ περιοχαί, χάρις εἰς τὴν εὐφορίαν των, εἶναι περισσότερον κατωκημέναι ἀπὸ τὴν ὁρεινὴν περιοχὴν. Ἡ πληθυσμὸς ὅμως δὲν εἶναι ἐξ ἵσου κατανευημένος. Περισσότερον κατωκημέναι εἶναι αἱ λοφώδεις περιοχαὶ καὶ τὰ ὁροπέδια τὰ κείμενα εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀπεννίνων. Τούναντίον αἱ πεδιάδες (ἐξαιρέσει τῆς Καμπανίας) εἶναι ἀραιότερον κατωκημέναι, διότι συχνὰ εἶναι ἐλώδεις καὶ συνεπῶς εἶναι κέντρα ἐλονοσίας. Μεγάλαι προσπάθειαι κατε-

* Τὰ ἡφαίστειογενῆ πετρώματα περιέχουν τὰ εὐφορώτερα συστατικὰ ἀπὸ ὅλα τὰ πετρώματα.

βλήθησαν καὶ καταβάλλονται διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἑλῶν,
ἰδίως εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ρώμης.

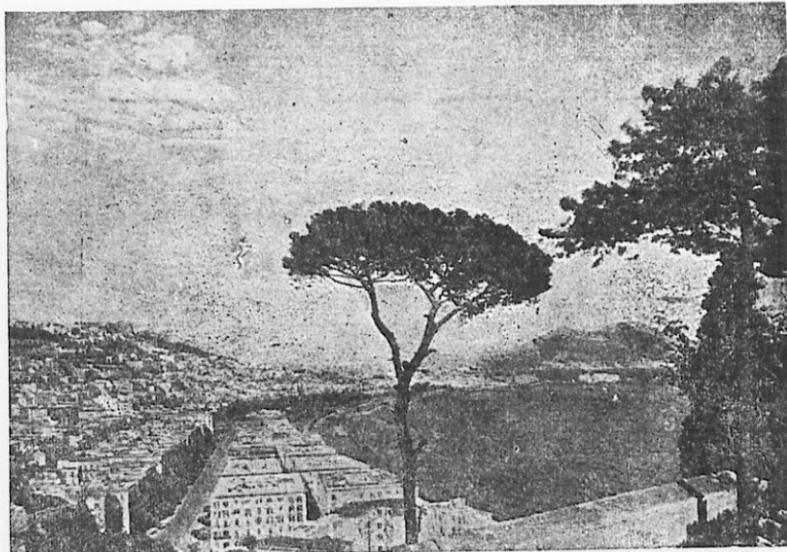
Τὰς πόλεις τῆς κυρίως χερσονήσου δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς

Φυσικὸς χάρτης τῆς Ἰταλίας.

δύο κατηγορίας: Πρῶτον εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὅποιαι ὀφείλουν τὴν
ἀνάπτυξιν τῶν κυρίως εἰς τὴν θαλασσοῖαν τῶν συγκοινωνίαν, ἡ
ὅποια βεβαίως ἐπέτρεψε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιο-

μηχανίας. Αἱ πόλεις αὗται εἰναι : πρὸς Β. ἡ Γένουα (630.000 κάτ.), ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Ἰταλίας καὶ ὁ δεύτερος τῆς Μεσογείου μετὰ τὴν Μασσαλίαν. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν θέσιν της. Κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὄποιον αἱ ἐκ τῆς Βορείου Ἰταλίας καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης κατερχόμεναι ὁδοὶ συναντοῦν τὴν μεγάλην θαλασσίαν ὁδόν, ἡ ὄποια συνδέει τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Γένουα ἔξυπηρετεῖ τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Βορείου Ἰταλίας (ἄνθραξ, πρῶται ὄλαι) καὶ τὴν

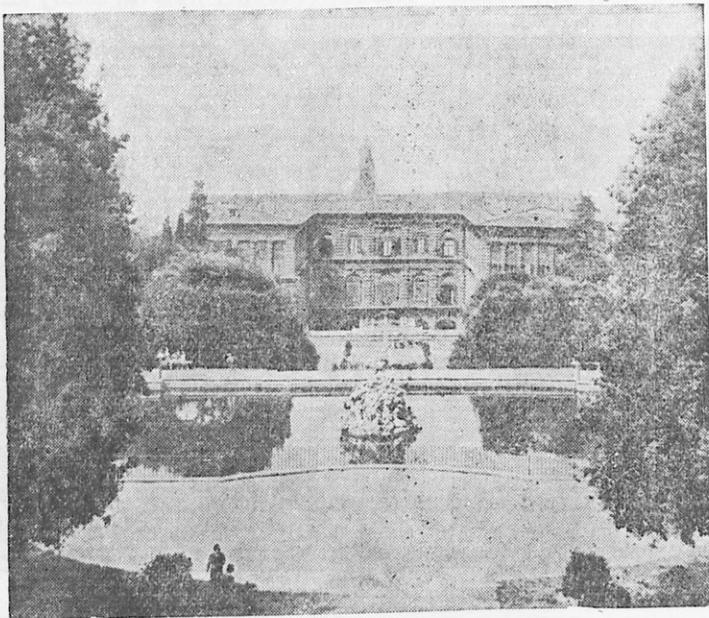

Νεάπολις. Γενικὴ ἀποψίς.

Κεντρικὴν Εὐρώπην. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα προϊόντα, τὰ ὄποια δέχεται ὁ λιμὴν της, ἔχει ἀναπτύξει καὶ τὴν βιομηχανίαν της (ύφαντουργεία, ναυπηγεία). Νοτιώτερον τῆς Γενούης εἰναι τὸ **Λιβύδνον** (125.000 κάτ.), κέντρον μεταλλουργίας χάρις εἰς τὰ μεταλλεῖα σιδήρου τῆς μικρᾶς νήσου Ἐλβας. Εἰς τὰ παράλια τῆς εὐφόρου Καμπανίας καὶ εἰς τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τοῦ Βεζουβίου κεῖται ἡ **Νεάπολις** (875.000 κάτ.), λιμὴν τροφοδοτήσεως τῶν μεγάλων πλοιών, τὰ ὄποια ἔκτελοῦν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα προϊόντα τῆς πεδιάδος της ἔχει ἀναπτύξει καὶ τὴν βιομηχανίαν τῶν τροφίμων.

Εις τὰ ΝΔ. παράλια είναι τὸ Μπάρι καὶ τὸ Πρίντεζι, ὁ πλησιέστερος λιμὴν τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Γενικῶς οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς κυρίως Χερσονήσου εύρισκονται εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἐνὸς εἰς τὸ ὅτι αἱ περιοχαὶ αὗται ἔχουν τὰς μεγαλυτέρας πεδιάδας, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ ὅτι κείνται ἐπὶ τῆς μεγάλης θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ δόποια διασχίζει τὴν Μεσόγειον.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπάγονται αἱ πόλεις, αἱ δόποιαι

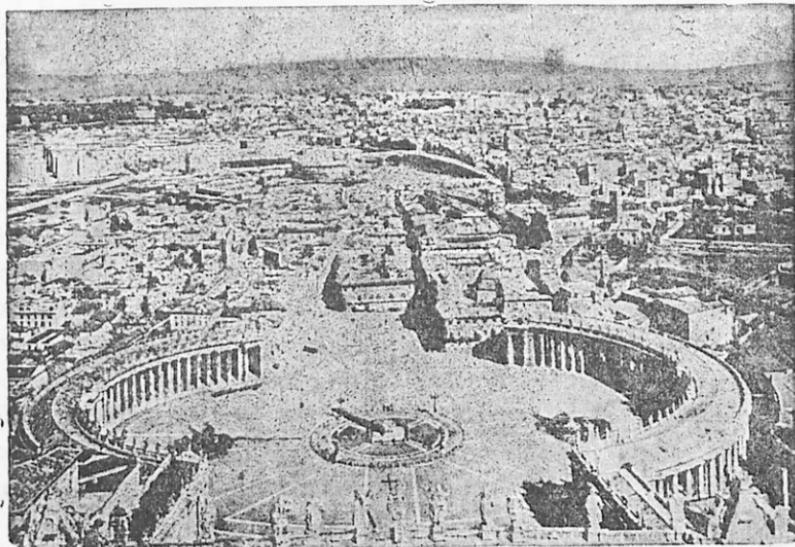

Φλωρεντία. Τὸ ἀνάκτορον Πίττι.

ὅφείλουν τὴν ὑπαρξίν των εἰς τὴν ιστορίαν των καὶ εἰς τὸν πολιτικόν των ρόλον. Αὕται είναι ἡ **Φλωρεντία** (315.000 κάτ.), σπουδαίον κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν, καὶ κυρίως ἡ **Ρώμη** (1:120.000 κάτ.), ἡ δόποια κεῖται ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ, 22 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης. Αὕτη ὀφείλει τὴν ἀκμὴν τῆς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν κεντρικήν της θέσιν ἐπὶ τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἡ ἀνάπτυξίς της ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι είναι ἡ πρωτεύουσσα τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ ἔδρα τοῦ Πάπτα, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

γ') Αἱ νῆσοι. Αἱ σπουδαιότεραι Ἰταλικαὶ νῆσοι εἰναι δύο :
ἡ Σικελία καὶ ἡ Σαρδηνία.

Ἡ Σικελία. Ἡ νῆσος αὕτη, ἡ ὁποία ἔχει σχῆμα τριγωνικόν, εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν κυρίως Ἰταλικὴν Χερσόνησον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν σήμερον χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης. Ἀποτέλεσμα τοῦ χωρισμοῦ αὐτοῦ εἰναι ὁ σχηματισμὸς τῶν ἥφαιστείων **Αἴτνας** καὶ **Στρομπόλι**, καθὼς ἐπίστης καὶ οἱ συχνοὶ σεισμοί, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν χώραν τόσον εἰς τὴν Σικελίαν,

Ρώμη. Ἀποψίς τοῦ ΒΔ. τμήματος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ὄψου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἅγιου Πέτρου.

ὅσον καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ὅρεινὴν περιοχήν, τῆς ὁποίας αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ εὑρίσκονται πρὸς Α. (Αἴτνα 3.274 μ.) καὶ πρὸς Β. καὶ ἀπὸ εὐφόρου προσχωσιγενεῖς πεδιάδας παρὰ τὰ παράλια. Τὸ κλῖμα εἰναι πολὺ ἥπιον, ἴδιως εἰς τὰ παράλια. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἔδαφους καὶ τοῦ κλίματος συντελεῖ, ὥστε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν νὰ καλλιεργῶνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ νὰ τρέφωνται μικρὰ ζῶα, εἰς δὲ τὰ παράλια νὰ καλλιεργῶνται κυρίως ὀπωροφόρα δένδρα, ὅπως καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον (ἐλαῖαι, ἄμπελοι, ἐσπεριδοειδῆ, διάφορα ὀπωροφόρα

δένδρα, λαχανικά κλπ.). Ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν προϊόντων θερμῶν χωρῶν (ζαχαροκάλαμον, φοίνικες, μπανάναι). Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης ἡ ἀλιεία καὶ ἡ ναυτιλία. Ὁ πληθυσμός, δὲ ὅποιος εἶναι πολὺ πυκνός, δὲν εἶναι ἔξι ἵσου διανεμημένος. Τὸ ἑσωτερικὸν λόγω τῆς μικρᾶς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως, εἶναι ἀραιῶς κατῷκημένον, τὰ παράλια ὅμως, χάρις εἰς τὰ εὔφορα ἐδάφη των καὶ τὴν καλήν των συγκοινωνίαν, συγκεντρώνουν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Αἱ βόρειαι ἀκταὶ καὶ αἱ πλαγιαὶ τῆς Αἴτνας, χάρις εἰς τὰ ἔξαιρετικῶς εὔφορα ἡφαιστειογενῆ ἐδάφη των, συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν πλέον πυκνοκατῷκημένων περιοχῶν τῆς γῆς (500 κάτ. εἰς ἕκαστον τ. χμ.). Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εύρισκονται εἰς τὰς βορείους καὶ ἀνατολικὰς ἀκτάς. Αὗται εἶναι: τὸ **Παλέρμον** (390.000 κάτ.), ἡ **Μεσσήνη** (180.000 κάτ.) καὶ ἡ **Κατάνη** (230.000 κάτ.).

Ἡ Σαρδηνία. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ὀλίγον μικροτέρα τῆς Σικελίας. Τὸ ἐδαφός της ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ὁρεινὴν περιοχὴν ἐκ κρυσταλλικῶν κυρίως πετρωμάτων καὶ ἀπὸ στενὰς πεδιάδας παρὰ τὰ παράλια, αἱ ὅποιαι εἶναι συνήθως ἑλώδεις. Τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν, ὅπως καὶ τῆς Σικελίας, ὁ πληθυσμὸς ὅμως, δὲ ὅποιος ἀσχολεῖται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν (βόες καὶ πρόβατα), εἶναι πολὺ ἀραιός. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σαρδηνίας ἀκολουθοῦν ἀκόμη τὰς παλαιάς μεθόδους τῆς γεωργίας καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ εἰσόδηματά των εἶναι πολὺ ὀλίγα. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι τὸ **Κάλιαρι** (100.000 κάτ.).

(**Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.**—1) **Πληθυσμός.** Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας εἶναι κυρίως γεωργικός. Αἱ περισσότερον κατῷκημέναι περιοχαὶ εἶναι ἡ **πεδιάς τοῦ Πάδου**, ἡ περιοχὴ τῆς **Φλωρεντίας** καὶ αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιάδες τῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Σικελίας, ἴδιας τῆς **Νεαπόλεως** καὶ τῆς **ΒΑ. Σικελίας**. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ ἄκρων γεωργικὰ προϊόντα των καὶ εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην των βιομηχανίαν. Ὁ Ἰταλικὸς πληθυσμὸς παρουσιάζει ὅμοιογένειαν, ἡ ὅποια ὀφείλεται εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν κοινὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἀγροτικὴν ζωὴν.

Ἡ Ἰταλία εἶχε μεγάλας ἀποικίας εἰς τὴν Β. Ἀφρικήν (τὴν Λιβύην) καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικήν (τὴν Ἐρυθραίαν, τὴν Σομαλίαν καὶ τὴν Αἰθιοπίαν). Κατεῖχεν ἐπίσης καὶ τὴν Ἑλληνικὴν

Δωδεκάνησον. Τας ἀποικίας δὲ αὐτάς, ἀπώλεσεν κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον.

‘Η Ἰταλία, ἐπειδὴ εἶναι πυκνῶς κατωκημένη (132 κάτ. εἰς 1 τ.

Χάρτης τῆς διανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἰταλίας.

χμ.) καὶ ὁ πληθυσμός της αὔξάνει ταχύτερον ἀπὸ τοὺς οἰκονομικούς της πόρους, ἔχει μεγάλην μεταναστευτικήν κίνησιν. Αὕτη παρουσιάζεται ύπο δύο μορφάς: εἴτε ὡς προσωρινή, διευθυνομένη εἰς τὰ

γειτονικά Κράτη καὶ ἴδιως εἰς τὴν Γαλλίαν, εἴτε ὡς παρατεταμένη ἢ δριστική, διευθυνομένη πρὸς τὴν Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικήν.

2) Οἰκονομικὴ ζωὴ. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἰταλίας στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς γεωργίας, ἢ δποῖα ἀπασχολεῖ τὰ 54 ο) τοῦ ἑργαζομένου πληθυσμοῦ. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος, δρυζα), οἱ δποῖοι καλλιεργοῦνται περισσότερον εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικόν. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν δπωροφόρων δένδρων εἰς τὴν κυρίως Χερσόνησον καὶ εἰς τὰς Νήσους, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν. Ἡ ἐλαία κατέχει τὸ δέκατον τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως. Ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν παραγωγὴν ἐλαίου μετὰ τὴν Ἰσπανίαν. Αἱ δπῶραι κατέχουν ἔξεχουσαν θέσιν εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας (ἐσπεριδοειδῆ, μῆλα, ἀχλάδια, ροδάκινα, ἀμύγδαλα, δαμάσκηνα, κεράσια κτλ.).

Μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ **ἄμπελος**, καθόσον αὕτη καλλιεργεῖται εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ οίνου μετὰ τὴν Γαλλίαν. Μεγάλας ἐκτάσεις κατέχουν καὶ τὰ **λαχανικά**, καθόσον ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Αἱ βιομηχανικοὶ καλλιέργειαι εἶναι κυρίως ἀνεπτυγμέναι εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου (ζαχαροῦχα τεῦτλα, κάνναβις, καπνός, μορέαι).

Ἡ Βόρειος Ἰταλία, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας της βροχὰς καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικά της ἔργα, ἔχει ἀφθονώτερα φυσικὰ καὶ τεχνικὰ λειβάδια, εἰς τὰ δποῖα τρέφονται πολλὰ μεγάλα ζῷα. Εἰς τὴν κυρίως Χερσόνησον καὶ εἰς τὰς νήσους τρέφονται ἴδιως αἰγοπρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικόν, διότι τὰ λειβάδια εἶναι πτωχότερα, καθόσον αἱ βροχαὶ εἶναι δλιγώτεραι (ὅπως καὶ εἰς τὴν χώραν μας).

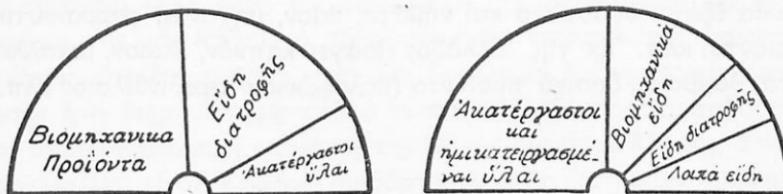
Βίομηχανία. Ἡ ἔλλειψις ἄνθρακος καὶ μεταλλευμάτων δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν Ἰταλικὴν βιομηχανίαν νὰ λάβῃ μεγάλην ἀνάπτυξιν, ὅπως συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἰταλία εἶναι πλουσία εἰς μάρμαρα (περίφημα εἶναι τὰ μάρμαρα τῆς Καρράρας) καὶ θεῖον (εἰς τὴν Σικελίαν). Παρὰ τὴν πτωχείαν εἰς μεταλλεύματα, μεγάλαι προσπάθειαι κατεβλήθησαν καὶ καταβάλλονται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Ἡ σπουδαιότερα κινητήριος δύναμις

είναι ό λευκός ἄνθραξ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Βόρειος Ἰταλία, ἡ ὅποια είναι πλουσιωτέρα εἰς λευκὸν ἄνθρακα, ἔχει καὶ τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα. Μεταξὺ τῶν βιομηχανιῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τῶν ὑφασμάτων (μεταξωτῶν, βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων), καθόσον αὕτη ὡς κινητήριον δύναμιν χρησιμοποιεῖ τὸν λευκὸν ἄνθρακα. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον είναι τὸ Μιλᾶνον. Ἀκολουθοῦν ἡ μεταλλουργία, καθόσον αὕτη ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἄνθρακος (σπουδαιότερα κέντρα είναι τὸ Τουρίνον, τὸ Μιλᾶνον, ἡ Γένουσα καὶ τὸ Λιβύρνον), ἡ βιομηχανία χημικῶν προϊόντων (κυρίως λιπασμάτων χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν) καὶ εἰδῶν διατροφῆς (ἀλεύρων, ζυμαρικῶν, κονσερβῶν, οίνοπνευματωδῶν ποτῶν, τυροῦ, βουτύρου κλπ.).

Συγκοινωνία. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον τῆς Ἰταλίας δὲν είναι ἀνε-

Ἐξατωτή

Εισαγωγή

Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας.

πτυγμένον εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Μικροτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει εἰς τὴν ὁρεινὴν περιοχὴν τῆς κυρίως Χερσονήσου καὶ τῶν Νήσων. Τὸ ᾖδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, τῶν δύποιών τὸ ὄλικὸν μῆκος ἀνέρχεται εἰς 22.000 χμ. "Οσον ἀφορᾷ τὰς πλωτὰς δόδιος, αὕται ἀνέρχονται εἰς 2.500 χμ. καὶ εύρισκονται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν. Ἡ περιοχὴ αὕτη, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν, ἔχει τὴν πυκνοτέραν συγκοινωνίαν ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Ἰταλίας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους τῆς (πεδιάς) καὶ ἡ καλὴ γεωγραφικὴ της θέσις, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ δόποιον συναντοῦν τὴν Ἰταλίαν αἱ ἐκ τῶν "Ἀλπεων κατερχόμεναι δόδοι. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ὀφείλεται καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν λιμένων Γενούτης καὶ Τεργέστης. Μετὰ τῆς Ἐλλάδος συνδέεται ἀτμοπλοϊκῶς (Πειραιεὺς—Πρίντεζι), σιδηροδρομικῶς ('Α-

θῆναι—Θεσσαλονίκη—Βελιγράδιον—Μιλάνον) καὶ ἀεροπορικῶς (Ἐλληνικὸν—Ρώμη).

Ἐμπόριον. Αἱ ἔξαγωγαὶ τῆς Ἰταλίας περιλαμβάνουν κυρίως δύο κατηγορίας ἐμπορευμάτων: βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς Βορείου Ἰταλίας (ύφασματα, μηχαναί, χημικὰ προϊόντα, αὐτοκίνητα) καὶ γεωργικὰ προϊόντα τῆς κυρίως Χερσονήσου καὶ τῶν Νήσων (ἔσπεριδοιδῇ, ἔλαιον, οἶνος, σταφυλαί, διάφοροι ὄπωραι, λαχανικά).

Αἱ εἰσαγωγαὶ ἀποτελοῦνται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ πρώτας ὕλας, ἀπαραιτήτους διὰ τὴν βιομηχανίαν της (βάμβακα, ἔριον, μέταξαν, σίδηρον, ἄνθρακα, πετρέλαιον κ.ἄ.), καθόσον ἡ Ἰταλία εἶναι πτωχὴ εἰς πρώτας ὕλας. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἡ Ἰταλία εἰσῆγε καὶ μεγάλην ποσότητα σιτηρῶν, σήμερον ὅμως, χάρις εἰς τὰ ἐκτελεσθέντα μεγάλα ἀποξηραντικὰ καὶ ἀρδευτικὰ ἔργα καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων καλλιεργείας, τὰ γεωργικά της προϊόντα εἶναι σχεδὸν ἀρκετὰ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἰταλία ἔξαγει ύφασματα καὶ νήματα, θεῖον, μηχανάς, φαρμακευτικὰ προϊόντα, κλπ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, ἔλαιον, μεταλλεύματα, βάμβακα, δασικὰ προϊόντα (κολοφώνιον, τερεβινθέλαιον κλπ.).

(III. Η ΠΥΡΗΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Εἰσαγωγή.—‘Η Πυρηναϊκή χερσόνησος κατέχει τὴν ΝΔ. γωνίαν τῆς Εύρωπης. Αὕτη ὁμοίαζει μὲ τὴν Ἰταλικὴν Χερσόνησον, διότι χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τὴν λοιπὴν Εύρωπην διὰ τῆς μεγάλης ὁροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων, ἐκ τῶν ὅποίων ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Διαφέρει ὅμως ἀπὸ τὰς ὄλλας χερσονήσους τῆς Μεσογείου, διότι ἔχει μεγαλυτέραν ἔκτασιν (590.000 τ. χμ.) καὶ ὀγκώδεις σχῆμα.

Τὸ ἔδαφος τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ διαμερίσματα, καθόσον διασχίζεται ἀπὸ πολλὰς ὁροσειράς, αἱ ὅποιαι διευθύνονται πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις. ‘Η διαμόρφωσις αὕτη τοῦ ἐδάφους τῆς μᾶς ἔξηγει τὰ ἔξης σπουδαῖα ἱστορικά της γεγονότα. Πρῶτον, ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἡ Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ κρατίδια ἀνεξάρτητα μεταξύ των. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ πολιτικὴ τῆς ἐνότης δὲν εἶναι πλήρης, διότι ἡ Πορτογαλία εἶναι Κράτος ἀνεξάρτητον τῆς Ἰσπανίας. Δεύτερον ὅτι δλοι οἱ ξένοι κατακτηταί, οἱ ὅποιοι ἐπεχείρησαν νὰ τὴν ὑποτάξουν, συνήντησαν πολὺ μεγάλας δυσκολίας (Ρωμαῖοι, Βάνδαλοι, Βησιγόθοι, ”Αραβες, Ναπολέων). Τοῦτο ἀπεδείχθη καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μὲ τὸν μακρὸν αὐτῆς ἐμφύλιον πόλεμον.

Ορια.—‘Η Πυρηναϊκὴ χερσόνησος ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γαλλίας, πρὸς Α. καὶ τὰ ΝΑ. βρέχεται ὑπὸ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ ΒΔ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ. Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν χωρίζεται διὰ τῆς ὁροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων καὶ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιθραλτάρ. Χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, εἰς τὴν ὅποιαν συναντῶνται αἱ δύο σπουδαιότεραι θαλάσσιαι συγκοινωνίαι τῆς Εύρωπης (ἡ συγκοινωνία τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς συγκοινωνίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ) αἱ χῶραι τῆς (Ισπανία, Πορτογαλία) ἥσαν κατὰ τὸ παρελθὸν αἱ πρῶται ἀποικιακαὶ δυνάμεις τοῦ Κόσμου. Ἐκ τοῦ ἀπεράντου ἀποικιακοῦ των Κράτους ἐλάχιστον τμῆμα παραμένει σήμερον ὑπὸ τὴν κατοχήν των.

Μορφὴ τοῦ ἔδαφους.—Τὸ ἔδαφος τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου ἀποτελεῖται :

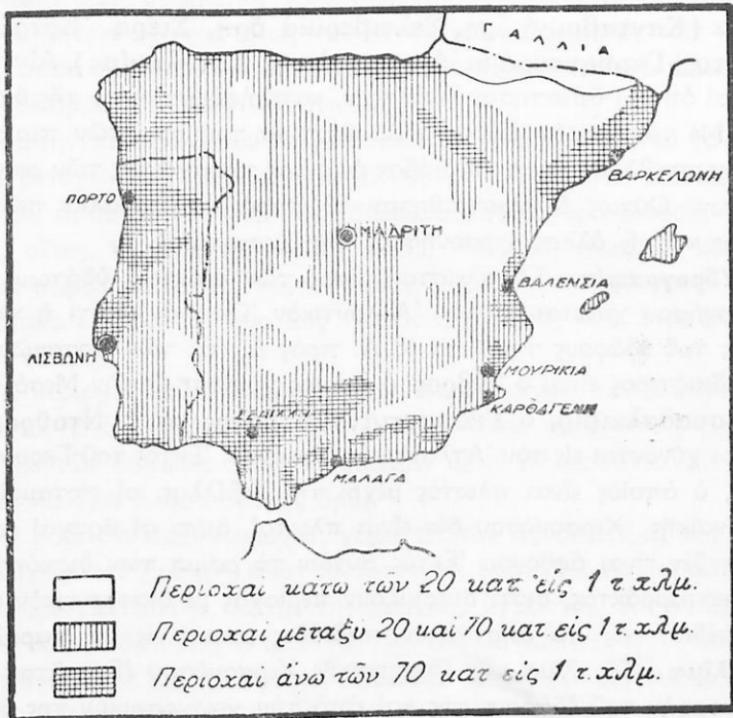
α') **Ἄπὸ ἐν μέγα ὁροπέδιον,** τὸ ὅποιον κατέχει σχεδὸν ὅλο-
κληρον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Χερσονήσου. Τὸ ἐκτεταμένον αὐτὸ δρο-
πέδιον, τὸ ὅποιον οἱ Ἰσπανοὶ ὀνομάζουν «Μεζέτα» (δηλ. Τράπεζα),
διασχίζεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀπὸ χαμηλὸς δροσειράς, οἵ ὅποιαι
τὸ χωρίζουν εἰς διαμερίσματα ἐν εἴδει λεκάνης : **ὁροπέδια τῆς Πα-
λαιᾶς Καστίλλης, τῆς Νέας Καστίλλης, λεκάνη τοῦ "Εβρου.**

Ψυσικὸς χάρτης τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου.

Ἔψηλότερον εἶναι τὸ δροπέδιον τῆς Παλαιᾶς Καστίλλης καὶ χαμη-
λότερον τὸ λεκανοπέδιον τοῦ "Εβρου ποταμοῦ. Τοῦτο δφείλεται εἰς
τὸ ὅτι τὸ λεκανοπέδιον τοῦ "Εβρου χωρίζεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν
μὲν μίαν λεπτὴν δροσειρὰν (όρ. Καταλανίας), τὴν ὅποιαν εύκολως
διέσχισαν τὰ ρέοντα ὕδατα. Συνεπῶς ἡ περιοχὴ αὕτη ὑπέστη με-
γαλυτέραν διάβρωσιν, ἐν μέγα μέρος τῶν ὑλικῶν της παρεσύρθη
εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εὑρίσκεται εἰς χαμηλό-
τερον ἐπίπεδον.

β') Άπο δύο μεγάλας όροσειράς, αἱ ὅποῖαι ἐπεκτείνονται εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ ὁροπεδίου: Τὰ Πυρηναῖα πρὸς Β. (ὑψηλοτέρα κορυφὴ 3.400 μ.) καὶ ἡ Μπετεικὴ Κορδιλλιέρα πρὸς Ν., ἡ ὅποία ἔχει καὶ τὴν ύψηλοτέραν κορυφὴν τῆς Χερσονήσου (3.480 μ.). Προέκτασις τῆς Μπετεικῆς Κορδιλλιέρας εἶναι αἱ νῆσοι Βαλεαρίδες.

Χάρτης τοῦ Πληθυσμοῦ τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου.

γ') Άπο παραλίους προσχωσιγενεῖς πεδιάδας, σπουδαιότεραι τῶν ὅποίων εἶναι: τῆς Βαλέντσιας καὶ τῆς Μουρκίας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ τοῦ Τάγου εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἡ μορφὴ αὕτη τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου ὀφείλεται εἰς τὴν γεωλογικήν της ιστορίαν. Ἀρχικῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁροπεδίου ὑπῆρχε μία ὁρεινὴ περιοχή, ἡ ὅποία μετεβλήθη εἰς ὁροπέδιον ἀπὸ

τήν μακροχρόνιον διάβρωσιν. Κατόπιν ἐσχηματίσθησαν αἱ ὄροσειραὶ τῶν Πυρηναίων καὶ τῆς Μπετικῆς Κορδιλλιέρας, αἱ ὅποιαι, ὡς νεώτεραι, εἶναι καὶ ὑψηλότεραι, διότι ὑπέστησαν ὀλιγωτέραν διάβρωσιν. Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν νεωτέρων αὐτῶν ὁροσειρῶν μερικαὶ περιοχαὶ τοῦ ὁροπέδου ὑπέστησαν καθίζησιν. Αἱ περιοχαὶ, αἱ ὅποιαι ὑπέστησαν ἀνύψωσιν, χωρίζουν τὸ ὁροπέδιον εἰς διαμερίσματα (Κανταβρικὰ ὅρη, Σελτιβερικὰ ὅρη, Σιέρα Ἐστρέλλα, Γρέντος, Γκουανταράμα, ὁροσειραὶ τῆς Καταλανίας). Αἱ περιοχαί, αἱ ὅποιαι ὑπέστησαν καθίζησιν, κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως τὰ ἀβαθέστερα τμήματα τῶν περιοχῶν αὐτῶν μετεβλήθησαν εἰς πεδιάδας ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν αἱ παράλια πεδιάδες (ὅπως καὶ εἰς ἄλλας χερσονήσους τῆς μεσογείου).

Ύδρογραφία.—Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ρεόντων ὑδάτων τῆς Χερσονήσου χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν, διότι ἡ γενικὴ κλίσις τοῦ ἐδάφους τῆς εἶναι ἐξ Α. πρὸς Δ. Ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς σπουδαιότερος εἶναι ὁ **Ἐβρος**, ὁ ὅποιος χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, ὁ **Γκουαδαλκιβίρ**, ὁ **Γκουαντιάνα**, ὁ **Τάγος** καὶ ὁ **Ντοῦρος**, οἱ ὅποιοι χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν. Ἐκτὸς τοῦ **Γκουαδαλκιβίρ**, ὁ ὅποιος εἶναι πλωτὸς μέχρι τῆς Σεβίλλης, οἱ ποταμοὶ τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου δὲν εἶναι πλωτοί, διότι αἱ βραχαὶ καὶ αἱ χιόνες δὲν εἶναι ἄφθονοι. Ἐκτὸς αὐτῶν τὸ ρεῦμα των διακόπτεται ἀπὸ καταρράκτας, διότι διασχίζουν περιοχὰς μὲ διαφορετικὸν ὕψος (ὁροπέδιον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, πεδιάδες μικραὶ εἰς τὰ παράλια).

Κλῖμα.—Τὸ κλῖμα τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου ἔξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους τῆς καὶ ἀπὸ τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν.

Τὰ ὁροπέδια^α τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἐπειδὴ περιβάλλονται ἀπὸ ὅρη καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς θαλασσίους ὄντες ἔχουν κλίμα ἡ πειραιών (χειμῶν πολὺ ψυχρός, θέρος πολὺ θερμόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ βραχεῖαι) καὶ δέχονται ὀλίγας βροχάς.

Τὰ ἀνατολικὰ καὶ νότια παράλια ἔχουν κλῖμα μεσογειακὸν (χειμῶν ἥπιος, θέρος θερμόν, βροχαὶ κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον).

Τὰ βιορειοδυτικὰ παράλια, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς συχνοὺς βιορειοδυτικούς ὄντες, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀ-

τλαντικὸν Ὀκεανόν, ἔχουν κλῖμα ὡς κεάνειον (χειμῶν ἥπιος, θέρος δροσερόν, βροχαὶ ἄφθονοι καὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους).

Βλάστησις καὶ προϊόντα.—³ Ανάλογος μὲ τὸ κλῖμα εἶναι ἡ βλάστησις καὶ τὰ προϊόντα. Ἡ περιοχὴ τοῦ ὀροπεδίου, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικὸν καὶ αἱ βροχαὶ ὀλίγαι, εἶναι χώρα στεππώδης. Ὡς ἐκ τούτου αἱ κυριώτεραι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων εἶναι : ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων κατὰ τρόπον νομαδικόν, ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν καὶ ίδιως τοῦ σίτου καὶ κατὰ μῆκος τῶν κοιλάδων, ὅπου εἶναι δυνατὴ ἡ ἀρδευσις, ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ τῶν λαχανικῶν.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν νοτιανατολικῶν παραλίων, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν, καλλιεργοῦνται κυρίως μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (ἐλαῖαι, ἄμπελοι, ἐσπεριδοειδῆ, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα, λαχανικά, σῖτος, ἀραβόσιτος, ὅρυζα κλπ.). Μεγάλη ποικιλία καλλιεργειῶν παρατηρεῖται εἰς τὰς πεδιάδας, χάρις εἰς τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἐπιτρέπουν δύο ἔως τέσσαρας ἑσσοδείας κατ' ἔτος ἐπὶ τοῦ ίδιου ἐδάφους.

Αἱ περιοχαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τῶν παραλίων τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος εἶναι πτωχαὶ εἰς δάση, διότι εἶναι πτωχαὶ εἰς βροχάς. Μεταξὺ τῶν δασικῶν εἰδῶν σπουδαίαν θέσιν εἰς τὰ νότια ίδιως παράλια κατέχει ἡ φελλοφόρος δρῦς.

Αἱ βορειοδυτικαὶ περιοχαί, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας καὶ κανονικωτέρας των βροχάς, εἶναι πλούσιαι εἰς δάση καὶ εἰς λειβάδια. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν, λόγω τῆς μεγάλης ὑγρασίας, δὲν ὑπάρχει ἡ ἐλαία οὔτε ἡ ἄμπελος, ὁ δὲ σῖτος ἔχει ἀντικατασταθῆ ἀπὸ τὸν ἀραβόσιτον. Χάρις εἰς τὰ ἀφθονα λειβάδια τρέφονται μεγάλα ζῷα καὶ ὅχι πρόβατα, διότι τὰ μεγάλα ζῷα (ἀγελάδες, βόες) παρέχουν μεγαλύτερον εἰσόδημα.

Πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις.—⁴ Η Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος περιλαμβάνει δύο Κράτη : τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλίαν.)

ΤΑ ΚΡΑΤΗ

(Α'. ΙΣΠΑΝΙΑ)

Η Ισπανία κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου. (Έκτασις 500.000 τ. χμ., πληθυσμός 24.000.000 κάτ.). Ως ἐκ τούτου ἀπαντῶνται εἰς αὐτὴν ὅλαι αἱ κατηγορίαι τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος, τὰς δόποιας ἀνεφέραμεν.

Οἰκονομικὴ ζωὴ.—Γεωργία. Αἱ πλουσιώτεραι περιοχαὶ τῆς Ισπανίας ἀπὸ γεωργικῆς ἀπόψεως εἶναι αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιάδες. Αὗται χάρις εἰς τὸ εὔφορον προσχωσιγενὲς ἔδαφός των καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικά των ἔργα, ἔχουν μεταβληθῆνεις πραγματικοὺς κήπους. Διὰ τοῦτο εἶναι καὶ αἱ πυκνότερον κατωκημέναι περιοχαὶ τῆς Ισπανίας. Η πυκνότης ὀλοκλήρου τῆς Ισπανίας ἀνέρχεται εἰς 48 κατ. εἰς 1 τ. χμ. Εἰς τὴν γεωργίαν τῆς Ισπανίας πρωτεύουσαν θέσιν κατέχουν αἱ μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (δημητριακοὶ καρποί, ἄμπελοι, ἐλαῖαι, ὀπωροφόρα δένδρα, λαχανικά). Εἰς τὰ νότια παράλια, χάρις εἰς τὸ γλυκὺ κλίμα των, καλλιεργοῦνται καὶ φυτὰ θερμῶν χωρῶν (βανάναι, φοίνικες).

Βιομηχανία. Χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν σπουδαίου ὀρυκτοῦ πλούτου, ἡ Ισπανικὴ βιομηχανία παρουσιάζει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν. Εἰς τὴν Νότιον Ισπανίαν καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Σιέρα Μορένα ὑπάρχουν βιομηχανίαι ἐκμεταλλεύσεως ὑδραργύρου, μολύβδου, χαλκοῦ. Εἰς τὴν Βόρειον Ισπανίαν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κανταβρικῶν ὁρέων ὑπάρχουν βιομηχανίαι ἐκμεταλλεύσεως ἀνθρακος καὶ σιδήρου. Εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ σιδήρου ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἡ πόλις τοῦ **Μπιλμπάο**. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν μεταλλευμάτων τῆς Ισπανίας ἔχαγεται εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἀκατέργαστον, διότι δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ ποσότης ἀνθρακος διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν του.

Ἐκτὸς τῶν βιομηχανιῶν αὐτῶν, αἱ ὄποιαι εὐρίσκονται εἰς τὰς μεταλλευτικὰς περιοχάς, ὑπάρχουν καὶ βιομηχανίαι, αἱ ὄποιαι δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀνθράκων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν των. Αὗται εἶναι αἱ βιομηχανίαι ὑφασμάτων, αἱ ὄποιαι εὐρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βαρκελώνης χάρις εἰς τὰ ἀφθονα ρέοντα ὕδατα τῶν Πυρηναίων, τὰ ὄποια χρησιμεύουν ὡς κινητήριος δύναμις (ὅπως εἰς τὴν Βόρειον Ιταλίαν, εἰς τὴν "Εδεσσαν, Νάουσαν, Βέροιαν).

Συγκοινωνία. Λόγω της μεγάλης έκτασεως, τὴν ὅποιαν κατέχουν αἱ ὄρειναι καὶ στεππώδεις περιοχαί, ἡ συγκοινωνία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη. Γενικῶς ἡ συγκοινωνία εἶναι πυκνοτέρα εἰς τὰς παραθαλασσίους πεδιάδας, ὅπου τὰ προϊόντα εἶναι ἀφθονώτερα καὶ ὁ πληθυσμὸς πυκνότερος. Τούναντίον τὸ ἐσωτερικόν, τὸ ὅποιον εἶναι πτωχὸν εἰς προϊόντα καὶ ἀραιῶς κατωκημένον, ἔχει ἀραιὰν συγκοινωνίαν. Τὸ δὲ λικὸν μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 15.600 χιλιόμετρα.

Πόλεις.—"Οπως εἰς τὴν Ἰταλίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἔχομεν δύο κατηγορίας πόλεων. Πρῶτον τὰς πόλεις, αἱ ὅποιαι ὀφείλουν τὴν ἀνάπτυξίν των εἰς τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα (γεωργικὰ ἢ ὄρυκτα) τῆς περιφερείας των. Δεύτερον τὰς πόλεις, αἱ ὅποιαι ὀφείλουν τὴν ἀνάπτυξίν των εἰς τὴν ιστορίαν των καὶ τὸν πολιτικὸν των ρόλον. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκουν αἱ περισσότεραι πόλεις: Αὗται εἶναι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου: ἡ **Βαρκελώνη** (πλέον τοῦ 1 ἑκατ. κ.), ὁ πρῶτος λιμὴν καὶ τὸ σπουδαιότερον οἰκονομικὸν κέντρον τῆς Ἰσπανίας, ἡ **Βαλέντσια** (350.000 κ.), ἡ **Μονρόκια** (165.000 κ.) καὶ ἡ **Μαλάγα** (200.000 κ.). Εἰς τὴν Νότιον Ἰσπανίαν (εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνδαλουσίας) ἡ **Σεβίλλη** (240.000 κ.), εἰς τὴν Βόρειον Ἰσπανίαν τὸ **Μπιλμπάο** (175.000 κ.) καὶ ὁ **"Αγιος Σεβαστιανός**. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν εἶναι ἡ **Μαδρίτη** (1.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας καὶ συνεπῶς τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικόν της κέντρον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐκτίσθη καὶ εἰς τὸ κέντρον τῆς Χερσονήσου.

Συμπέρασμα. Ἡ Ἰσπανία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική, ὅπως καὶ ἄλλαι χῶραι τῆς Μεσογείου, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν της ἐμπόριον. Εἰς τὰς ἔξαγωγάς της τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἴδιως αἱ μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (οῖνος, ἔλαιον, ὀπῶραι, φελλός). Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχουν τὰ ἀκατέργαστα ὄρυκτα καὶ ἴδιως ὁ σίδηρος. Τὰ ἔξαγόμενα βιομηχανικὰ προϊόντα εἶναι ἀσήμαντα.)

Β'. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Η Πορτογαλία κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου. (Ἐκτασις 90.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 6.800.000 κ.). Αὕτη εἶναι κράτος κατ' ἔξοχὴν γεωργικόν, λόγω τοῦ ὅτι τὸ ἔδαφός της εἶναι πτωχὸν εἰς ὄρυκτά. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα ἐξαγωγῆς τῆς Πορτογαλίας εἶναι ὁ οἶνος καὶ φελλός.

Πόρτο. Λιμὴν τῆς Πορτογαλίας.

Ο οἶνος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Πορτογαλίαν. Όνομαστὸς εἶναι ὁ οἶνος «Πορτό», ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ λιμένος, ἐκ τοῦ ὅποιου ἔξαγεται. Ο φελλὸς παράγεται ἀπὸ τὴν φελλοφόρον δρῦν, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται εἰς τὰς νοτίους περιοχάς. Η Πορτογαλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν φελλοῦ. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἐκτασιν τῶν ἀκτῶν της πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ ἀλιεία. Άλιεύονται κυρίως τόνοι καὶ σαρδέλλαι.

Ο πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἐξ ἴσου διανεμημένος. Περισσότερον κατῳκημένη εἶναι ἡ Βόρειος Πορτογαλία, ὅπου καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος, καθόσον αὕτη ἔχει ἀνάγκην πολλῶν ἐργατικῶν χειρῶν. Αἱ νοτιώτεραι περιοχαί, ὅπου καλλιεργεῖται κυρίως ὁ σῖτος καὶ ἡ

φελλοφόρος δρῦς, είναι άραιότερον κατωκημέναι (ό,τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον). Ἡ Πορτογαλία ἔχει μεγαλυτέραν πυκνότητα ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν (75 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.), διότι αἱ καλλιεργήσιμοι περιοχαὶ τῆς παρουσιάζουν μεγαλυτέραν σχετικῶς ἔκτασιν. Σπουδαιότεραι πόλεις τῆς Πορτογαλίας είναι ἡ πρωτεύουσα **Λισσαβών** (600.000 κ.). Αὕτη ὁφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον διασταυροῦνται θαλάσσιαι ὁδοὶ διεθνοῦς σημασίας (ἐκ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Δυτικὴν καὶ Νότιον Ἀφρικήν, πρὸς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ πρὸς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ). Πλέον τῶν 100.000 ταξιδιωτῶν διέρχονται κατ' ἔτος ἐκ τοῦ λιμένος της.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης, τὰς ὅποιας ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Τὰ σπουδαιότερα ἔξ αὐτῶν είναι : ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα, ἡ βλάστησις καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωή.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.—Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑψηλὰς ὁροσειρὰς καὶ ἀπὸ μικρὰς ἀπομεμονωμένας πεδιάδας. Αὗται, ὡς εἴδομεν, είναι ἀποτέλεσμα τῶν πολλῶν καθιζήσεων, αἱ ὅποιαι ἔλαβον χώραν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς Εὐρώπης. Αἱ ἀκταὶ είναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βραχώδεις, διότι αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ είναι ὀλίγαι καὶ μικραί. Συχνὰ αἱ ὁροσειραί, αἱ ὅποιαι καταλήγουν εἰς αὐτάς, σχηματίζουν ἐν ὑψηλὸν τεῖχος, τὸ ὅποιον ἐμποδίζει τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Εἰς τὰ πεδινὰ παράλια, ὅπου ἐκβάλλουν ποταμοί, σχηματίζεται ἐκ τῆς ἀποθέσεως τῶν μεταφερομένων ύλικῶν **Δέλτα** ("Ἐβρου, Ἀξιοῦ, Πάδου). Τοῦτο ὁφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν παλιρροιῶν (δηλαδὴ τῆς ἀνόδου καὶ τῆς καθόδου τοῦ ὕδατος τῆς θαλάσσης). Αὗται, ὅταν ὑπάρχουν, μεταφέρουν τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν (χώματα καὶ ὅλλα ύλικά) πολὺ μακράν τῶν ἐκβολῶν των καὶ συνεπῶς ἐμποδίζουν τὸν σχηματισμὸν Δέλτα. Ἡ ὑπαρξις πολλῶν ἀπομεμονωμένων πεδιάδων καὶ ἡ ἔλλειψις παλιρροιῶν εὔνοοῦν τὸν σχη-

ματισμὸν ἔλῶν εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς. Διὰ τοῦτο εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Μεσογειακῆς Εύρωπης, αἱ πεδιάδες, αἱ ὄποιαι στεροῦνται ἀποξηραντικῶν ἔργων, εἶναι ἐστίαι ἑλονοσίας καὶ ἀποφεύγονται ἀπὸ τὸν ἀνθρωπὸν (π. χ. ἡ Θράκη). Τούναντίον αἱ πεδιάδες, αἱ ὄποιαι εἶναι ἐφωδιασμέναι μὲ ἔργα ἀποξηραντικὰ καὶ ἀρδευτικά, εἶναι τὰ κατ' ἔξοχὴν κέντρα πληθυσμοῦ (πεδιάδες Πάδου, Νεαπόλεως, Ἀνδαλουσίας κ. ἄ.).

Κλῖμα καὶ βλάστησις.—Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὄποιον κυρίως χαρακτηρίζει τὰς χώρας τῆς Μεσογειακῆς Εύρωπης, εἶναι τὸ κλῖμα. Οὐρανὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαυγής, θερινὴ περίοδος ξηρὰ καὶ θερμή, χειμερινὴ περίοδος βροχερὰ καὶ ἡπία (διακοπομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπὸ ἀπότομα ψύχη). Τὸ κλῖμα αὐτὸ συντελεῖ ὥστε οἱ ποταμοὶ νὰ εἶναι χειμαρρώδεις, ἡ δὲ βλάστησις πτωχή. Τὰ φυτὰ διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴν μεγάλην ξηρασίαν, ἡ ὄποια ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ἔχουν μικρὰ φύλλα καλυπτόμενα ἀπὸ μίαν κηρώδη ἐπιδερμίδα, διὰ νὰ ἐλαττοῦται ἡ ἔξατμισις, καὶ μεγάλας ρίζας, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἀναζητοῦν τὴν ύγρασίαν βαθέως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Ἐπειδὴ αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλίγαι, συνήθως τὰ φυτὰ εἶναι μικρά, δηλαδὴ θάμνοι. Ἡ θαμνώδης αὕτη βλάστησις, ἡ ὄποια λέγεται μακρία, κατέχει τὰς μεγαλυτέρας ἐκτάσεις εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

Οἰκονομικὴ ζωὴ.—Αἱ χῶραι τῆς Μεσογειακῆς Εύρωπης εἶναι κυρίως γεωργικαί. Ἡ βιομηχανία παρουσιάζει μικρὰν ἀνάπτυξιν λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἀνθρακος καὶ πετρελαίου, δηλ. καυσίμων ὑλῶν, αἱ ὄποιαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεγάλης βιομηχανίας. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ κλῖμα συνετέλεσαν, ὥστε νὰ ἀναπτυχθοῦν εἰς τὰς χώρας αὐτὰς δύο εἰδη ἀγροτικῆς ζωῆς κατ' ἔξοχὴν χαρακτηριστικά :

α') Ἡ νομαδικὴ ζωὴ. ‘Ο τεμαχισμὸς τοῦ ἐδάφους των, ἔνεκα τοῦ ὄποιου παραπλεύρως τῶν πεδινῶν περιοχῶν ὑπάρχουν καὶ ὄρειναι, καὶ ἡ ξηρασία κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον ἀναγκάζουν τοὺς κτηνοτρόφους τῶν αἰγοπροβάτων ν’ ἀλλάσσουν περιοδικῶς διαμονήν. Τὸν χειμῶνα παραμένουν εἰς τὰς πεδινὰς περιοχάς, ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶναι ἡπία καὶ ἡ βλάστησις ἀφθονος λόγῳ τῶν χειμερινῶν βροχῶν. Τὸ θέρος, λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ξηρασίας, αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ εἶναι τελείως ξηραί. Διὰ τοῦτο οἱ κτηνοτρόφοι ἀνέρ-

χονται εις τὰς ὄρεινάς, ὅπου χάρις εἰς τὸ ὑψος των, τὸ κλῖμα εἶναι δροσερὸν καὶ τὸ ἔδαφος καλύπτεται ἀπὸ χλόην. "Οθεν ἡ νομαδικὴ ζωὴ τῶν κτηνοτρόφων εἶναι γενικὸς κανῶν εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

β') **Ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων.** Ἡ ἀκανόνιστος διανομὴ τῶν βροχῶν συνετέλεσεν, ὃστε εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, καθόσον ταῦτα ἀντέχουν περισσότερον ἀπὸ τὰ δημητριακὰ εἰς τὴν ξηρασίαν χάρις εἰς τὰς μεγάλας ρίζας των (ἐλαία, ἄμπελος, ἐσπεριδοειδῆ, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα). Τὸ κατ' ἔξοχὴν φυτὸν τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος εἶναι ἡ ἐλαία, ἡ ὅποια καλλιεργεῖται, ὅπου ὁ χειμὼν εἶναι κατ' ἔξοχὴν ἥπιος (παράλια, νῆσοι).)

Ἐρωτήσεις.

- 1) *Ποία χώρα τῆς Μεσογείου δέχεται τὰς περισσοτέρας βροχὰς καὶ διὰ ποῖον λόγον;*
  - 2) *Ποία χώρα τῆς Μεσογείου παράγει τὴν μεγαλυτέραν ποσότητα ἐλαίου καὶ διὰ ποῖον λόγον;*
  - 3) *Ποία εἶναι ἡ περισσότερον καταψημένη χώρα τῆς Μεσογείου καὶ διατί;*
  - 4) *Μὲ ποίαν χώραν τῆς Μεσογείου ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον;*
  - 5) *Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Ρώμην καὶ Μαδρίτην;*
-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΓΑΛΛΙΑ

Εισαγωγή.—‘Η Γαλλία κατέχει προνομιούχον θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. α’) Διότι ἔχει κλῖμα εὔκρατον (οὕτε πολὺ θερμὸν οὕτε πολὺ ψυχρόν), καθόσον κεῖται εἰς ἵσην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Βορείου Πόλου καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ. β’) Διότι κατέχει τὸν στενώτερον ἀπὸ τοὺς ισθμοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ βρέχεται ἀπὸ τέσσαρας θαλάσσας. ‘Η θέσις της αὐτὴ συνετέλεσεν, ὡστε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ πολλούς καὶ διαφόρους λαούς καὶ συνεπῶς νὰ λάβῃ μεγάλην ἀνάπτυξιν. γ’) Διότι τὸ σχῆμα καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους της παρουσιάζουν ἀρμονικὴν διάταξιν· οὐδὲν τμῆμα τῆς χώρας κατέχει ἀπόκεντρον θέσιν, ἡ δὲ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων περιοχῶν εἶναι πολὺ εὔκολος. Χάρις λοιπὸν εἰς τὰ πλεονεκτήματα αὐτὰ ἡ Γαλλία ἀπὸ πολὺ ἐνωρὶς ἔχρησίμευσεν ὡς ἐνδιάμεσος σταθμὸς μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βορείου Εὐρώπης, μεταξὺ τοῦ Ἑλληνολατινικοῦ κόσμου καὶ τῶν Γερμανικῶν λαῶν.

Ορια.—‘Η Γαλλία δρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἐλβετίας καὶ τῆς Γερμανίας, πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Λουξεμβούργου, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Θαλάσσης τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ. ‘Ως φυσικὰ ὅρια ἔχει τὰ Πυρηναῖα, τὰ ὅποια τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, τὰς Ἀλπεις καὶ τὰ ὅρη τοῦ Γιούρα, τὰ ὅποια τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἐλβετίαν. Πρὸς Β. καὶ ΒΑ. δὲν ἔχει σαφῆ φυσικὰ ὅρια καὶ διὰ τοῦτο τὰ σύνορά της εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπέστησαν πολλὰς μεταβολὰς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ιστορίας της.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.—‘Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας χώρας τῆς

Μεσογείου, τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας παρουσιάζει ἀπλουστέραν μορφήν. Περιλαμβάνει :

α') **Εἰς τὸ ἑσωτερικὸν** μίαν δγκώδη ὁρεινὴν περιοχήν, τὰ **Κεντρικὰ "Ορη** (1.880 μ.), τὰ ὅποια λόγῳ τῆς θέσεώς των καὶ τῆς ἐκτάσεως τὴν ὅποιαν κατέχουν (80.000 τ. χμ.), είναι ἐν εἰδος ὑδραγωγείου τῆς Γαλλίας. Ἀπὸ αὐτὰ τριφοδοτοῦνται ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγαλύτεροι ποταμοί της.

β') **Εἰς τὴν περιφέρειαν** τὰ ὄρη: **"Αλπεις** (ύψηλοτέρα κορυφὴ **Λευκὸν** "Ορος 4.807 μ., τὸ ύψηλότερον ὄρος τῆς Εύρωπης), τὰ ὄρη τοῦ **Γιούρα** (1.720 μ.). **Βώζ** (1.425 μ.), **'Αρντένα** (700 μ.), τὰ ὄρη τῆς **Βρετάνης** (400 μ.) καὶ τὰ **Πυρηναῖα** (3.400 μ.).

Τὰ ὄρη τῆς Γαλλίας διαφέρουν μεταξύ των ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῶν πετρωμάτων των καὶ τὴν μορφὴν τοῦ ἔδαφους των. Ἐκ τούτων τὰ Κεντρικὰ "Ορη, τὰ Βώζ, ἡ Ἀρντένα καὶ τὰ ὄρη τῆς Βρετάνης ἀποτελοῦνται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ ἡ μορφὴ των είναι ὀγκώδης. Δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ βάθους τῶν κοιλάδων των καὶ τῶν κορυφῶν των, αἱ ὅποιαι είναι ἀπεστρογγυλωμέναι καὶ δὲν ἀκολουθοῦν οὐδεμίαν σειράν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μακροχρόνιον διάβρωσιν, τὴν ὅποιαν ὑπέστησαν καὶ τῆς ὅποιας σκοπὸς είναι ἡ ἰσοπέδωσις τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἔδαφους. Τούναντίον αἱ **"Αλπεις**, τὰ Πυρηναῖα καὶ τὰ ὄρη τοῦ Γιούρα παρουσιάζουν μεγάλας ἀνωμαλίας. Αἱ κοιλάδες των είναι πολὺ βαθεῖαι καὶ αἱ κορυφαὶ πολὺ αἰχμηραὶ (ἰδίως εἰς τὰς **"Αλπεις**). Αὗται είναι παρατεταγμέναι εἰς παραλλήλους γραμμὰς καὶ ἀποτελοῦν οὕτως ὄροσειράς. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὰ ὄρη αὐτὰ δὲν ὑπέστησαν μακροχρόνιον διάβρωσιν ὅπως τὰ ἄλλα, δηλ. είναι νεώτερα ὄρη, τὰ δὲ πετρώματά των συνήθως δὲν είναι κρυσταλλικά (π. χ. ἀσβεστολιθικά, ψαμμιτικά, κ. ἄλλα).

γ') **Τρεῖς εύρειας πεδιάδας**, αἱ ὅποιαι ἐκτείνονται μεταξὺ τῶν ὁρεινῶν περιοχῶν. Αὗται είναι: ἡ **λεκάνη τοῦ Ρών**, μεταξὺ **"Αλπεων** καὶ τῶν ὁρέων τοῦ Γιούρα πρὸς Α. καὶ Κεντρικῶν Ὁρέων πρὸς Δ., ἡ ὅποια ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἔδαφους, ἡ **πεδιὰς τῆς Ἀκιταίν**, μεταξὺ Κεντρικῶν Ὁρέων καὶ Πυρηναίων, καὶ τὸ **λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων**, πρὸς Β., μεταξὺ τῶν Κεντρικῶν Ὁρέων, τῶν Βώζ, τῆς Ἀρντένας καὶ τῶν ύψωμάτων τῆς Βρετάνης. Τὸ λεκανοπέδιον αὐτὸν είναι ἡ μεγαλυτέρα πεδινὴ περιοχὴ τῆς Γαλ-

λίας. Ἐπειδὴ εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν αἱ πεδιάδες κατείχοντο ύππο τῆς θαλάσσης, τὸ ἔδαφός των καλύπτεται ἀπὸ παχὺ στρῶμα προσχώσεων, τὰς ὅποιας ἔφερον τὰ ρέοντα ύδατα ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς περιοχάς. Διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ εὔφοροι. Μεταξύ των αἱ πεδιάδες συγκοινωνοῦν διὰ στενῶν διόδων. Αὗται εἶναι: ἡ δίοδος τῆς Μπουργκώνης μεταξὺ τῆς λεκάνης τοῦ Ρών καὶ τῆς πεδιάδος τῶν Παρισίων, ἡ δίοδος Ποατοῦ μεταξὺ τῆς πεδιάδος τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ἀκιταίν, καὶ ἡ δίοδος τοῦ Λωραγκὲ μεταξὺ Ἀκιταίν καὶ τῆς λεκάνης τοῦ Ρών.

Κλῖμα.—Τὸ κλῖμα τῆς Γαλλίας δὲν εἶναι ὁμοιόμορφον. Τοῦτο ὀφείλεται κατ’ ἀρχὴν εἰς τὸ ὅτι βρέχεται ἀπὸ δύο διαφορετικὰς θαλάσσας: τὴν Μεσόγειον καὶ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν. Αἱ περιοχαί, αἱ ὅποιαι εύρισκονται παρὰ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν. Αὗται ἀποτελοῦν μίαν λεπτήν ζώνην περιλαμβανομένην μεταξὺ τῶν Ἀνατολικῶν Πυρηναίων καὶ τῶν Νοτίων Κεντρικῶν Ὀρέων, τῶν Παραλίων Ἀλπεων καὶ τῆς Θαλάσσης. Μεσογειακὸν κλῖμα ἔχει βεβαίως καὶ ἡ νῆσος Κορσική, ἡ ὅποια ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Ρών ἡ γλυκύτης τοῦ χειμῶνος, ἡ ὅποια χαρακτηρίζει τὸ μεσογειακὸν κλῖμα, διακόπτεται ἀπὸ τὰ ἀπότομα ψύχη, τὰ ὅποια ὀφείλονται εἰς ἓνα τοπικὸν ἄνεμον, τὸν **Μιστράλ**, ὁ ὅποιος πνέει ἀπὸ τὰ χιονισμένα ὅρη τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Λέοντος (ὅτι συμβαίνει εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ μὲ τὸν Βαρδάρην). Αἱ περιοχαί, αἱ ὅποιαι προφυλάσσονται ἀπὸ τὸν ψυχρὸν αὐτὸν ἄνεμον, ἔχουν ἔξαιρετικῶς ἥπιον χειμῶνα. Αὗται εἶναι τὰ εἰς τὸν πρόποδας τῶν Ἀλπεων ἔκτεινόμενα παράλια, τὰ ὅποια, χάρις εἰς τὸν διαυγῆ καὶ κυανοῦν οὐρανόν τῶν, ὡνομάσθησαν **Κυανῆ Ἀκτή**.

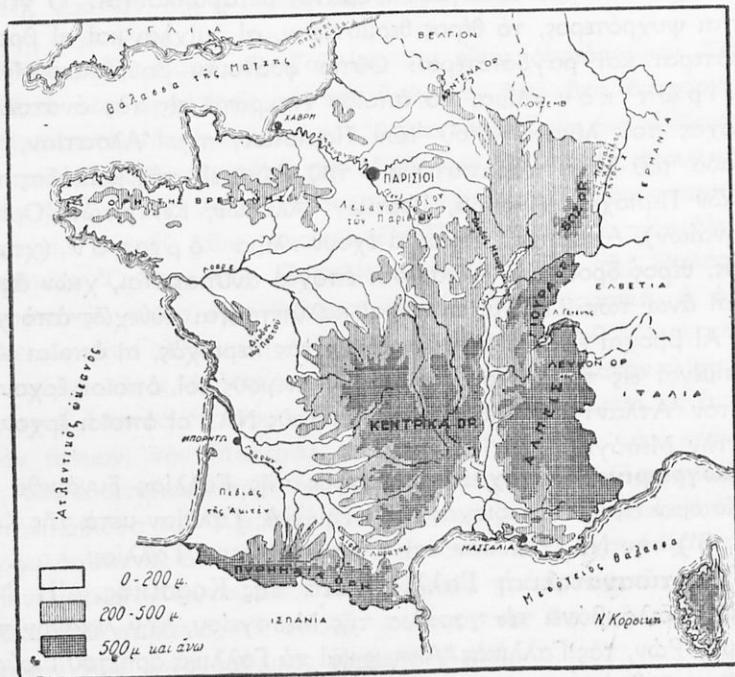
‘Ολόκληρος ἡ λοιπὴ Γαλλία εύρισκεται ύππο τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ. ‘Η ἐπίδρασις αὕτη χαρακτηρίζεται πρῶτον ἐκ τοῦ ὅτι οὐδεμίᾳ ἐποχὴ τοῦ ἔτους εἶναι ἀπολύτως ἔτηρά, καὶ δεύτερον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νεφελώδης. Λόγῳ ὅμως τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν διαφόρων περιοχῶν ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ ἐπίδρασις ἐκ τοῦ ὡκεανοῦ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Τὰ παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανὸν παράλια καὶ ἴδιας τὰ κείμενα πρὸς B. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Λοάρ (χερσόνησος τῆς Βρετάνης, παράλια τῆς Μάγχης) ἔχουν κατ’ ἔξοχὴν

κλίμα ως κεάνειον (χειμών ήπιος, θέρος δροσερόν, βροχαὶ ἄφθονοι καὶ ὅχι ραγδαῖαι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ιδίως κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀτμόσφαιρα ὑγρά· ἡ μεγάλη ὑγρασία τῆς ἀτμοσφαίρας, ἡ ὅποια ὀφείλεται εἰς τοὺς ἀφθόνους ὕδρατμούς, τοὺς ὄποιους φέρουν οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὸν ὥκεανόν, ἔχει ως ἀποτέλεσμα νὰ καλύπτεται ὁ οὐρανὸς συνήθως ἀπὸ νέφη ἢ ἀπὸ ὁμίχλην). "Οσον ὅμως ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὰ παράλια, τόσον τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ὥκεανείου κλίματος μεταβάλλονται. 'Ο χειμὼν γίνεται ψυχρότερος, τὸ θέρος θερμότερον, αἱ ὁμίχλαι καὶ αἱ βροχαὶ ἀραιότεραι καὶ ραγδαιότεραι. Οὕτω φθάνομεν βαθμιαίως εἰς τὸ ἡ πειραιώτερον κλίμα, τὸ ὄποιον ἐπικρατεῖ εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιοχὰς τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων, τὴν Ἀλσατίαν, τὴν πεδιάδα τοῦ Σάντρ, παραποτάμου, τοῦ Ρών, εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ὁρεινῶν Περιοχῶν (Γιούρα, Βορείων Ἀλπεων, Κεντρικῶν Ὀρέων, Πυρηναίων). Αἱ ὁρειναὶ περιοχαὶ ἔχουν κλίμα ὁρεινὸν (χειμὼν δριμύς, θέρος δροσερόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ ἀνύπαρκτοι, χιῶν ἄφθονος· αἱ ἄνω τῶν 2.800 μ. περιοχαὶ καλύπτονται συνεχῶς ἀπὸ χιόνων). Αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικοὺς ἀνέμους, οἱ ὄποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν καὶ εἰς τοὺς ΝΑ., οἱ ὄποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Μεσόγειον.

(**Γεωγραφικὰ περιοχαί.**—Τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τρεῖς περιοχάς: α') τὴν ΝΑ. Γαλλίαν μετὰ τῆς Κορσικῆς, β') τὴν ΝΔ. Γαλλίαν καὶ γ') τὴν Βόρειον Γαλλίαν.

α') Νοτιοανατολικὴ Γαλλία μετὰ τῆς Κορσικῆς. Ἡ ΝΑ. Γαλλία περιλαμβάνει τὰ παράλια τῆς Μεσογείου, τὴν λεκάνην τοῦ Ποταμοῦ Ρών, τὰς Γαλλικὰς Ἀλπεις καὶ τὰ Γαλλικὰ ὄρη τοῦ Γιούρα. Σπουδαιότεραι περιοχαὶ εἶναι αἱ παρὰ τὰ παράλια μικραὶ πεδιάδες καὶ ἡ λεκάνη τοῦ Ποταμοῦ Ρών, ὁ ὄποιος πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἐλβετίαν καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, ὅπου σχηματίζει Δέλτα. Σπουδαιότερος παραπόταμός του εἶναι ὁ Σάντρ. Καὶ οἱ δύο αὗτοὶ ποταμοὶ εἶναι πλωτοί. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς περιοχῆς αὗτῆς εἶναι, ὅτι εύρισκεται ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ παράλια καὶ τὴν Κορσικήν, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι κυρίως μεσογειακόν, τὰ δάση εἶναι ὀλίγα λόγω τῶν ὀλιγωτέρων βροχῶν καὶ τῆς μεγάλης ξηρασίας κατὰ τὴν

θερινήν περίοδον. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν κατέχεται ἀπὸ θάμνους, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Μεσογείου. Τὰ σπουδαιότερα δένδρα εἶναι : παράλιοι πεῦκαι, δρῦς, κέδροι, εὐκάλυπτοι. Ἡ χλόη δὲν εἶναι διαφράγμα. Αὕτη φύεται μετὰ τὴν βροχὴν καὶ ἔξαφανίζεται κατὰ τὴν ξηρὰν ἐποχήν. Αἱ καλλιέργειαι εἶναι αἱ ἴδιαι μὲ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Μεσογείου, ὅπου ὑπάρχει κλίμα μεσογειακόν : δημητριακοὶ καρποί, ἀμπέλοι, μορέαι διὰ τὴν καλλιέργειαν

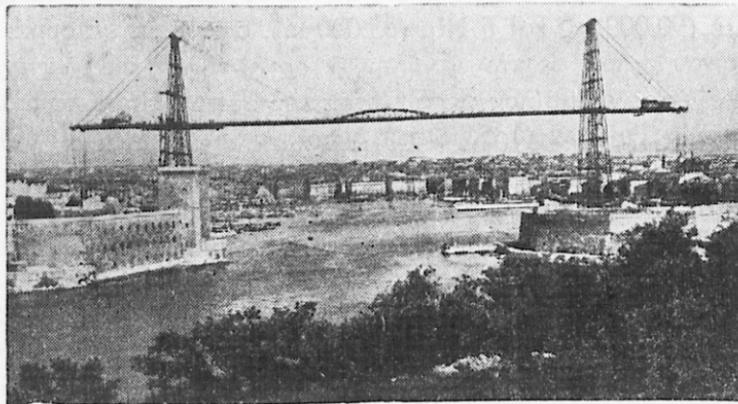
Φυσικὸς Χάρτης τῆς Γαλλίας.

τοῦ μεταξοσκώληκος, ἐλαῖαι, διάφορα ὄπωροφόρα δένδρα. Εἰς τὰς ἀρδευομένας ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται λαχανικὰ καὶ ἄνθη.

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρών, λόγω τοῦ τοπικοῦ ψυχροῦ ἀνέμου Μιστράλ, ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ὄπωροφόρων δένδρων ἐκτελεῖται εἰς τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, αἱ ὅποιαι εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς νότον. Τούναντίον αἱ βόρειαι πλαγιαὶ καὶ αἱ χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὅποιαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν ψυχρὸν αὐτὸν βόρειον

ἄνεμον, διαστίθενται διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καὶ τῶν λειβαδίων, τὰ ὅποια δὲν εἶναι εὐαίσθητα εἰς τὸ ψῦχος. Ἡ κτηνοτροφία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπό μικρὰ ζῷα (πρόβατα), καθόσον τὰ λειβάδια εἶναι πτωχὰ λόγω τῶν ἀραιῶν βροχῶν. Ὁ τρόπος τῆς κτηνοτροφίας εἶναι νομαδικός, διότι αἱ χαμηλαὶ περιοχαὶ κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον εἶναι ξηραί.

Εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σάουν καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ὄρέων τοῦ Γιούρα καὶ τῶν Βορείων "Αλπεων οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἐπίδρασιν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ κλῖμα τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι ἡπειρωτικόν. Διὰ τοῦτο αἱ καλλιέργειαι ἀποτελοῦνται κυρίως

Μασσαλία. Ἡ εἴσοδος τοῦ παλαιοῦ λιμένος.

ἀπὸ δημητριακούς καρποὺς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Εἰς τὰς νοτίους πλαγιὰς τῶν λόφων, αἱ ὅποιαι δέχονται περισσότερον χρονικὸν διάστημα τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας καὶ δὲν προσβάλλονται ἀπὸ παγετούς, ὅπως αἱ χαμηλαὶ περιοχαὶ, καλλιεργοῦνται ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὄπωροφόρα δένδρα. Όνομαστοὶ εἶναι οἱ οίνοι τῆς Μπουργκώνης παρὰ τὴν Ντιζών. Χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας βροχὰς καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομήν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους αἱ μεταξὺ 800 καὶ 1800 μέτρων ὑψους περίπου ὁρειναὶ περιοχαὶ καλύπτονται ἀπὸ δάση, τὰ ὅποια διακόπτονται ἀπὸ ἐκτεταμένα λειβάδια (δρῦς καὶ καστανέα εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, δξύαι καὶ ἔλατα εἰς τὰς ὑψηλοτέρας). Αἱ μεταξὺ 1800 καὶ 2800 μ. καλύπτονται ἀπὸ χλόην καὶ μικρούς θύμνους, οἱ ὅποιοι ἀντέχουν καλύτερον εἰς

τὰ ὑπερβολικά ψύχη καὶ εἰς τοὺς ἴσχυροὺς ἀνέμους, οἵ ὅποιοι ἐπικρατοῦν εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς. Αἱ ἄνω τῶν 2.800 μ. περιοχαὶ καλύπτονται συνεχῶς ἀπὸ χιόνας.

Χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια των αἱ περιοχαὶ αὗται τρέφουν κυρίως μεγάλα ζῷα.

Εἰς τὸ τμῆμα αὐτὸ τῆς Γαλλίας, χάρις εἰς τὰ πλούσια καὶ ποικίλα προϊόντα του, εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικήν του θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἢ ὅποια συνδέει τὴν Βόρειον καὶ Δυτικὴν Γαλλίαν μὲ τὰς χώρας τῆς Μεσογείου καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα τῶν Ἀλπεων, ἔχουν ἀναπτυχθῆ σπουδαῖα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ κέντρα. Ταῦτα εἴναι: Εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τὸ **Μον-πελλιέ** (90.000 κ.) καὶ ἡ **Νίμ** (85.000 κ.), σπουδαῖα ἐμπορικὰ κέντρα οἵνου, χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὅποιαν κατέχει ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν. Εἰς τὰ ἀνατολικὰ παράλια ἡ **Τουλών** (135.000 κ.), ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Μεσόγειον, ἡ **Νίκαια** (220.000 κ.), διεθνὲς κέντρον χειμερινῆς διαμονῆς χάρις εἰς τὸν ἔξαιρετικῶς ἡπιόν χειμῶνά της. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρών καὶ παρὰ τὰς ἐκβολάς του ἡ **Μασσαλία** (800.000 κ.), ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Γαλλίας καὶ δόλοκλήρου τῆς Μεσογείου. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τοὺς ἔξῆς λόγους: Πρῶτον διότι κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἢ ὅποια συνδέει τὴν Βόρειον Εύρωπην μὲ τὴν Μεσόγειον, καὶ δεύτερον εἰς τὴν τακτικήν της συγκοινωνίαν μετὰ τῶν Γαλλικῶν ἀποικιῶν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας. Χάρις εἰς τὰ ἀφθονα προϊόντα, τὰ ὅποια δέχεται ὁ λιμὴν της ἀπὸ τὰς ἀποικίας, ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία (ἀλευρόμυλοι, ἐλαιοιυργεῖα, σαπωνοποιεῖα).

Εἰς τὸ κέντρον τῆς λεκάνης τοῦ Ρών καὶ εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον ὁ Σὼν συναντᾶ τὸν Ρών, κεῖται ἡ **Λυών** (600.000 κ.), ἡ τρίτη πόλις τῆς Γαλλίας μετὰ τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Μασσαλίαν. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν θέσιν της καθόσον κεῖται εἰς τὸ σταυροδρόμιον τῶν ὁδῶν, αἱ ὅποιαι διευθύνονται πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἐλβετίαν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν Ἀλπεων, πρὸς τὴν Βόρειον Γαλλίαν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων καὶ πρὸς τὴν Μεσόγειον διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Σών, πρὸς τὴν Δυτικὴν Γαλλίαν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων. Ἡ σπουδαιοτέρα βιομηχανία της είναι ἡ μεταξουργία. Ἡ Λυών μετὰ τοῦ Μιλάνου

είναι τὰ δύο σπουδαιότερα διεθνῆ κέντρα ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας τῆς μετάξης.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν "Αλπεων σπουδαιοτέρα πόλις είναι ἡ Γκρενόμπλ (90.000 κ.), ἡ ὅποια ὀφεῖλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν προϊόντων τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν (βιομηχανίαι ξύλου, χάρτου, δερμάτων, γαντιῶν κτλ.). Πρὸς Β. καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τὴν λεκάνην τοῦ Ρών καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, είναι ἡ Ντιζόν (90.000 κ.). Εἰς τὴν ὄρεινὴν Κορσικὴν σπουδαιοτέρα πόλις είναι τὸ Ἀζάντσιο (45.000 κ.).

β') Νοτιοδυτικὴ Γαλλία. Ἡ περιοχὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Ἀκιταίν καὶ ἀπὸ τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τῶν Κεν-

Νίκαια. Ἡ λεωφόρος τῶν "Αγγλῶν.

τρικῶν Ὁρέων καὶ τῶν Πυρηναίων. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον τὴν διακρίνει ἀπὸ τὴν Μεσογειακὴν Γαλλίαν είναι ὅτι δέχεται περισσοτέρας βροχάς, διότι είναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν. Σπουδαιοτέρα περιοχὴ είναι ἡ πεδιάς τῆς Ἀκιταίν, ἡ δευτέρα εἰς ἑκατασιν τῆς Γαλλίας μετὰ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων. Τὰ εἰς τὴν πεδινὴν αὐτὴν περιοχὴν ρέοντα ὄδατα συλλέγονται παρὰ τοῦ ποταμοῦ Γκαρών, ὁ ὅποις πηγάζει ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν. Εἰς τὰς ἐκβολάς του λόγῳ τῶν μεγάλων παλιρροιῶν, αἱ ὅποιαι λαμβάνουν χώραν εἰς τὸν Ὡκεανόν, δὲν σχηματίζεται Δέλτα ὅπως εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀλλὰ εἰς μεγάλος χωνοειδής κόλπος. Βορειότερον

έκβαλλει ό ποταμός **Λοάρ**, ό μεγαλύτερος είς μῆκος ποταμός τής Γαλλίας, ὃπου ἐπίστης σχηματίζεται χωνοειδής κόλπος. Ὁ ποταμός οὗτος πηγάζει ἀπὸ τὰ Κεντρικὰ Ὀρη.

“Ολαι αἱ περιοχαὶ τῆς πεδιάδος δὲν εἶναι ἔξ ἴσου εὔφοροι. Τὰ παράλια τὰ κείμενα πρὸς Ν. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γκαρών καλύπτονται ἀπὸ ἐν παχύ στρῶμα ἄμμου, τὸ ὅποιον μετέφεραν οἱ δυτικοὶ ἀνεμοὶ ἀπὸ τὴν ἐκτεταμένην ἄμμώδη παραλίαν. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπάρχουν ἐκτεταμένα τεχνητὰ δάση ἀπὸ πεῦκα. Εἰς τὰ βόρεια παράλια, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἄμμώδη, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, ἡ ὅποια ἐπικρατεῖ. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πεδιάδος, χάρις εἰς τὰς προσχώσεις τοῦ Γκαρών καὶ τῶν παραποτάμων του, εἶναι πολὺ εὔφορον, χάρις δὲ εἰς τὴν ὀλιγωτέραν ὑγρασίαν του καλλιεργοῦνται ποικίλα προϊόντα: δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος), ἄμπελοι, ὀπωροφόρα δένδρα, λαχανικά. Εἰς τὰς ὁρεινὰς περιοχάς, λόγῳ τῶν ἀφθονωτέρων βροχῶν, ὑπάρχουν δάση καὶ ἐκτεταμένα λειβάδια. Διὰ τοῦτο εἶναι κυρίως ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων. Αἱ κυριώτεραι καλλιέργειαι εἶναι ἡ σίκαλις καὶ αἱ πατάται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων, καθόσον τὰ πετρώματά των εἶναι κρυσταλλικά. Εἰς τὴν Περιοχὴν τῶν Πυρηναίων εύδοκιμεῖ περισσότερον ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος, διότι τὰ πετρώματα εἶναι κυρίως ἀσβεστολιθικά.

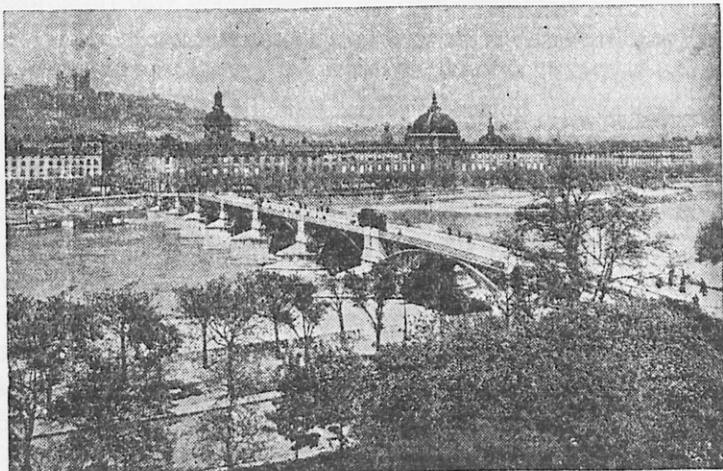
Τὰ σπουδαιότερα οἰκονομικὰ κέντρα τῆς ΝΔ. Γαλλίας εἶναι: εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τὰς χώρας τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀκιταίν, ἡ **Τουλούζη** (200.000 κ.). Ἡ πόλις αὕτη, χάρις εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τῆς περιφερείας της, εἶναι σπουδαία ὀγροτικὴ ὀγορὰ καὶ κέντρον ἐπεξεργασίας τῶν ἐγχωρίων προϊόντων (ἀλευροβιομηχανία). Εἰς τὰ ~~β~~βόρεια παράλια καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λοάρ εἶναι οἱ λιμένες **Σὲν-Ναζέρ** καὶ **Νάντη**, (190.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (ναυπηγεῖα, κονσερβοποιεία ἰχθύων καὶ λαχανικῶν, σαπωνοποιεία κ.ἄ.). Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γκαρών κεῖται τὸ **Μπορντὼ** (250.000 κ.), ἡ σπουδαιοτέρα πόλις τῆς Νοτιοδυτικῆς Γαλλίας καὶ εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων λιμένων της χάρις εἰς τὴν τακτικὴν του συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ὁ πρῶτος λιμὴν

έξαγωγής τῶν φημισμένων οίνων Μπορντώ. Ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὴν καλήν του συγκοινωνίαν (βιομηχανία ἐλαίου ἀπὸ τὰ φιστίκια τὰ εἰσαγόμενα ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς). Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων εἶναι αἱ πόλεις: **Σὲντ-Ἐτιέν** (200.000 κ.), σπουδαῖον κέντρον μεταλλουργίας καὶ ὑφαντουργίας χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν, εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν, γαιανθρακωρυχείων καὶ **Κλερμόν Φεράν** (10.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἐπεξεργασίας τοῦ καυτσούκ εἰς δόλοκληρον τὴν Γαλλίαν.

γ') Βόρειος Γαλλία. Ἡ Βόρειος Γαλλία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Βρετανῆς, ἀπὸ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, τὰ ὅρη Βώζ καὶ τὴν Ἀλσατίαν, ἡ ὅποια ἔκτείνεται μεταξὺ τοῦ Βώζ καὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ. Ἐξ ὅλων αὐτῶν σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ πεδιὰς τῶν Παρισίων. Ἡ Βόρειος Γαλλία διακρίνεται ἀπὸ τὴν Νότιον, διότι ἡ θερμοκρασία εἶναι χαμηλοτέρα καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνέμων, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ὁκεανόν, εἶναι περισσότερον αἰσθητή. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ὑγρασία εἶναι μεγαλυτέρα καὶ αἱ βροχαὶ περισσότεραι. Σπουδαιότερος ποταμὸς εἶναι ὁ **Σηκουάνας** (γαλλ. Σέν), ὁ ὅποιος συλλέγει τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὄρεών τοῦ λεκανοπεδίου του. Ο ποταμὸς οὗτος, καίτοι δὲν πηγάζει ἀπὸ τὰς ὁρεινὰς περιοχὰς καὶ δὲν τροφοδοτεῖται ἀπὸ αἰωνίους χιόνας, ἔχει τὸ κανονικώτερον ρεῦμα ἀπὸ ὄλους τοὺς ποταμοὺς τῆς Γαλλίας (δηλ. δὲν παρουσιάζει μεγάλας διαφοράς κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν κανονικήν διανομὴν τῶν βροχῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἐκ τῶν παραποτάμων του σπουδαιοτέροι εἶναι ὁ Μάρνης καὶ ὁ Ὄαζ. Ὁ σηκουάνας μετὰ τῶν σπουδαιοτέρων παραποτάμων του εἶναι τριλωτός καὶ συνδέεται μὲν ὄλους τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Γαλλίας διὰ τεχνητῶν διωρύγων. Τὰ ὄρεα τῆς Λωρραίνης, ἡ ὅποια κατέχει τὴν ἀνατολικωτέραν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ἀλσατίας, συλλέγει ὁ Ρήνος ποταμός, ὁ ὅποιος ἀποτελεῖ τὰ ὅρια μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Ο ποταμὸς οὗτος, ὁ ὅποιος πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἐλβετίαν καὶ χύνεται εἰς τὴν Βόρειον Θάλασσαν, εἶναι διεθνής ὁδὸς πρώτης τάξεως, καθόσον διασχίζει πλουσίας χώρας.

Ἡ Βόρειος Γαλλία, χάρις εἰς τὴν ἐκτεταμένην καὶ εὔφορον πεδινήν της περιοχήν, εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Γαλλίας. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους γίνεται μὲν μεγαλυτέραν ἐπιμέλειον

ἐν σχέσει μὲ τὰς ἄλλας περιοχάς. Τὰ παραγόμενα προϊόντα διαφέρουν ἀναλόγως τοῦ κλίματος. Εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Βρετάνης καὶ τὰ παράλια, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας τοῦ κλίματος, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν μεγάλων ζώων καὶ λαχανικά. Ἡ μεγάλη ὑγρασία δὲν ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, τὰ δὲ δροσερὰ θέρη δὲν ἐπιτρέπουν τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀραβοσίτου, τοῦ ὅποιου τὸ βορειότερον ὄριον ἐν Εύρωπῃ εύρισκεται εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λοάρ. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βρετάνης μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ ὄλιεια. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν

Λυών. Γενικὴ ἀποψίς.

καλλιεργοῦνται κυρίως σῖτος, ζαχαροῦχα τεῦτλα, λαχανικὰ καὶ ζωοτροφικὰ προϊόντα χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων κυρίως ζώων. Εἰς τὴν Καμπανίαν, τὴν Λωρραίνην καὶ τὴν Ἀλσατίαν, ὅπου τὰ θέρη εἶναι θερμότερα καὶ ἡ ὑγρασία δλιγωτέρα λόγῳ τῆς ἀποστάσεώς των ἐκ τῆς θαλάσσης, καλλιεργοῦνται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω προϊόντων, ἡ ἄμπελος καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων γίνεται εἰς τὰς ἀνατολικὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, καθόσον αὗται δὲν εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικοὺς καὶ ΝΔ. ἀνέμους καὶ δὲν προσβάλλονται ἀπὸ παγετούς. Ὁνομαστὸς εἶναι δ ἀφρώδης καμπανίτης οἶνος.

‘Η Βόρειος Γαλλία χάρις είς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα της, εἰς τὴν καλήν της συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὸν μεγάλον ὄρυκτόν της πλοῦτον (γαιαινθρακωρυχεῖα παρὰ τὰ σύνορα

‘Η Ἀψίς τοῦ Θριάμβου εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἑτοιμᾶλ τῶν Παρισίων.

τοῦ Βελγίου, πλούσια μεταλεῖα σιδήρου εἰς τὴν Λωρραίνην), ἔχει τὰς περισσοτέρας πόλεις ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχάς. Αὗται εἶναι εἰς τὰ παράλια: ἡ Μπρέστ, πολεμικὸς ναύσταθμος ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ, ἡ Χάβρη (165.000 κ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σηκουάνα, ὁ

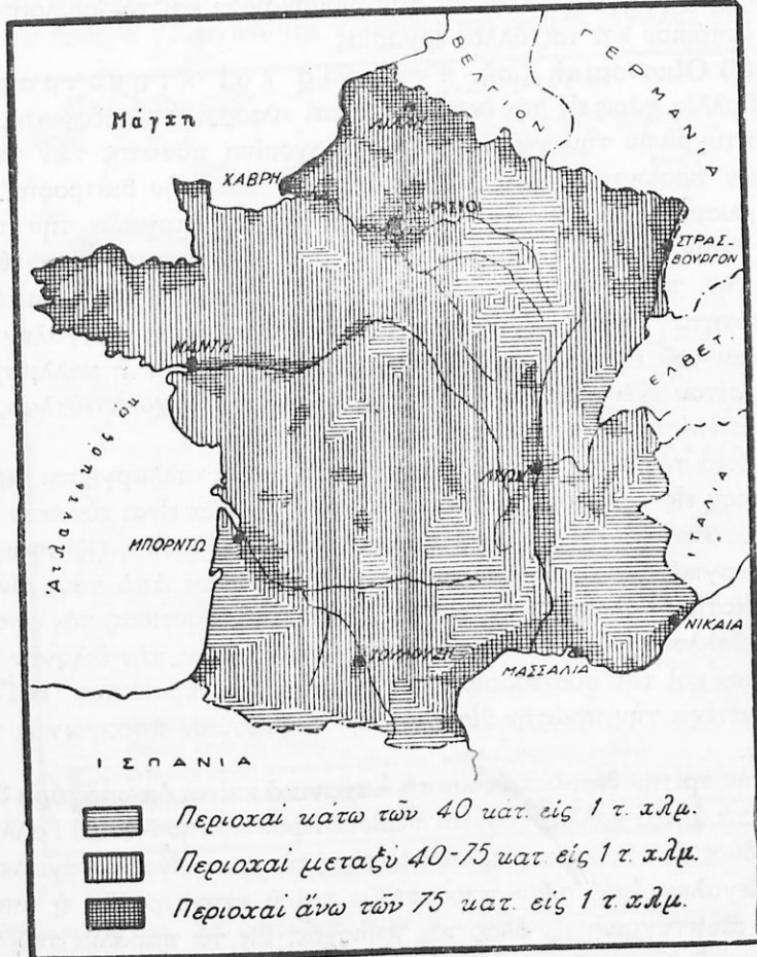
δεύτερος λιμήν της Γαλλίας μετά τὴν Μασσαλίαν καὶ ὁ πρῶτος λιμήν της ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, χάρις εἰς τὴν τακτικήν της συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σηκουάνα καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον τελειώνει ἡ θαλασσία συγκοινωνία καὶ ἀρχίζει ἡ ποταμοπλοΐα, κεῖται ἡ **Ρουέν** (125.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον βαμβακερῶν ιδίως ὑφασμάτων. Εἰς τὰ βόρεια παράλια κεῖται ἡ **Δουγκέρκη**, τῆς ὅποιας ὁ λιμὴν ἔξυπηρετεῖ τὴν μεγάλην βιομηχανικήν περιοχὴν τῆς Λίλλης, καὶ τὸ **Καλαί**, λιμὴν τῶν ἐπιβατικῶν πλοίων, τὰ ὅποια συνδέουν τὴν Γαλλίαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας.

Παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Βελγίου καὶ ἐπὶ τῆς σπουδαιοτέρας ἀνθρακοφόρου περιοχῆς τῆς Γαλλίας κεῖται ἡ **Λίλλη** (200.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον μαλλίνων καὶ λινῶν ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων καὶ μεταλλουργίας. Εἰς τὴν Λωρραίνην μὲ τὰ πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου είναι τὸ **Νανσύ** (120.000 κ.), σπουδαῖον κέντρον μεταλλουργίας. Εἰς τὴν Ἀλσατίαν τὸ **Στρασβούργον** (190.000 κ.), σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον ἐπὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, καὶ ἡ **Μυλούζη**.

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συναντοῦν τὸν Σηκουάναν οἱ σπουδαιότεροι τῶν παραποτάμων του, κεῖται ἡ πόλις τῶν **Παρισίων** (5.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας καὶ τὸ σπουδαιότερον διοικητικόν, πνευματικὸν καὶ οἰκονομικόν της κέντρον. Μὲ τὰ ἀνώτερα σχολεῖα, τὰς βιβλιοθήκας, τὰ μουσεῖα τῆς τέχνης, τὰ θέατρα, τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς καὶ τὰς ὠραίας λεωφόρους είναι ἡ ὥραιοτέρα πόλις τῆς Γαλλίας καὶ μία τῶν ὠραιοτέρων πόλεων τοῦ Κόσμου.

(**Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.—α'**) **Πληθυσμός.** Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον διακρίνει τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὰ μεγάλα Εύρωπαϊκὰ Κράτη, είναι ὁ μικρὸς πληθυσμός της παρὰ τὴν μεγάλην ἔκτασιν καὶ εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους της (ἔκτασις 550.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 42.000.000, πυκνότης 76 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων. Διὰ τοῦτο ὁ πληθυσμός της αὐξάνει πολὺ βραδέως. Κατὰ τὸ 1800 ἡ Γαλλία ἦτο τὸ πλέον πυκνοκατωκημένον Κράτος τῆς Εύρωπης (27 ἑκατομμύρια καὶ ἀπετέλει τὰ 15 ο) τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εύρωπαϊκῆς Ἡπείρου. Σήμερον, ὅπότε ὁ πληθυσμὸς τῆς Εύρωπης ἀνῆλθεν ἀπὸ 180 εἰς 525 περίπου ἑκατομμύρια, ὁ γαλλικὸς πλη-

θυσμὸς ἀποτελεῖ μόνον τὰ 8 ο)ο τοῦ ὄλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης.
Ἡ βραδεῖα αὕτη αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν
εἰσροήν εἰς τὴν Γαλλίαν μεγάλου ἀριθμοῦ μεταναστῶν (Ἴταλῶν,

Χάρτης τῆς διανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας.

Βέλγων, Ἰσπανῶν, Πολωνῶν, Τσεχοσλοβάκων, Ἐλλήνων κ.ἄ.).
Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία δέχεται μετα-
νάστες εἰς τὸ ἔδαφός της.

Αἱ πικνότερον κατωκημέναι περιοχαὶ τῆς Γαλλίας εἶναι αἱ πε-

διναὶ καὶ ἴδιαιτέρως ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὄποιας ἔχει ἀναπτυχθῆ ἡ βιομηχανία (περιοχαὶ τῶν Παρισίων, τῆς Λίλλης, τῆς Λυών, τῆς Μασσαλίας). Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ πληθυσμοῦ τὰ 35 ο)ο ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὰ 33 ο)ο εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας.

β') Οἰκονομικὴ ζωὴ. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἡ Γαλλία χάρις εἰς τὰς ἑκτεταμένας καὶ εὐφόρους πεδιάδας της, ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν. Ἡ παραγομένη ποσότης τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἶναι σχεδὸν ἀρκετή διὸ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της. Μεταξὺ τῶν γεωργικῶν καλλιεργειῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ σῖτος. Ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πέμπτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ σίτου. Τὴν μεγαλυτέραν ποσότητα παράγει ἡ Βόρειος Γαλλία χάρις εἰς τὴν μεγάλην εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους της. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου ἔχει συνδυασθῆ μὲ τὴν τῶν ζαχαρούχων τεύτλων, τὰ ὄποια ἐπίσης ἀπαιτοῦν πολὺ εὔφορον ἔδαφος.

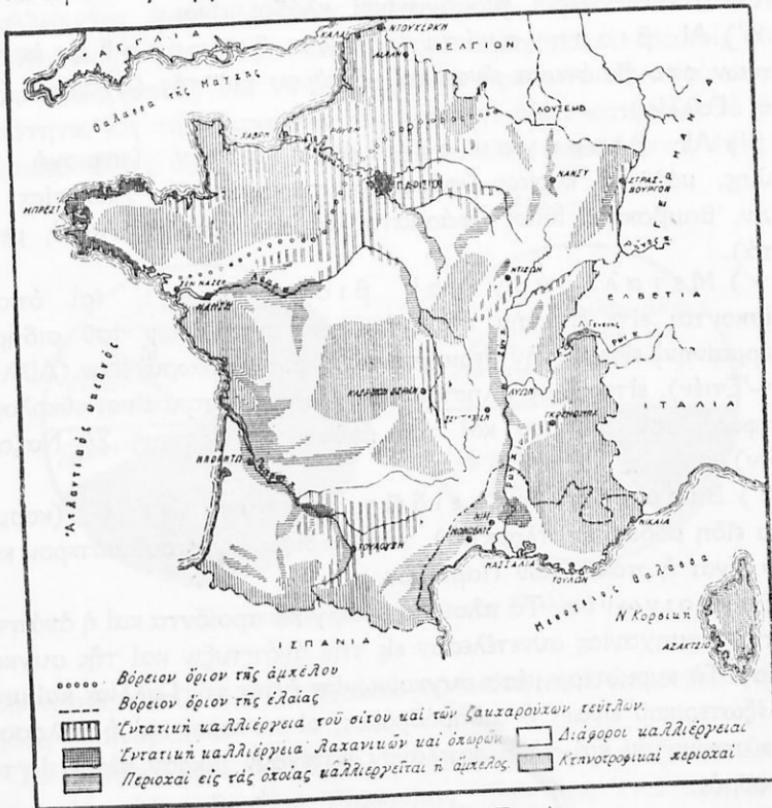
Μετὰ τὸν σῖτον ἔρχεται ἡ **ἄμπελος**, ἡ ὄποια καλλιεργεῖται περισσότερον εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι εὐνοϊκὸν διὰ τὴν ἀνάπτυξίν της. Οἱ οἰνοὶ ὅμως τῆς Βορείου Γαλλίας (Καμπανίας, Μπουργκώνης) εἶναι πολὺ καλυτέρας ποιότητος ἀπὸ τοὺς οἴνους τῆς Νοτίου Γαλλίας, χάρις εἰς τὰς ἔξαιρετικὰς φροντίδας, τὰς ὄποιας καταβάλλουν οἱ ἀμπελουργοὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν, τὴν ἐκλογὴν φυτωρίων καὶ τὴν συσκευασίαν τοῦ παραγομένου προϊόντος. Ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ οἴνου.

Τὴν τρίτην θέσιν κατέχουν τὰ **λαχανικὰ** καὶ τὰ **όπωροφόρα** δένδρα, τὰ ὄποιας καλλιεργοῦνται περισσότερον εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν καὶ ἴδιως εἰς τὰς περιοχάς, τῶν ὄποιων τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν.

Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὄποια εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὁκεανοῦ καὶ εἰς τὰς πλαγιὰς τῶν ὁρέων, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι περισσότερον ύγρὸν καὶ τὰ λειβάδια ἄφθονα, τρέφονται μεγάλα ζῷα (ἀγελάδες, βόες, ἵπποι)· εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον περιοχάς, ὅπου τὰ λειβάδια εἶναι πτωχότερα, λόγῳ τῶν ὀλιγωτέρων βροχῶν, τρέφονται κυρίως πρόβατα. Μεταξὺ τῶν τρεφομένων ζῷων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ μεγάλα ζῷα χάρις εἰς τὰ πλούσια

λειβάδια, τὰ ὅποια ὀφείλονται εἰς ἀρκετὰς βροχὰς καὶ εἰς τὴν κανονικήν διανομήν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους (έκτὸς τῆς Μεσογειακῆς ζώνης).

Βιομηχανία. Η Γαλλία ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικά της προϊόντα καὶ εἰς τὸν μεγάλον της ὄρυ-

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας.

κτὸν πλοῦτον. Τὰ σπουδαιότερα ὀρυκτὰ είναι: ὁ **σίδηρος** εἰς τὴν περιοχὴν κυρίως τῆς Λωρραίνης (ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν παραγωγὴν μεταλλευμάτων σιδήρου), ὁ **βωξίτης**, ὁ ὄποιος χρησιμεύει εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ ἀλουμινίου (περιοχὴ τοῦ Βάρ παρὰ τὴν Τουλῶνα), ἡ **πότασσα** εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλσατίας καὶ ὁ **ἄνθραξ**, ὁ ὄποιος εὑρίσκεται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λίλλης-Καλαί. Η παραγομένη ὅμως ποσότης τοῦ

ἀνθρακος δὲν εἶναι ὀρκετὴ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δυσχεραίνει τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας της. Ἡ ἔλλειψις αὕτη τοῦ ἀνθρακος ἀναπληροῦται ἐν μέρει ἀπὸ τὸν ἄφθονον λευκὸν ἀνθρακα τὸν ὅποιον παρέχουν αἱ ὀρειναὶ τῆς περιοχαὶ καὶ ἴδιως αἱ Ἀλπεις.

Οἱ σπουδαιότεροι βιομηχανικοὶ κλάδοι εἶναι :

α') Αἱ βιομηχανίαι εἰδῶν διατροφῆς, ἐκ τῶν ὅποιων σπουδαιότεραι εἶναι τοῦ ἀλεύρου καὶ τῆς ζαχάρεως (Βόρειος Γαλλία).

β') Αἱ βιομηχανίαι ὑφασμάτων (περιοχὴ τῆς Λίλλης, μάλλινα κυρίως ὑφάσματα, περιοχὴ τῆς Ἀλσατίας καὶ Ρουέν, βαμβακερὰ ἴδιως ὑφάσματα καὶ περιοχὴ τῆς Λυών, μεταξωτά).

γ') Μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι, αἱ ὅποιαι εύρισκονται εἴτε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν μεταλλείων τοῦ σιδήρου (Λωρραΐνην) εἴτε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν γαιανθρακωρυχείων (Λίλλην, Σὲντ-Ἐτιέν), εἴτε τέλος πλησίον τῶν λιμένων, ὅπου εἶναι εὔκολος ἡ μεταφορὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ἀνθρακος (Νάντην, Σὲν-Ναζαίρ, Ρουέν).

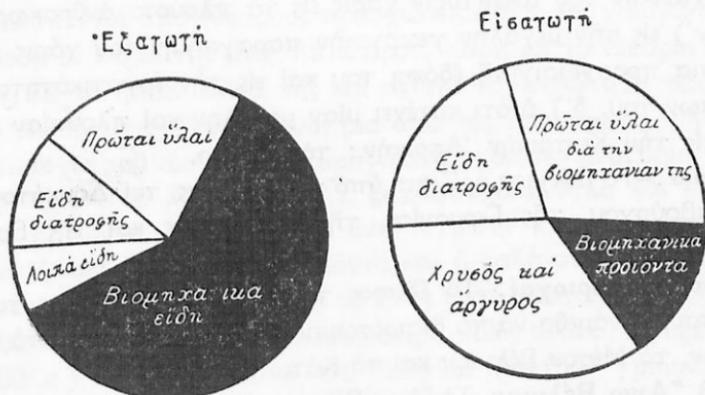
δ') Βιομηχανίαι εἰδῶν πολυτελείας (κοσμήματα εἰδη μόδας, ἔπιπλα κτλ.), τῶν ὅποιων τὸ σπουδαιότερον κέντρον εἶναι ἡ πόλις τῶν Παρισίων.

Συγκοινωνία. Τὰ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῆς συγκοινωνίας. Τὰ κυριώτερα μέσα συγκοινωνίας ἐντὸς τῆς Γαλλίας καὶ μετὰ τοῦ ἔξωτερικοῦ εἶναι : ὁ σιδηρόδρομος, οἱ ποταμοὶ καὶ ἡ θάλασσα. Τὸ αὐτοκίνητον καὶ τὸ ἀεροπλάνον κατέχουν μικρὰν θέσιν εἰς τὰς μεταφοράς.

Τὸ ὀλικὸν μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 44.000 χμ., τῶν πλωτῶν ὄδῶν εἰς 5.300 χμ. καὶ τὸ ὀλικὸν δίκτυον εἰς 138.000 μχ. Τὸ κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν εἶναι ἡ πόλις τῶν Παρισίων. Τὸ μεγαλύτερον δίκτυον τῶν πλωτῶν ὄδῶν εύρισκεται εἰς τὴν Βόρειον Γαλλίαν. Διὰ τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν σπουδαιότεροι λιμένες εἶναι εἰς τὴν Μεσόγειον ἡ Μασσαλία καὶ ἡ Νίκαια. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὁκεανόν : ἡ Χάβρη, τὸ Μπορντώ, ἡ Νάντη, ὁ Σὲν-Ναζαίρ, τὸ Χερβοῦργον, ἡ Δουγκέρκη, τὸ Καλαί.

Τὰ σπουδαιότερα ἀλιευτικὰ κέντρα εἶναι: Βουλώνη, Διέππη, Φεκάμπι.

Εμπόριον. Ἡ Γαλλία χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν εἰσάγει κυρίως πρώτας ὕλας, αἱ ὄποιαι δὲν εὑρίσκενται ἐντὸς τοῦ ἔδαφους της ἢ δὲν ἐπαρκοῦν: ἀνθρακα, πετρέλαιον, καουτσούκ, μεταλλεύματα, ἔριον, βάμβακα, ξυλείαν κ. ἄ. Ἀκολουθοῦν κατόπιν τὰ εἰδη διατροφῆς (λαχανικά, διπώραι δημητριακοὶ καρποί, οίνοπνευματώδη ποτά) καὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα εἰς πολὺ μικράν ποσότητα. Εἰς τὴν ἔξαγωγὴν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ βιομηχανικὰ εἰδη: ὑφάσματα, εἰδη πολυτελείας (κοσμήματα, ἔπιπλα,

Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γαλλίας.

ειδη νεωτερισμοῦ κτλ.), μηχαναί, αὐτοκίνητα. Ἀκολουθοῦν ὁ σίδηρος, ὁ οἶνος κ. ἄ.

οντος, ο οίνος κ. ά. Τό πλειστον μέρος του ἐμπορίου της διεξάγει μὲ τὰ γειτονικά της Κράτη Ἀγγλίαν, Βέλγιον, Γερμανίαν, Ἐλβετίαν, Ἰταλίαν), μὲ τὰς "Ηνωμένας Πολιτείας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ μὲ τὰς ἀποικίας της, καθόσον ἡ Γαλλία ἔχει τὸ μεγαλύτερον ἀποικιακὸν Κράτος μετὰ τὴν Ἀγγλίαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει κυρίως ἀλιευτικὰ προϊόντα, μηχανὰς διαφόρου εἴδους, ὑφάσματα, φαρμακευτικὰ προϊόντα, βιβλία κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει κυρίως καπνόν, ἥλαιας καὶ ἥλαιον, οίνον, σταφίδα, σῦκα, βάμβακα, σμύριδα κτλ.

(B'. ΒΕΛΓΙΟΝ

Εισαγωγή.—Τὸ Βέλγιον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ μικρότερον Κράτος τῆς Δυτικῆς Εύρωπης (30.400 τ. χμ.), εἶναι ἡ πικνότερον κατώκημένη χώρα τῆς Εύρωπης (8.100.000 κ., ἥτοι 186 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ἡ μεγάλη αὕτη πικνότης του ὀφείλεται εἰς τοὺς ἔξης λόγους : α') Εἰς τὸ ἀνεπτυγμένον του ἐμπόριον, καθόσον κεῖται μεταξὺ τῶν πλουσιωτέρων χωρῶν τῆς Εύρωπης (Γαλλίας, Γερμανίας, 'Ολλανδίας, Μεγάλης Βρεττανίας) καὶ βρέχεται παρὰ τῆς Βορείου Θαλάσσης, ἡ ὅποια ἔχει πικνοτάτην συγκοινωνίαν. β') Εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανικήν του ἀνάπτυξιν χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα του. γ') εἰς τὴν μεγάλην γεωργικὴν παραγωγὴν του χάρις εἰς τὰ πλούσια προσχωσιγενῆ ἑδάφη του καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων του. δ') Διότι κατέχει μίαν μεγάλην καὶ πλουσίαν ἀποκίαν εἰς τὴν Κεντρικήν Ἀφρικήν : τὸ **Κόγκο**.

"Ορια.—Τὸ Βέλγιον δρίζεται ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τοῦ Δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου, τῆς Γερμανίας, τῆς 'Ολλανδίας καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τοῦ Βελγίου, ἀναλόγως τοῦ ὑψους του, δυνάμεθα νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς τρεῖς περιοχάς : τὸ "Ανω Βέλγιον, τὸ Μέσον Βέλγιον καὶ τὸ Κάτω Βέλγιον.

α') **"Ανω Βέλγιον.** Τὸ "Ανω Βέλγιον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῆς Ἀρντένας, ἡ ὅποια λόγῳ τῆς παρατεταμένης διαβρώσεως ἔχει μεταβληθῆ εἰς ὄροπέδιον ὑψους 400-700 μ. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα, εἶναι πτωχόν, τὸ δὲ κλῖμα λόγῳ τοῦ ὑψους της, ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. Διὰ τοῦτο ἡ ὑψηλὴ αὕτη χώρα καλύπτεται ἀπὸ δάση καὶ βοσκοτόπους καὶ εἶναι ἀραιῶς κατώκημένη. Αἱ μόναι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων της εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν καὶ ἡ κτηνοτροφία (μεγάλων ζῷων καὶ χοίρων).

Τὸ ὑψηλὸν ὄμως αὐτὸ δροπέδιον διασχίζεται ἀπὸ στενὰς κοιλάδας, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ κοιλάς τῆς **Μαίζης**. Αἱ κοιλάδες τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι πικνῶς κατώκημέναι, διότι τὸ ἔδαφός των εἶναι εὔφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις, τὸ δὲ κλῖμά των ἡπτιώτερον. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ δροπεδίου ἔκτείνεται μιὰ σειρὰ ἀνθρακοφόρων στρωμάτων, ἡ ὅποια προεκτεί-

νεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν Γαλλίαν (περιοχὴν Λίλλης-Καλαί), ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ περιοχὴ αὕτη, χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι πυκνῶς κατῳκημένη. Τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ **Λιέγη** (165.000 κ., βιομηχανίαι ὄπλων, μηχανῶν, θάλαττου, υφασμάτων, χημικῶν προϊόντων).

β') Μέσον Βέλγιον. Πρὸς Β. τοῦ Ἀνω Βελγίου ἐκτείνεται τὸ Μέσον Βέλγιον, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν πεδιάδα μέσου ὕψους 150-200 μ. Ἡ πεδιὰς αὕτη εἶναι συνέχεια τῆς Βορείου Γαλλικῆς πεδιάδος καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Λόγω τοῦ χαμηλοτέρου της ὕψους τὸ κλῖμα της εἶναι ἡπιώτερον. Χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της, εἰς τὸ ἡπιόν κλῖμά της καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας γεωργικὰς περιοχὰς τοῦ κόσμου. Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, βρώμη, κριθή), **ζαχαροῦχα τεῦτλα** καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Τὰ ἄφθονα προϊόντα καὶ ἡ καλὴ συγκοινωνία συνετέλεσαν, ὥστε ἡ περιοχὴ αὕτη νὰ εἶναι πολὺ πυκνῶς κατῳκημένη (250-300 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ἡ σπουδαιότερα πόλις εἶναι αἱ **Βρυξέλλαι** (900.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βελγίου (κέντρον γραμμάτων, καλῶν τεχνῶν καὶ βιομηχανικῶν εἰδῶν πολυτελείας).

γ) Κάτω Βέλγιον. Πρὸς Β. τοῦ Μέσου Βελγίου ἐκτείνεται τὸ Κάτω Βέλγιον, τοῦ ὅποιου τὸ ὕψος εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη δὲν ὑπερβαίνει τὰ 20 μ. Εἰς τὰ παράλια κατέρχεται ὑπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης (κατὰ τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὅποιαν ἡ θάλασσα ἀνέρχεται λόγω τῶν παλιρροιῶν της). Τὸ χαμηλὸν αὕτὸν ἔδαφος προστατεύεται ἀπὸ τὴν εἰσροήν της θαλάσσης εἴτε διὰ φυσικῶν ἐμποδίων, τὰ ὅποια ἀποτελοῦνται ἀπὸ σειρὰν ἀμμωδῶν λόφων, (οἱ ὅποιοι λέγονται θῖνες), εἴτε διὰ μεγάλων τεχνικῶν ἔργων (προκυμαῖαι, ὅπως κατασκευάζονται εἰς τοὺς λιμένας). Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις καὶ εἶναι εὔφορον. Οἱ ποταμοί, λόγω τῆς μικρᾶς κλίσεως τοῦ ἔδαφους, ρέουν βραδέως, αἱ δὲ κοιλάδες των μόλις διακρίνονται. Σπουδαιότερος ὄλων εἶναι ὁ **Εσκώ**. Όλοι οἱ ποταμοί, χάρις εἰς τὸ ἄφθονον καὶ κανονικόν των ρεῦμα, εἶναι πλωτοί. Τὸ κλῖμα εἶναι ὠκεάνειον, πολὺ ἡπιόν, ἀλλὰ πολὺ ὑγρόν.

Εις τὸ Κάτω Βέλγιον, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ Γάνδη (220.000 κ.), κέντρον βιομηχανίας βαμβακερῶν ὑφασμάτων, καὶ ἡ Ἀμβέρσα (500.000 κ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐσκώ, εἰς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τοῦ κόσμου, διότι δὲν ἔξυπηρετεῖ μόνον τὸ Βέλγιον, ἀλλὰ καὶ τὴν πλησίον πρὸς τὸ Βέλγιον περιοχὴν τῆς Γερμανίας.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.—α') **Πληθυσμός.** Τὸ Βέλγιον κατοικεῖται ἀπὸ δύο φυλάς: Πρὸς τὰ ΝΑ. ἀπὸ τοὺς Βαλλώνους, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ πρὸς τὰ ΒΔ. ἀπὸ τοὺς Φλαμανδούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι συγγενεῖς μὲ τοὺς Γερμανούς καὶ ὁμιλοῦν μίαν γερμανικὴν διάλεκτον. Ἡ πυκνότερον κατωκημένη περιοχὴ εἶναι τὸ Μέσον Βέλγιον, χάρις εἰς τὸ εὐφορώτερον ἔδαφός του καὶ τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν του. Ὁ πληθυσμὸς συναθροίζεται κυρίως εἰς πολλὰς μικρὰς πόλεις, διότι τὰ μέσα συγκοινωνίας εἶναι ἄφθονα καὶ αἱ μετακινήσεις ἀπὸ τοῦ ἐνὸς τόπου εἰς τὸν ὄλλον εἶναι εὔκολοι.

β') Οἰκονομικὴ ζωὴ. Τὸ Βέλγιον, χάρις εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας του καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων του, ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν. Παράγονται κυρίως: **δημητριακοὶ καρποὶ** (σίκαλις καὶ σῖτος διὰ τὴν παρασκευὴν ἄρτου, κριθὴ διὰ τὴν παρασκευὴν ζύθου καὶ βρώμη διὰ τὴν κτηνοτροφίαν), **ζαχαροῦχα τευτλα, ζυδόχορτον, καπνός, λίνον, πατάτες, λαχανικά, ἄνθη, ὄπωραι.** Χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν λειβαδίων εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη καὶ ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων κυρίων ζώων. Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία παρὰ τὴν μεγάλην ἀνάπτυξίν των δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ τόσον πυκνοῦ πληθυσμοῦ.

Εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ Βελγίου τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ ὁποῖα εύρισκονται εἰς τὸ ἔδαφός του. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἔξαγωγικόν του ἐμπόριον. Τὸ Βέλγιον εἰσάγει εἰδὴ διατροφῆς διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν του καὶ πρώτας ὑλας διὰ τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν του (δημητριακοὶ καρποί, ἀποικιακὰ εἰδη, βάκμαξ, ἔριον, λίνον, σίδηρος) καὶ ἔξαγει βιομηχανικὰ εἰδη, (μετάλλινα εἰδη, ὑφασμάτα, ὑαλικά). Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐμπορίου του γίνεται μὲ τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ὀλλανδίαν, τὰς Ἡνωμένας Πολι-

Περιοχαι ιπτό τό έ-
πιπεδον της δαλάσσεως.

Αμμώδεις περιοχαι
αἱ ὄχοιαι ἔγιναν εὑ-
ροοι διὰ λιπασμάτων.

 Ἀμμώδεις περio.
και (ἄγονοι).

Προσχωνιγενή άροπέδια

 Μεταλλεῖα ἄνδραιος.

Ορειναι περιοχαι.

Φυσικὸς χάρτης τῶν Κάτω Χωρῶν.

τείας, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν μεγάλην του ἀποικίαν τὸ Κόγκο. Ὁ σπουδαιότερος λιμήν ἔξαγωγῆς εἶναι ἡ **Αμβέρσα**. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει μηχανὰς καὶ μετάλλιαν εἴδη, ύφασματα, ύαλικά, φαρμακευτικὰ προϊόντα, χρώματα κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, οῖνον, σταφίδα, βάμβακα, μάρμαρα κτλ.)

★ Γ'. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

Ἐκτασις 2.585 τ. χμ. πληθυσμὸς 265.000, πυκνότης 102 κάτοικοι εἰς ἑκαστον τ. χμ.

Τὸ Λουξεμβούργον (ὅσον περίπου ἡ Ἀττική) εἶναι δουκᾶτον ἀνεξάρτητον. Τὸ βόρειον τμῆμά του ὁμοιάζει μὲ τὸ "Ανω Βέλγιον καὶ εἶναι πτωχόν. Τὸ νότιον τμῆμα του εἶναι ὀρκετὰ εὔφορον καὶ περιέχει πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ δποῖα εἶναι συνέχεια τῆς Γαλλικῆς Λωρραίνης. Διὰ τοῦτο τὸ Λουξεμβούργον ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν μεταλλουργικὴν βιομηχανίαν. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Λουξεμβούργον** (45.000 κ.). Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1922 ἡ χώρα αὕτη εἶναι ἡνωμένη οἰκονομικῶς μὲ τὸ Βέλγιον, δηλ. δὲν ὑπάρχουν τελωνειακοὶ δασμοὶ μεταξύ των.

★ Δ'. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Εἰσαγωγή.—"Οπως τὸ Βέλγιον οὕτω καὶ ἡ Ὁλλανδία εἶναι χώρα μικρὰ καὶ πολὺ πυκνῶς κατωκημένη. (Ἐκτασις 24.180 τ. χμ., πληθυσμὸς 8.180.000 κάτ. πυκνότης 232 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ὡς πρὸς τὴν ἀσχολίαν τῶν κατοίκων των αἱ δύο αὗται χῶραι διαφέρουν μεταξύ των. Τὸ Βέλγιον, χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα του εἶναι χώρα κατ' ἔξοχήν βιομηχανική, ἐνῷ ἡ Ὁλλανδία ἐπειδὴ εἶναι πτωχὴ εἰς ἄνθρακα, εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κυρίως ἐμπορική. Ἡ μεγάλη ἐμπορικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ὁλλανδίας ὀφείλεται εἰς τὴν γεωργικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῆς Μαίζης καὶ τοῦ Ρήνου, τοῦ σπουδαιοτέρου πλωτοῦ ποταμοῦ τοῦ κόσμου, καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Βορείου Θαλάσσης. Χάρις εἰς τὴν θέσιν της αὐτὴν ἡ Ὁλλανδία ἀπέκτησε μεγάλην κατὰ τὸν 17ον

αἰῶνα καὶ ἐδημιούργησε σπουδαῖον ἀποικιακὸν Κράτος, τὸ ὅποιον εἶναι ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα τοῦ κόσμου. Τὸ μέγα τῆς ἐμπόριον συνετέλεσεν, ὥστε ν' ἀποκτήσῃ μεγάλον πλοῦτον, δὲ ὅποιος τῆς ἐπέτρεψε τὴν κατασκευὴν σπουδαίων παραγωγικῶν ἔργων. Χάρις εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ τῆς Ὀλλανδίας εἶναι πλουσία καὶ ποικίλη, καίτοι τὸ ἔδαφός της δὲν εἶναι πολὺ εὔφορον εἰς τὴν φυσικὴν του κατάστασιν. Ἡ μεγάλη παραγωγικὴ καὶ γεωργὴ τὸ ἀνεπτυγμένον ἐμπόριον ἐπιτρέπουν νὰ ἔχῃ πυκνὸν πληθυσμόν.

“Ορια.—Ἡ Ὀλλανδία ὁρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Βελγίου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας πλευρὰς βρέχεται ὑπὸ τῆς Βορείου Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τῆς Ὀλλανδίας ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην πεδιάδα, ἡ ὅποια εἶναι συνέχεια τοῦ Μέσου καὶ Κάτω Βελγίου. Ὁπως εἰς τὸ Βέλγιον, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ἡ πεδιὰς αὐτῆς κατέρχεται συνεχῶς ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὰ παράλια. Ὡς ἐκ τούτου ἐν μέγᾳ μέρος τῶν παραθαλασσίων περιοχῶν εύρισκεται ὑπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν αἱ δύο αὗται χῶραι, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὀλλανδία, λέγονται **Κάτω Χῶραι**.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ὀλλανδίας ἀναλόγως τοῦ ὕψους του δυνάμεθα νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς δύο περιοχάς: α') τὴν Ἀνω Ὀλλανδίαν, ἡ ὅποια περιλαμβάνει τὴν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης περιοχὴν καὶ β') τὴν Κάτω Ὀλλανδίαν, ἡ ὅποια περιλαμβάνει τὴν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης περιοχήν.

Τὸ κλῖμα καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιοχὰς εἶναι ὠκεάνειον, ὅπως εἰς τὸ Μέσον καὶ τὸ Κάτω Βέλγιον. Ποτὲ δὲν κάμνει πολλὴ ζέστη οὔτε πολὺ ψῦχος. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον χαρακτηρίζει τὴν Ὀλλανδίαν, καθὼς καὶ τὸ Βέλγιον, εἶναι ἡ μεγάλη ὑγρασία. Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν βρέχει 200 ἡμέρας περίπου τὸ ἔτος. Ἡ ποσότης ὅμως τῆς βροχῆς δὲν εἶναι μεγάλη: 600-650 χιλιοστόμετρα. (Καλάμαι 90 ἡμέραι βροχεραὶ τὸ ἔτος, ποσότης βροχῆς 650 - 750 χιλιοστόμετρα). Εἰς τὰς χώρας αὐτὰς αἱ βροχαὶ εἶναι πολὺ λεπταὶ καὶ συνεχεῖς. Τὸ ὕδωρ τρέχει παντοῦ. Ὁ οὐρανὸς εἶναι σχεδὸν συννεφιασμένος καὶ ὁ καιρὸς ἀκαθόριστος. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς πολλοὺς ὑδρατμούς, τοὺς ὅποιούς φέρουν οἱ ἄνεμοι, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Λόγω τῆς μεγάλης ὑγρασίας τὰ μέταλλα εύκολα σκουριάζουν καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ὑποχρεοῦνται νὰ τὰ διατηροῦν πάντοτε κα-

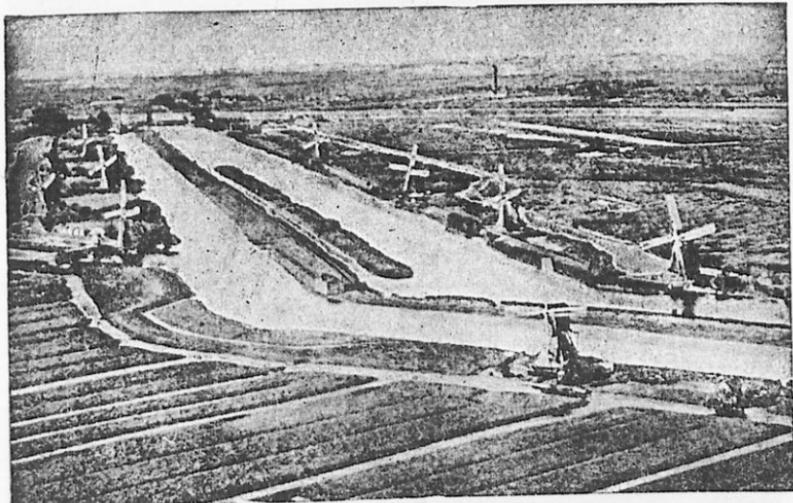
θαρά. Αύτὸν ἔξηγει καὶ τὴν μεγάλην καθαριότητα, ἡ ὅποια παρατηρεῖται εἰς τὰς οἰκίας τῶν χωρῶν αὐτῶν.

α') **"Ανω Ὀλλανδία.** Ἡ ἄνω Ὀλλανδία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἐκτεταμένην καὶ μονότονον πεδιάδα, ἡ ὅποια ὀφείλει τὸν σχηματισμόν της εἰς τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν, οἱ ὅποιοι τὴν διασχίζουν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεροι εἰναι: **'Ο Ρήνος** καὶ ἡ **Μαίζη**. Λόγω τῆς μικρᾶς των κλίσεως τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν ρέουν βραδέως καὶ συχνὰ πλημμυρίζουν. Διὰ τοῦτο ἔχουν κατασκευασθῆ κατὰ μῆκος τῶν ὁχθῶν μεγάλα ἀντιπλημμυρικά ἔργα. Τὸν ἔδαφος τῆς πεδιάδος εἶναι ἀρκετὰ εὔφορον, ἐκτὸς τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν, ὅπου εἶναι ἀμμῶδες καὶ ἐλῶδες. Εἰς τὰς εὐφορωτέρας περιοχὰς καλλιεργοῦνται κυρίως ὁ σῖτος, εἰς δὲ τὰς ἀμμῶδεις ἡ σίκαλις. Τὰς μεγαλυτέρας ὅμως ἐκτάσεις κατέχουν ἡ καλλιέργεια τῆς βρώμης καὶ τὰ λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζῷων. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης λαχανικά καὶ φυτὰ καλλωπιστικά λόγω τοῦ ἡπίου κλίματός των. Πρὸς Ν. καὶ εἰς τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου ὑπάρχουν καὶ ἀξιόλογα ἀνθρακωρυχεῖα. Σπουδαιοτέρα πόλις τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **Ούτρέχτη** (165.000 κ.).

β') **Κάτω Ὀλλανδία.** Ἡ κάτω Ὀλλανδία εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ ἀνθρωπὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος τὴν ἔσωσε ἀπὸ τὰ ὕδατα καὶ συνεχῶς τὴν προστατεύει ἀπὸ αὐτά.. Ἡ ἐργασία αὕτη τῆς διασώσεως τοῦ ἔδαφους καὶ τῆς προστασίας του ἀπὸ τὰ ὕδατα ἔγινε καὶ ἔξακολουθεῖ καὶ σήμερον κατὰ τὸν ἔξῆς τρόπον :

Ἐν πρώτοις ἔπειτε νὰ προστατεύσουν τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, τὰ ὅποια κάθε ἔξι ὥρας περίπου ἀνέρχονται πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ καλύπτουν μεγάλας ἐκτάσεις καὶ κατόπιν ἀποσύρονται μόνα των. Τὰ μένα φυσικὰ ἐμπόδια ἐναντίον τῆς εἰσροῆς τοῦ θαλασσίου ὕδατος εἶναι οἱ θῖνες, οἱ ὅποιοι ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας καὶ ἀποτελοῦν μίαν ζώην πλάτους 4 - 5 χμ. Ἡ ζώην ὅμως αὕτη δὲν εἶναι συνεχής καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡναγκάσθησαν ὅπως εἰς τὰ διάκενα κατασκεύασσον ύψηλὸν καὶ πλατύ τεῖχος. Ἡ ἐργασία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ἀρκετή. Δι' αὐτῆς τὸ ἔδαφος προστατεύεται μόνον ἀπὸ τὰς πλημμύρας τῆς θαλάσσης καὶ μένει ἐκτεθειμένον εἰς τὰς πλημμύρας τῶν ρεόντων ὕδατων καὶ τῆς βροχῆς, τὰ ὅποια, ὡς γνωστόν, συναθροίζονται εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη. Διὰ νὰ τὸ προστατεύσουν ἀπὸ τὰς πλημμύρας αὐτάς, ἔχωρισσον τὸ ἔδαφος εἰς

μεγάλα τμήματα τὰ ὅποια περιέβαλαν μὲν ἐν τεῖχος. Εἰς τὰς πρὸς τὴν θάλασσαν πλευρὰς τοῦ τείχους ὑπάρχουν ἔξιδοι, αἱ ὅποιαι φράσσονται διὰ θυρίδων. Αἱ περιοχαὶ αὗται, αἱ ὅποιαι περιφράσσονται διὰ τείχους καὶ δέχονται μόνον τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, λέγονται πόλη τὸ ερ. Ἐὰν τὸ ἐπίπεδον τοῦ πόλυτερ εύρισκεται ὑψηλότερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὅποιαν τὰ ὕδατά της ἔχουν τελείως ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὴν ξηράν, τότε ἀνοίγουν τὰς θύρας του καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ ὅποιον ἔχει συναθροισθῆ, ρέει πρὸς τὴν θάλασσαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὅποιαν τὸ ὕδωρ

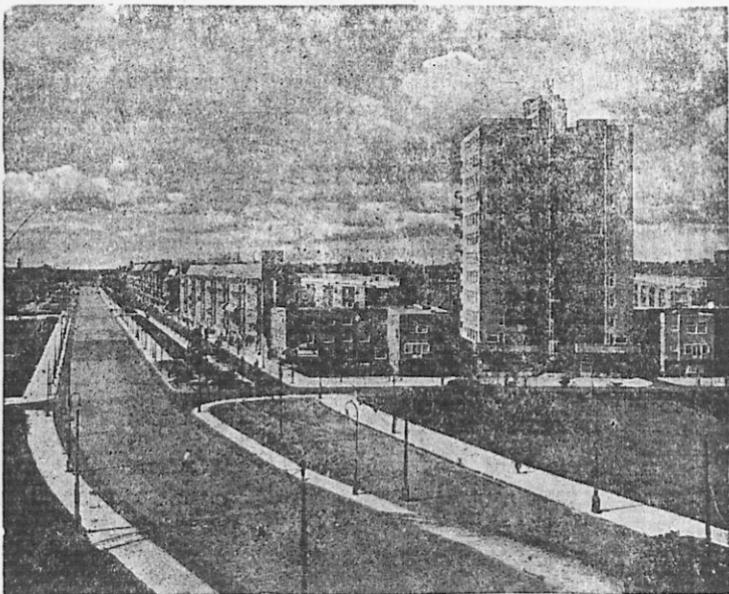

Διώρυγες καὶ πόλυτερ εἰς τὴν Νότιον Ολλανδίαν.

τῆς θαλάσσης ἀνέρχεται πρὸς τὴν ξηράν, κλείουν τὰς θύρας τοῦ πόλυτερ καὶ ἡ ἐκροή παύει. Ἐὰν τὸ ὑψος τοῦ πόλυτερ εἴναι χαμηλότερον ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης, τότε ἡ φυσικὴ ἐκροή είναι ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὅποιον συναθροίζεται ἐντὸς τοῦ πόλυτερ, διοχετεύεται εἰς τὴν θάλασσαν τεχνητῶς διὰ μεγάλων ἀντλιῶν, αἱ ὅποιαι κινοῦνται εἴτε διὰ τοῦ ἀρέος εἴτε δι' ἡλεκτρικοῦ ρεύματος. Σήμερον ἐργάζονται διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ Κόλπου Ζουϊντερζέ. Συνεπῶς δὲν είναι ὑπερβολὴ αὐτό, τὸ ὅποιον λέγεται, ὅτι διὰ τῆς Ολλανδίας κατεσκεύασε τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὅποιού ζῆι». *

* Η Κάτω Ολλανδία ἔχει πολὺ εὔφορον ἔδαφος, διότι ἀποτελεῖται

άπό προσχώσεις. Λόγω της μεγάλης ύγρασίας, ή όποια ἐπικρατεῖ εἰς τὰ παράλια, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων, ή όποια εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὴν θαλασσίαν τῆς συγκοινωνίαν ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι πυκνότερον κατωκημένη ἀπὸ τὴν "Ανω Ὀλλανδίαν. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: **"Αμστερνταμ** (750.000 κ.), ή μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ὀλλανδίας καὶ σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Κεῖται ἐπὶ τοῦ Κόλπου Ζουϊντερζέ. Μετὰ τῆς Βο-

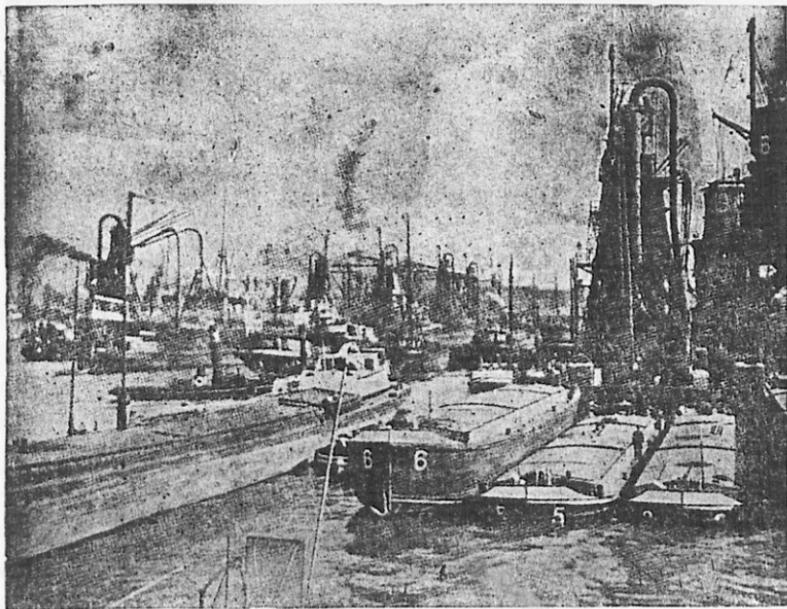
* "Ἐν τιμῆμα τοῦ **"Αμστερνταμ**.

ρείου-Θαλάσσης συγκοινωνεῖ διὰ τεχνητῆς διώρυγος. Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρήνου κεῖται τὸ **Ρόττερνταμ** (580.000 κ.), μεγάλος διεθνῆς λιμήν, καθόσον ἔξυπηρετεῖ ὅλας τὰς χώρας, τὰς όποιας διασχίζει ὁ ποταμὸς οὗτος. Εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Βορείου Θαλάσσης κεῖται ἡ πρωτεύουσα **Χάγη** (400.000 κ.), ἔδρα τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ. — Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς, δύμιλοῦν ὄμως ἴδιαιτέραν γλῶσσαν, ή όποια εἶναι κλάδος τῆς γερμανικῆς. Τὰ 55 ο/ο τοῦ πληθυσμοῦ ἀσχολοῦν-

ταὶ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα 45 ο/ο εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίσην, τὴν ἀλιείαν καὶ τὰς ὅλας ἔργασίας. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πολὺ μεγάλη (κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τὸ Βέλγιον). Ἡ διανομὴ ὅμως τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Περισσότερον κατωκημένη εἶναι ἡ Κάτω Ὀλλανδία χάρις εἰς τὸ εύφορώτερον ἔδαφός της καὶ εἰς τὴν καλυτέραν τῆς συγκοινωνίαν.

Εἰς τὴν γεωργικὴν ζωὴν τῆς Ὀλλανδίας τὴν πρώτην θέσιν κα-

‘Ο λιμὴν τοῦ Ρόττερνταμ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρήγου ποταμοῦ.

τέχει ἡ **κτηνοτροφία** τῶν μεγάλων ζώων, χάρις εἰς τὸ ὑγρὸν τῆς κλῖμα, τὸ ὅποιον εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν τῶν λειβαδιῶν. Ἀκολουθεῖ κατόπιν ἡ καλλιέργεια τῶν **λαχανικῶν** καὶ τῶν **καλλωπιστικῶν** φυτῶν, χάρις εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ ἥπιον κλίμα της. Ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν εἶναι περιωρισμένη, ἡ δὲ παραγωγή των δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ.

Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων, χά-

ρις είς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν (γάλακτος, τυροῦ, βουτύρου). Ἀκολουθοῦν ἡ μεταλλουργία χάρις εἰς τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς, ἡ βιομηχανία τῶν ἀποικιακῶν προϊόντων (κακάου, ὄρυζης, καουτσούκ, καπνοῦ) χάρις εἰς τὸς πλουσίας ἀποικίας τῆς, αἱ ὅποιαι εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἀσίαν, ἡ βιομηχανία τῶν ὑφασμάτων καὶ τὰ ναυπηγεῖα. Σπουδαῖον ρόλον παίζει διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Ὀλλανδίας καὶ ἡ ἀλιεία (ἰδίως τῆς ρέγγας), καθόσον ἔχει

Ἀγορὰ βουτύρου εἰς τὴν Ὀλλανδίαν.

ἐκτεταμένος ἀκτὰς καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴν Βόρειον Θάλασσαν, ἡ ὅποια ἔχει τοὺς περισσοτέρους ἵχθυς ἀπὸ ὅλα τὰς θαλάσσας τοῦ κόσμου. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει ἐπίσης ἀνεπτυγμένον καὶ τὸ ἐμπόριον χάρις εἰς τὰ ἀρθρονα προϊόντα τοῦ ἐδάφους τῆς καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς καὶ εἰς τὴν καλήν της γεωγραφικὴν θέσιν. Ἐξάγει κυρίως κτηνοτροφικὰ προϊόντα (γάλα συμπεπυκνωμένον, τυρόν, βούτυρον, ἵχθυς, χάρτην, ύψασματα βαμβακερά, χημικὰ προϊόντα, ἀποικιακὰ εἰδη κ.ἄ.). Εἰσάγει κυρίως δημητριακούς καρπούς, μέταλλα, βιοχημικὰ προϊόντα.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει κτηνοτροφικὰ καὶ ἀλιευτικὰ προϊόντα,

χημικὰ προϊόντα, μετάλλινα εῖδη, ύφασματα, ἀποικιακὰ κ.ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, οἶνον, σταφίδα, τερεβινθέλαιον κ.ἄ. ★

E'. ΑΙ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Εἰσαγωγή.— Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι, παρὰ τὴν μικρὰν σχετικῶς ἔκτασίν των (314.000 τ. χμ.), εἰναι τὸ κέντρον μιᾶς τῶν σπουδαιοτέρων δυνάμεων τοῦ Κόσμου. Ἡ ἔξαιρετικὴ αὐτὴ ἀνάπτυξις των ὁφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικήν των θέσιν καὶ εἰς τὸν μεγάλον πλοῦτον των εἰς ὄρυκτά. Χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν των θέσιν αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι δὲν ὑπέστησαν μεγάλας ἔχθρικὰς ἐπιδρομάς, ὅπως αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ἡ προφύλαξίς των ἀπό τὰς ἐπιδρομὰς ἔχθρικῶν λαῶν (δεδομένου ὅτι εἰναι νῆσοι) ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς κατοίκους των νὰ ἐπιδοθοῦν κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου των καὶ τῆς βιομηχανίας των. Εἰς τοῦτο ἐπίσης συνετέλεσε καὶ ὁ ἀφθονος ὄρυκτός των πλοῦτος εἰς χρήσιμα μεταλλεύματα (ἄνθραξ, σίδηρος). Ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἰναι πατρὶς τῆς ουγχρόνου βιομηχανίας. Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου των καὶ τῆς βιομηχανίας των συνετέλεσαν ἐπίστης καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀπεράντου ἀποικιακοῦ Κράτους των. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἰναι ἡ πρώτη ἀποικιακὴ Δύναμις τοῦ Κόσμου.

Θέσις.— Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι κείνται πρὸς ΒΔ. τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζονται διὰ δύο στενῶν θαλασσῶν (τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ τῆς Μάγχης) καὶ ἐνὸς πορθμοῦ, ὁ ὁποῖος εὔρισκεται μεταξὺ αὐτῶν (πορθμὸς τοῦ Καλαί, πλάτους 31 χμ.). Ἐξ ὅλων τῶν νήσων σπουδαιότεραι εἰναι ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ ἡ Ἰρλανδία.

1. ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ

Μορφὴ τοῦ ἔδαφους.—Τὸ ἔδαφος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἀποτελεῖται :

α') Εἰς τὰ ΒΔ. ἀπὸ τὰ παλαιὰ ὅρη, τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, εἰναι χαμηλὰ καὶ δύκιώδη. Ταῦτα εἰναι εἰς τὴν βόρειον περιοχὴν τῆς νήσου, ἡ ὁποία λέγεται Σκωτία, τὰ Γκράμπιαν, ὅπου καὶ ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας (Μπὲν Νεβίς 1343 μ, χαμηλοτέρα τῆς Πάρ-

νηθος), καὶ τὰ Σεβιότ. Εἰς τὴν ὑπόλοιπον περιοχὴν τῆς νήσου, ἡ ὁποία λέγεται Ἀγγλία, τὰ Πέννινα, τὰ ὅρη τῆς Οὐαλλίας καὶ τῆς Κορνουαλλίας. Τὰ ὅρη ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν συνεχῆ ὄροσειράν, διότι μεταξύ των ἔκτείνονται χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται κυρίως εἰς τὰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἰναι: Εἰς τὴν Σκωτίαν ἡ μεταξὺ τῶν ὄρέων Γκράμπιαν καὶ Σεβιότ, ἡ ὁποία πρὸς διάκρισιν λέγεται Κάτω Χώρα, εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ μεταξὺ τῶν Πεννίνων καὶ τῶν ὄρέων τῆς Οὐαλλίας.

β') Εἰς τὰ ΝΑ. ἀπὸ μίαν μεγάλην πεδινὴν περιοχὴν, τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, τὸ ὅποιον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου καὶ αἱ χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ἔκτείνονται μεταξὺ τῶν ὄρέων, καλύπτονται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, διότι εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν κατείχετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Εἰς τὴν ΒΔ. πλευράν τῆς νήσου καταλήγουν τὰ ὅρη, αἱ ἀκταὶ εἶναι βραχώδεις καὶ βαθέως διαμελισμέναι. Εἰς τὴν ΝΑ. πλευράν, ὅπου καταλήγει τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, αἱ ἀκταὶ εἶναι ὀμαλαὶ καὶ σχεδὸν εὐθύγραμμοι.

Κλῖμα.—Τὸ κλῖμα δὲν εἶναι ὀμοιόμορφον. Αἱ δυτικαὶ ὄρειναι περιοχαί, ἐπειδὴ εἶναι ἔκτεθειμέναι εἰς τοὺς βροχεροὺς ἀνέμους, οἵ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν, ἔχουν κλῖμα κατ' ἔξοχὴν ὡς εἴνειον (μικραὶ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας, βροχαὶ καὶ ὀμίχλαι ἀφθονοί). Τὸ λεκανοπέδιον ὅμως τοῦ Λονδίνου, ἐπειδὴ προστατεύεται ἀπὸ τοὺς δυτικοὺς ἀνέμους ἀπὸ τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν, δέχεται ὀλιγωτέρας βροχὰς καὶ ἔχει θερμότερα θέρη.

Τὸ κλῖμα δὲν διαφέρει μόνον μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν περιοχῶν ἀλλά, καὶ μεταξὺ τῶν βορείων καὶ τῶν νοτίων περιοχῶν. Ἡ Βόρειος Σκωτία, ἐπειδὴ εἶναι πλησιέστερον πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον, ἔχει κλῖμα ψυχρὸν (τὰ θέρη εἶναι τόσον δροσερά, ὥστε ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου εἶναι ἀδύνατος). Ἡ Νότιος ὅμως Ἀγγλία ἔχει κλῖμα ἥπιον (εἰς τὴν Κορνουάλλην εύδοκιμεῖ ἡ δάφνη καὶ ἡ ἀλόη).

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.—Ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ κλῖμα μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ χωρίσωμεν τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν εἰς τρεῖς περιοχάς: τὴν Σκωτίαν, τὴν ΒΔ. Ἀγγλίαν καὶ τὴν ΝΑ. Ἀγγλίαν ἢ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου.

1) **Σ κ ω τ i a.** Ἡ περιοχὴ αὕτη διαφέρει ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν

πρώτον λόγω τοῦ μεγάλου διαμελισμοῦ τῶν ἀκτῶν της καὶ δεύτερον, λόγω τῆς μικρᾶς ἐκτάσεως τοῦ καλλιεργησίμου ἔδαφους της, ἡ ὅποια ὁφείλεται εἰς τὰ ἐκτεταμένα ὄρη της καὶ εἰς τὸ πολὺ ψυχρὸν κλίμα της. Ἡ πλουσιωτέρα περιοχὴ τῆς Σκωτίας εἶναι ἡ πεδιάς, ἡ ὅποια ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν δύο ὄρέων : Γκράμπιαν πρὸς Β. καὶ Σεβιότ πρὸς Ν.

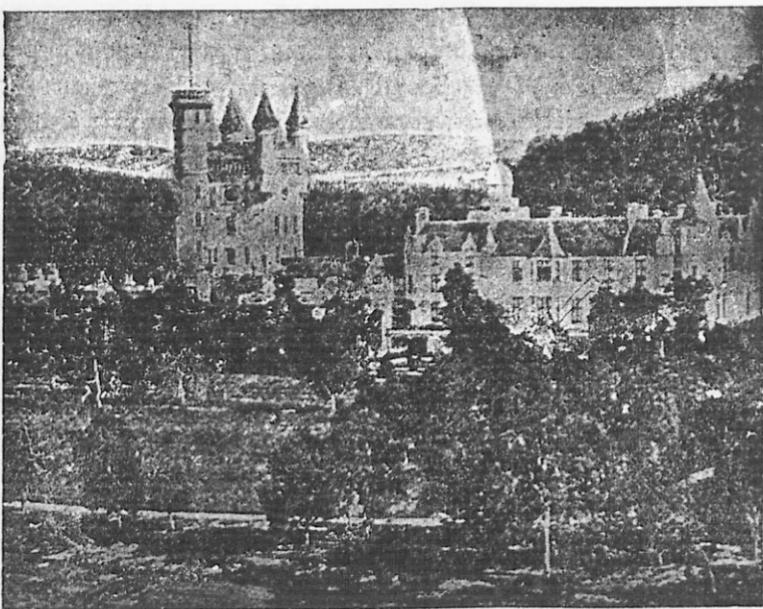
α') **Ἡ ὁρεινὴ περιοχή.** Ἡ περιοχὴ αὕτη μὲ τὸ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν κλίμα καὶ μὲ τὸ πτωχὸν ἔδαφός της δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ καλλιεργείας. Ἡ σπουδαιότερα ὀσχολία τῶν ἀραιῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι συγκεντροῦνται εἰς τὰς κοιλάδας, εἶναι ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τὰ πλούσια καὶ διαρκῆ λειβάδια της, τὰ ὅποια βεβαίως ὁφείλονται εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς. Περισσοτέρους κατοίκους ἔχουν αἱ κοιλάδες τοῦ ὄρους Σεβιότ, χάρις εἰς τὸ ἡπιώτερον σχετικῶς κλῖμα. Τούναντίον ἡ ὁρεινὴ περιοχὴ τῶν Γκράμπιαν, λόγω τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους, τὸ ὅποιον ἐπικρατεῖ, εἶναι σχεδὸν ἔρημος. Ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου οἱ ὄρμητικοὶ δυτικοὶ ἄνεμοι καὶ αἱ ἀφθόνοι βροχαὶ καὶ ὁμίχλαι καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν διαμονήν. Τὰ δάση καὶ αἱ κατοικίαι δὲν ὑπερβαίνουν τὸ ὑψος τῶν 200 - 300 μ. Αἱ ὑψηλότεραι περιοχαὶ κατέχονται ἀπὸ μικροὺς θάμνους καὶ χλόην, καθόσον ταῦτα ἀντέχουν καλύτερον ἀπὸ τὰ δέντρα εἰς τὸ πολὺ ψῦχος, τὴν ὑγρασίαν καὶ τοὺς ὄρμητικοὺς ἀνέμους. Οἱ κάτοικοι τῶν ἀκτῶν ὀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἀλιείαν. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον τῆς ἀλιείας εἶναι τὸ **"Αμπερδιν** (167.000 κ.) εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου Θαλάσσης, διότι αὕτη εἶναι πλουσιωτέρα εἰς Ἰχθεῖς.

β') **Ἡ Κάτω Χώρα.** Ἡ περιοχὴ αὕτη, παρὰ τὴν μικράν ἐκτασίν της (τὸ δέκατον περίπου τῆς ὅλης ἐκτάσεως τῆς Σκωτίας) συγκεντρώνει τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ (3 ἑκατ. ἐπὶ διλικοῦ πληθυσμοῦ 4 ἑκατ.). Τοῦτο ὁφείλεται εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της, εἰς τὸ ἡπιόν κλίμα της καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεία της (ἄνθρακος, σιδήρου καὶ πετρελαίου). Τὸ ἡπιόν καὶ ὑγρὸν κλίμα της εὔνοει κυρίως τὴν ἀνάπτυξιν τῆς **κτηνοτροφίας** (πρόβατα, ἀγελάδες), τὰ δὲ πλούσια μεταλλεία της τὴν ἀνάπτυξιν τῆς **βιομηχανίας** (μεταλλουργεία, ναυπηγεία, ύαλουργεία, χαρτοποιεία, ὑφαντουργεία, χημικὰ ἔργοστάσια κτλ.). Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι ἡ **Γκλάσκοου** (1.300.000 κ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κλάϊντ ποταμοῦ, τὸ σπουδαιότερον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον

τῆς Σκωτίας. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου Θαλάσσης εἶναι ἡ **Ντέντη** (175.000 κ.), κέντρον ύφαντουργίας καὶ τὸ **Ἐδιμβοῦργον** (440.000 κ.), τὸ διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Σκωτίας.

2) Βορειοδυτικὴ Ἀγγλία. Ὁπως εἰς τὴν Σκωτίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν ΒΔ. Ἀγγλίαν διακρίνομεν δύο περιοχάς: τὰς ὄρεινὸς καὶ τὰς χαμηλάς.

α') Ὁρειναὶ περιοχαί. Αἱ περιοχαὶ αὗται, αἱ ὄποιαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν ὄροσειρὰν τῶν **Πεννίνων**, τὰ ὅρη τῆς **Οὐαλ-**

Ἡ βασιλικὴ ἔπαυλις Μπαλμόραλ Κάσλ εἰς τὴν Σκωτίαν.

λίας καὶ τῆς **Κορνουαλλίας**, εἶναι ἀραιῶς κατῷκημέναι. Τοῦτο δφείλεται εἰς τὸ πτωχὸν ἔδαφός των, τὸ ὄποιον εύνοεῖ κυρίως τὴν **κτηνοτροφίαν**. Περισσότερον κατῷκημένη εἶναι ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Κορνουαλλίας, χάρις εἰς τὸ ἡπειρωτικὸν κλιμά της καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεία της (χαλκοῦ καὶ κασσιτέρου). Εἰς τὴν περιοχὴν αὗτὴν εύρισκεται καὶ ἡ σπουδαιοτέρα πόλις **Πλύμουθ** (200.000 κ.), ἡ δποία δφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της κυρίως εἰς τὴν θέσιν της, καθόσον

κεῖται ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τήν Δυτικὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Βόρειον Ἀμερικήν.

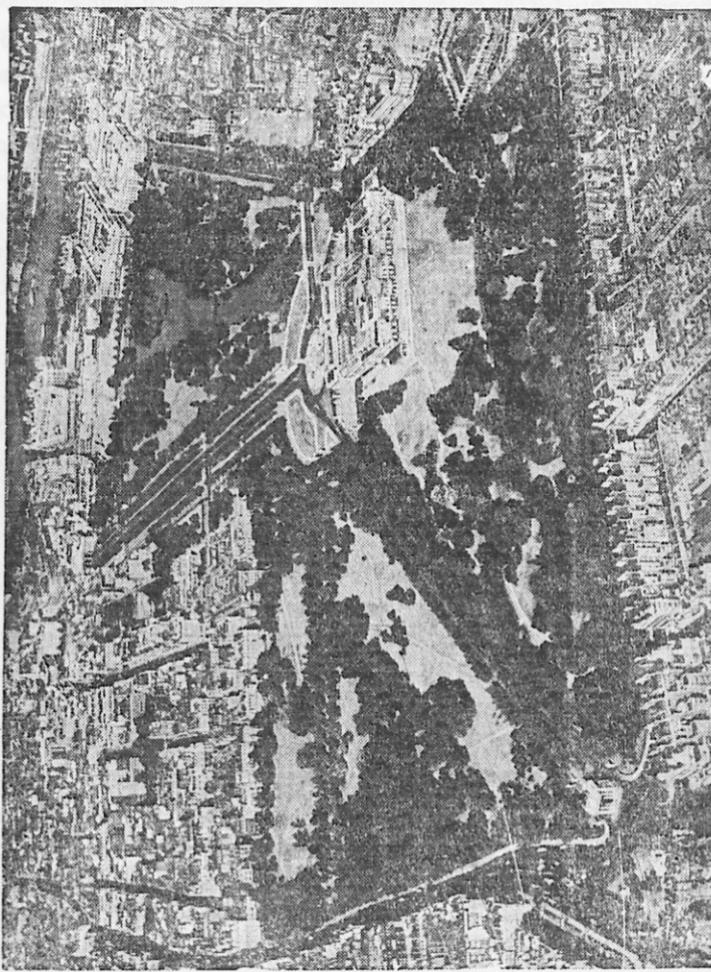
β') Χαμηλαὶ περιοχαί. Αἱ περιοχαὶ αὗται, χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός των, ἔχουν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ ιδίως κτηνοτροφίαν. Ἡ θέα ὅμως, τὴν ὅποιαν παρουσιάζουν, φανερώνει, ὅτι εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς δὲν ὑπερισχύει ἡ γεωργικὴ ζωή, ἀλλ' ἡ βιομηχανική, χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ δόποια εύρισκονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν παλαιῶν αὐτῶν ὀρέων. Ἐπὶ δόλόκληρα χιλιόμετρα δὲν βλέπει κανεὶς ἄλλο παρὰ ἐργοστάσια, καπνυδόχους καὶ σωροὺς σκωρίας. Τὰ δένδρα καὶ τὰ καθαρὰ νερὰ ἔχουν σχεδὸν ἔξαφανισθῇ. Ἡ περιοχὴ αὕτη τῶν ἀνθρακωρυχείων εἶναι ἡ πλέον βιομηχανικὴ καὶ ἡ πλέον κατῷκημένη περιοχὴ τῆς Μεγάλης Βρετανίας (287 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι τὸ **Μπίρμιγχαμ** (1.300.000 κ.), τὸ **Μάντζεστερ** (1.200.000 κ.), κέντρον τῆς βιομηχανίας τοῦ βάμβακος, τὸ **Σέφφιλντ** (500.000 κ.), τὸ **Λήντς** (500.000 κ.), καὶ τὸ **Μπράντφορντ** (300.000 κ.), κέντρα βιομηχανίας μαλλίνων ὑφασμάτων.

Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες, διὰ τῶν ὅποιων εἰσάγουν τὰ τεράστια αὐτὰ βιομηχανικὰ κέντρα τὰς πρώτας Ὂλας, αἱ ὅποιαι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν χώραν (βάμβαξ, ἔριον, σίδηρος) καὶ τὰ εἰδῆ διατροφῆς διὰ τὸν μεγάλον αὐτὸν πληθυσμὸν των καὶ ἔξαγουν τὰ βιομηχανικὰ των προϊόντα, εἶναι: τὸ **Λίβερπουλ** (1.320.000 κ.), τὸ **Κάρντιφ** (250.000 κ.), καὶ τὸ **Νιούκασλ** (450.000 κ.). Τὰ δύο τελευταῖα, χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ δόποια εύρισκονται πλησίον των, εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες ἔξαγωγῆς ἀνθρακος τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Τὸ Νιούκασλ ἔξαγει ἀνθρακα τεῦται τὴν Βόρειον Εὐρώπην (Νορβηγίαν, Σουηδίαν, Δανίαν, Βαλτικὰς Χώρας) καὶ τὸ Κάρντιφ εἰς τὴν Νότιον Εὐρώπην, χώρας τῆς Μεσογείου, Ν. Ἀμερικήν.

3) Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, χάρις εἰς τὴν μεγάλην του ἔκτασιν, τὸ εὔφορον ἔδαφός του καὶ τὸ ὀλιγώτερον ὑγρὸν καὶ περισσότερον θερμὸν κλῖμα του, εἶναι ἡ σπουδαιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως σῖτος καὶ ζαχαροῦχα τεῦτα. Πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς μεγάλης βιομηχανίας τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λον-

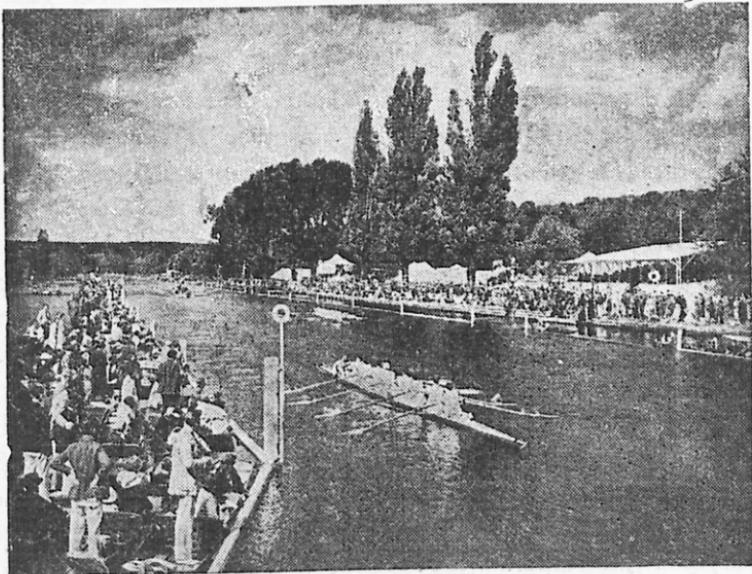
δίνου μέ τὸ ἐκτεταμένον καὶ εὔφορον ἔδαφός του ἦτο ἡ σπουδαιοτέρα περιοχὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἡ σπουδαιότης του διατηρεῖται χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν του θέσιν (κεί-

"Ἐν τῷ πλήρει τοῦ Λονδίνου εἰς τὸ μέσον τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μπρόνιτζου.
(Φωτογραφία ἀπό δερπλάνου)

ται ὀπέναντι τῆς Εύρωπης) καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὸ **Λονδίνον** (8.200.000 κ.), ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως ποταμοῦ, 82 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης (εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον τελειώνει ἡ θαλασσία ἀτμοπλοΐα). Ἡ πόλις αὕτη, λόγω τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ καὶ

τῆς θαλασσίας της συγκοινωνίας, εἰς τὴν ὅποιαν ὁφείλει ἀρχικῶς καὶ τὴν ἀνάπτυξίν της, εἶναι εἰς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τοῦ κόσμου. Είναι ἐπίσης μία μεγάλη ἀποθήκη ἀποικιακῶν προϊόντων (καστούκ, ἔριο, τείον κ. ἄ.) χάρις εἰς τὸ τεράστιον ἀποικιακὸν Κράτος, καὶ σπουδαῖον οἰκονομικὸν κέντρον τοῦ κόσμου χάρις εἰς τὸν μεγάλον πλοῦτόν της. Ὁ μεγάλος πληθυσμὸς καὶ ἡ καλή του συγκοινωνία συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ ἵδιως τῶν βιομηχανικῶν κλάδων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἄν-

Λεμβοδρομίαι εἰς τὸν Τάμεον.

θρακος (ἐνδυμάτων, ἐπίπλων, ἡλεκτρικῶν εἰδῶν, τεχνητῆς μετάξης, εἰδῶν πολυτελείας, βιβλίων κτλ.). Ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τὸ Λονδίνον κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν κόσμον μετὰ τὴν Νέαν Υόρκην. Τὸ σπουδαιότερον προάστειον εἶναι τὸ **Γκρήνουϊτς**, γνωστὸν διὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖόν του, διὰ τοῦ ὅποιου διέρχεται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς Γῆς. Πλησίον τοῦ Λονδίνου αἱ πόλεις **Οξφόρδη** καὶ **Καίμπριτζ** μὲ πολὺ ὀνομαστὰ πανεπιστήμια.

Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες ἐπὶ τῆς Μάγχης εἶναι τὸ **Ντόβερ**, ἀπέναντι τοῦ Καλαί, τὸ **Σαούθαμπτον** καὶ τὸ **Μπράϊτον**.

2. ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. — Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰρλανδίας περιλαμβάνει μίαν πεδιάδα εἰς τὸ κέντρον καὶ μίαν ὁρεινὴν περιοχὴν εἰς τὴν περιφέρειαν. Ἡ πεδιάς, ἡ ὅποια ἀνοίγεται μόνον πρὸς Α. πρὸς τὴν Ἰρλανδικὴν θάλασσαν, ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν της εἰς τὰ μαλακὰ πετρώματα τῆς περιοχῆς της (ἀσβεστολιθικά), τὰ ὅποια εὔκολα ἡ διάβρωσις τῶν ρεόντων ὑδάτων παρέσυρε πρὸς τὴν θάλασσαν. Τούναντίον αἱ ὁρειναὶ περιοχαί, αἱ ὅποιαι γενικῶς εἶναι χαμηλαί, ὀφείλουν τὴν ὑπαρξίν των εἰς τὰ σκληρότερα πετρώματα των (κυρίως γρανιτικά).

Κλῖμα καὶ προϊόντα. — Τὸ κλῖμα εἶναι κατ' ἔξοχὴν ὡς κε-άνειον χάρις εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν δυτικῶν ἀνέμων. Ἐπὶ τῆς ΝΔ. ἀκτῆς ὁ χειμὼν εἶναι τόσον ἥπιος ὅσον καὶ εἰς τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας. Ἡ χιών σπανίως διατηρεῖται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους περισσότερον τῆς μιᾶς ήμέρας. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονοι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Θεωρεῖται ὡς καλὴ ἡ ήμέρα, κατὰ τὴν ὅποιαν βρέχει μόνον δύο ἔως τρεῖς φοράς. Ἡ ὑπερβολικὴ ὑγρασία καὶ οἱ ὄρμητικοὶ ἀνεμοί, οἱ ὅποιοι ἐπικρατοῦν εἰς τὰς ὁρεινὰς περιοχάς, δὲν εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δασῶν. Ἡ Ἰρλανδία εἶναι ἡ πιτωχοτέρα εἰς δάση χώρα τῆς Εύρωπης. Τὸ κλῖμα ὅμως αὐτὸ εύνοει τὰ λειβάδια καὶ τὴν τύρφην, ἡ ὅποια προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν ὑδροβίων φυτῶν. Ἡ τύρφη, ἡ ὅποια εἶναι ἡ λαϊκωτέρα καύσιμος ψήλη λόγῳ τῆς ἐλλείψεως δασῶν, κατέχει τὸ ἔβδομον τῆς ἐπιφανείας τῆς νήσου.

Λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ὑγρασίας ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου εἶναι ἀδύνατος. Εύδοκιμεῖ ὅμως ἡ καλλιέργεια τῆς **πατάτας**, ἡ ὅποια ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Χάρις εἰς τὸ ὠκεάνειον κλῖμα, τὸ ὅποιον εύνοει τὰ λειβάδια, πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ **κτηνοτροφία**, ἡ ὅποια κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς νήσου. Τὸ ὑγρὸν κλῖμα εύνοει ἐπίσης καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ λίνου.

Πολιτικὴ κατάστασις καὶ κάτοικοι. — Πολιτικῶς ἡ Ἰρλανδία διαιρεῖται :

α') Εἰς τὸ **'Ελεύθερον Ιρλανδικὸν Κράτος** (3.000.000 κ., πρωτεύουσα τὸ Δουβλίνον 400.000 κ.), τὸ ὅποιον ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1922 καὶ κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ Καθολικούς. Ἡ κυ-

ριωτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων του εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ γεωργία.

β') Εἰς τὸ Κράτος τοῦ Οὐλστερ, πρὸς τὰ BA. (1.250.000 κ.,

Φυσικὸς χάρτης τῶν Βρεττανικῶν νήσων.

πρωτεύουσα Μπέλφαστ 415.000 κ.), τὸ δποῖον εἶναι ἀγγλικὴ ἀποικία εἰς Ἰρλανδικὸν ἔδαφος καὶ κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ Σκώτους Διαμαρτυρομένους. Ἡ κυριωτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶναι ἡ βιομηχανία τοῦ Λίνου, τῆς δποίας κέντρον εἶναι ἡ πρωτεύουσα.

Οίκονομική ζωή της Μεγάλης Βρεττανίας. — 1. Γεωργία και κτηνοτροφία. Από πολλούς γεωργία δὲν κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

Χάρτης τῆς διανομῆς τῶν βρυχῶν εἰς τὰς Βρεττανικὰς νήσους.

Λικῶν πετρωμάτων τῶν ὄρεινῶν της περιοχῶν, εύνοοῦν τὰ λειβάδια καὶ ὅχι τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου.

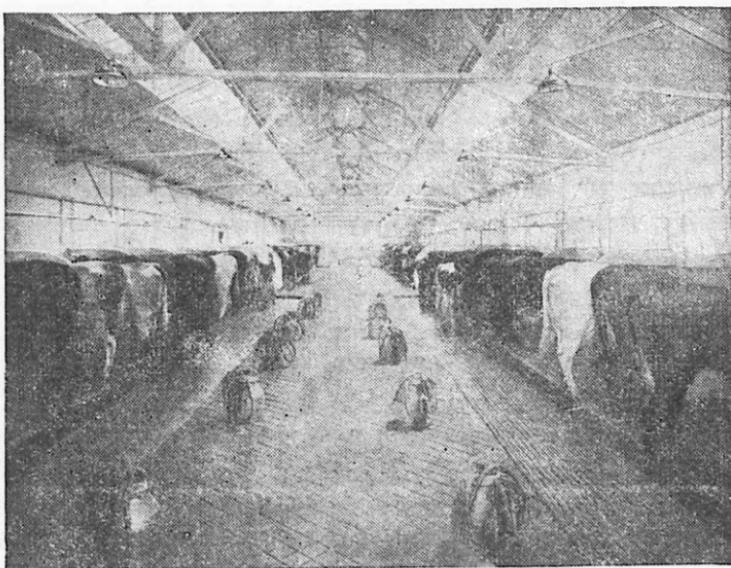
β') Οἰκονομικοὶ λόγοι. Ο εἰσαγόμενος ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ σῖτος εἶναι εὐθηνότερος ἀπὸ τὸν σῖτον, ὃ ὅποιος παράγεται εἰς τὸ ἐσωτερικόν. "Ἐνας ἄλλος ἀκόμη λόγος ὃ ὅποιος συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας, εἶναι ὅτι οἱ Ἀγγλοί εἶναι λαὸς κατ' ἔξοχὴν κρεωφάγος. Διὰ τοῦτο ἡ κτηνοτροφία γίνεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ μὲ ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ἐπιστήμης. Οἱ Ἀγγλοί κτηνοτρόφοι κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσουν εἰδικὰς κατηγορίας ζῷων διὰ τὴν παραγωγὴν κρέατος, γάλακτος ἢ ἔριου. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἡ κτηνοτροφία δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ.

Ό αγροτικὸς πληθυσμὸς εἶναι μόλις τὰ 20 ο/ο τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ (ἡ Ἐλλὰς 68 α/α). Εκ τῶν γεωργικῶν καλλιέργειῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Οἱ δημητριακοὶ καρποί, οἱ ὅποιοι καλλιέργεινται κυρίως εἰς τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, κατέχουν πολὺ μικρὰν ἔκτασιν. Η στροφὴ αὕτη τῆς Μεγάλης Βρεττανίας πρὸς τὴν κτηνοτροφίαν ὀφείλεται εἰς λόγους φυσικοὺς καὶ εἰς λόγους οἰκονομικούς.

α') Φυσικοὶ λόγοι. Τὸ ὥκεάνειον κλῖμα τῆς καὶ τὰ ἀργιλικὰ κυρίως ἐδάφη τῆς, τὰ ὅποια προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν κρυσταλ-

2. Ἀλιεία. Ἐξ ὅλων τῶν κλάδων, οἱ ὄποιοι παράγουν εἴδη διατροφῆς, μόνον ἡ ἀλιεία προμηθεύει μεγαλυτέραν ποσότητα ἀπὸ ἐκείνην, ἡ ὄποια ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς πλουσίας εἰς ἴχθεῖς θαλάσσας, αἱ ὄποιαι περιβάλλουν τὰς Βρεττανικὰς νήσους. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἀλιείας είναι ἡ **Βόρειος Θάλασσα**. Οἱ ἀλιευόμενοι ἴχθυες εἰναι κυρίως ρέγγαι καὶ βακαλάοι. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἔχει τοὺς μεγαλυτέρους ἀλιευτικοὺς λιμένας τοῦ κόσμου.

3. Βιομηχανία. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς

Βουστάσιον εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Μεγάλης Βρεττανίας κατέχει ἡ βιομηχανία. Τὰ 80 ο/ο τοῦ πληθυσμοῦ της διαμένουν εἰς τὰς πόλεις, ἐκ τῶν ὄποίων αἱ περισσότεραι εύρισκονται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἀνθρακωρυχείων. Οὐδεμία ἄλλη χώρα ἔχει τόσας πολλὰς πόλεις (58 ἔχουν ἄνω τῶν 100.000 κ.). Ἡ τεραστίᾳ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὀφείλεται εἰς δύο λόγους: Πρῶτον, εἰς τὰ ἀφθονα ἀνθρακωρυχεῖα (κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀνθρακοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν δευτέραν θέσιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς). Δεύτερον, εἰς τὴν θαλασσίαν

της συγκοινωνίαν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν προμηθεύεται κατὰ τὸν πλέον εὐθηνὸν τρόπον τὰς πρώτας ὄλας, οἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸ ἔδαφός της καὶ ἔξαγει τὰ βιομηχανικά της προϊόντα (ἡ θαλασσία συγκοινωνία εἶναι ἡ εὐθηνοτέρα ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας). Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἔχει μεγάλον καὶ πυκνὸν πληθυσμὸν (47.000.000 κατ., ἦτοι 147 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίσι εἶναι :

α') Ἡ βιομηχανία τῶν μαλλίνων καὶ λινῶν ὑφασμάτων εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς βιομηχανίας τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τῶν προβάτων της καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ λίνου. Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως ὅμως τῆς ἀτμομηχανῆς (1779) ἡ βιομηχανία αὕτη ἔλαβε τόσην ἀνάπτυξιν, ὡστε σήμερον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πρώτων αὐτῶν ὑλῶν εἰσάγεται ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τῆς βιομηχανίας τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων εἶναι : **Σέφφιλντ, Λήντς, Μπράντφορντ.** Νεωτέρα κατὰ πολὺ εἶναι ἡ βιομηχανία τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, τῆς ὁποίας τὸ σπουδαιότερον κέντρον εἶναι τὸ **Μάντζεστερο**. Ἡ βιομηχανία αὕτη χάρις εἰς τὸ τεράστιον ἀποικιακὸν Κράτος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μεταξύ ὅλων τῶν βιομηχανιῶν αὐτῆς.

β') Ἡ μεταλλουργία. Ἡ βιομηχανία αὕτη ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα. Διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ἐνὸς τόννου μεταλλεύματος σιδήρου ἀπαιτοῦνται δύο τόννοι ἀνθρακος· συνεπῶς συμφέρει ἡ μεταφορὰ τοῦ σιδηρομεταλλεύματος εἰς τὴν περιοχήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ὁ ἀνθραξ, καὶ ὅχι ἡ μεταφορὰ τοῦ ἀνθρακος εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ σιδήρου. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα εύρισκονται εἰς τὴν ΒΔ. περιοχὴν τῆς νήσου, ὅπου ὑπάρχουν τὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ τὰ μεταλλεῖα τοῦ σιδήρου : **Μπριόμιγχαμ, Σέφφιλντ** (ὅπλα, ὑλικὰ σιδηροδρόμου, μηχαναὶ παντὸς εἶδους), **Νιούκασλ, Γκλάσκου** (ναυπηγεῖα).

4. Συγκοινωνία. Ἡ τεραστία οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας στηρίζεται εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της συγκοινωνίαν. Δεδομένου ὅτι εἶναι νῆσος, τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ θαλασσία συγκοινωνία. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἶχε μέχρι τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου τὸν μεγαλύτερον ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν στόλον τοῦ κόσμου· εἰς τὸ ἔωτερικὸν ἡ

συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ πλωτῶν ὁδῶν (ποταμῶν καὶ διωρύγων), διὰ τοῦ σιδηροδρόμου (τὸ μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 33.000 χμ.) καὶ δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ ἀεροπορική συγκοινωνία.

5. Ἐ μ π ó r i o n. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἶχεν ἐπίσης μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὸ μεγαλύτερον ἐμπόριον ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Τοῦτο ὀφείλεται :

α') Εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν ἄνθρακος, ἥ δόποια εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως. Ὁ ἄνθραξ ἀντιπροσωπεύει τὰ 80 ο/ο τοῦ βάρους καὶ τὰ 11 ο/ο τῆς ἀξίας τῶν

Χάρτης τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας.

ἐξαγομένων προϊόντων. Αἱ ἔξαγωγαὶ κατευθύνονται εἰς ὅλας τὰς πτωχὰς εἰς ἄνθρακα χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς Νοτίου Αμερικῆς καὶ τοῦ Ινδικοῦ Ωκεανοῦ. Ὁ ἀγγλικὸς ἄνθραξ τροφοδοτεῖ ὅλας τὰς βάσεις τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν (Γιβραλτάρ, Σουέζ, Ἀντεν, Κολόμπιο, Σιγκαπούρη).

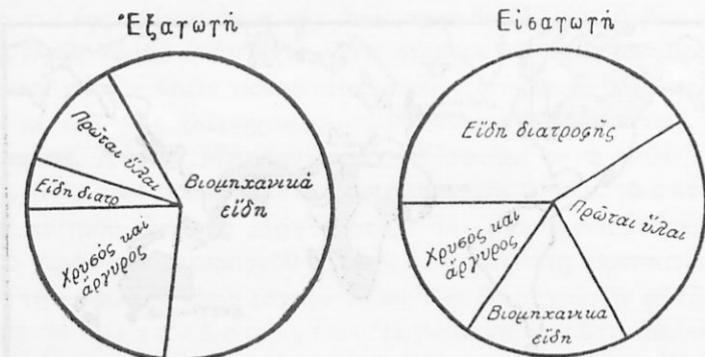
β') Εἰστὴν μικρὰν παραγωγὴν τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς. Ὁ παραγόμενος σῖτος ἐπαρκεῖ μόνον διὰ τρεῖς μῆνας καὶ τὸ κρέας μόνον δι' ἔξι μῆνας. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἶναι ἡ πρώτη χώρα εἰσαγωγῆς σῖτου εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκτὸς τοῦ σῖτου καὶ τοῦ κρέατος εἰσάγονται διὰ τὴν

διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς βούτυρον, τυρός, πουλερικά, δέπωραι, οίνος κ. ἄ.

γ') Εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν της, ἥ
όποια ἔχει ὀνάγκην μεγάλης ποσότητος πρώτων ύλων. Ἐκ τούτων
σπουδαιότεραι· εἶναι : ὁ βάμβαξ, ὁ σίδηρος, τὸ ἔριον, ἡ γιούτα (διὰ
τὴν κατασκευὴν σάκκων καὶ εὐθηνῶν ταπήτων), ἡ μέταξα, τὸ κα-
ουτσούκ, τὸ πετρέλαιον.

δ') Εἰς τὸ ἀπέραντον ἀποικιακόν της Κράτος,
τὸ ὅποιον προμηθεύει τὰς πρώτας ύλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της
καὶ ἀγοράζει τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα.

Ἐκ τῶν ἔξαγομένων προϊόντων τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς

Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

τὴν ἀξίαν κατέχουν τὰ βαμβακερὰ ύφασματα. Ἀκολουθοῦν τὰ μεταλλουργικὰ προϊόντα (μηχαναὶ παντὸς εἴδους, ὄπλα, πλοῖα, αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα κτλ.) καὶ τὰ μάλλινα ύφασματα. Τὸ ἐμπόριόν της ἐκτελεῖται μὲ δόλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου, περισσότερον ὅμως μὲ τὰς ἀποικίας της.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει κυρίως ύφασματα κοὶ νήματα, μετάλλινα εἴδη καὶ μηχανάς, ἄνθρακα, χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ προϊόντα, ἀλιευτικὰ προϊόντα κ.ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει σταφίδα, καπνόν, ἔλαιον, οίνον, σῦκα ξηρά, βάμβακα, χαρούπτια, μαστίχην, κολοφώνιον, λευκόλιθον, σμύριδα κτλ.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

"Οπως αἱ χῶραι τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, οὕτω καὶ αἱ χῶραι τῆς Δυτικῆς Εύρωπης ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ ὡς πρὸς τὸ ἔδαφος, τὸ κλῖμα καὶ τὴν οἰκονομικὴν ζωήν.

Ἐδαφος,— Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εύρωπης ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ παλαιὰ καὶ συνεπῶς χαμηλὰ καὶ κρυσταλλικὰ ὅρη (Κεντρικὰ Ὀρη, Βώζ, Ἀρντένα, "Ὀρη τῆς Βρετάνης, "Ὀρη τῶν Βρεττανικῶν Νήσων) καὶ ἀπὸ ἐκτεταμένας πεδιάδας (Ἀκιταίν, λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, πεδιάς τῶν Κάτω Χωρῶν, λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου). Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ, ὃπου καταλήγουν οἱ ποταμοί, σχηματίζονται μεγάλοι χωνοειδεῖς κόλποι, οἱ ὅποιοι ὄφείλονται εἰς τὰς μεγάλας παλιρροίας.

Κλῖμα καὶ βλάστησις.— Αἱ χῶραι τῆς Δυτικῆς Εύρωπης, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι πνέουν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικόν, ἔχουν κλῖμα κυρίως ὡκεάνειον. Εἰς τὸ περισσότερον ὑγρὸν κλῖμά των ὄφείλονται καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοπία των, τὰ ὅποια εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὰ ἀπὸ τὸ τοπία τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου. Εἰς τὰ πολὺ εὔφορα ἔδαφη εύδοκιμοῦν πλούσιαι καλλιέργειαι (σῖτος, ζαχαροῦχα τεῦτλα), εἰς δὲ τὰ πτωχότερα ἔδαφη ὑπάρχουν λειβάδια καὶ μικρὰ δάση. Οὕτω τὸ τοπίον τῶν χωρῶν αὐτῶν, χάρις εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχάς των καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομὴν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, εἶναι πάνοτε πράσινον.

Οἰκονομικὴ ζωή.— Αἱ ἐκτεταμέναι καὶ εὔφοροι πεδιάδες συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, τὸ δὲ ὡκεάνειον κλῖμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας τῶν μεγάλων ζώων. Συνεπῶς δὲν ὄφείλεται εἰς τὴν τύχην, ὅτι αἱ χῶραι τῆς Μεσογείου τρέφουν κυρίως πρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικὸν καὶ αἱ χῶραι τοῦ Ἀτλαντικοῦ τρέφουν κυρίως μεγάλα ζῷα κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν. Ή κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων ἀπαιτεῖ πλούσια καὶ διαρκῆ λειβάδια, τὰ ὅποια μόνον εἰς τὸ ὑγρὸν κλῖμα εύδοκιμοῦν.

Χάρις ἐπίστης εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ ὅποια εύρισκονται εἰς τὸ ἔδαφός των, ἔχουν πολὺ ἀνεπτυγμένην καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἡ ὅποια κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν των ζωήν.

Ἐρωτήσεις.

1) Ποία είναι ή πλονσιωτέρα γεωργική χώρα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον; 2) Ποία είναι ή βιομηχανικωτέρα χώρα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ διατί; 3) Ποῖοι είναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ποῦ ὀφείλεται ή ἀνάπτυξίς των; 4) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης η Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 5) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Παρισίους καὶ Λονδίνον;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ
B. Σελίνων
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

19/12/52 Α'. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Εισαγωγή.— Η Γερμανία μέχρι τοῦ ἔτους 1871 ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη. Ὁ τεμαχισμός της ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα εἰς πολλὰ ἀνεξάρτητα κράτη ὀφείλεται εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους της, τὸ ὅποιον εύνοεῖ τὸν χωρισμὸν αὐτόν, καθόσον περιλαμβάνει ὄλας τὰς ζώνας καὶ ὄλους τοὺς τύπους τῶν τοπίων τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Εύρωπης. Πρὸς Ν. ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐν τμῆμα τῆς ζώνης τῶν "Ἀλπεων. Εἰς τὸ κέντρον ἀπὸ πολλὰ παλαιὰ καὶ συνεπῶς χαμηλὰ ὅρη, τὰ ὅποια εἶναι συνέχεια τῶν παλαιῶν ὄρέων τῆς Δυτικῆς Εύρωπης (Κεντρικῶν Ὀρέων, Βώζ, Ἀρντεννης). Πρὸς Β. κατέχει ἐν τμῆμα τῆς μεγάλης πεδιάδος τῆς Βορείου Εύρωπης. Παρὰ τὴν βραδεῖαν ἔνωσίν του τὸ Γερμανικὸν "Εθνος κατέχει ἔξεχουσαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ, χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας του. Αὕτη κεῖται μεταξύ τῆς Δ. Εύρωπης, ἡ ὅποια βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν, καὶ τῆς Ἀνατολικῆς, ἡ ὅποια ὁδηγεῖ πρὸς τὴν Ἀσίαν. Διὰ τῶν κοιλάδων τῶν "Ἀλπεων ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῆς Μοσεγειακῆς Εύρωπης, διὰ δὲ τῆς Βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος ἀνοίγεται πρὸς τὴν Βόρειον καὶ Βαλτικὴν Θάλασσαν. Χάρις λοιπὸν εἰς τὴν εῦκολον ἐπικοινωνίαν του πρὸς ὄλας τὰς κατευθύνσεις καὶ εἰς τὴν ἐργαστικότητα τῶν κατοίκων του, τὸ γερμανικὸν "Εθνος ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν.

Ορια.— Η Γερμανία ὅριζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Δανίας καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης, πρὸς Δ. ὑπὸ

τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ τῆς Γαλλίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἐλβετίας καὶ Αὐστρίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Πολωνίας. Πρὸς Α. καὶ πρὸς Δ. δὲν ἔχει σαφῆ φυσικὰ ὅρια. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σύνορά της εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς δὲν ἥσαν πάντοτε σταθερὰ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ιστορίας της.

Γεωγραφικαὶ περιοχαὶ.—Παρὰ τὴν μεγάλην ποικιλίαν, τὴν δόποιαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς Γερμανίας, δυνάμεθα νὰ τὴν διαιρέσωμεν εἰς τέσσαρας μεγάλας περιοχάς:

α') Τὴν Νότιον Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ύψηλὰ ὅρη καὶ ὁροπέδια.

β') Τὴν Μέσην Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ χαμηλὰ καὶ μεμονωμένα ὅρη.

γ') Τὴν Βόρειον Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἐκτεταμένην πεδιάδα καὶ

δ') Τὴν Κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα βιομηχανικὴ περιοχὴ τῆς Γερμανίας.

1) Νότιος Γερμανία. Ἡ Νότιος Γερμανία περιλαμβάνει:

α') Τὰς Γερμανικὰς "Αλπεις (ύψηλοτέρα κορυφὴ 3.000 μ.), β') τὸν Μέλανα Δρυμὸν (ἀπέναντι τῶν Βοσγίων), γ') τὰ ὄροπέδια τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σουαδοφραγκονίας, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Κεντρικῶν "Αλπεων καὶ χωρίζονται διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Δουνάβεως, καὶ δ') τὴν κοιλάδα τοῦ **"Άνω Δουνάβεως.**

Ἐξ ὅλων τῶν πεδινῶν περιοχῶν εὐφορώτερον ἔδαφος ἔχουν αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν (Δουνάβεως μετὰ τῶν παραποτάμων του· Νέκαρ καὶ Μάιη, παραποτάμων τοῦ Ρήνου). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς εὐφόρους προσχώσεις των, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα καὶ ὁ ἀνεμος ἀπὸ τὰς ύψηλὰς περιοχάς. Τὸ δλιγάτερον εὐφορον ἔδαφος ἔχει τὸ ὁροπέδιον τῆς Βαυαρίας, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλύπτεται ἀπὸ λίμνας καὶ χονδρὰ χαλίκια. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς ἔξης λόγους: Εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν τὸ κλίμα τῆς Εύρωπης ἦτο πολὺ ψυχρὸν καὶ υγρόν· ὡς ἐκ τούτου αἱ χιόνες ἥσαν ἄφθονοι καὶ ἐκάλυπτον συνεχῶς τὴν Βόρειον Εύρωπην καὶ ὅλα τὰ ύψηλὰ ὅρη. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν παγετῶνες, οἱ ὁποῖοι κατήρχοντο πρὸς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, παρασύροντες χώματα,

χαλίκια καὶ λίθους (ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερον εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν "Αλπεων"). Τὸ δροπέδιον τῆς Βαυαρίας, τὸ ὅποιον κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν "Αλπεων, ἐδέχετο τὰ ὑλικά, τὰ ὅποια παρέσυρον οἱ παγετῶνες ἐκ τῶν ὑψηλῶν περιοχῶν καὶ τὰ ὅποια ἀπέτιθοντο κατὰ σωρούς. "Οταν τὸ κλῖμα ἔγινε θερμότερον, οἱ παγε-

Φυσικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας.

τῶνες διελύθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ δροπεδίου παρέμειναν οἱ σωροὶ τῶν μεταφέρθεντων ὑλικῶν, τοὺς ὅποιους τὰ réοντα ὕδατα ἥρχισαν δλίγον κατ' δλίγον νὰ ἴσοπεδώνουν. Κατὰ τὴν ἴσοπέδωσιν τὰ λεπτὰ χώματα μετεφέρθησαν παρὰ τῶν ρεόντων ὕδάτων καὶ τῶν ἀνέμων εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχὰς καὶ ἐπὶ τοῦ δροπεδίου παρέμειναν τὰ χονδρὰ χαλίκια καὶ οἱ λίθοι. Μεταξὺ τῶν σωρῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἴσοπεδώθησαν, ἢ μεταξὺ τῶν κοιλωμάτων, τὰ ὅποια ἐσχηματί-

σθησαν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς παγετῶνας, τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς παραμένει στάσιμον καὶ σχηματίζει λίμνας. Ἰδού λοιπὸν οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὅποιους τὸ ὄροπέδιον καλύπτεται ἀπὸ λίμνας καὶ χονδρὰ χαλίκια καὶ συνεπῶς δὲν εἰναι πολὺ εὔφορον, ἐνῷ αἱ κοιλάδες καλύπτονται ἀπὸ λεπτὰς καὶ εὐφόρους προσχώσεις.

Τὸ κλῖμα εἶναι ἡ πειραικόν, διότι ἡ Νότιος Γερμανία, κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης (χειμῶν δριμύς, θέρος θερμόν, χιὼν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, βροχαὶ ραγδαῖαι, αἱ ὅποιαι πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θερινῆς περιόδου).

Τὰ προϊόντα ἔξαρτῶνται ἀπὸ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους καὶ ἀπὸ τὸ κλῖμα. Εἰς τὰς ὁρεινὰς περιοχάς, ὅπου τὰ θέρη εἶναι δροσερὰ καὶ ἡ ύγρασία μεγαλυτέρα, εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία κυρίως τῶν μεγάλων ζώων καὶ ἡ ύλοτομία, χάρις εἰς τὰ πολλὰ λειβάδια καὶ εἰς τὰ πλούσια δάση. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐπίσης ἀνεπτυγμένη εἰς τὰ ὄροπέδια, διότι τὸ ἔδαφός των εἶναι καταλληλότερον διὰ λειβάδια παρὰ διὰ καλλιεργείας, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πολὺ εὔφορον. Εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν, χάρις εἰς τὸ πολὺ εὔφορον ἔδαφός των, εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ γεωργία. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ζωχαροῦχα τεῦτλα εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, αἱ ὅποιαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς παγετούς, καὶ ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα εἰς τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα.

Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι : Εἰς τὸ ὄροπέδιον τῆς Βαυαρίας τὸ **Μόναχον** (700.000 κ.), μία τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Γερμανίας καὶ σπουδαῖον κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν. Εἶναι ἐπίσης σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον μὲ διαφόρους βιομηχανίας (φημίζεται ἡ μπύρα τοῦ Μονάχου). Τὴν ἀνάπτυξιν του ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ τῆς ΝΔ. Γερμανίας πρὸς τὴν Ἰταλίαν, πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς τὴν Βιέννην.

Εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ ὄροπεδίου τῆς Σουαδοφραγκονίας κεῖνται : ἡ **Νυρεμβέργη** (400.000 κάτ.) καὶ ἡ **Στουτγάρδη** (375.000 κάτ.), σπουδαῖα βιομηχανικὰ κέντρα διαφόρων βιομηχανιῶν (ἡλεκτρικὰ εἴδη, δερμάτινα εἴδη, χάρτης, αὐτοκίνητα, διάφορα παιγνίδια κ.ἄ.).

2) Μέση Γερμανία. Ἡ Μέση Γερμανία, ἡ ὅποια ἀποτε-

λεῖται ἀπὸ παλαιὰ χαμηλὰ καὶ μεμονωμένα ὅρη, εἶναι τὸ πλέον γραφικὸν τμῆμα τῆς Γερμανίας. Τὰ ὅρη ταῦτα εἶναι τὰ ἔξης ἐκ Δ. πρὸς Α: Τὰ **Παραρρήνεια** "Ορη, τὰ ὅποια εἶναι συνέχεια τῆς Ἀρυτένης, τὰ "Ορη τῆς "Εσσης (Φόγκελσμπεργκ).., ὁ Θουρίγγειος Δρυμός, τὸ **Χάρτς**, τὸ ὑψηλότερον ὄλων (1.140 μ.), **Βοημικὸς Δρυμός**, τὰ "Ορη τῶν Μετάλλων καὶ τὰ **Σουδήτια** "Ορη. Τὰ ὅρη ταῦτα εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἀπετέλουν μίαν συνεχῆ ὁροσειράν, τῆς ὅποιας ὁ τεμαχισμὸς ὀφείλεται εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ἀποτέλεσμα τῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς ρηγμάτων, ἐκ τῶν ὅποιων ἔξηλθον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς λυσαρμένα ύλικά. Δηλαδὴ ἐσχηματίσθησαν ἡφαίστια, ὅπως ὀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα, τὰ ὅποια εύρισκονται εἰς διάφορα μέρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς. "Ἐν ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτῶν ἡφαιστίων, εἶναι καὶ τὸ Φόλγκεσμπεργκ. Αἱ παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν χαμηλῶν αὐτῶν ὄρέων ἔκτεινόμεναι κοιλάδες καὶ ὄροπεδια εἶναι πολὺ εὔφοροι, διότι καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις αἱ ὅποιαι προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων, τὰ ὅποια περιέχουν τὰ εὐφορώτερα συστατικά.

"Η Μέση Γερμανία διασχίζεται ἀπὸ τὸ ἄνω ρεῦμα μεγάλων ποταμῶν (Βέζε, "Ελβας, "Οδερ), οἱ ὅποιοι τὴν συνδέουν μὲ τοὺς μεγάλους γερμανικούς λιμένας.

Τὸ κλίμα τῆς Μέσης Γερμανίας εἶναι ἡ πειρωτικόν. Ὁ χειμὼν εἶναι περισσότερον δριμύς, ὃσον προχωροῦμεν ἐκ Δ. πρὸς Α., δηλαδὴ ὃσον ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἀπ' ἐναντίας αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι ὃσων πλησιάζομεν πρὸς τὴν θάλασσαν. Χάρις εἰς τὰ εὐφορα ἐδάφη της ἡ Μέση Γερμανία εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Γερμανίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως, λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος, δημητριακοὶ καρποί, ζαχαροῦχα τεῦτλα καὶ λαχανικά. Χάρις ἐπίσης εἰς τὰ πλουσια ὄρυκτά της ἔχει ἀνεπτυγμένην καὶ τὴν βιομηχανίαν (μεταλλεία πιοτάσσης εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Στασφούρτης, τὰ ὅποια εἶναι τὰ πλουσιώτερα τοῦ κόσμου, ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλεία διαφόρων μετάλλων εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ τὴν Σιλεσίαν).

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι : Εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου ὃπου διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ τῆς Μέσης Γερμανίας, ἡ **Λειψία** (700.000 κ.), κέντρον γραμμάτων καὶ βιομηχανίας (μεταλλουργεῖα,

ύφασματα, βιβλία), ή Δρέσδη (630.000 κ.), ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ "Ελβα ποταμοῦ, καὶ τὸ Κέμνιτς (350.000 κ.), κέντρον βιομηχανίας ύφασμάτων χάρις εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα, τὸν δόποιον προμηθεύουν οἱ ποταμοὶ οἱ κατερχόμενοι ἀπὸ τὴν ὁρεινὴν περιοχήν. Εἰς τὴν Σιλεσίαν τὸ Μπρεσλάου (600.000 κ.), ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ "Οδερ ποταμοῦ.

3) Βόρειος Γερμανία. Ἡ Βόρειος Γερμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἔκτεταμένην πεδιάδα, ἡ δόποια εἶναι συνέχεια τῆς πεδιάδος τῶν Κάτω Χωρῶν. Τὸ ἔδαφός της εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμμώδες διότι εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν κατέληγον οἱ παγετῶνες, οἱ δόποιοι ἐκάλυπτον τὴν Σκανδιναϊκὴν Χερσόνησον εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν (ὅτι συνέβη καὶ μὲ τὸ ὁροπέδιον τῆς Βαυαρίας ἀπὸ τοὺς παγετῶνας τῶν "Αλπεων). Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν παγετῶνων τὰ πολὺ λεπτὰ χώματα, μόλις ἀπεξηράνθησαν, παρεσύρθησαν κυρίως ὑπὸ τῶν ἀνέμων (βορείων καὶ βορειοανατολικῶν, οἱ δόποιοι εἶναι συχνοὶ) εἰς νοτιωτέρας περιοχὰς (πεδιάδας τοῦ Βελγίου, τῆς Βορείου Γαλλίας, εἰς τὰς κοιλάδας τῆς Μέσης καὶ τῆς Νοτίου Γερμανίας).

Οὕτως εἰς τὴν Βόρειον Γερμανικὴν πεδιάδα παρέμειναν ἡ ἄμμος καὶ τὰ χονδρὰ χαλίκια καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ περιοχὴ αὔτη δὲν εἶναι εὔφορος. Τούναντίον αἱ πεδιάδες τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Βορείου Γαλλίας, ὅπου τὸ πάχος τῶν λεπτῶν αὐτῶν προσχώσεων φθάνει πολλὰ μέτρα (εἰς μερικὰς περιοχὰς 3-4 μ.), εἶναι ἔξαιρετικῶς εὔφοροι.

Εἰς τὴν Βόρειον Γερμανικὴν πεδιάδα ύπάρχουν πολλαὶ λίμναι καὶ ἔλωδεις ἔκτάσεις, αἱ δόποιαι καλύπτουν τὰ κοιλώματα, τὰ δόποια ἐσχημάτισαν ἄλλοτε οἱ παγετῶνες. Αἱ ἀκταί της εἶναι ὁμαλαί, εἰς δὲ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν σχηματίζονται χωνειδεῖς κόλποι.

Ἡ Βόρειος Γερμανικὴ πεδιάς διασχίζεται ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς τῆς Μέσης Γερμανίας. Οἱ ποταμοὶ ἔχουν γίνει πρώτης τάξεως πλωτοὶ ὅδοὶ καὶ συνδέονται μεταξύ τῶν διὰ διωρύγων. Διὰ διώρυγος συνδέεται ἐπίστης καὶ ἡ Βόρειος Θάλασσα μετὰ τῆς Βαλτικῆς.

Τὸ κλῖμα εἰς τὰ παράλια τῆς Βορείου Θαλάσσης εἶναι ὡς καὶ ἀνεισιον, ὃσον ὅμως προχωροῦμεν πρὸς Α. τὸ κλῖμα γίνεται ἡπειρωτικόν.

Ἡ Βόρειος Γερμανικὴ πεδιάς, ἐπειδὴ εἶναι ἀμμώδης, εἶναι πτωχὴ εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ εἰς ὀρυκτά. Τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ

προϊόντα είναι τὰ γεώμηλα καὶ ἡ σίκαλις, τὰ ὅποια εὐδοκιμοῦν εἰς ἀνιμώδη ἐδάφη. Εἰς τὰ παράλια, χάρις εἰς τὴν ἄφθονον ὑγρασίαν, ὑπάρχουν πολλὰ λειβάδια, ὅπου τρέφονται πολλὰ ζῷα.

‘Ο πληθυσμὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς είναι ἀραιός, διότι είναι πτωχὴ εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ εἰς ὄρυκτά. Ἐν τούτοις εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εὑρίσκεται ἡ πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας, τὸ **Βερολίνον** (4.500.000 κ.) ἐπὶ τοῦ Σπρέα ποταμοῦ, ὃ ὅποιος είναι παραπόταμος

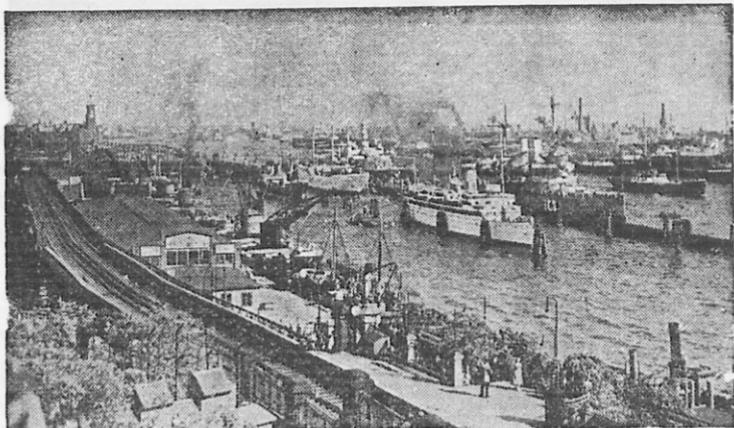
Βερολίνον. Ἡ πύλη τοῦ Βρανδεμβούργου. Κατεσκευάσθη κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως.

τοῦ Ἐλβα. Τὴν ἀνάπτυξίν του ὀφείλει κατὰ πρῶτον μὲν λόγον εἰς τὴν ὄχυράν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ μέσον τῶν ἐλωδῶν ἐκτάσεων τοῦ Σπρέα, σί ὅποιαι είναι τὰ μόνα φυσικὰ ἐμπόδια ἐπὶ τῆς ἐκτεταμένης καὶ μονοτόνου Βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον εἰς τὴν καλήν του συγκοινωνίαν, διότι εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸν διασταυροῦνται τέσσαρες μεγάλαι πλωταὶ ὁδοὶ καὶ ἐννέα σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, αἱ ὅποιαι διευθύνονται πρὸς ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Γερμανίας. Ἡ ἀνάπτυξίς του ὀφείλεται ἐπίστης εἰς τὸ ὅτι είναι πρω-

τεύουσα μιᾶς μεγάλης καὶ πλουσίας χώρας. Διὰ τοῦτο τὸ Βερολίνον, ὅπως καὶ δῆλαι αἱ πρωτεύουσαι τῶν μεγάλων κρατῶν, εἶναι κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν (πανεπιστήμια, θέατρα, μουσεῖα), τῶν μεγάλων τραπεζῶν καὶ τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ὀργανισμῶν.

Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης, εἰς τὴν Ἀνατολικήν Πρωσίαν κεῖται ἡ **Καινιξβέργη** (300.000 κ.),¹ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ "Οδερ τὸ **Στεττίνον**" (270.000 κ.),² καὶ δυτικώτερον τὸ **Κίελον** (200.000 κ.), δὲ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γερμανίας.

Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου Θαλάσσης τὸ **Αμβούργον** (1.500.

‘Ο λιμὴν τοῦ Ἀμβούργου ἐπὶ τοῦ Ἐλβα ποταμοῦ.

000 κ.) ἐπὶ τοῦ χωνοειδοῦς κόλπου τοῦ "Ἐλβα ποταμοῦ" καὶ εἰς ἀπόστασιν 75 χμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Εἶναι ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Γερμανίας καὶ εἰς τῶν σπουδαιοτέρων τοῦ κόσμου. Χάρις εἰς τὴν καλήν του-συγκοινωνίαν εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (βιομηχανίαι ζαχάρεως, οἴνου, ξυλείας, εἰδῶν διατροφῆς κ.ἄ.). Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βέζερ ποταμοῦ εἶναι ἡ **Βρέμη** (300.000 κ.), 65 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, λιμὴν εἰσαγωγῆς κυρίως βάμβακος.

¹ Ἡ Καινιξβέργη ἀνήκει εἰς τὴν Ρωσίαν μετὰ τὸν Β'. παγκόσμιον πόλεμον.

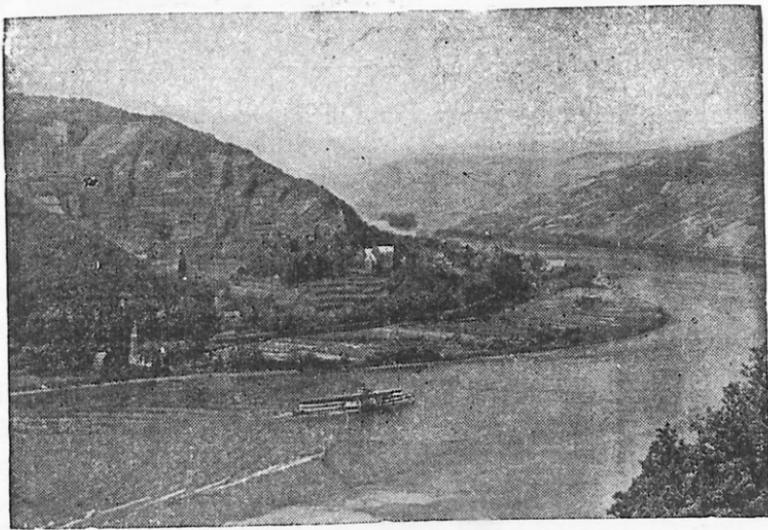
² Τὸ **Στεττίνον**, ἡ Ἀνατολικὴ Γερμανικὴ Πομερανία καὶ μέγα μέρος τῆς Ἀνατολ. Πρωσίας, μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον, ἀποτελοῦν τμῆμα τῆς Πολωνίας.

4) Κοιλάς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ. Ἡ κοιλάς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἐντὸς τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους περιλαμβάνει τρία τμήματα :

α') Ἀπὸ τὰ ἑλβετικὰ σύνορα μέχρι τῶν Παραρρηνίων ὀρέων **μίαν εὐρεῖαν πεδιάδα**, ἡ ὅποια ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθιζησιν τοῦ ἐδάφους. Ἐκ τῆς καθιζήσεως αὐτῆς ἔχωρίσθη ὁ Μέλας Δρυμὸς ἀπὸ τὰ Βόσγια ὅρη, μετὰ τῶν ὅποιών ἦτο ἡνωμένος.

β') **Μίαν στενὴν καὶ ὀφιοειδῆ κοιλάδα** μήκους 100 χμ. περίου, ἡ ὅποια διασχίζει τὰ Παραρρήνια ὅρη καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν διάβρωσιν τοῦ ἐδάφους.

γ') Ἀπὸ τῆς ἔξοδου του ἐκ τῶν Παραρρηνίων ὀρέων **μίαν**

‘Ο Ρήνος εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Παραρρηναίων.

εὐρεῖαν προσχωσιγενῆ πεδιάδα, τῆς ὅποιας τὸ πλάτος συνεχῶς αὐξάνει μέχρι τῶν ἐκβολῶν του.

Τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, τὰς ὅποιας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα καὶ οἱ ἄνεμοι.

Τὸ κλίμα τῆς ἄνω κοιλάδος εἶναι ἡπειρωτικόν, διότι οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύναται νὰ ἐπιδράσουν. Ὁ χειμῶν ὅμως δὲν εἶναι δριμύς, ὅπως εἰς τὰ δροπέδια τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σουαδιοφραγκονίας, διότι οἱ ὑψηλοί περιοχαὶ προφυλάσσουν τὴν κοιλάδα ἀπὸ τοὺς

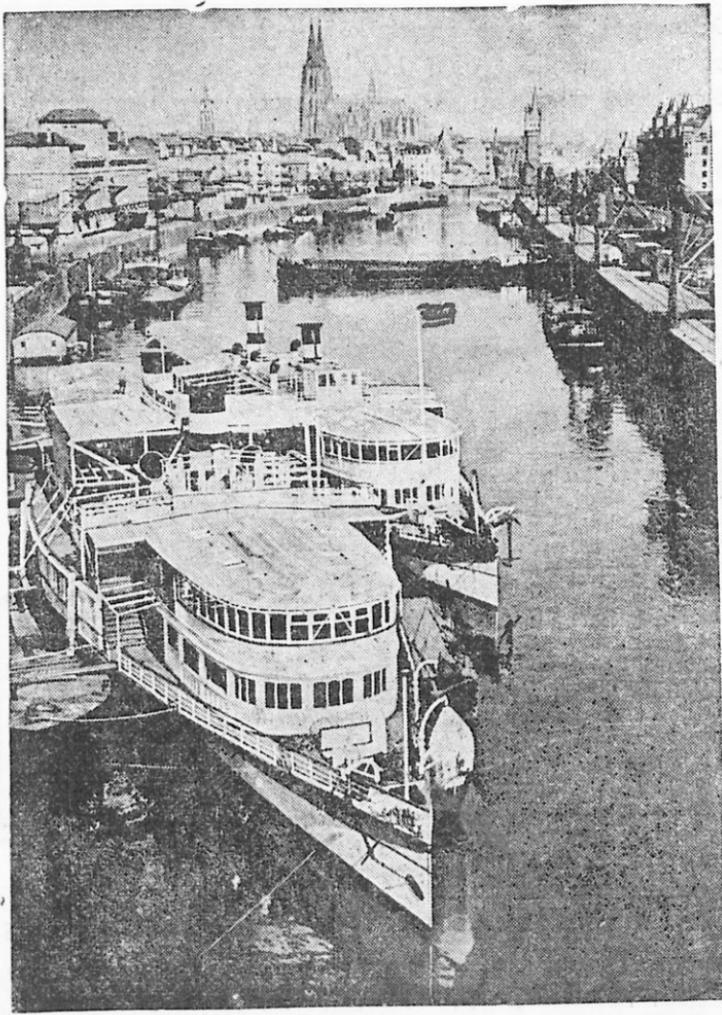
ψυχρούς βορείους καὶ βορειοανατολικούς ἀνέμους. Τὸ κλῖμα τῆς κάτω κοιλάδος εἶναι σχετικῶς ἥπιον, χάρις εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς Βορείου Θαλάσσης. Χάρις εἰς τὸ πολὺ εὔφορον καὶ εἰς τὸ ἥπιον σχετικῶς κλῖμά της, ἡ κοιλάς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ παράγει ποικίλα προϊόντα: δημητριακούς καρπούς, ζαχαροῦχα τεῦτλα. "Αμπέλοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα καλλιεργοῦνται εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, ὅπου οἱ παγετοὶ εἶναι σπάνιοι καὶ ἡ ὑγρασία σχετικῶς μικρά.

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἡ βιομηχανία κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν διὰ δύο λόγους: α') Διότι εἰς τὴν κάτω κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ καὶ ἴδιως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ παραποτάμου του Ρούρ εύρισκονται πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα. β') Διότι αἱ βιομηχανίαι τῆς περιοχῆς αὐτῆς προμηθεύονται τὰς πρώτας ὕλας καὶ ἔξαγουν τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα διὰ τοῦ Ρήνου. Οἱ Ρήνοι ποταμοὶ εἶναι ἡ σπουδαιότερα πλωτὴ ὁδὸς ὅχι μόνον τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ ὁλοκλήρου τοῦ Κόσμου. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν, ἡ περιοχὴ αὕτη καὶ ἴδιως ἡ κάτω κοιλάς, ὅπου εύρισκονται τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, ἔχει πυκνότατον πληθυσμόν, αἱ δὲ πόλεις διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην. Μόνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρούρ ὑπάρχουν 20 βιομηχανικοί πόλεις, ἐκ τῶν ὅποιων 12 ἔχουν πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100 χιλιάδων κατοίκων.

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς ἄνω κοιλάδος εἶναι τὸ **Μανχάϊμ** (250.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον χημικῶν προϊόντων τῆς Γερμανίας, ἡ **Φραγκφούρτη** (550.000 κ.), βιομηχανικὸν κέντρον ἐπεξεργασίας δερμάτων, σιδηροδρομικοῦ ὄλικοῦ, κοσμημάτων. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς κάτω κοιλάδος εἶναι: **Κολωνία** (730.000 κ.), κέντρον μεγάλης βιομηχανίας (χάλυψ, μηχαναὶ παντὸς εἴδους, ὄλικά, καουτσούκ) καὶ τελευταῖος σταθμὸς τῶν πλαιών τῆς θαλάσσης, τὸ **"Ααχεν (Αϊξ-λά-Σαπέλ** 150.000 κάτ.), μὲ βιομηχανίαν ὄλικων, μηχανῶν καὶ εἰδῶν κεραμευτικῆς, τὸ **Κρέφελντ** (160.000 κ.), μὲ βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὄφασμάτων, τὸ **Ντούϊσμπουργκ** (450.000 κ.), καὶ τὸ **"Εσσεν** (650.000 κ.), κέντρον βαρείας βιομηχανίας (εἰς τὸ **"Εσσεν** εύρισκονται καὶ τὰ περίφημα πολεμικὰ ἐργαστάσια Κρούπ), τὸ **Ντύσσελντορφ** (480.000 κ.), κέντρον μεταλλουργίας καὶ χημικῶν προϊόντων.

Συμπέρασμα. Ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν φυσικῶν περιοχῶν

τῆς Γερμανίας ἔξαγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνιαῖον κέντρον, ἀλλὰ ἐναλλαγὴ περιοχῶν, ἐκ τῶν ὅποιων ἄλλαι μὲν εἶναι

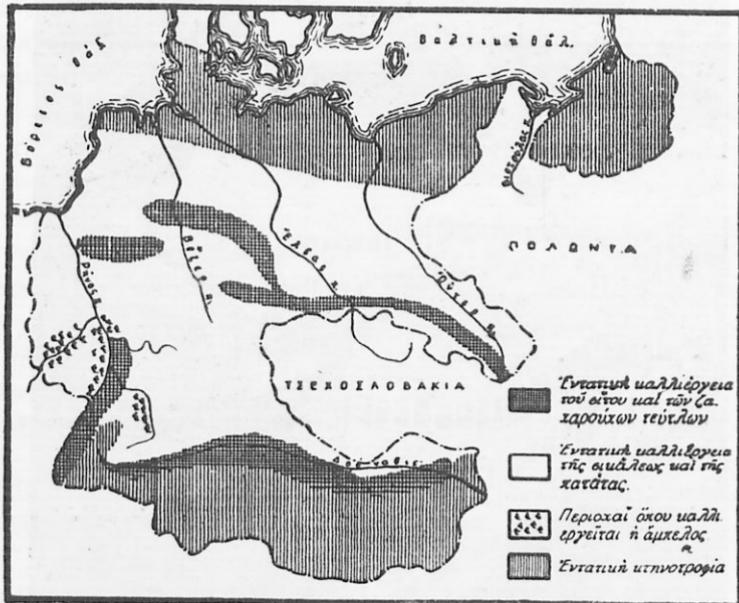

Ἡ Κολωνία ἐπὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ.

πτωχαί, ἄλλαι δὲ πολὺ πλούσιαι. Ὁ μόνος δεσμὸς μεταξύ των εἰναι αἱ ὁδοὶ τῆς συγκοινωνίας (ποταμοί, διώρυγες, σιδηροδρομικά γραμμαί, ἀμαξιταὶ ὁδοί). Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ ἔξαιρετικὴ ἀνά-

πτυξις τῶν πόλεων, αἱ ὅποιαι εὐρίσκονται εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν μέσων συγκοινωνίας (Βερολίνον, Βιέννη, Μόναχον, Λειψία, Φραγκφούρτη).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ. — 1. Πληθυσμὸς. Ο πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας (65.000.000) εἶναι ἀνίσως διανεμημένος εἰς τὰς διαφόρους περιοχάς. Αἱ περισσότερον κατωκημέναι περιοχαὶ εἶναι αἱ βιομηχανικαὶ (κοιλὰς τοῦ Ρήνου, Σαξωνία, Σιλεσία). Ἐκ τούτου καταφαίνεται, ὅτι ὁ γερμανικὸς πληθυσμὸς εἶναι κυρίως βιο-

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας
(γεωργικὴ παραγωγὴ).

μηχανικός. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ μεγάλη σχετικῶς πυκνότης του (ἔκτασις 468.000 τετρ. χμ., πυκνότης 139 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

2. Γεωργία. Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ γερμανικοῦ πληθυσμοῦ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τὴν ὅποιαν κατέχουν τὰ πτωχὰ ἐδάφη καὶ εἰς τὸν μεγάλον βιομηχανικὸν τῆς πληθυσμούν.

Χάρις ὅμως εἰς τὴν μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ ἐργατικότητα τῶν κατοίκων, πολλὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια ἥσαν ἀκατάλληλα διὰ καλλιερ-

γείας, ἔγιναν εύφορα. Ἡ γερμανική γεωργία γίνεται σύμφωνα μὲ τοὺς νεωτάτους κανόνας τῆς ἐπιστήμης καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχει βιομηχανικὸν χαρακτῆρα. Χρησιμοποιοῦν λιπάσματα, μηχανὰς καὶ ἐκλέγουν τὰς καταλληλοτέρας ποικιλίας τῶν σπόρων καὶ τῶν δένδρων, τὰ ὅποια πρόκειται νὰ καλλιεργήσουν.

Αἱ σπουδαιότεραι καλλιέργειαι εἰναι :

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας
(βιομηχανικαὶ περιοχαὶ).

α') Δημητριακοὶ καρποί, ἐκ τῶν ὅποιων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ σίκαλις (ἡ Γερμανία εἶναι ἡ πρώτη χώρα παραγωγῆς σικάλεως). ἀκολουθοῦν ἡ βρώμη, ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθή, ἡ ὅποια χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς μπύρας. Ἡ μεγάλη παραγωγὴ τῆς σικάλεως ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὅποιαν κατέχουν τὰ ἀμμώδη καὶ συνεπῶς πτωχὰ ἔδαφη, τὰ ὅποια δὲν εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου.

β') Γεώμηλα, τὰ δόποια ἐναλλάσσονται μὲν τὴν καλλιέργειαν τῆς σικάλεως, καθόσον εὐδοκιμοῦν εἰς τὰ ἀμμώδη ἔδαφη. Ἡ Γερμανία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τῶν γεωμήλων, τὰ δόποια ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ πληθυσμοῦ της.

γ') Ζαχαρούχα τε υπόλατα, τὰ δόποια ἐναλλάσσονται μὲν τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου, διότι εὐδοκιμοῦν εἰς τὰ πλούσια ἔδαφη (κοιλάδας τῶν ποταμῶν καὶ εύφορους πεδιάδας τῆς Μεσης Γερμανίας). Ἡ Γερμανία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν ζαχαρέως ἐκ τῶν ζαχαρούχων τεύτλων.

δ') Αμπελοι, αἱ δόποιαι καλλιεργοῦνται εἰς τὴν Νότιον Γερμανίαν, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι κατάλληλον.

3. Κτηνοτροφία. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ κτηνοτροφία, ἡ δόποια ὅμως δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως. Τρέφονται κυρίως μεγάλα ζῷα, χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια τῶν δρεινῶν περιοχῶν, τῶν δροπεδίων καὶ τῶν παραλίων. Τρέφονται ἐπίστης πολλοὶ χοῖροι, ιδίως εἰς τὴν Βόρειον Γερμανικὴν πεδιάδα, χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῶν γεωμήλων.

4. Βιομηχανία. Ἡ Γερμανία εἶναι κράτος κατ' ἔξοχὴν βιομηχανικόν. Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας ὀφείλεται εἰς τοὺς ἔξτις λόγους:

α') Εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα. Ἡ Γερμανία κατέχει τὴν τρίτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ ἀνθρακος μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

β') Εἰς τὸ μεγάλον της πληθυσμού, ὁ δόποιος προμηθεύει ἀφθόνους καὶ ἐπιδεξίας ἐργατικὰς χείρας.

γ') Εἰς τὸ θαυμάσιον δίκτυον τῶν πλωτῶν διδόν, αἱ δόποιαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν βαρέων προϊόντων.

Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι: Ἡ μεταλλουργία (μηχαναὶ διάφοροι, σιδηροδρομικὸν ὄλικὸν κτλ.). Τὰ σπουδαιότερα κέντρα εἶναι ἡ κοιλάς τοῦ Ρούρ, ἡ Σιλεσία, τὸ Βερολίνον καὶ τὸ Ἀμβούργον (ναυπηγεῖα). Ἡ βιομηχανία ἡλεκτρικῶν εἰδῶν (Βερολίνον, Ρούρ, Νυρεμβέργη). Ἡ χημικὴ βιομηχανία (χρώματα, λιπάσματα, ἔκρηκτικα ὄλαι, φαρμακευτικὰ εἴδη) μὲν κέντρα τὴν κοι-

λάδα τοῦ Ρούρ, τὸ Ἀμβούργον καὶ τὴν Σαξωνίαν. Ἡ ύφαντουργία, τῆς ὁποίας τὰ σπουδαιότερα κέντρα εύρισκονται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου, εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ τὴν Βρέμην, τὸν λιμένα εἰσαγωγῆς βάμβακος. Τέλος ἡ βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς (ἀλεύρου, ζύθου, ζαχάρεως, οίνοπεύματος).

5. Συγκοινωνία. Ἡ Γερμανία ἔχει πυκνὴν καὶ καλῶς ὡργανωμένην συγκοινωνίαν. Ἐχει ἐν δίκτυον πλωτῶν ὁδῶν μήκους 12.000 χμ. περίπου, τὸ ὅποιον διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα. Εἰς τὸ δίκτυον τοῦ Δουνάβεως, τὸ ὅποιον συνδέει τὴν Γερμανίαν μὲ τὰς χώρας τῆς ΝΑ. Εὐρώπης. Εἰς τὸ δίκτυον τῶν ποταμῶν τῆς Γερμανικῆς πεδιάδος ("Οδερ, "Ελβα, Βέζερ), τὸ ὅποιον συνδέει τὰς χώρας τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲ τοὺς λιμένας τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης. Τέλος εἰς τὸ δίκτυον τοῦ Ρήγου ποταμοῦ, τὸ ὅποιον είναι τὸ σπου-

Εἰσαγωγή

Εἰδὸν διατροφῆς	Πρῶται ὕλαι διὰ τὴν βιομηχανίαν της.	Βιομηχανία εἰδῶν
-----------------	--------------------------------------	---------------------

Ἐξαγωγή

Πρῶται ὕλαι	Βιομηχανία εἰδῶν
-------------	------------------

Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γερμανίας.

δαιότερον ὅλων, διότι συνδέει τὴν βιομηχανικωτέραν περιοχὴν τῆς Γερμανίας μὲ τοὺς λιμένας τῆς Βορείου Θαλάσσης.

Ἐχει ἐν δίκτυον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μήκους 61.000 χμ., τοῦ ὅποιου ἡ πυκνότης είναι μεγαλυτέρα εἰς τὰς βιομηχανικάς περιοχάς. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν είναι τμήματα τῶν μεγάλων διεθνῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν: Διεθνής γραμμὴ 'Αμβούργου – Τεργέστης, Παρισίων – Βερολίνου – Μόσχας, Παρισίων – Βιέννης – Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ τὸ δίκτυον τῶν ἀεροπορικῶν γραμμῶν.

6. Ἐμπόριον. Ἡ Γερμανία είναι μία τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν δυνάμεων τοῦ Κόσμου. Τοῦτο ὁφείλεται α'') εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν της, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην μεγά-

λης ποσότητος πρώτων ύλῶν· β') εἰς τὴν μικρὰν γεωργικήν της παραγωγήν, καθόσον αὕτη ἐπαρκεῖ μόνον ἐννέα μῆνας τὸ ἔτος διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της. Εἰσάγει κυρίως πρώτας ὑλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της (μεταλλεύματα σιδήρου, διάφορα ἄλλα μεταλλεύματα, βάμβακα, ἔριον, μέτοξαν, καουτσούκ, πετρέλαιον) καὶ εἴδη διατροφῆς διὰ τὸν πληθυσμόν της (δημητριακούς καρπούς, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, οἴνους, ἀποικιακά· εἴδη).

Έξαγει κυρίως βιομηχανικά προϊόντα είς μεγάλην ποσότητα (εϊδη μεταλλουργίας, χημικής προϊόντα, ύφασματα και άνθρακα). Τὸ πλείστον μέρος τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου της διεξάγεται διὰ τῶν λιμένων τῆς Βορείου Θαλάσσης ('Αμβούργου, Βρέμης καὶ Ρόττερνταμ).

7. Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Γερμανία κατέχει ἔξ-
χουσαν θέσιν εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος. Αἱ εἰς Ἑλλάδα
ἔξαγωγαι της ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ μηχανὰς καὶ μετάλλια εἰ-
δη, ὑφάσματα, ἄνθρακα, ἐπιστημονικὰ ἔργαλεῖα, χημικὰ προϊόντα,
αὐτοκίνητα κ. ἄ. Αἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσαγωγαὶ της περιλαμβάνουν
κυρίως καπνόν, σῦκα ἔηρά, σταφίδα, οἰνοπνευματώδη ποτά, στα-
φυλάς, ἐσπεριδοειδῆ, χυμούς ἐσπεριδοειδῶν, προϊόντα ἐλαίας, ἀκα-
τέργαστα δέρματα, κολοφώνιον, τερεβινθέλαιον, λευκόλιθον, σμύριδα,
σιδηροπυρίτην, βάμβακα, κτλ.

biografos →
Scaius
B. EΛΒΕΤΙΑ

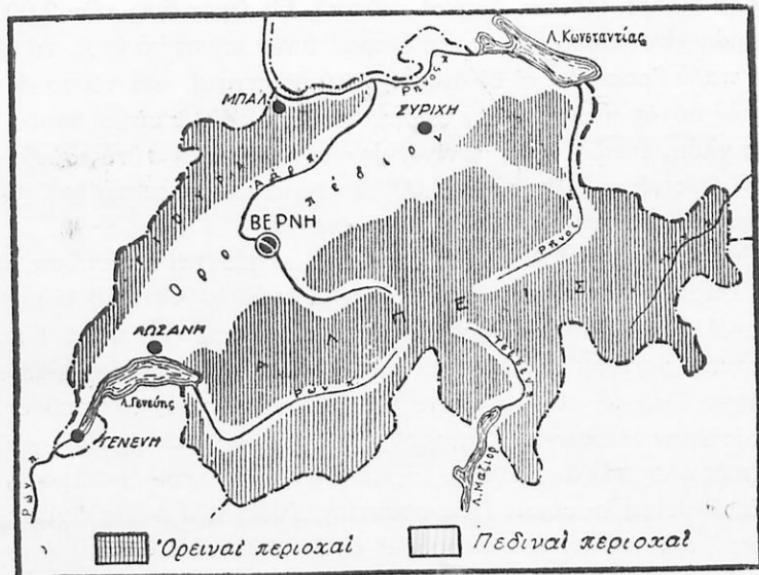
Εἰσαγωγή. — Ή 'Ελβετία είναι χώρα κατ' ἔξοχὴν ὀρεινή, καθόσον τὰ 70 ο/ο τοῦ ἐδάφους της ἀποτελοῦνται ἀπὸ ὅρη. Ή μορφὴ ὅμως αὗτη τοῦ ἐδάφους της οὐδόλως παρεμποδίζει τὴν ἀνάπτυξίν της· τούναντίον, χάρις εἰς τὸ ὅτι είναι κυρία τῶν σπουδαιοτέρων ὁδῶν τῶν "Αλπεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι περιεργάτην μεγάλας καὶ πλουσίας χώρας (Γερμανίαν, Γαλλίαν, Ἰταλίαν) καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της, είναι μία ἀπὸ τὰς πλέον πολιτισμένας χώρας τῆς Εὐρώπης.

“Ορια.— ‘Η Έλβετία δριζεται πρὸς Β. καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γαλλίας. ‘Η

μόνη πλωτή ὁδός, ἡ ὅποια συνδέει τὴν Ἐλβετίαν μετὰ θαλάσσης,
εἶναι ὁ Ρῆνος πρωταμός.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Ἡ Ἐλβετία ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεις φυσικὰς περιοχάς: τὰς Ἐλβετικὰς "Αλπεις, τὸν Ἐλβετικὸν Γιούραν καὶ τὸ Ἐλβετικὸν Ὀροπέδιον.

‘Ελβετικαὶ Ἀλπεῖς. Αἱ Ἐλβετικαὶ Ἀλπεῖς εἰναι τμῆμα τῶν Κεντρικῶν Ἀλπεων, αἱ δόποιαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ τρεῖς παραλλήλους ζώνας. Ἐκ τῶν τριῶν ζωνῶν ὑψηλοτέρα εἰναι ἡ μεσαία (3.000—

Φυσικὸς χάρτης τῆς Ἐλβετίας.

4.000 μ.). Ή ζώνη αύτη ἀποτελεῖται κυρίως ἀπό κρυσταλλικά πετρώματα και δύνομάζεται **Ψηλαὶ Αλπεις**. Αἱ δύο ἄλλαι αἱ ὅποιαι εύρισκονται πρὸς Β. και πρὸς Ν. τῶν **Ψηλῶν Αλπεων**, ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπό ἀσβεστολιθικά πετρώματα, εἰναι χαμηλότεραι και δύνομάζονται **Προάλπεις**. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά, ὅχι μόνον τῶν **Ελβετικῶν Αλπεων**, ἀλλὰ όλοκλήρου τῆς ὁροσειρᾶς τῶν **Αλπεων**, εἰναι τὰ ἔξηις :

Αἱ κορυφαὶ σχηματίζουν γραμμὰς παραλλήλους χωριζόμενας διὰ κοιλάδων, αἱ ὅποιαι ἀκολουθοῦν τὴν ίδιαν διεύθυνσιν. Αἱ κο-

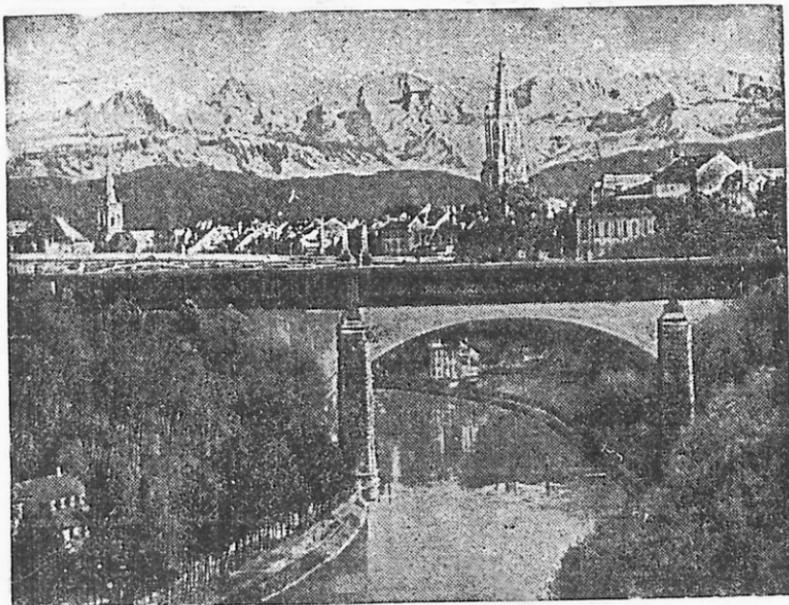
ρυφαὶ εἰναι πολὺ ύψηλαι καὶ ἀπότομοι, αἱ δὲ κοιλάδες πολὺ βαθεῖαι. Λόγῳ τῆς μεταβολῆς τοῦ κλίματος ἐκ τῶν χαμηλοτέρων περιοχῶν πρὸς τὰς ύψηλοτέρας, ἡ βλάστησις εἶναι κλιμακωτή. Μέχρις 800—900 μέτρων ὑπάρχουν αἱ καλλιέργειαι, αἱ ὅποιαι γίνονται καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς πεδιάδας (λειβάδια, δημητριακοὶ καρποί, μικρὰ δάση δρυῶν καὶ καστανεῶν). Μέχρι 1.200 μ. φύονται τὰ φυλλοβόλα δένδρα (δρύες εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, ὁδύαι εἰς τὰς ύψηλοτέρας). Ἀνω τῶν 1.200 μ. καὶ μέχρι 1800—2.000 μ. περίπου φύονται τὰ κωνοφόρα δένδρα (ἔλατα, ὄρειναι πεῦκαι). Εἰς ύψος ἄνω τῶν 2.000 μ. ὁ χειμὼν εἶναι πολὺ δριμὺς καὶ διαρκεῖ ἐννέα μῆνας τὸ ἔτος, τὸ θέρος εἶναι πολὺ δροσερόν, οἱ δὲ ἄνεμοι πολὺ ὀρμητικοί. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς ύψηλὰς αὐτὰς περιοχὰς δὲν ὑπάρχουν δάση, ἀλλὰ μικροὶ θάμνοι καὶ ιδίως χλόη, ἐπειδὴ αὕτη ἀντέχει εἰς τὰς κλιματικὰς αὐτὰς συνθήκας. Εἰς τὸ ύψος ἄνω τῶν 2.600—3.000 μ. ἡ χιών διατηρεῖται καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ συνεπῶς ἡ ζωὴ εἶναι ἀδύνατος.

Ἐκ τῶν αἰωνίων αὐτῶν χιόνων σχηματίζονται παγετῶνες, ἀπὸ τοὺς ὅποιους γεννῶνται ποταμοὶ χειμαρρώδεις. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Ρήνος, ὁ Ροδανὸς (Ρόν), ὁ Ἄαρ, ὁ Ἰν καὶ ὁ Τεσσέν. Λόγῳ τῆς μεγάλης διαβρώσεως τὴν ὅποιαν ὑπέστη ἡ ὁροσειρὰ τῶν Ἀλπεων ἀπὸ τὰ ρέοντα ὄδατα καὶ ιδίως ἀπὸ τοὺς παγετῶνας εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχήν, διασχίζεται ἀπὸ βαθείας κοιλάδας πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις. Τὰ κοιλώματα τῶν κοιλάδων κατέχονται ἀπὸ λίμνας ἐπιμήκεις (Κωνσταντίας, Ζυρίχης, Γενεύης)· χάρις εἰς τὰς κοιλάδας αὐτὰς ἡ κυκλοφορία εἶναι πολὺ εὔκολος καὶ ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Αἱ Ἀλπεις εἶναι τὸ πλέον γνωστὸν καὶ τὸ πλέον προσιτὸν ἀπὸ ὄλα τὰ μεγάλα ὅρη τῆς Γῆς. Οἱ σπουδαιότεροι αὐχένες τῶν Ἐλβετικῶν Ἀλπεων, διὰ τῶν ὅποιων διέρχονται αἱ σιδηροδρομικοὶ γραμμαί, εἶναι τοῦ Σεμπλόν καὶ τοῦ Σέν - Γκοτάρ. Διὰ τοῦ πρώτου διέρχεται ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἡ ὅποια συνδέει τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν [μὲ τοὺς Παρισίους (διὰ τοῦτο ἡ γραμμὴ αὕτη λέγεται Semplon Orient Express), διὰ τοῦ δευτέρου δὲ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ ὅποια συνδέει τὴν Γερμανίαν μὲ τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ περιοχὴ τῶν Ἀλπεων χάρις εἰς τὰ ἔκτεταμένα λειβάδια τῆς εύνοει κυρίως τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐπειδὴ τὰ λειβάδια τῶν ύψηλῶν περιοχῶν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καλύπτονται ἀπὸ χιόνας,

οἱ κάτοικοι ὀναγκάζονται τὴν μὲν χειμερινὴν περίοδον νὰ διέρχωνται εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς τῶν κοιλάδων, ὅπου εἶναι αἱ καλλιέργειαι, τὸ δὲ θέρος εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς. Διὰ τοῦτο ἔχουν καὶ διπλὰς κατοικίας, μίαν χειμερινὴν εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς καὶ μίαν θερινὴν εἰς τὰς ὑψηλάς. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι ὀραιὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑπάρχουν μεγάλαι πόλεις.

Ἐλβετικὸς Γιούρας. Ὁ Ἐλβετικὸς Γιούρας εύρισκεται εἰς τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας. Είναι μιὰ ὁροσειρὰ μικροτέρα καὶ χαμηλοτέρα

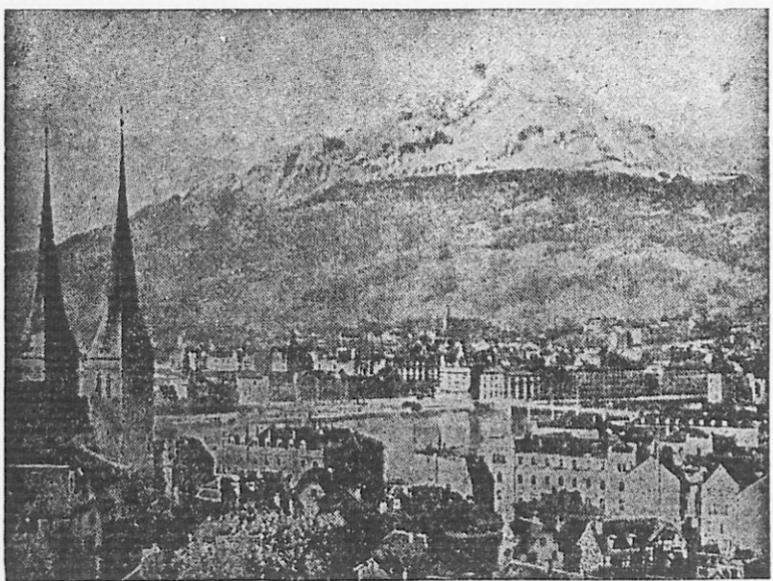

Βέρνη. Εἰς τὸ βάθος αἱ "Αλπεῖς.

τῶν Ἀλπεων (1.700 μ.). Διακόπτεται ἀπὸ χαμηλοὺς αὐχένας καὶ διασχίζεται ἀπὸ εὐφόρους κοιλάδας. Ὁπως αἱ Ἀλπεῖς, οὕτω καὶ ἡ περιοχὴ τοῦ Γιούρα εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Χάρις δὲ καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα ἔχει πολὺ ἀναπτυχθῆ ἡ βιομηχανία τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων (συμπετυκνωμένου γάλακτος, τυροῦ, βουτύρου). Πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ βιομηχανία τῶν ὥροιογίων. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ Βασιλεία (195.000 κ.), εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου προταμοῦ, ἔδρα τῆς Διεθνοῦς Τραπέζης καὶ

σπουδαίον βιομηχανικὸν κέντρον (μηχαναί, χημικὰ προϊόντα, μεταξωτὰ ὑφάσματα). Χάρις εἰς τὸν Ρῆνον ποταμὸν εἶναι δὲ μόνος λιμὴν τῆς Ἐλβετίας, ἀπὸ τὸν ὅποιον αὕτη προμηθεύεται τὰ εἴδη διαστροφῆς τῆς καὶ τὰς πρώτας Ὂλας διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς.

Ἐλβετικὸν Ὀροπέδιον. Μεταξὺ τῶν Ἀλπεων καὶ τοῦ Γιούρα ἔκτείνεται τὸ Ἐλβετικὸν Ὀροπέδιον, τὸ ὅποιον πιαρὰ τὴν μικρὰν ἔκτασιν (μῆκος 250 χμ. ἀπὸ τὴν λίμνην τῆς Γενεύης μέχρι τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας καὶ πλάτος 60 χμ.) συγκεντρώνει τὸ πλεῖστον μέ-

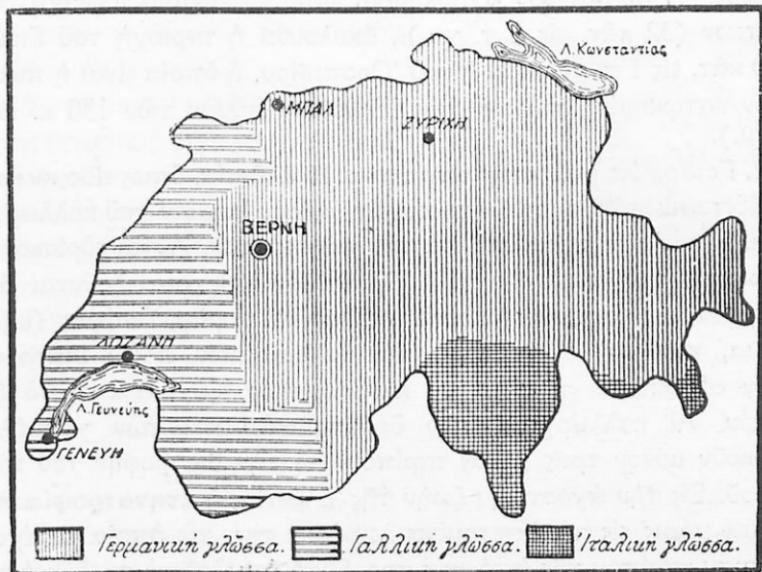

Λουκέρνη. Εἰς τὸ βάθος τὸ ὄρος Πιλάτος (2.100 μ.).

ρος-τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἐλβετίας καὶ ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ πολὺ εὔφορον ἔδαφος, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις, τὰς ὅποιας τὰ ρέοντα ὕδατα ἔφερον ἐκ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, καὶ εἰς τὸ κλῖμά του, τὸ ὅποιον εἶναι περισσότερον θερμὸν καὶ συνεπῶς καταλληλότερον διὰ καλλιεργείας. Ἡ γεωργία θεραπεύεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν. Ὑπάρχουν λειβάδια καὶ καλλιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς παγετοὺς καὶ ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα

δένδρα εις τὰς ΝΑ. πλαγιάς τῶν λόφων. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη ἀπὸ τὰς δύεινάς περιοχάς.

Χάρις εἰς τὴν εὔκολον συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα, τὸν ὅποιον προμηθεύουν οἱ ποταμοί, οἱ κατερχόμενοι ἀπὸ τὰς "Ἀλπεις καὶ τὸν Γιούραν, εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον. Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ κέντρα εἶναι : ἡ Γενεύη (150.000 κ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην· ὑπῆρχεν ἡ ἔδρα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ εἶναι σπουδαῖον κέντρον ὡρο-

Χάρτης τῶν γλωσσῶν ἵσου πληθυσμοῦ τῆς Ἐλβετίας.

λογοτοιίας καὶ κοσμημάτων. Ἡ Λωξάνη (95.000 κ.), ἡ Βέρνη (150.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Ἐλβετίας, κέντρον ὡρολογοτοιίας καὶ κυρίως εἰδῶν σοκολάτας, συμπεπυκνωμένου γάλακτος καὶ τυροῦ, ἡ Ζυρίχη (325.000 κ.), ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἐλβετίας καὶ σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μηχαναί, ὑφάσματα μεταξωτά), ἡ Λουζέρνη κ. ἄ.

~~Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.~~ — 1. Πληθυσμός. Ἡ Ἐλβετία ἔχει 41.300 τ. χμ. ἑκτασιν καὶ 4.000.000 κατ. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἐλβετίας παρουσιάζει διαφορὰς ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν, τὴν

γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν. Τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ (71 ο/ο) εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ διμιλεῖ τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Τὸ τμῆμα αὐτὸν κατοικεῖ τὴν Βόρειον, τὴν ΒΑ. καὶ Κεντρικήν Ἐλβετίαν. Τὰ 21 ο/ο εἶναι γαλλικῆς καταγωγῆς, διμιλοῦν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ κατοικοῦν τὴν Δυτικὴν Ἐλβετίαν. Τὰ 6 ο/ο εἶναι ιταλικῆς καταγωγῆς, διμιλοῦν τὴν ιταλικὴν γλῶσσαν καὶ κατοικοῦν τὴν κοιλάδα τοῦ Τεσσέν. ‘Ως πρὸς τὴν θρησκείαν ὑπερισχύουν οἱ Διαμαρτυρόμενοι. ‘Ο Ἐλβετικὸς πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἔξι ἵσου διανεμημένος. ‘Η ἀραιότερον κατῷκημένη περιοχὴ εἶναι ἡ περιοχὴ τῶν Ἀλπεων (32 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.), ἀκολουθεῖ ἡ περιοχὴ τοῦ Γιούρα (120 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) καὶ ἡ τοῦ Ὁροπεδίου, ἡ ὅποια εἶναι ἡ πυκνότερον κατῷκημένη περιοχὴ τῆς Ἐλβετίας (πλέον τῶν 150 κ. εἰς 1 τ. χμ.).

2. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία ‘Η Ἐλβετία, ὅπως εἴδομεν κατὰ τὴν ἔξέτασιν τῶν φυσικῶν περιοχῶν, μικρὸν ἔκτασιν τοῦ καλλιεργησίμου ἐδάφους τῆς διαθέτει διὰ τὰς καλλιεργείας. Αὗται εύρισκονται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὁροπεδίου καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ δημητριακούς καρπούς, γεώμηλα, οἶνον καὶ κυρίως ὄπωρας (μῆλα, ἀπίδια, κεράσια). Ἐξ ὅλων τῶν καλλιεργειῶν εἰδῶν διατροφῆς μόνον αἱ ὄπωραι πλεονάζουν καὶ συνεπῶς ἔξαγονται εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Αἱ καλλιέργειαι τῶν δημητριακῶν καὶ τῶν γεωμήλων ἐπαρκοῦν μόνον τρεῖς μῆνας περίπου διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν τῆς Ἐλβετίας ἡ **κτηνοτροφία** ὑπερισχύει χάρις εἰς τὰ ἔκτεταμένα λειβάδια τῆς, τὰ ὅποια κατέχουν τὸ ήμισυ περίπου τῆς ἔκτάσεώς της. Εἶναι ἡ μοναδικὴ σχεδὸν ἀσχολία τῶν κατοίκων τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν τῆς Ἐλβετίας κατέχουν τὰ ὅρη τοῦ Γιούρα καὶ τὸ Ὁροπέδιον χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὅποιαν κατέχουν αἱ κτηνοτροφικαὶ καλλιέργειαι. Τὰ κυριώτερα κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἶναι τὸ γάλα καὶ ὁ τυρός.

3. Βιομηχανία. ‘Η Ἐλβετία χάρις εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα τῶν ὀρεινῶν τῆς περιοχῶν καὶ εἰς τὸν ἐπιδέξιον καὶ ἀρκετὸν πληθυσμὸν τῆς ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν. Δὲν ἔχει ὅμως βαρεῖαν βιομηχανίαν (γραμμάτις σιδηροδρόμων, γεωργικὰς μηχανὰς καὶ ἄλλα βαρέα προϊόντα), ὅπως ἡ Γερμανία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ τὸ Βέλγιον, διότι δὲν ἔχει οὔτε ἄνθρακα, οὔτε μεταλλεύματα. ‘Η βιο-

μηχανία της περιορίζεται εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν ύλῶν ἡμικατειργασμένων. Είναι βιομηχανία εἰδῶν ἀκριβείας καὶ πολυτελείας, τῶν ὅπτων ἡ ἀξία ἔγκειται εἰς τὴν ἐργασίαν. Οἱ σπουδαιότεροι κλάδοι εἰναι ἡ ὠρολογοποιία μὲ κέντρον τὴν Γενεύην, ἡ **μηχανουργία** καὶ ἡ **ύφαντουργία** μὲ σπουδαιότερα κέντρα τὴν Ζυρίχην κοὶ τὴν Βασιλείαν. Εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν ὁ φείλεται καὶ ὁ πυκνός της πληθυσμὸς παρὰ τὸ ὄρεινὸν ἔδαφός της (97 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

4. **Συγκοινωνία.** Παρὰ τὴν ὄρεινήν της ἔκτασιν, ἡ Ἐλβετία ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ εἰς τὴν ἐργαστικότητα καὶ ικανότητα τῶν κατοίκων της. Διὰ τῆς Ἐλβετίας διέρχονται διεθνεῖς ὄδοι, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν ΝΑ. Εύρωπην καὶ τὴν Γερμανίαν μὲ τὴν Ἰταλίαν. Χάρις εἰς τὰ γραφικὰ τοπία της, εἰς τὴν καλήν της συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πολλὰ καὶ πολυτελῆ ξενοδοχεῖά της ἔχει μεγάλην περιηγητικήν κίνησιν. Οὕτως οἱ Ἐλβετοί κατώρθωσαν διὰ τῆς ἐργασίας των νὰ ἐπωφεληθοῦν ὅλων τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα προσφέρει ἡ θέσις καὶ ἡ φύσις τῆς χώρας των.

5. **Ἐμπόριον.** Ἡ Ἐλβετία, χώρα κτηνοτροφική καὶ βιομηχανική, ἔξαγει κτηνοτροφικὰ προϊόντα (συμπεπικυνωμένον γάλα, τυρὸν) καὶ βιομηχανικὰ εἰδή (ώρολόγια, μηχανάς, ύφασματα) καὶ εἰσάγει εἰδῆ διατροφῆς διὰ τὸν πληθυσμόν της καὶ πρώτας ύλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της (σίδηρον, ἄνθρακα, βάμβακα, μέταξαν κλπ.). Εἰς τὴν Ἐλλάδα ἔξαγει κυρίως μηχανάς, ώρολόγια, ύφασματα, χημικὰ προϊόντα, κτηνοτροφικὰ εἰδή κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἐλλάδος εἰσάγει καπνόν, σταφίδα, σῦκα ξηρά, σταφυλάς, προϊόντα ἐλαίας, βάμβακα, ὅρυζαν κ. ἄ. ~~Χ~~

Διάγραμμα ἐμφαῦνον τὴν διανομὴν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἔδαφους τῆς Ἐλβετίας.

Γ'. ΑΥΣΤΡΙΑ

Εισαγωγή.—Η Αύστρια (81.000 τ. χμ.) όμοιάζει μὲ τὴν Ἐλβετίαν τόσον ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους τῆς, ὃσον καὶ ὡς πρὸς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν. Διὰ τοῦτο αἱ δύο αὗται χῶραι λέγονται Ἀλπικαὶ χῶραι. Διαφέρουν ὅμως οὐσιωδῶς μεταξὺ τῶν ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἀπόψεως. Η Ἐλβετία, ἐπειδὴ εἶναι ἀνεξάρτητον Κράτος ἀπὸ μακροῦ χρόνου (ἀπὸ τὸν 16ον αἰώνα),

Βιένη. Κρατικὸν θέατρον. Εἰς τὸ βάθος δεξιὰ τὰ Ἑθνικὰ Μουσεῖα.

ἔχει οἰκονομικὴν σταθερότητα καὶ πολιτικὴν ἡρεμίαν. Η Αύστρια, ἐπειδὴ ἐδημιουργήθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1919 ἐπὶ τῶν ἔρειπίων τῆς παλαιᾶς Αύστροουγγρικῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν κατώρθωσεν ἀκόμη ν' ἀνεύρῃ οἰκονομικὴν σταθερότητα.

Ορια.—Η Αύστρια δρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἐλβετίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Γιουγκοσλανίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ούγγαρίας.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Η Αύστρια ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο φυσικὰς περιοχάς : τὰς Ἀνατολικὰς Ἀλπεις, αἱ ὅποιαι περιλαμβάνουν τὰ

2)3 τοῦ ἔδαφους της, καὶ ἀπὸ τὰς πεδιάδας τοῦ ἄνω καὶ μέσου Δουνάβεως.

Αἱ Ἀνατολικαὶ Ἀλπεῖς, ὅπως καὶ αἱ Ἐλβετικαί, διαιροῦνται εἰς τρεῖς ζώνας παραλλήλους: εἰς τὴν κεντρικήν, τὴν βορείαν καὶ τὴν νοτίαν. Ἡ πρώτη, εἰς τὴν ὁποίαν εύρισκεται καὶ ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῶν Ἀνατολικῶν Ἀλπεων (3.800 μ.), ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ αἱ δύο ἄλλαι ἀπὸ ἀσβεστολιθικά.

Αἱ ζώναι αὗται χωρίζονται μεταξύ των ἀπὸ βαθείας κοιλάδας: τοῦ "Ιν καὶ" Ἐν πρὸς Β., τοῦ Μύρ καὶ Δραύου πρὸς Ν. Αἱ κοιλάδες, χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός των, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ύδάτων, καὶ εἰς τὴν καλήν των συγκοινωνίαν, συγκεντρώνουν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ.

Αἱ Ἀνατολικαὶ Ἀλπεῖς, χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια των (ἔχουν κλῖμα ἡπειρωτικὸν διότι δὲν εύρισκονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων) εἰς τὰ πλούσια δάση των καὶ εἰς τὸν λευκόν των ἄνθρακα, εύνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας τῶν μεγάλων ζώων, τῆς ὑλοτομίσ καὶ τῆς βιομηχανίας.

Σπουδαιότεραι πόλεις είναι τὸ **Γκράτς** (225.000 κ.) εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μύρ, κέντρον βιομηχανίας χάρτου, ὑφασμάτων καὶ μεταλλουργίας λόγω τῶν πλουσίων δασῶν καὶ τῶν μεταλλείων σιδήρου καὶ λιγνίτου, τὰ ὅποια εύρισκονται εἰς τὴν περιοχήν του. Τὸ **Σάλτσμπουργκ** (πατρὶς τοῦ Μόζαρτ) καὶ τὸ **"Ινσμπρουκ**, πρωτεύουσα τοῦ Τυρόλου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ "Ιν.

Αἱ πεδιάδες τοῦ ἄνω καὶ μέσου Δουνάβεως, χάρις εἰς τὸ πολὺ εὔφορον ἔδαφός των, ἔχουν ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν. Ἐπειδὴ τὸ κλῖμα είναι ἡπειρωτικὸν καλλιεργεῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ζαχαροῦχα τεῦτλα. Εἰς τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, αἱ ὅποιαι δὲν προσβάλλονται ἀπὸ πταγετούς, καλλιεργοῦνται ἄμπελοι καὶ ὄπωροφόρα δένδρα.

Ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ καὶ εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον καταλήγουν αἱ Ἀνατολικαὶ Ἀλπεῖς κεῖται ἡ **Βιέννη** (1.800.000 κάτ.) ἡ πρωτεύουσα τῆς Αὐστρίας. Είναι μία τῶν ὠραιοτέρων πόλεων τῆς Εύρωπης καὶ σπουδαῖον κέντρον γραμμάτων, ἐπιστημῶν, ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθ' ὃσον κεῖται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, ὁ ὅποιος είναι σπουδαία διεθνής ὁδὸς εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον

διασταυροῦνται αἱ ὁδοί : πρὸς τὴν Ν.Α. Εύρωπην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ κάτω Δουνάβεως, πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, Πολωνίαν καὶ Ρωσίαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Μοραύα καὶ πρὸς τὴν Δυτικὴν Εύρωπην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ἄνω Δουνάβεως καὶ τῶν παραποτάμων τοῦ.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.—‘Ο πληθυσμὸς τῆς Αὐστρίας (7.000.000 κάτ.) εἶναι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς γερμανικῆς καταγωγῆς. Ἡ πυκνότης του (86 κάτ. εἰς 1 τετρ. χμ.) εἶναι ἀνωτέρα τῆς Ἑλλάδος καὶ μικροτέρα τῆς Ἐλβετίας. Αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ, λόγω τῆς μεγαλυτέρας πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ των, κατέχουν πρωτεύουσαν θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Αὐστρίας.

Ἡ γεωργία δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ κατέχουν τὸ 1/8 τῆς ὀλικῆς ἐκτάσεως. Παράγονται σίκαλις, βρώμη, σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος. Αἱ ἄλλαι καλλιέργειαι (1/8 ἐπίσης) περιλαμβάνουν κυρίως γεώμηλα, ἀμιτέλους, ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ζακχαροῦχα τεῦτλα. Ἀξιόλογον ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ κτηνοτροφία. Τρέφονται κυρίως μεγάλα ζῷα ιδίως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀλπεων.

Ἡ Αὐστρία, χάρις εἰς τοὺς φυσικούς της πόρους, τοὺς ὅποίους προσφέρουν αἱ ὁρειναὶ περιοχαὶ —λευκὸς ἄνθραξ, δάση (τὰ δάση καλύπτουν τὰ 38 ο/ο τοῦ ἐδάφους)—καὶ εἰς τὸν ὀρυκτὸν της πλούτον —λιγνίτης, ἄνθραξ, σίδηρος, χαλκός, μόλυβδος, ψευδάργυρος, ὀρυκτὸν ἄλας—ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν κυρίως χημικῶν προϊόντων, μηχανῶν, χάρτου, ύφασμάτων. Ἡ παραγομένη ποσότης λιγνίτου καὶ ἄνθρακας δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Διὰ τοῦτο καταβάλλονται προσπάθειαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἔγκαταστάσεων τοῦ λευκοῦ ἄνθρακος.

Ἡ Αὐστρία καταβάλλει ἐπίσης προσπαθείας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Ἐλβετίας.

Ἡ γεωγραφικὴ τῆς θέσις εὔγοει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου. Εἰσάγει εἴδη διατροφῆς διότι ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ δὲν ἐπαρκεῖ διὰ νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ (κυρίως σῖτον, ὀπώρας) καὶ πρώτας ὄλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της (ἄνθρακα, βάμβακα, ἔριον, καουτσούκ κλπ.). Ἐξάγει κυρίως δασικὰ προϊόντα καὶ βιομηχανικὰ εἴδη (μηχανήματα, χάρτην, χημικὰ προϊόντα, εἴδη κλωστοϋφαντουργίας, προϊόντα γάλακτος κ. δ.).

Εις τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει κυρίως ξυλείαν, μηχανήματα, χημικά προϊόντα κ. α. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει κυρίως καπνόν, ξηρούς και νωπούς καρπούς (σταφίδα, σῦκα, ἐσπεριδοειδῆ), δέρματα ἀκατέργαστα, σπόγγους, πυρηνέλαια, κολοφώνιον, σμύριδα, μεταλλεύματα κ. α.

Δ'. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

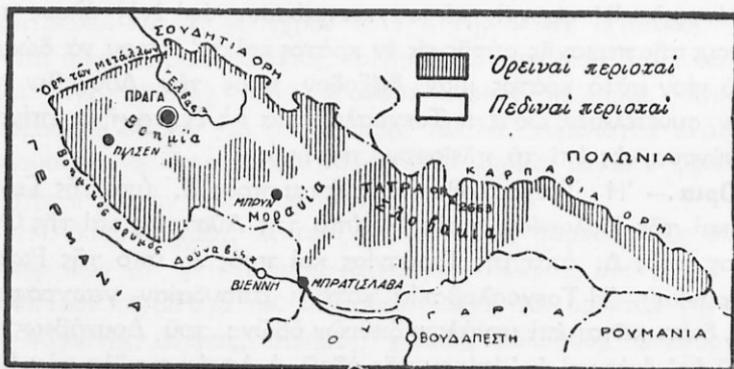
Εισαγωγή.— Ἡ Τσεχοσλοβακία είναι νέον κράτος, καθ' ὅσον ἔγινε μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον διὰ τοὺς Σλαύους, οἱ ὅποιοι κατὰ μέγα μέρος κατοικοῦν τὴν περιοχὴν αὐτὴν (Τσέχους καὶ Σλοβάκους). Ἡ φροντὶς νὰ συγκεντρώσουν ἀφ' ἐνὸς ὅλους τοὺς Σλαύους τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἰς ἐν κράτος καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ δώσουν εἰς τὸ νέον αὐτὸν κράτος μίαν διέξοδον πρὸς τὸν Δούναβιν ποταμόν, συνετέλεσεν, ὥστε ἡ Τσεχοσλοβακία νὰ ἔχῃ σχῆμα ἐπίμηκες καὶ σύνορα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τεχνητά.

Ορια.— Ἡ Τσεχοσλοβακία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Πολωνίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ούγγαρίας πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρωσίας (Οὐκρανίας). Ἡ Τσεχοσλοβακία κατέχει σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν, διότι κείται ἐπὶ μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν: τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἐτέρου τῆς ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τὴν Βιέννην μετὰ τῆς Πολωνίας καὶ Πετρουπόλεως διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Μοραβίας.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Τσεχοσλοβακίας ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς γεωγραφικὰς περιοχάς: τὴν Βοημίαν τὴν Μοραβίαν καὶ τὴν Σλοβακίαν, ἡ ὅποια περιλαμβάνει κυρίως τὰ Δυτικὰ Καρπάθια.

1. **Βοημία.** Ὁ Βοημία, ἡ ὅποια είναι ἡ κυριωτέρα περιοχὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας, είναι μιὰ λεκάνη. Ἡ περιφέρεια τῆς λεκάνης αὐτῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ παλαιὰ κρυσταλλικὰ ὅρη: τὸν Βοημικὸν Δρυμὸν πρὸς τὰ ΝΔ., τὰ ὅρη τῶν Μετάλλων πρὸς τὰ ΒΔ., τὰ Σουδήτια ὅρη πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ τὰς λοφοσειρὰς τῆς Μοραβίας πρὸς Α. Τὸ ἐσωτερικὸν ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους καὶ καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις.

Τὰ ρέοντα ύδατα, λόγω τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς τοῦ ἐδάφους, συλλέγονται παρὰ τοῦ ποταμοῦ **"Ελβα**, δ ὅποιος διὰ βαθείας καὶ γραφικῆς κοιλάδος, κειμένης μεταξύ τῶν ὄρέων τῶν Μετάλλων καὶ τῶν Σουδητίων, διευθύνεται πρὸς Β. πρὸς τὴν Βόρειον Θάλασσαν. Τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικόν, διότι ἡ περιοχὴ αὗτη κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ὁ Βοημία ἔχει ἀνεπτυγμένη γεωργίαν, διότι τὸ ἐδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον. Τὰ παραγόμενα προϊόντα, λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος, εἶναι κυρίως δημητριακοὶ καρποί, ζαχαροῦχα τεῦτλα, γεώμηλα, ζυθόχορτον, λαχανικά. Εἰς τὰς ΝΑ. πλαγιαὶς τῶν λόφων καλλιεργοῦνται ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα. Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία (μεγάλα ζῷα,

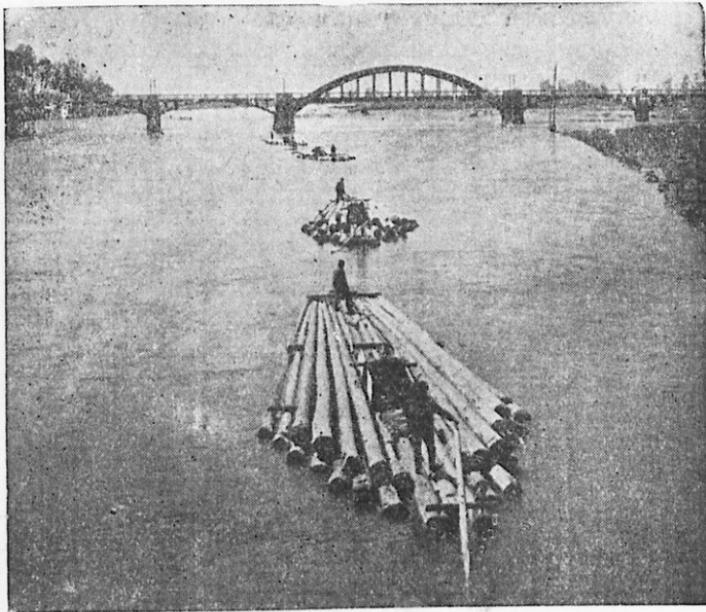

Χάρτης τῶν φυσικῶν περιοχῶν τῆς Τσεχοσλοβακίας.

χοῖροι) χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν πολλῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἐπὶ τῶν ὄρέων ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση. Ὁ Βοημία εἶναι ἐπίσης πλούσια εἰς ὄρυκτά (ἄνθρακα, σίδηρον, χρυσόν, ἄργυρον, οὐράνιον, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἔξαγεται τὸ ράδιον), εἰς τὰ ὅποια ὀφείλεται ἡ ἀνεπτυγμένη βιομηχανία της. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων χωρῶν παραγωγῆς ραδίου. Τὸ πλούσιον ἐδαφός καὶ ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις συνετέλεσαν, ὥστε ἡ περιοχὴ αὗτη νὰ εἶναι ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἡ πυκνότερον κατωκημένη περιοχὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι : ἡ **Πράγα** (850.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον, χάρις εἰς τὰ πλησίον κείμενα ἀνθρακωρυχεῖα καὶ τὸν μεγάλον πληθυσμόν της (μη-

χανουργεῖα, ὑποδηματοποιεῖα, ἐνδύματα, εἴδη διατροφῆς). Δευτέρα πόλις εἶναι τὸ **Πίλσεν** (115.000 κ.), σπουδαῖον ἐπίσης κέντρον βιομηχανίας (μηχανουργεῖα, ἔργοστάσια Σκόντα, ζυθοποιεῖα, χαρτοποιεῖα κ. ἄ.).

2. Μοραβία. Ἡ Μοραβία εἶναι μία ἀνοικτή κοιλάς, ἡ ὅποια κεῖται μεταξύ Βοημίας καὶ Καρπαθίων καὶ διασχίζεται ἀπὸ τὸν ποταμὸν

Μεταφορὰ ξυλείας διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ
εἰς τὴν Σλοβακίαν.

Μοράβαν, παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως. Τὸ ἔδαφός της, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, εἶναι πολὺ εὔφορον. Κατὰ τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα ἡ Μοραβία ὁμοιάζει μὲ τὴν Βοημίαν. Ἡ σπουδαιότης τῆς Μοραβίας δὲν ὀφείλεται τόσον εἰς τὸ ἔδαφός της, ὃσον εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθ' ὃσον συνδέει τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως (Αύστριαν) μὲ τὰς κοιλάδας τοῦ Ὀδερ καὶ τοῦ Βιστούλα (Ἀνατολικὴν Γερμανίαν, Πολωνίαν) διὰ τῶν θυρῶν τῆς Μοραβίας.

Χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της, εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεία της (ἄνθραξ, σίδηρος) ἡ Μοραβία ἔχει πυκνὸν πληθυσμόν. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ **Μπράν** (260.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Μοραβίας καὶ σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μάλλινα ὑφάσματος, γεωργικαὶ μηχαναῖ).

3. Σλοβακία. Ἡ Σλοβακία, ἡ ὅποια ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τὰ δυτικὰ Καρπάθια, εἶναι ἡ πλέον ὁρεινὴ περιοχὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ἡ ύψηλοτέρα κορυφή, ἡ ὅποια ὑπερβαίνει τὰ 2600 μ., εύρισκεται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ύψηλῆς **Τάτρας**.

Ο ποταμὸς Δούναβης παρὰ τὴν Μπρατισλάβαν.

Ἡ Σλοβακία, ἐπειδὴ εἶναι χώρα ὁρεινή, εἶναι περισσότερον καταλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ψυλοτομίαν. Αἱ καλλιέργειαι εἶναι ὀλίγαι καὶ εύρισκονται κυρίως εἰς τὰς κοιλάδας. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Εἰς τὴν νοτίαν περιοχὴν τῆς Τάτρας υπάρχουν καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Ἡ Σλοβακία λόγω τῆς μεγάλης ἐκτάσεως, τὴν ὅποιαν κατέχουν τὰ ὅρη, εἶναι ἀραιῶς κατωκημένη. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ **Μπρατισλάβα** (Πρεσβοῦργον, 125.000 κ.), λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ κέντρον βιομηχανικόν, διότι ἔχει καλὴν συγκοινωνίαν.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.—Ἡ Τσεχοσλοβακία ἔχει 140.000 τ. χμ. ἔκτασιν καὶ 11 περίπου ἔκατομμύρια κατοίκους. Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

‘Ο πληθυσμός της παρουσιάζει μεγάλην ἀνομοιογένειαν. Οἱ Τσέχοι καὶ οἱ Σλοβάκοι ἀποτελοῦν τὰ 65 ο/ο τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ. ‘Ο ὑπόλοιπος πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ξένας ἔθνικότητας (Γερμανούς, Ούγγρους, Ρουθήνους, Πολωνούς, Ρουμάνους). ‘Η μεγάλη αὐτῇ ἀνομοιότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι καὶ τὸ ἀσθενέστερον σημεῖον τῆς Τσεχοσλοβακίας.

‘Η οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων τῆς

Γυναῖκες τῆς Σλοβακίας μὲ τὴν ἔθνικὴν ἐνδυμασίαν.

Τσεχοσλοβακίας δὲν εἶναι ὅμοιόμορφος. ‘Η πλέον ἔξειλιγμένη περιοχὴ ἀπὸ πάστης ἀπόψεως εἶναι ἡ Βοημία, ἀκολουθεῖ ἡ Μοραβία καὶ τελευταία εἶναι ἡ Σλοβακία.

‘Η γεωργικὴ παραγωγὴ εἶναι περίπου ἀρκετὴ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ (σίκαλις, σῖτος, κριθή, βρώμη, ἀραβόσιτος) γεωμηλα, ζαχαροῦχα τεῦτλα, ζυθόχορτον, λίνον, κάνναβις. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἄμπελοι κυρίως εἰς τὴν Σλοβακίαν καὶ ὀπωροφόρα δένδρα εἰς τὴν Βοημίαν.

Ανεπτυγμένη είναι έπιστης καὶ ἡ κτηνοτροφία. Εἰς τὴν Βοημίαν τρέφονται κυρίως μεγάλα ζῶα κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν· εἰς τὴν Σλοβακίαν τρέφονται κυρίως πρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικόν.

Σπουδαῖος είναι καὶ ὁ δασικὸς καὶ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας, ὁ ὅποιος συνέτελεσεν εἰς τὴν βιομηχανικήν της ἀνάπτυξιν.

Ἡ βιομηχανία ἔχει περιορισθῆ ἐις τὴν Βοημίαν καὶ τὴν Μοραβίαν, ὅπου εύρισκονται καὶ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ ὁ πυκνὸς πληθυσμός. Σπουδαιότεραι βιομηχανίαι είναι ἡ **μεταλλουργία**, ἡ φημισμένη **ύλουργία**,

οἱ βιομηχανίαι εἰδῶν **διατροφῆς** (ζαχάρεως, μπύρας, οἰνοπνεύματος) καὶ ἡ **ύφαντουργία**. Οὕτως ἡ Τσεχοσλοβακία, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν της, ἔχει πυκνὸν πληθυσμὸν (105 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) καὶ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ἀνθηροτέρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Τὸ ἐμπόριόν της ἔχει πηγεῖται διὰ διεθνῶν πλωτῶν ὄδῶν (Δουνάβεως καὶ Ἐλβα) καὶ δι' ἑνὸς σιδηροδρομικοῦ δικτύου 16.900 χμ., τὸ ὅποιον είναι πυκνότερον εἰς τὴν Βοημίαν καὶ Μοραβίαν. Ἐξάγει κυρίως βιομηχανικὰ προϊόντα (ύφασματα, μηχανᾶς διαφόρους, ύαλικά, εἴδη πορσελάνης, ὑποδήματα),

Ἡ συγκοινωνία εἰς τὴν περιοχὴν τῶν δρέων τῶν Μετάλλων.

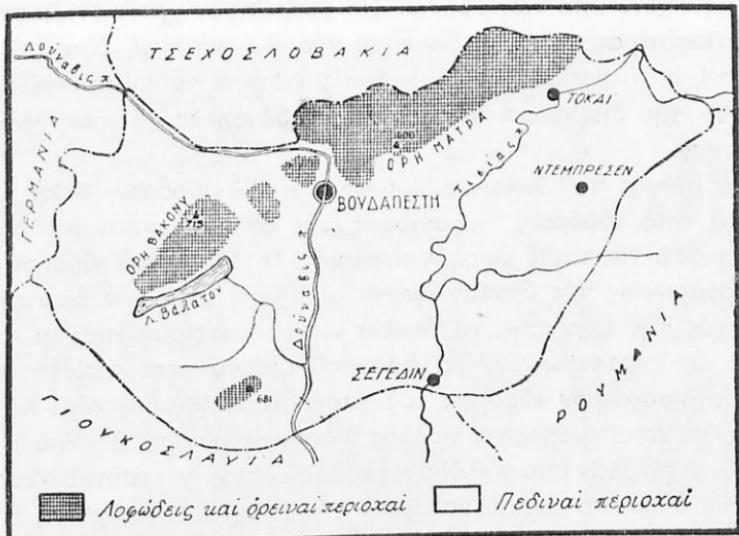
ζάχαριν, μπύραν, ὀπώρας. Εἰσάγει πρώτας ὑλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της (βάμβακα, ἔριον, μεταλλεύματα), εἴδη διατροφῆς διὰ τὸν πληθυσμόν της (δημητριακούς, λαχανικά) καὶ διάφορα βιομηχανικά εἴδη.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει κυρίως ζάχαριν, ύφασματα, εἴδη χάρτου, μηχανᾶς καὶ μετάλλινα εἴδη, ύαλικὰ εἴδη κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, σταφίδα, σῦκα ξηρά, σταφυλάς, δέρματα κ. ἄ.

Ε'. ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Εισαγωγή.—Η Ούγγαρια πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἦτο ἡ νωμένη μετὰ τῆς Αὐστρίας, μετὰ τῆς ὅποιας ἀπετέλει τὴν μεγάλην αὐτοκρατορίαν τῆς Αὐστροουγγαρίας (πλέον τῶν 650.000 τ. χμ. καὶ πλέον τῶν 50.000.000 κατοίκων). Σήμερον ἡ ἔκτασίς της ἀνέρχεται εἰς 93.000 τ. χμ. καὶ ὁ πληθυσμός της εἰς 8.700.000 κατ.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον διακρίνει τὴν Ούγγαριαν ἀπὸ ὅλας τὰς λοιπὰς

Φυσικὸς χάρτης τῆς Ούγγαρίας.

χώρας τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης εἶναι ὅτι τὸ ἔδαφός της εἶναι κατ' ἔξοχὴν πεδινὸν καὶ ὅτι ἔχει ὡς μόνην φυσικὴν διέξοδον τὸν ποταμὸν Δούναβιν.

Ορια.—Η Ούγγαρια ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Τσεχοσλοβακίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρουμανίας (ἐκ τῆς ὅποιας ἔχει ἀποσπάσει τὴν μεγάλην περιοχὴν τῆς Τρανσυλβανίας) καὶ πρὸς ΒΑ. ὑπὸ τῆς Ρωσίας. Η Ούγγαρια κατέχει σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῶν μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν, αἱ ὅποιαι συνδέουν τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εύρωπην μετὰ τῆς ΝΑ. Εύρωπης.

Μορφὴ τοῦ ἔδαφους.— ‘Η Οὐγγαρία κατέχει σήμερον τὸ κέντρον τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπεδίου, τὸ ὅποιον ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἔδαφους. Εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἡ χαμηλὴ αὔτη περιοχὴ ἔλιχε μεταβληθῆ εἰς μίαν μεγάλην λίμνην, ἀπὸ τὴν ὥποιαν σήμερον δὲν σώζονται παρὰ ἐλάχιστα ὑπολείμματα εἰς τὰ βαθύτερα σημεῖα (λίμνη Βάλατον).’ Επειδὴ τὰ ὕδατα τῆς παλαιᾶς αὐτῆς λίμνης διωχτεύθησαν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς κοιλάδος τῶν Σιδηρῶν Πυλῶν, τὸ ἔδαφος τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν εἶναι τελείως ὁριζόντιον, καθόσον κατείχετο ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐπὶ μακρότερον χρονικὸν διάστημα. Αἱ δυτικώτεραι περιοχαὶ δὲν εἶναι τόσον μονότονοι, ὅσον αἱ ἀνατολικαί, διότι μετεβλήθησαν εἰς ἤηράν ἐνωρίτερον καὶ συνεπῶς ὑπέστησαν τὴν διάβρωσιν τῶν ρεόντων ὑδάτων μικρότερον χρονικὸν διάστημα.

Τὸ ἔδαφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εύφόρους προσχώσεις τὰς ὅποιας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα ἀπὸ τὰς πέριξ ὑψηλὰς περιοχάς. Περισσότερον εὔφοροι εἶναι αἱ προσχώσεις τὰς ὅποιας ἔφερον οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὰς βορειοτέρας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης, αἱ ὅποιαι εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν κατείχοντο ὑπὸ παγετώνων. Τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου μεταφερθέντα ὄγκια εἶναι περισσότερον εὔφορα: α') Διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ λεπτὸν χῶμα, τὸ ὅποιον περιέχει πολλὰς θρεπτικὰς οὐσίας. β') Διότι διαπερῶνται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος. γ') Διότι διατηροῦν ἀρκετὴν ύγρασίαν ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἤηρασίας.

Τὰ ρέοντα ὕδατα τῆς οὐγγαρικῆς πεδιάδος, λόγῳ τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς της, συλλέγονται παρὰ τοῦ **Δουνάβεως** ποταμοῦ, τοῦ ὅποιου ὅπουδαιότερος παραπόταμος εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἴγαι ὁ **Τισίας**.

Τὸ κλῖμα εἶναι ἡ πειρωτικόν, καθόσον κεῖται μακράν τῆς θαλάσσης καὶ περιβάλλεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὁρέων. Αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους εἶναι πολὺ μεγάλαι. Εἰς τὴν Βουδαπέστην ἡ θερμοκρασία τοῦ Ιανουαρίου κατέρχεται εἰς 2° περίπου ὑπὸ τὸ μηδέν, τοῦ δὲ Ἰουλίου εἰς 22° περίπου ὑπὲρ τὸ μηδέν. Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι ἄφθονοι, ἐπειδὴ οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως. Αἱ περισσότεραι βροχαὶ πίπτουν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ὅπως εἰς ὅλα τὰ ἡπειρωτικὰ κλί-

ματα. Λόγω τῶν δλίγων καὶ ἀκανονίστων βροχῶν, τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον εἶναι χώρα στεππώδης. Τὰ δένδρα εἶναι πολὺ σπάνια.

Ἡ οὐγγρικὴ πεδιάς, χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της, εἶναι χώρα κατ' ἔξοχὴν γεωργική καὶ κτηνοτροφική. Λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος εύδοκιμοῦν κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ζαχαροῦχα τεῦτλα, εἰς τοὺς ἄγρους, ὅπου καλλιεργεῖται σῖτος, γεώμηλα καὶ ἄμπελοι, καὶ ὀπωροφόρα δένδρα εἰς τὰς λοιφώδεις περιοχάς. Ὄνομαστοί εἶναι οἱ οἶνοι τῆς περιοχῆς Τοκαϊ.

Οὐγγροί μὲ τὰς ἑθνικάς των ἐνδυμασίας.

Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνήθως ὑπόκεινται εἰς πλημμύρας, ὑπερισχύει ἡ κτηνοτροφία (βόες, ἵπποι, πρόβατα).

Αἱ πόλεις τῆς οὐγγρικῆς πεδιάδος εἶναι μεγάλα χωρία, τὰ ὅποια χρησιμεύουν ὡς ἀγοραὶ γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τούτων εἶναι ἡ Σεγεδίν (135.000 κ.), ἀγορά δημητριακῶν καρπῶν, καὶ ἡ Ντεμπρεσέν (117.000 κ.), ἀγορὰ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Μία μόνον εἶναι ἡ πραγματικὴ πόλις, ἡ πρωτεύουσα Βουδαπέστη (1.420.000 κ.), ἡ ὅποια κεῖται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ μεταξὺ τῆς μονοτόνου ἀνατολικῆς πεδιάδος καὶ

τῆς λοφώδους δυτικῆς περιοχῆς. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον διασταυροῦνται αἱ ὁδοί, πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς πεδιάδος καὶ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, ὁ ὅποιος εἶναι σπουδαίᾳ διεθνής δόδος. Διὰ τῆς Βουδαπέστης διέρχονται ἐπίσης καὶ σπουδαῖαι διεθνεῖς δόδοι, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν NA. Εύρωπην μὲ τὴν Κεντρικὴν καὶ Βόρειον Εύρωπην. Χάρις εἰς τὴν καλήν της θέσιν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα της ἡ οὐγγρικὴ πεδιάς εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον τῆς Ούγγαρίας (ἀλευρόμυλοι, ζυθοποιεῖα, καπνοβιομηχανίαι, μηχανουργεῖα).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.—‘Ο πληθυσμὸς τῆς Ούγγαρίας ἀποτελεῖται κατὰ τὰ 90 ο/ο ἀπὸ Ούγγρους (Μαγυάρους), οἱ ὅποιοι ἥλθον ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς. Παρὰ τὴν πολύπλοκον ιστορίαν τῶν διατηροῦν τὴν γλῶσσάν των καὶ τὸ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς των.

‘Ο ύπόλοιπος πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ Γερμανούς, Σλαύους καὶ Ἰσραηλίτας. Πολλοὶ ὅμως Ούγγροι διαμένουν ἐκτὸς τοῦ οὐγγρικοῦ Κράτους.

‘Η σπουδαιοτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς Ούγγαρίας εἶναι ἡ γεωργία, χάρις εἰς τὴν ἔκτεταμένην καὶ εὔφορον πεδιάδα των. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα εἶναι ὁ σίτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος.

‘Ακολουθεῖ ἡ σίκαλις, ἡ κριθὴ

Παιδιά βοηθοῦντα κατὰ
~ τὸν θερισμὸν εἰς τὴν Ούγγαρίαν.

καὶ ἡ βρώμη. Σημαντικὴν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν αἱ **βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι** (ζαχαροῦχα τεῦτλα, κάνναβις, λίνον, καπνός), αἱ **ἄμπελοι** καὶ τὰ ὁπωροφόρα δένδρα. Χάρις εἰς τὰ ἔκτεταμένα λειβάδια καὶ τὰς ζωοτροφικὰς καλλιεργείας μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ **κτηνοτροφία** (ἰδίως τῶν ἵππων καὶ τῶν χοίρων). ‘Η βιομηχανία, λόγῳ τῆς ἑλλείψεως ἄνθρακος καὶ μεταλλευμά-

των, είναι περιωρισμένη καὶ συνίσταται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἔγχωρίων προϊόντων (βιομηχανίαι ἀλεύρου, ζαχάρεως, μπύρας, καπνοῦ). Τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ πρωτεύουσα, ὅπου ὑπάρχουν καὶ μερικὰ μηχανουργεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα. Λόγω τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας δὲν ἔχει πυκνὸν πληθυσμόν, ὅπως ἡ Τσεχοσλοβακία (93 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Ἡ Οὐγγαρία, χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική, ἔξαγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ εἴδη. Τὸ ἔξωτερικόν της ἐμπόριον ἔχει πρετείται ἀπὸ τὸν Δούναβιν ποταμὸν καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις ἔχει μὲ τὰ βιομηχανικὰ κράτη τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης (Γερμανίαν, Τσεχοσλοβακίαν), τὰ δόποια εἰσάγουν γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἔξαγουν βιομηχανικὰ εἴδη.

20.000.000 αργού

ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΡΟΥΜΑΝΙΑ 28.500.000

Εισαγωγή.—Ἡ Ρουμανία χρονολογεῖται ως Κράτος ἀπὸ τὸ ἔτος 1878, ὅπότε ἡνώθησαν αἱ δύο παραδουνάβιοι ἡγεμονίαι, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαυία. Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1913 προστρήθη ἡ Δοβρουστᾶ,¹ ἡ ὅποια πρότερον κατείχετο ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, μετὰ δὲ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (1914—1918), παρεχωρήθησαν εἰς αὐτὴν ἡ πέραν τῶν Καρπαθίων Τρανσυλβανία, ἡ ὅποια κατείχετο ὑπὸ τῆς διαλυθείσης Αύστρουσυγγαρίας, καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Προύθου καὶ Δνειστέρου Βεσσαραβία,² ἡ ὅποια κατείχετο ὑπὸ τῆς Ρωσίας. Οὕτως ἡ Ρουμανία εἶναι κράτος ἐντελῶς νέον, τοῦ ὅποίου ἡ ἐπιφάνεια καὶ ὁ πληθυσμὸς σχεδὸν ἐδιέντελῶς νέον, τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (ἔκτασις πλαστιάσθησαν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον 238.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 16.000.000 κάτοικοι).

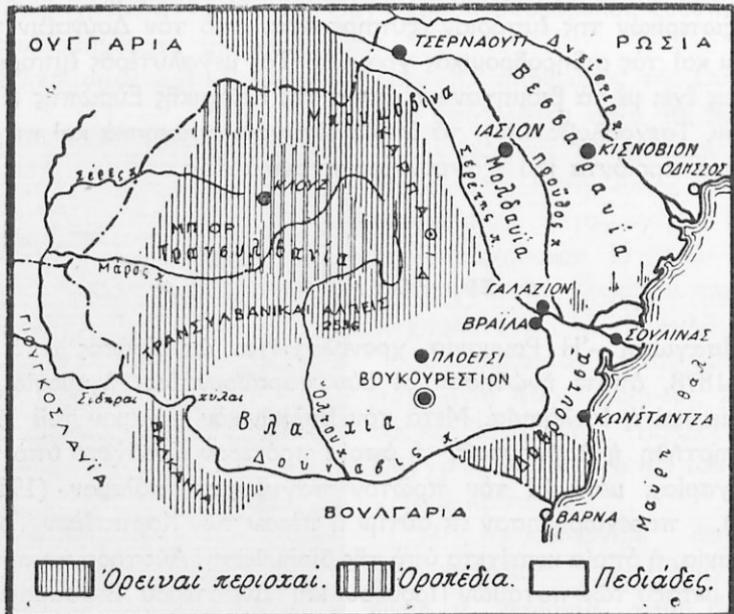
“Ορια.—Ἡ Ρουμανία δρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ Ούγγαρίας, πρὸς Β. ὑπὸ τῆς

¹ Κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ἡ περιοχὴ τῆς Δοβρουστᾶς ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Βουλγαρίας.

² Μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ἡ Βεσσαραβία ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καὶ ἡ Τρανσυλβανία τῆς Ούγγαρίας.

Ρωσίας και πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρωσίας και τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Ἡ Ρουμανία κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, καθ' ὃν δεσπόζει τῆς κοιλάδος τοῦ Κάτω Δουνάβεως, ὃ ὅποιος παίζει σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν χωρῶν αὐτῶν.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.—Ἡ Ρουμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο διαφόρους περιοχὰς ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα και τὰ προϊόντα. ቩ μία περιοχὴ περιλαμβάνει τὰ Καρπάθια και

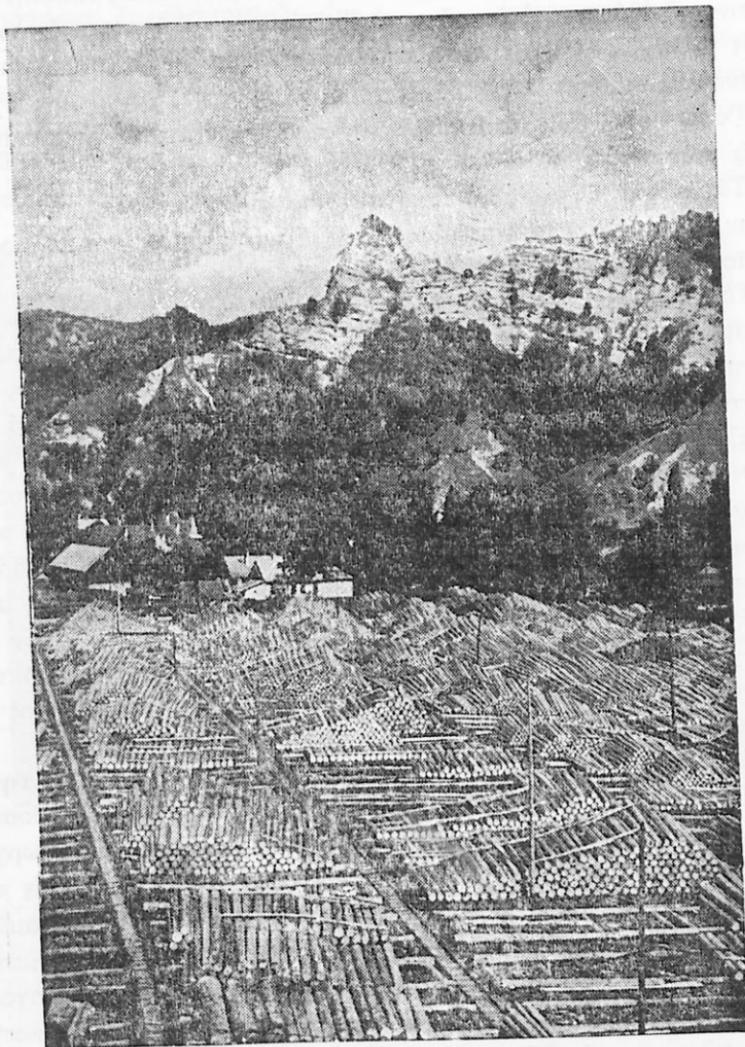

Φυσικὸς χάρτης τῆς Ρουμανίας.

τὸ λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας και ἡ ἄλλη τὴν λοφώδη και τὴν πεδινὴν χώραν, ἡ ὅποια ἔκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων.

α') Ἡ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων. Ἡ ὄρεινὴ αὐτὴ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων, ἡ ὅποια κατέχει πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς δλικῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας εἶναι ἡ σπουδαίη στήλη τῆς Ρουμανίας. Αἱ σπουδαιότεραι περιοχαὶ εἶναι: αἱ Τρανσυλβανικαὶ Ἀλπεις ἡ Νότια Καρπάθια (2.500 μ.), τὰ πλέον ὑψηλὰ και τὰ πλέον ὄγκωδη, τὰ Μολ-

δαυνικὰ Καρπάθια, τὰ ὅποια εἶναι δὲλιγότερον ὑψηλὰ (δὲν ὑπερβαίνουν τὰ 2.000 μ.), τὰ **Καρπάθια τῆς Μπουκοβίνας** πρὸς τὰ

Ἐργοστάσιον ἔνεσίας εἰς τὰ Ρουμανικὰ Καρπάθια
(περιοχὴ τῆς Μπουκοβίνας).

ΒΔ., τὰ ὅποια εἶναι ὑψηλότερα τῶν Μολδαυϊκῶν (2.050 μ.) καὶ πρὸς Δ. τὸ ὀγκώδεις ὅρος **Μπιόδο** (1.850 μ.).

Μεταξύ τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν περιοχῶν ἔκτείνεται τὸ **Λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας**, τὸ ὅποιον ὀφείλεται εἰς τοπικήν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Διὰ τοῦτο τὸ ἔδαφός του καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις καὶ εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα περιοχὴ ἀπὸ ὅλην τὴν ὁρεινὴν Ρουμανίαν. Χάρις δὲ εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ χαμηλοὺς αὐχένας τῆς ὁροσειρᾶς τῶν Καρπαθίων ἡ συγκοινωνία τοῦ λεκανοπεδίου μετὰ τῶν πέριξ πεδιάδων εἶναι εὔκολος.

Τὰ ρέοντα τοῦ λεκανοπεδίου συλλέγονται εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τῶν παραποτάμων του Σάμος, Καϊρες καὶ Μάρος, οἱ ὅποιοι σχηματίζουν βαθείας κοιλάδας.

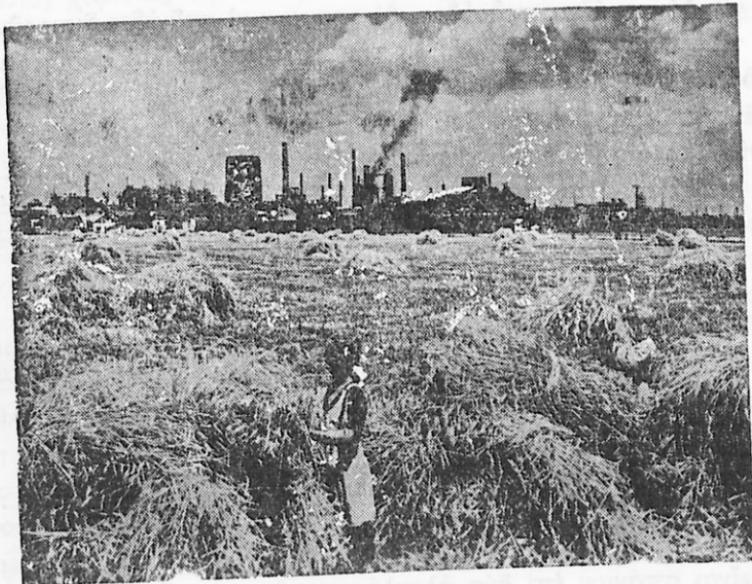
Τὸ κλῖμα εἶναι γενικῶς δριμὺν ἡ περιοχὴν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου, καθόσον κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ περιβάλλεται ἀπὸ ὑψηλὰ ὄρη. Ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον ἕως τὸν Μάρτιον ἡ θερμοκρασία εἶναι σχεδὸν παντοῦ κατωτέρα τοῦ μηδενός. Περισσοτέρας βροχὰς δέχεται ἡ ὁρεινὴ περιοχὴ, διότι εἶναι ἔκτεθειμένη εἰς τοὺς βροχεροὺς ἀνέμους. Διὰ τοῦτο ἔχει πλουσιωτέραν βλάστησιν. Μέχρι τοῦ ὕψους τῶν 600 μ. ὑπάρχουν αἱ καλλιέργειαι καὶ τὰ χωρία ὑπεράνω τῆς ζώνης αὐτῆς ἀρχίζουν τὰ δάση, τὰ ὅποια ἀποτελοῦνται ἀπὸ δρῦς καὶ ὀξύας εἰς τὰ κατώτερα μέρη καὶ ἀπὸ ἔλατα εἰς τὰ ὑψηλότερα. Ἡ ζώνη αὐτὴ τῶν δασῶν δὲν εἶναι συνεχής, καθόσον διακόπτεται ἀπὸ βοσκοτόπους, οἱ ὅποιοι καλύπτουν καὶ τὰς ὑψηλοτέρας περιοχάς, ὅπου τὸ πολὺ ψῦχος καὶ οἱ ὄρμητικοὶ ἄνεμοι δὲν εύνοοῦν τὰ δάση.

Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **κτηνοτροφία** (πρόβατα, βόες, ἵπποι), χάρις εἰς τοὺς ἔκτεταμένους βοσκοτόπους καὶ ἡ **ξυλεία**, χάρις εἰς τὰ πλούσια δάση της. Ἡ γεωργία κατέχει δευτέραν θέσιν καὶ εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον. Λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημηττιακοὶ καρποί (σῖτος, ἀραβόσιτος), γεώμηλα, ὅσπρια, λαχανικά, ζαχαροῦχα τεῦτλα καὶ εἰς τὰς μεσημβρινὰς πλαγιὰς τῶν λόφων ἀμπελοί.

Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ **Κλούν** (100.000 κ.), τὸ δεύτερον πνευματικὸν κέντρον τῆς Ρουμανίας. Ἡ ἀνάπτυξίς της ὀφείλεται εἰς τὴν θέσιν της, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τὸ Βουκουρέστιον μὲ τὴν Βουδαπέστην καὶ τὴν κεντρικὴν Εύρωπην.

Εις τὰ προάστεια ἀνεπτύχθησαν ἀξιόλογοι βιομηχανίαι, αἱ ὅποιαι ἐπεξεργάζονται ἐγχώρια προϊόντα (ἀλευρόμυλοι, βυρσοδεψεῖα, πριονιστήρια, ἐπιπλοποιεῖα).

Ἡ λοφώδης περιοχὴ. Ἡ λοφώδης περιοχὴ ἔκτείνεται εἰς τοὺς ΝΑ. πρόποδας τῶν Καρπαθίων καὶ διασχίζεται ἀπὸ τοὺς πιοταμούς, οἱ ὅποιοι κατέρχονται πρὸς τὸν Δούναβιν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Ζίου, ὁ "Ολτου, ὁ Ἰαλομίστας, ὁ Σερέτης καὶ ὁ Προῦθος. Ἐπειδὴ ἡ περιοχὴ αὕτη εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν κα-

Ο θερισμὸς εἰς τὴν Ρουμανίαν.

τείχετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, τὸ ἔδαφός της εἶναι εὔφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ύδάτων. Τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικόν. Ο χειμὼν δὲν εἶναι πολὺ δριμύς, ὅπως εἰς τὰς πεδιᾶς, διότι αἱ ἀνωμαλίαι της τὴν προφυλάσσουν ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς ΒΑ. ἀνέμους. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι χάρις εἰς τὸ σχετικὸν ὑψος της. Τὸ εὔφορον ἔδαφος, τὸ ἥπιον σχετικῶς κλῖμα καὶ αἱ ἄφθονοι βροχαὶ συντελοῦν, ὡστε ἡ λοφώδης αὕτη περιοχὴ νὰ ἔχῃ ποικίλας καλλιεργείας καὶ πυκνὸν πληθυσμόν. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατώκημένη περιοχὴ τῆς Ρουμανίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί,

ζαχαροῦχα τεῦτλα, ὅπωροφόρα δένδρα (ἰδίως δαμασκηνέαι), ἄμπελοι. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καὶ παρὰ τὸ Πλοέστι εύρισκονται καὶ αἱ πλούσιαι πηγαὶ τοῦ πετρελαίου.

Αἱ πόλεις δὲν εἶναι πολλαῖ, διότι ὁ πληθυσμὸς εἶναι κυρίως ἀγροτικὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου διαμένει εἰς χωρία. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι τὸ **Πλοέστι** (80.000 κ.), ἡ πόλις τοῦ πετρελαίου, καὶ ἡ **Κράϊοβα** (65.000 κ.), ἡ ἀγροτικὴ ἀγορὰ μεταξὺ τῆς πεδιάδος καὶ τῆς λοφώδους χώρας.

γ') Αἱ μεγάλαι πεδιάδες. Αἱ ρουμανικαὶ πεδιάδες διαιροῦνται : εἰς τὴν **Βλαχίαν** πρὸς Ν., εἰς τὴν **Μολδαυῖαν** καὶ **Βεσσαραβίαν** πρὸς τὰ ΒΑ., εἰς τὸ **Δέλτα τοῦ Δουνάβεως** καὶ εἰς τὴν **Δοβρουτσᾶν** πρὸς τὰ ΝΑ. Ἡ Δοβρουτσᾶ εἶναι ἡ μόνη περιοχὴ τῆς Ρουμανίας *, ἡ ὅποια ἀνήκει εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Ὁλιγώτερον εὔφορος εἶναι ἡ περιοχὴ τῆς Δοβρουτσᾶς, διότι αὕτη εἶναι παλαιὰ ἔτηρά, ἡ ὅποια ἴσοπεδώθη ἀπὸ τὴν διάβρωσιν τῶν ὑδάτων.

Τὸ κλίμα εἶναι δριμὺ ἡπειρωτικόν, διότι ἡ πεδινὴ αὔτη περιοχὴ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ΒΑ. ἀνέμους, οἱ ὅποιοι οὐδὲν ἐμπόδιον εύρισκουν κατὰ τὴν διαδρομήν των ἀπὸ τὴν Σιβηρίαν εἰς τὸν Αἴμον.

Οἱ ἄνεμοι οὗτοι κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχροὶ καὶ προκαλοῦν ἀπότομον πτῶσιν τῆς θερμοκρασίας (ἐντὸς τοῦ εἰκοσιτετραώρου ἡ θερμοκρασία δύναται νὰ κατέληθῃ 10 - 15 βαθμούς). κατὰ τὸ θέρος εἶναι πολὺ θερμοί, διότι ἔρχονται ἀπὸ τὴν ἔτηράν. Δέν εἶναι σπάνιον ἐπὶ δύο δόλοκλήρους μῆνας κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ θερμοκρασία νὰ μὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ μηδενὸς καὶ ἐπὶ τρεῖς μῆνας κατὰ τὸ θέρος νὰ μὴ εἶναι κατωτέρα τῶν 20 βαθμῶν. Αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Ὁλιγώτερον βροχεροὶ μῆνες εἶναι ὁ Αὔγουστος, ὁ Σεπτέμβριος καὶ ὁ Ὀκτώβριος. Ἡ πεδινὴ περιοχὴ τῆς Ρουμανίας, λόγῳ τοῦ εὐφόρου ἔδαφους της καὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματός της, εἶναι **χώρα τῶν δημητριακῶν**. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἐκτεταμένα λειβάδια, ὅπου τρέφονται κυρίως πρόβατα, τὰ ὅποια κατέρχονται κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον ἀπὸ τὰς ὁρεινὰς περιοχάς.

* Ἡ περιοχὴ τῆς Δοβρουτσᾶς, μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον, ἀνήκει εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Πόλεις.--Τὰς πόλεις τῶν Ρουμανικῶν πεδιάδων δυνάμεθα νὰ τὰς διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας: α') εἰς τὰς πόλεις - ἀγοράς, αἱ ὅποιαι κεῖνται μεταξὺ τῆς πεδινῆς καὶ τῆς ὑψηλῆς περιοχῆς ἢ εἰς κεντρικὰς θέσεις· β') εἰς τὰς πόλεις - λιμένας, αἱ ὅποιαι κεῖνται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

α') Πόλεις - ἀγοράι. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βλαχίας εἶναι τὸ Βουκουρέστιον (630.000 κ.), τὸ ὅποιον ἔγινε πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας χάρις εἰς τὴν καλήν του γεωγραφικὴν θέσιν. Κεῖται ἀφ' ἐνὸς μεταξὺ Καρπαθίων καὶ Δουνάβεως (ἀπέχει 80 χμ. ἀπὸ τὰ Καρ-

'Η ἀλιεία εἰς τὸν Δούναβιν.

πάθια καὶ 40 ἀπὸ τὸν Δούναβιν), ἀφ' ἔτερου εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συναντῶνται αἱ δύο σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς Ρουμανίας, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαύια. Εἶναι τὸ διοικητικὸν, πνευματικὸν καὶ οἰκονομικὸν κέντρον τῆς Ρουμανίας. Ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἴδρυσεώς του προσείλκυσε πολλοὺς "Ελληνας, διότι αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς 'Ελλάδος μετὰ τῶν παραδουναβίων χωρῶν εἶναι πολὺ παλαιαί. "Οταν ἡ Ρουμανία ἦτο ἡγεμονία, ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τοῦ Βουκουρέστιου εύρισκετο εἰς χείρας τῶν 'Ελλήνων ἡ δὲ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἦτο ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους καὶ τῶν διανοούμενων. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὑπῆρχεν ἀνθηρὰ ἐλληνικὴ παροιμένων.

κία, ή όποια ήριθμει 6.000 περίπου μέλη. "Υπήρχεν έπισης και πλήρεις γυμνάσιον, τό όποιον έστεγάζετο εἰς μεγαλοπρεπέστατον κτίριον. "Οπως και εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ρουμανίας, ούτω και εἰς τὸ Βουκουρέστιον οἱ "Ελληνες ἥσαν σπουδαῖος παράγων προόδου.

Εις τὴν Βλαχίαν καὶ πλησίον τοῦ ποταμοῦ "Ολτου κεῖται τὸ **Δραγατσάνιον** (7.000 κ.), ὅπου κατὰ τὸν Ἰουνιον τοῦ 1821 κατόπιν ἡρωϊκοῦ ἀγῶνος κατεστάλη ἡ ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον 'Ψηλάντην ἐπαναστατικὴ κίνησις τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν καὶ ἔπεισε μαχόμενος δὲ Ἱερὸς Λόχος.

Εις τὴν Μολδαύιαν κεῖται τὸ **Ιάσιον** (100.000 κ.), τὸ όποιον ὑπῆρξε σπουδαῖον κέντρον ἐλληνικῆς παιδείας, κατέχει δὲ ἴδιαιτέραν θέσιν εἰς τὴν νεωτέραν Ἐλληνικὴν Ἰστορίαν, καθόσον ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἔθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας. Σήμερον τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἰσραηλίτας, εἰς τὰς χειρας τῶν δόποιων εύρισκεται ἡ ἐμπορικὴ του κίνησις.

Εις τὴν Βεσσαραβίαν κεῖται τὸ **Κισνόβιον** (118.000 κ.), δευτέρα πόλις τῆς Ρουμανίας ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Βανάτου ἡ **Αράδη** (80.000 κ.) καὶ εἰς τὴν πεδινὴν Μπουκοβίναν ἡ **Τσερναούτσι** (115.000 κ.).

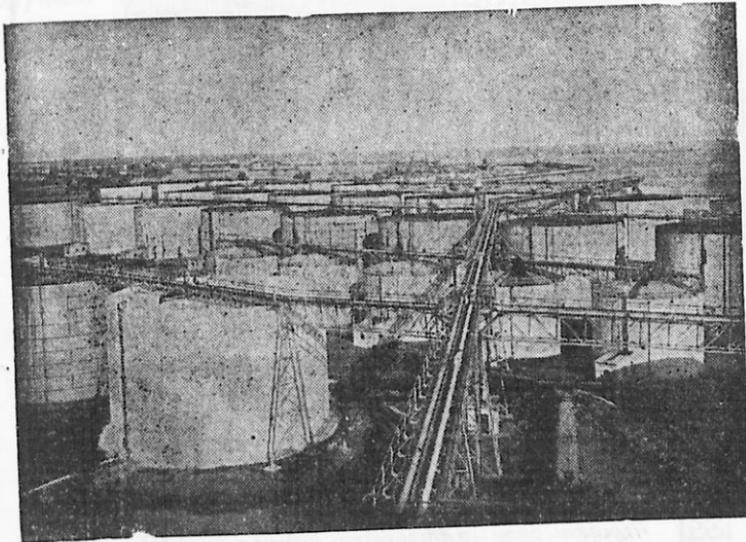
Εἰς ὅλας τὰς πόλεις - ἀγορὰς τῶν Ρουμανικῶν πεδιάδων ὑπερισχύει ἡ ἐμπορικὴ κίνησις. Ἡ βιομηχανία εἶναι μικρὰ καὶ περιορίζεται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἔγχωριών προϊόντων (ἀλευρόμυλοι, ζυθοποιεῖα, ἐπιπλοποιεῖα κ.ἄ.).

β') Πόλεις - λιμένες. Κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ τὸ Τούρνου - Σεβερίνον μέχρι τοῦ Δέλτα πολλαὶ πόλεις διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην, αἱ όποιαι χρησιμεύουν ως σταθμοὶ τῆς συνεχῶς αὐξανομένης ναυτιλιακῆς κινήσεως ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτέρου ποταμοῦ τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης. Ἐκάστη ἔξι αὐτῶν συνδέεται διὰ μιᾶς σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως μετὰ τῆς κυρίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ όποια διασχίζει ἐκ Δ. πρὸς Α. τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Βλαχίας.

Ἐκ τούτων σπουδαιοτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν ἡ **Βραΐλα** (70.000 κ.) εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βλαχίας καὶ τὸ **Γαλάζιον** (100.000 κ.) εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μολδαύιας. Ἡ Βραΐλα εἶναι ὡραία πόλις καὶ σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, διότι λόγῳ τοῦ μεγάλου βάθους τοῦ ποταμοῦ (12 - 15 μ.) δύνανται νὰ πλεύσουν μεγάλα πλοῖα. Ἐξάγονται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Τὸ Γαλάζιον πα-

ρουσιάζει μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν, διότι ἔξυπηρετεῖ μεγαλυτέραν ἔκτασιν (όλοκληρον τὴν Μολδαύιαν, τὴν Βεσσαραβίαν καὶ τμῆμα τῆς Τρανσυλβανίας). Ἐκ τοῦ λιμένος του ἔχάγονται δημητριακοὶ καρποὶ καὶ μεγάλαι ποσότητες πετρελαίου καὶ ξυλείας, ἡ ὅποια μεταφέρεται μέχρι τῶν ἀποθηκῶν τοῦ λιμένος διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ Σερέτη. Τὸ Γαλάζιον εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ σπουδαιοτέρα ἀγορὰ τῶν ἀλιευομένων ἵχθυών εἰς τὸ Δέλτα καὶ τὰς λιμνοθαλάσσας τοῦ Δουνάβεως.

Ἄξιόλογον ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν καὶ αἱ πόλεις **Γιούρ-**

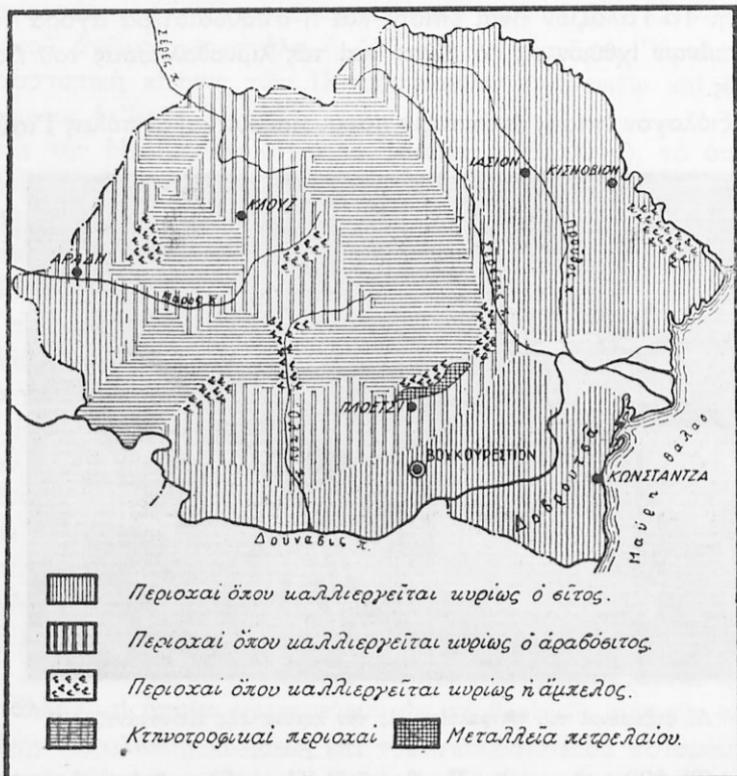

Αἱ δεξαμεναὶ τοῦ πετρελαίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνστάντζης.

γεβον (35.000 κ.) καὶ **Σουλινᾶς**. Ἡ πρώτη, διότι εἶναι ἐπίνειον τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀποθήκη τοῦ διὰ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην προοριζομένου πετρελαίου. Τὸ πολύτιμον αὐτὸν προϊόν μεταφέρεται ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Πλοέστι εἰς τὰς αὔτης εἴτε σιδηροδρομικῶς δι' εἰδικῶν βαγονίων εἴτε δι' ἀποθήκας της εἴτε σιδηροδρομικῶς δι' εἰδικῶν βαγονίων εἴτε δι'

ὑπογείου ὀχετοῦ. Ἡ δευτέρα, διότι εύρισκεται εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως, ὅπου τὰ μεγάλα πλοῖα συμπληρώνουν τὸ φορτίον Δουνάβεως, τὸ ὅποιον ἥρχισαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Βραΐλας καὶ τοῦ Γαλάζιον.

Εἰς τὴν Δοβρουτσᾶν κεῖται ἡ Κωνστάντζα (60.000 κ.), εἰς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν σιδηροδρομικήν της συγκοινωνίαν μὲ τὸ Βουκουρέστιον καὶ εἰς τὸν ὑπόγειον ὁχετόν, ὃ ὅποιος μεταφέρει τὸ πετρέλαιον ἀπὸ τὸ Πλοέστι κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰς ἀποθήκας της.

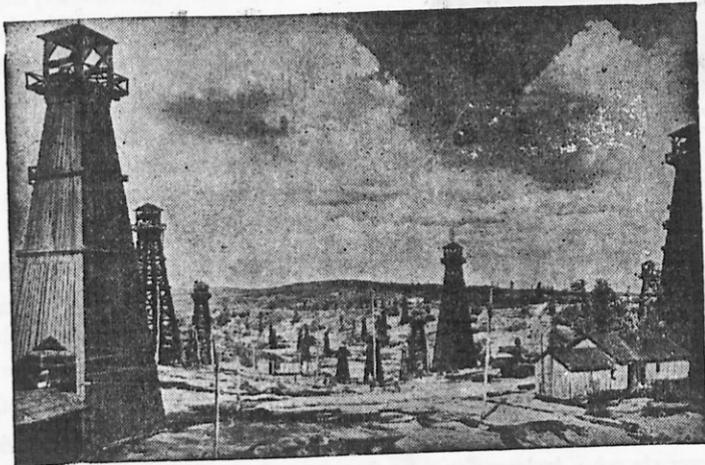
Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Ρουμανίας.

 Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ. — 1. **Πληθυσμός.** Ο πληθυσμὸς τῆς Ρουμανίας ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς ἔθνικότητας, μεταξὺ τῶν ὅποιών ὑπερισχύουν οἱ Ρουμᾶνοι. Οὗτοι εἰναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Δακῶν καὶ Ρωμαίων ἀποίκων, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, ὅταν ἡ χώρα αῦτη, ἡ ὅποια πρότερον ὥνομάζετο Δακία ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ γλῶσσα

των είναι λατινικής καταγωγῆς. Αἱ ξέναι ἔθνικότητες ἀντιπροσωπεύουν τὰ 30 ο/ο τοῦ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ. Περισσότεροι είναι οἱ Οὐγγροί (εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ τὰς δυτικὰς πεδιάδας), ἀκολουθοῦν οἱ Σλαύοι, οἱ Γερμανοί καὶ οἱ Ἰσραηλῖται.

Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ δὲν είναι ὀμοιόμορφος. Εἰς τὴν λοφώδη περιοχὴν ἡ πυκνότης ἀνέρχεται εἰς 100 κατ. εἰς ἑκαστὸν τ. χμ., εἰς τὰς πεδιάδας εἰς 40 καὶ εἰς τὰς ὁρεινὰς περιοχὰς εἰς 30 - 35. *ΟΣΣ*

2. Οἰκονομικὴ ζωὴ. Ἡ ρουμανία είναι Κράτος κατ' ἔξοχὴν γεωργικὸν. Τὰ ἔξαγόμενα ἀγροτικὰ καὶ ἀκατέργαστα προϊόντα ἀντιπροσωπεύουν τὰ 90 ο/ο τῆς ἔξαγωγῆς της.

Πηγαὶ πετρελαίου εἰς τὴν περιοχὴν Πλοέστι.

Γεωργία. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Ρουμανίας κατέχει ἡ γεωργία χάρις εἰς τὰς ἐκτεταμένας καὶ εὐφόρους πεδιάδας της. Λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος κατέχουν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως. Ὁ σῖτος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπου αἱ βροχαὶ είναι ὀλιγώτεραι καὶ ὁ ἀραβόσιτος εἰς τὴν λοφώδη χώραν, ὅπου αἱ βροχαὶ είναι περισσότεραι. Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀραβοσίτου κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εύρωπην μετὰ τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Ἡ Ρουμανία είναι χώρα τῶν σιτηρῶν.

Καλλιεργοῦνται έπισης ζωοτροφικά προϊόντα λόγω τῆς ἀνεπιτυγμένης κτηνοτροφίας, γεώμηλα, λαχανικά, ίδιως πέριξ τῶν μεγάλων πόλεων, βιομηχανικά προϊόντα (ζαχαρούχα τεῦτλα, καπνὸς κ.ἄ.) καὶ εἰς τὴν λοφώδη περιοχὴν ἄμπελοι καὶ ὅπωροφόρα δένδρα (ίδιως δαμασκηνέαι, τῶν ὅποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς ὅλοκληρον τὴν χώραν εἰς 60 ἑκατομμύρια περίπου).

Μετὰ τὴν γεωργίαν ἀκολουθεῖ ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τοὺς ἔκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν, ὅπου τρέφονται κυρίως πρόβατα κατὰ τρόπον μοναδικόν.

Διάγραμμα ἐμφαῖνον τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς Ρουμανίας.

Ἡ Ρουμανία ἔχει καὶ μέγαν φυσικὸν πλοῦτον χάρις εἰς τὰ ἔκτεταμένα δάση τῆς καὶ εἰς τὰ ἄφθονα ὄρυκτά της, μεταξὺ τῶν ὅποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ πετρέλαιον, τὸ ὅποιον εύρισκεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων (περιοχὴ Πλοέστι). Ἡ Ρουμανία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εύρωπην μετὰ τὴν Ρωσίαν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ πετρελαίου.

Παρὰ τὸν ἄφθονον φυσικὸν καὶ

γεωργικὸν τῆς πλοῦτον ἡ Ρουμανία δὲν ἔχει ἀνεπιτυγμένην βιομηχανίαν λόγω κυρίως ἐλλείψεως κεφαλαίων, τὰ ὅποια εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ σχετικῶς μικρὰ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς (61 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι τῆς ἐπεξεργάζονται τὰ γεωργικὰ καὶ δασικὰ προϊόντα (ἀλευρόμυλοι, πριονιστήρια, βυρσοδεψεῖα). Ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ ὑφαντουργία δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως.

Τὸ ἐμπόριον τῆς Ρουμανίας ἔχει πηρετεῖται ἀπὸ τὸν Δούναβιν, τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Χάρις εἰς τὴν ἄφθονον γεωργικὴν τῆς παραγωγὴν, τὰς πλουσίας πηγὰς τοῦ πετρελαίου καὶ τὰ ἔκτεταμένα δάση τῆς ἡ Ρουμανία ἔξαγει: πετρέλαιον καὶ προϊόντα πετρελαίου, δημητριακούς καρπούς, ξυλείαν καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Εἰσάγει: κυρίως

βιομηχανικά είδη (ύφασματα, μηχανάς παντός είδους, φαρμακευτικά προϊόντα, είδη πολυτελείας κ. ά.). Εις τὸ ἔξωτερικόν της ἐμπόριον τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Γερμανία, πρῶτον διότι ἡ χώρα αὕτη εἰσάγει γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἔξαγει βιομηχανικά είδη, καὶ δεύτερον, διότι ἡ μεταφορὰ τῶν βαρέων αὐτῶν προϊόντων εἶναι εὔκολος χάρις εἰς τὸν Δούναβιν ποταμόν.

Ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει ἑκ τῆς Ρουμανίας εἴδη διατροφῆς (σῖτον, ἀραβόσιτον, κριθήν, ὅσπρια, μόσχους, τυρόν, βούτυρον), πετρέλαιον, βενζίνην, ξυλείαν. Ἐξάγει εἰς τὴν Ρουμανίαν ἑσπεριδοειδῆ, σῦκα ἔηρά, καπνὸν καὶ σιγαρέττα, ἔλαιος, νέφτι, σάπτωνας, νήματα βαμβακερὰ καὶ ἄλλα.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡ. ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης δὲν παρουσιάζουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς καὶ Μεσογειακῆς Εύρωπης. Τὸ σπουδαιότερον κοινὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι τὰ σύνορα τῶν χωρῶν αὐτῶν (έκτὸς τῆς Ἐλβετίας) ὑπέστησαν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον μεγάλας μεταβολάς. Ἡ παλαιὰ αὐτοκρατορία τῆς Αὐστροουγγαρίας διελύθη. Ἐκ τῶν τμημάτων τῆς διαλυθείσης αὐτοκρατορίας ἐσχηματίσθησαν ἡ Αὐστρία, ἡ Ούγγαρια, ἡ Τσεχοσλοβακία καὶ ἐδιπλασιάσθη σχεδόν ἡ Ρουμανία. Ἐκεῖνο τὸ ὄποιον διακρίνει τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης, εἶναι ὅτι αἱ δυτικώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι κυρίως βιομηχανικαὶ (Γερμανία, Τσεχοσλοβακία, Αὐστρία, Ἐλβετία), χάρις εἰς τὰ πλούσια μεταλλεία τῶν καὶ τὸν ἄνθρακα (ἡ Ἐλβετία καὶ ἡ Αὐστρία ὅφείλουν τὴν βιομηχανικήν των ἀνάπτυξιν εἰς τὸν λευκόν των ἄνθρακα καὶ εἰς τὴν γεωγραφικήν των θέσιν). Αἱ ἀνατολικώτεραι (Ούγγαρια, Ρουμανία) εἶναι χῶραι κυρίως γεωργικαί, λόγω τοῦ ὅτι εἶναι πτωχαὶ εἰς ἄνθρακα καὶ εἰς κεφάλαια. Ὡς ἐκ τούτου αἱ πρῶται δημοιάζουν μὲ τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εύρωπης, αἱ δὲ δεύτεραι μὲ τὰς χώρας τῆς Μεσογειακῆς Εύρωπης.

Μεταξὺ τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἀγροτικῶν χωρῶν τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης τὸ ἐμπόριον εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένον: α') διότι αἱ βιομηχανικαὶ χῶραι, λόγω τῆς ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας των καὶ

τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ των, εἰσάγουν πρώτας ὑλας καὶ εἴδη διατροφῆς καὶ ἔξαγουν βιομηχανικὰ προϊόντα, αἱ δὲ ἀγροτικαὶ λόγῳ τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας των, ἔξαγουν ἀκατεργάστους ὑλας καὶ εἴδη διατροφῆς καὶ εἰσάγουν βιομηχανικὰ εἴδη· β') διότι συνδέονται μὲ τὸν Δούναβιν ποταμόν, δ ὅποιος ἐπιτρέπει τὴν μεταφορὰν τῶν βαρέων προϊόντων εἰς πολὺ εὐθηνάς τιμὰς (αἱ ὑδάτινοι ὁδοὶ εἶναι εὐθηνότεραι ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας).

Ἐρωτήσεις

- 1) Κατὰ τί διαφέρονταί χῶραι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης; 2) Ποῖος εἰναι δὲ Ἑλληνικὸς λαμῆρος, δ ὅποιος ἔξενπληρετεῖ τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον; 3) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 4) Ποία χώρα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἔχει περισσότερον ἀγαπτόνει τὸν τονοισμὸν καὶ διὰ ποῖον λόγον; 5) Πόσας ὁδοὺς δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν διὰ τὰς Ἀθήνας εἰς τὸ Βερολίνον;
-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΠΟΛΩΝΙΑ

Εισαγωγή.—Η Πολωνία είναι τὸ μεγαλύτερον Κράτος ἀπὸ τὰ συσταθέντα μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (ἔκτασις 390.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 32.000.000 κάτ.). Πρὸ τοῦ πολέμου ἦτο διαμοιρασμένη μεταξὺ Ρωσίας, Γερμανίας καὶ Αὐστροουγγαρίας. Τὸ νέον Πολωνικὸν Κράτος δὲν παρουσιάζει ἐνότητα οὕτε ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους του οὕτε ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν του. Τὸ ἔδαφός του κατέχει μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ ἡ διέξοδός του πρὸς τὴν θάλασσαν είναι τεχνητή. Ο πληθυσμὸς του περιλαμβάνει πολλὰς ἑθνικότητας (Ρώσους, Γερμανούς, Λιθουανούς, Ἰσραηλίτας).

Ορια.—Η Πολωνία, ἡ ὅποια ἔκτείνεται ἀπὸ τὰ Καρπάθια μέχρι τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης, δρίζεται ὑπὸ τῆς Ρωσίας, Γερμανίας καὶ Τσεχοσλοβακίας.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Εἰς τὴν Πολωνίαν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τρεῖς φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι διαφέρουν μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους τῶν: α') τὴν περιοχὴν τῶν Καρπαθίων, β') τὴν περιοχὴν, τὴν ἔκτεινομένην εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων καὶ γ') τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Βορείου Πολωνίας.

Ἡ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων.—Ἡ ὁρεινὴ περιοχὴ τῶν βορείων Καρπαθίων διαμοιράζεται μεταξὺ Πολωνίας, καὶ Τσεχοσλοβακίας. "Οπως εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, οὗτω καὶ εἰς τὴν Πολωνίαν ἡ ὁρεινὴ αὔτη χώρα καλύπτεται ἀπὸ δάση καὶ βοσκοτόπους. Διὰ τοῦτο αἱ σπουδαιότεραι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων είναι ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ

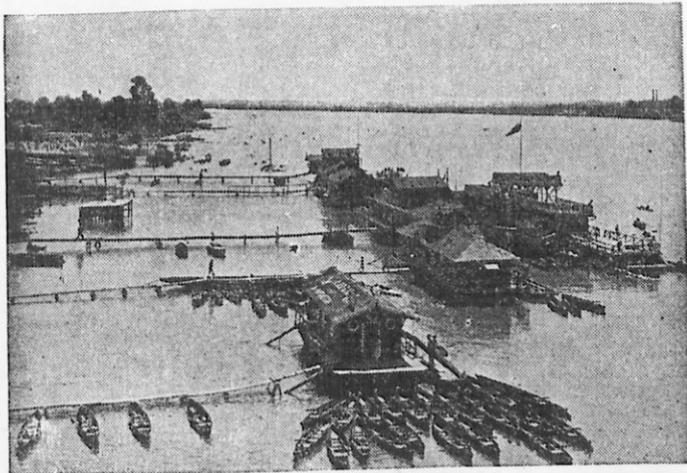
ύλοτομία. Ή γεωργία περιορίζεται είς τὰς κοιλάδας, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον. Καλλιεργοῦνται κυρίως σίκαλις, βρώμη, γεώμηλα. Ή ὀρεινὴ αὐτὴ περιοχὴ λόγῳ τῶν πτωχῶν τῆς προϊόντων εἶναι ἀραιῶς κατωκημένη.

Φυσικὸς χάρτης τῆς Πολωνίας.

Ἡ παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων περιοχὴ. Εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων ἐκτείνεται μία περιοχὴ πλάτους 200 περίπου χλμ., ἡ ὅποία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκτεταμένα ὄροπέδια. Τὸ ἔδαφος τῶν ὄροπεδίων εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται

ἀπὸ προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὄδατα ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς καὶ οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὰς βορείους πεδιάδας. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἐπίσης πλουσία εἰς ὀρυκτά (ἄνθρακα, πετρέλαιον, ψευδάργυρον, μόλυβδον, σίδηρον). Χάρις εἰς τὸ εὖφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὰ ἄφθονα ὀρυκτά της ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ ἀνατολικὴ περιοχὴ εἶναι κυρίως γεωργικὴ καὶ ἡ δυτικὴ, ὅπου ὑπάρχουν τὰ ἄνθρακωρυχεῖα, βιομηχανική. Ἐπειδὴ τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικόν, καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοί καρποί, γεώμηλα καὶ ζαχαροῦχα τεύτλα. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυ-

‘Ο ποταμὸς Βιστούλας κατὰ τὸ θέρος πλησίον τῆς Βαρσοβίας.

γμένην γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ πυκνός. Είναι ἡ πυκνότερον κατωκημένη περιοχὴ τῆς Πολωνίας. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: **Κρακοβία** (220.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μεταλλουργεῖα, ὑφαντουργεῖα, χημικὰ ἔργοστάσια, ὑποδηματοποιεῖα), **Λόδζ** (600.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον κέντρον ὑφαντουργίας.

Ἡ βόρειος πεδιάς τῆς Πολωνίας. Πρὸς Β. τῆς περιοχῆς τῆς κατεχομένης ἀπὸ τὰ εὖφορα ὀροπέδια μέχρι τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης ἔκτείνεται ἡ μεγάλη πεδιάς τῆς Πολωνίας, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς βορείου γερμανικῆς πεδιάδος. Τὸ ἔδαφός της, ἐπειδὴ

είς παλαιοτέραν γεωλογικήν ἐποχὴν κατείχετο ἀπὸ παγετῶνας, εἶναι ἀμμῶδες καὶ συνήθως ἔλῶδες, ὅπως καὶ τῆς βορείου γερμανικῆς πεδιάδος. Ὡς ἐκ τούτου ἡ περιοχὴ αὕτη δὲν εἶναι εὔφορος. Τὸ κλῖμα εἶναι ἡ πειρωτικὸν. Τὰ παραγόμενα προϊόντα λόγῳ τοῦ ἀμμώδους ἐδάφους καὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος εἶναι κυρίως γεώμηλα καὶ σίκαλις. Τρέφονται ἐπίστης καὶ πολλὰ μεγάλα ζῶα, χάρις εἰς τὰ πολλὰ λειβάδεια καὶ χοῖροι χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῶν γεωμήλων. Μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν παρατηρεῖται μεγάλη διαφορὰ εἰς τὸν τρόπον

‘Ο ποταμὸς Βιστούλας κατὰ τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν Βαρσοβίαν.

τῆς καλλιεργείας. Αἱ δυτικαὶ περιοχαί, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατείχοντο ὑπὸ τῆς Γερμανίας, παρουσιάζουν μεγαλυτέραν γεωργικὴν ἀνάπτυξιν ἀπὸ τὰς ἀνατολικάς, αἱ δόποια κατείχοντο ὑπὸ τῆς Ρωσίας.

Ἡ πεδιὰς τῆς Πολωνίας, ὅπως καὶ τῆς Βορείου Γερμανίας, εἶναι ἀραιῶς κατώκημένη, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι πτωχόν. Σπουδαιότερά πόλις εἶναι ἡ **Βαρσοβία** (1.175.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας ἐπὶ τοῦ Βιστούλα ποταμοῦ, τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον μὲ ἀξιόλογον βιομήχανικὴν κίνησιν (μεταλλουργεῖσα, ὑφαντουργεῖσα).

(Η φριόποιηθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής)

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.—'Ο πληθυσμὸς τῆς Πολωνίας δὲν εἶναι ὁμοιογενής. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς ἔθνικότητας, μεταξὺ τῶν ὅποιων ὑπερισχύουν οἱ Πολωνοί, οἱ ὅποιοι εἶναι Σλαύοι. Οὗτοι διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ὄμοφύλους των Ρώσους, καθόσον εἶναι καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα. Ἀπὸ τὰς ἄλλας ἔθνικότητας σπουδαιότεραι εἶναι: οἱ Οὐκρανοί (6.000.000 κ.), οἱ Λευκορῶσοι (1.000.000 κ.), οἱ Λιθουανοί (1.000.000 κ.), οἱ Γερμανοί (1.500.000 κ.) καὶ οἱ Ἰσραηλῖται (3.000.000 κ.).

Πολωνοὶ ἀλιεῖς εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν.

Ἡ Πολωνία παρὰ τὴν ἀνεπτυγμένην τῆς βιομηχανίαν εἶναι Κράτος γεωργικόν. Τὰ 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ σχετικῶς μικρὰ πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς (82 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ἡ σίκαλις, τὰ γεώμηλα (εἰς τὴν ἀμμώδη βόρειον πεδιάδα), ὁ σίτος, τὰ ζαχαροῦχα τεῦτλα (κυρίως εἰς Πολωνίαν). Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία (ἰδίως τῶν μεγάλων ζῷων καὶ τῶν χοίρων).

Ἡ Πολωνία, κειμένη μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ρωσίας, κα-

τέχει, ώς άνεφέραμεν άνωτέρω, μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν μεταξύ τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εύρωπης. Ἡ καλὴ αὐτὴ γεωγραφική της θέσις καὶ τὰ πλούσια γεωργικὰ καὶ ὄρυκτά της προιόντα τῆς ἐπιτρέπουν μεγάλην οἰκονομικήν ἀνάπτυξιν. Τὸ ἔξωτερικόν της ἐμπόριον ἔχει πρετεῖται κυρίως διὰ δύο λιμένων: τοῦ Δάντσιχ (400.000 κ. κυρίως Γερμανοί), ὁ ὅποιος ἀπετέλει ἐν μικρὸν ἀνεξάρτητον κράτος ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ τοῦ πολωνικοῦ λιμένος Γδύνια (40.000 κ.), ὁ ὅποιος ἐδημιουργήθη παρὰ τῶν Πολωνῶν μετὰ τὴν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ Δάντσιχ.*

Αἱ ἔξαγωγαὶ συνίστανται κυρίως εἰς ἀνθρακα, ψευδάργυρον, ξυλείαν, πετρέλαιον, δημητριακοὺς καρποὺς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Αἱ εἰσαγωγαὶ περιλαμβάνουν κυρίως βάμβακα, ἥριον, μηχανὰς διαφόρους, αὐτοκίνητα κλπ.

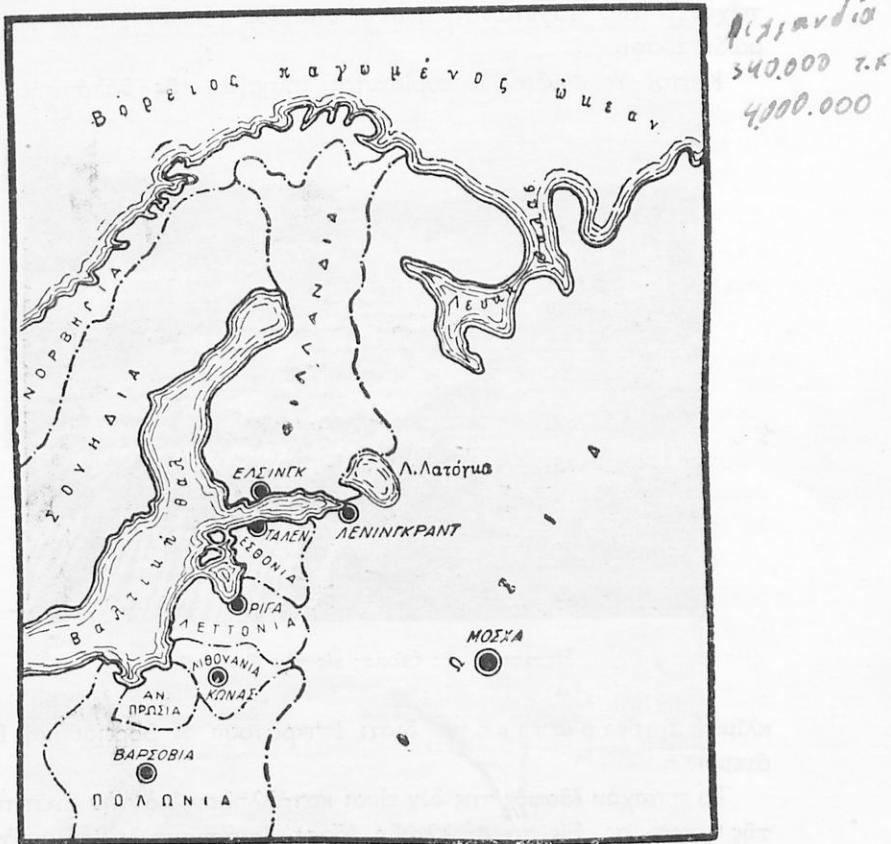
B'. ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Εἰσαγωγὴ.—Ἡ Φινλανδία (ἐκτασίς 340.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 4.000.000 κατ.) ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917. Οἱ κάτοικοί της εἶναι ἀσιατικῆς καταγωγῆς καὶ ὀνομάζονται Φίννοι. Οὗτοι εἶναι συγγενεῖς τῶν Βούλγαρων καὶ τῶν Οὔγγρων. Κατὰ τοὺς ιστορικοὺς κατώκουν πρὸ πέντε περίπου χιλιάδων ἐτῶν πρὸ Χριστοῦ τὰς παρὰ τὸν μέσον Βόλγαν περιοχάς. Ἀργότερον οἱ λαοὶ αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν. Οἱ Βούλγαροι μετηνάστευσαν πρὸς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, οἱ Οὔγγροι πρὸς τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον καὶ οἱ Φινλανδοὶ πρὸς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν.

Τὸ ἔδαφος τῆς Φινλανδίας, ἐπειδὴ εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν κατείχετο ἀπὸ παγετῶνας, ἀποτελεῖται, ώς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ κοιλώματα καὶ ἀπὸ μικρὰ ύψωματα, τὰ ὅποια δὲν ἀκο-

* Μετὰ δὲ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον, κατόπιν τῆς προσαρτήσεως ὑπὸ αὐτῆς, τῆς Ἀνατολ. Γερμανικῆς Πομερανίας καὶ μεγάλου μέρους τῆς Ἀνατ. Πρωσίας, ἀπέκτησε καὶ τὸν ἐμπορικὸν λιμένα Στεττίνον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ "Ουτερ" ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς.

λουθοῦν οὐδεμίαν διεύθυνσιν. Τὰ κοιλώματα ὀφείλονται εἰς τὴν διάβρωσιν, τὴν δόποίαν ἀσκοῦν οἱ παγετῶνες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· τὰ μικρὰ ὑψώματα προέρχονται ἀπὸ τὴν συσσώρευσιν τῶν μεταφερομένων ὑπὸ τῶν παγετῶνων ὑλικῶν (χωμάτων, χαλικίων, λί-

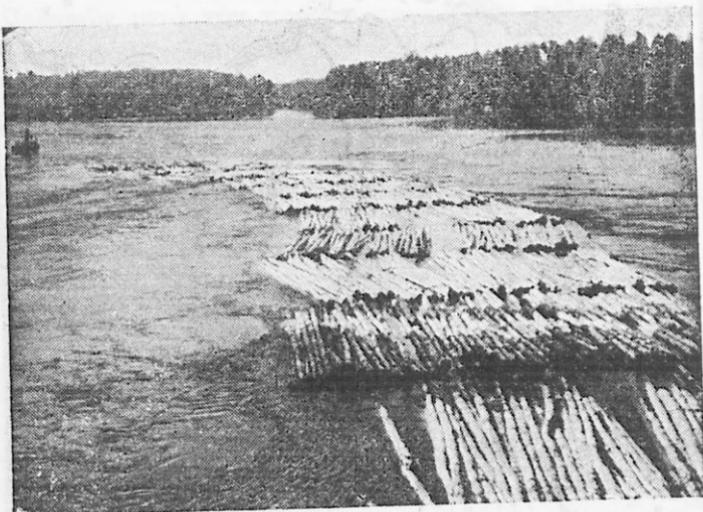

Πολιτικὸς χάρτης τῶν χωρῶν τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Φινλανδίας.

θων) εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὄποιον ἔλειψαν. Οὕτω τὸ ἔδαφος παρουσιάζει μίαν μορφὴν χαώδη. Τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς, ἐπειδὴ δὲν δύνανται νὰ ρεύσουν εὐκόλως πρὸς τὴν θάλασσαν, παραμένουν στάσιμα εἰς τὰ κοιλώματα καὶ σχηματίζουν λίμνας, αἱ ὄποιαι εἶναι ἄφθονοι εἰς τὴν Φινλανδίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Φινλανδία λέγεται «ἡ

χώρα τῶν χιλίων λιμνῶν». Μεταξὺ των αἱ λίμναι συγκοινωνοῦν συνήθως διὰ μικρῶν ποταμῶν. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετώνων ὀφείλεται ἐπίσης καὶ τὸ ἀργιλώδες καὶ ἀμμώδες κυρίως ἔδαφός της. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά τῶν χωρῶν, αἱ ὄποιαι ἄλλοτε κατείχοντο ἀπὸ παγετῶνας, εἶναι ἡ ὑπαρξία πολλῶν λιμνῶν καὶ ἀμμώδη ἔδαφη.

Καίτοι ἡ Φινλανδία εὑρίσκεται πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχει

Μεταφορὰ τῆς ξυλείας εἰς τὴν Φινλανδίαν.

κλῖμα ἡ περιφερειακόν, διότι ἐπικρατοῦν οἱ βόρειοι καὶ B.A. ἄνεμοι.

- Τὸ πτωχὸν ἔδαφός της δὲν εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Εἰς τὰ ἀργιλώδη ἔδαφη ὑπάρχουν λειβάδια, ὅπου τρέφονται μεγάλα ζῷα· εἰς τὰ ἀμμώδη ὑπάρχουν δάση ἀπὸ κωνοφόρα δένδρα.

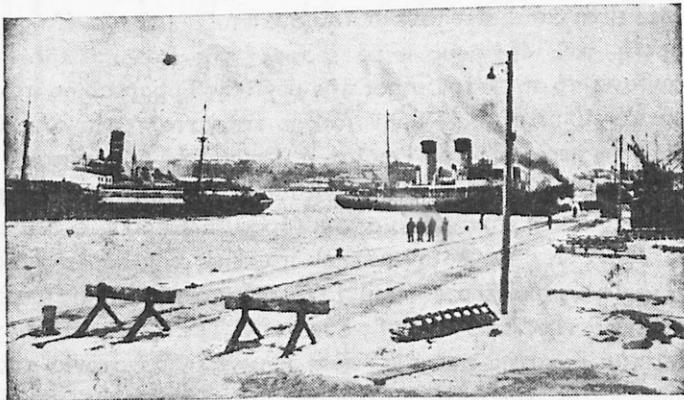
Αἱ σπουδαιότεραι καλλιέργειαι εἶναι ἔκεīναι, αἱ ὄποιαι εύδοκιμοῦν εἰς τὰ πτωχὰ ἔδαφη (σίκαλις, γεώμηλα).

‘Ως ἐκ τούτου, οἱ κάτοικοί της ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν. Τὰ ἔξαγόμενα προϊόντα εἶναι βούτυρον, γάλα, ξυλεία, χάρτης, τὰ δὲ εἰσαγόμενα

Μέλισσας
είναι κυρίως βιομηχανικά είδη. Τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικάς σχέσεις
ἔχει μὲ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Τάρκυνδοι εἰς τὴν Βόρειον Φινλανδίαν.

Παγοθραυστικά πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἐλσίνκι
ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης.

Ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν
καὶ τὴν ὑλοτομίαν, δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ μεγάλαι πόλεις. Σπου-
δαιοτέρα είναι ἡ πρωτεύουσα Ἐλσίνκι (230.000 κ.).

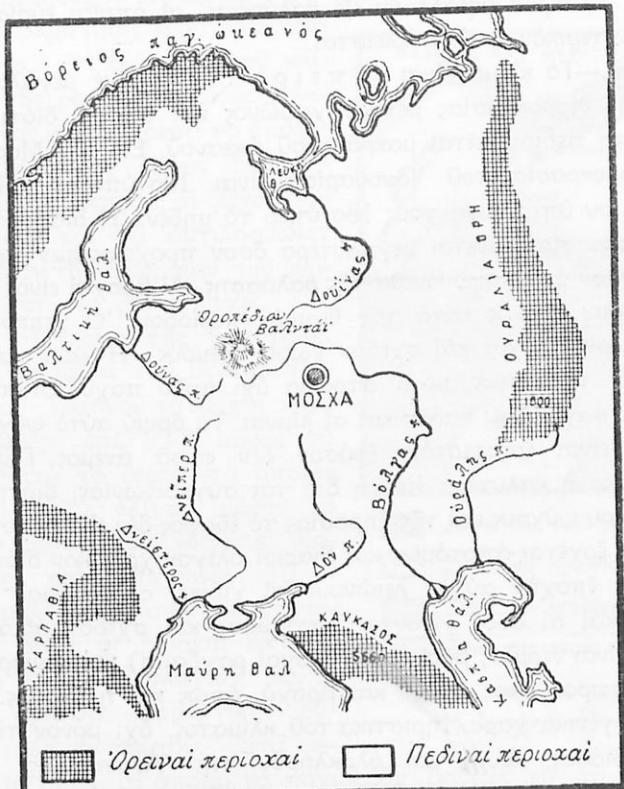
Τ. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΡΩΣΙΑ

Εισαγωγή.—Η Ρωσία είναι ή μεγαλυτέρα χώρα της Εύρωπης εις ἑκατοντάρια καὶ πληθυσμόν. ("Ἐκτασις Εύρωπαϊκῆς Ρωσίας 4.650.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 137.000.000 κάτ. Ἐκτασις ὀλοκλήρου τῆς Ρωσίας 21.000.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 170.000.000 κάτ.). Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον διακρίνει κυρίως τὴν Ρωσίαν ἀπὸ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Εύρωπης είναι : Πρῶτον, ὅτι αἱ γεωγραφικαὶ τῆς περιοχαὶ κατέχουν τεραστίας ἔκτασεις. Ἡ ἴδια θέα, τὸ ἴδιον τοπίον, τὸ ἴδιον κλῖμα συναπτῶνται εἰς πολὺ μεγάλας ἔκτασεις, πρᾶγμα τὸ ὅποιον είναι ἐντελῶς ἄγνωστον εἰς τὴν λοιπὴν Εύρωπην. Δεύτερον, ὅτι ὅλαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ καλλιέργειαι ἀπαντῶνται εἰς τὸ ἔδαφος τῆς χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἑκατοντάριαν τῆς ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Ορια.—Ἡ Εύρωπαϊκὴ Ρωσία ἔκτείνεται μεταξὺ τῶν Καρπαθίων πρὸς Δ., τῶν Ούραλίων ὁρέων πρὸς Α., τῆς Μαύρης Θαλάσσης πρὸς Ν. καὶ τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὁλκεανοῦ πρὸς Β. Παρὰ τὴν μεγάλην τῆς ἑκατοντάριαν (τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς Εύρωπης) κατέχει μειονεκτικὴν θέσιν, καθόσον κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων θαλασσίων ὁδῶν τῆς Εύρωπης (Ἀτλαντικοῦ Ὁλκεανοῦ, Μεσογείου Θαλάσσης), αἱ ὅποιαι είναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς μεγάλης χώρας.

Μορφὴ τοῦ ἔδαφους.—Τὸ ἔδαφος τῆς Εύρωπαϊκῆς Ρωσίας περιλαμβάνει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς μεγάλης Εύρωπαϊκῆς πεδιάδος, ἥ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα ὅρη καὶ καταλήγει εἰς τὰ Ούραλια. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ρωσίας ἥ ἀπέραντος αὔτη πεδιὰς περιβάλλεται ἀπὸ τὰ ἔξης ὅρη : Τὰ **Καρπάθια**, τὰ **ὅρη τῆς Κοιμαίας** (1.500 - 1.700 μ.), τὸν **Καύκασον** (ὅρος Ἐλμπρούζ 5.630 μ.), ὁ ὅποιος ἀνήκει εἰς τὴν Ἀσίαν μᾶλλον παρὰ εἰς τὴν Εύρωπην καὶ τὰ **Ούραλια** (ἥ ὑψηλοτέρα κορυφὴ 1.600 μ.), τὰ ὅποια κεῖνται ἐπίστης εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εύρωπης. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον χαρακτηρίζει τὴν Ρωσικὴν πεδιάδα, είναι ἥ μεγάλη μονοτονία τῆς. Οὐδὲν σημεῖον τῆς ἀπεράντου αὐτῆς ἔκτασεως ὑπερβαίνει τὰ 450 μ. Ἡ μονοτονία ὄμως αὐτὴ δὲν είναι ὁμοιόμορφος. Τὸ τμῆμα τῆς πεδιάδος, τὸ ὅποιον κεῖται πρὸς Β. τῆς Μόσχας, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατείχετο ὑπὸ παγετώνων, ἀποτελεῖται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ μικρὰς κοιλότητας, αἱ ὅποιαι κατέχονται ἀπὸ λίμνας καὶ ἀπὸ μικρὰ ὑψώματα καὶ ἀμμώδεις ἐπασεις (ὅ, τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Φινλανδίαν, Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς Βαλτικὰς χώρας, τὴν Βόρειον πολωνικήν καὶ γερμανικήν πεδιάδα). Ἡ Νότιος πεδιάς, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ύδατων καὶ ἀπὸ πολὺ λεπτὸν χῶμα, τὸ ὅποιον ἔφερον οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὴν Βόρειον πεδιάδα, εἶναι περισσότερον μονότονος καὶ τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον.

Φυσικὸς χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας.

Ποταμοί.—Ἡ ρωσικὴ πεδιάς, λόγῳ τῆς μεγάλης ἑκτάσεώς της, ἔχει καὶ μεγάλους ποταμούς, οἱ περισσότεροι τῶν ὅποιών πηγάζουν ἀπὸ τὸ ὄροπέδιον τοῦ Βαλνταΐ (πρὸς N. τῆς Πετρουπόλεως). Οἱ σπουδαιότεροι εἶναι ὁ **Δούνας**, ὁ ὅποιος χύνεται εἰς τὸν Παγα- μένον Ὡκεανόν, ὁ **Δούνας** εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν, ὁ **Δνεί-**

στερος καὶ ὁ **Δνεῖπερ** εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ὁ **Δὸν** εἰς τὴν Ἀζοφικήν Θάλασσαν, ὁ **Βόλγας** (ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης εἰς μῆκος, 3.350 χμ.) καὶ ὁ **Ούραλης** εἰς τὴν Κασπίαν Θάλασσαν. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι εἶναι πλωτοί, ἀλλὰ παρουσιάζουν τὰ ἔξης ἐλαττώματα: πρῶτον παγώνουν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ δεύτερον ἐκβάλλουν εἰς θαλάσσας, αἱ ὅποιαι εύρισκονται εἰς τὸ ἑσωτερικὸν ἥτις εἶναι κλεισταί.

Κλῖμα.—Τὸ κλῖμα εἶναι ἡ πειρωτικὸν μὲν μεγάλας διαφορὰς τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους, διότι ἡ μεγάλη αὔτη πεδιάς κεῖται μακρὰν τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τὴν Μόσχαν ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι 10ο ὑπὸ τὸ μηδὲν καὶ τοῦ Ἰουλίου ὑπερβαίνει τοὺς 18ο ὑπὲρ τὸ μηδέν. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς θερμοκρασίας γίνεται μεγαλυτέρᾳ ὅσον προχωροῦμεν πρὸς Α., δηλαδὴ ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς θαλάσσης. Αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλίγαι καὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Οἱ χειμῶνες εἶναι δριμὺς χωρὶς βροχὰς καὶ σχεδὸν χωρὶς ἀνέμους. Ἡ χιών καλύπτει πανταχοῦ τὸ ἔδαφος μὲν ἐν στρῶμα ὅχι πολὺ παχύ. Οἱ ποταμοὶ εἶναι ὄλοι παγωμένοι καθὼς καὶ αἱ λίμναι. Τὸ δριμὺν αὐτὸν ψῦχος τοῦ χειμῶνος εἶναι ὑποφερτόν, ἐφόσον δὲν φυσᾷ ἀνεμος. Γενικῶς ὁ χειμῶνας εἶναι ἡ καλυτέρα ἐποχὴ διὰ τὰς συγκοινωνίας, διότι λόγῳ τοῦ μεγάλου ψύχους καὶ τῆς ξηρασίας τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι λασπῶδες. Ἡ ἀνοιξις ἔρχεται ἀποτόμως καὶ διαρκεῖ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν λειώνουν αἱ χιόνες, οἱ ποταμοὶ πλημμυρίζουν καὶ αἱ ὁδοὶ γίνονται λασπώδεις καὶ σχεδὸν ἀδιάβατοι. Τὸ θέρος εἶναι θερμόν, βροχερὸν (βροχαὶ ραγδαῖαι) καὶ κονιορτῶδες. Τὸ φθινόπωρον εἶναι ὑγρὸν καὶ βραχύ, ὅπως καὶ ἡ ἀνοιξις. Αὐτὰ εἶναι τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κλίματος, ὅχι μόνον τῆς ρωσικῆς πεδιάδος, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν ρωσικὴν πεδιάδα, λόγῳ τῆς μεταβολῆς τῆς θερμόκρασίας ἀπὸ Β. πρὸς Ν. (ὅσον δηλαδὴ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὸν Β. Πόλον δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας κλιματικὰς ζώνας:

α') Μίαν ζώνην παρὰ τὰ παράλια τοῦ Βορείου Παγωμένου ὀκεανοῦ, ὅπου δὲν ὑπάρχει θέρος.

β') Μίαν ζώνην μὲν μέτριον θέρος, ἡ ὅποια ἐκτείνεται πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης.

Ψηφιοποιηθήκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ') Μίαν ζώνην μὲ θέρος θερμὸν καὶ ἀρκετὰς βροχάς, καθόσον εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς βροχεροὺς δυτικοὺς ἀνέμους καὶ

δ') Εἰς τὰ ΝΑ. μίαν ζώνην μὲ θέρος θερμὸν καὶ μὲ πολὺ δλίγας βροχάς, διότι τὰ Καρπάθια ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν βροχερῶν δυτικῶν ἀνέμων.

Βλάστησις.—"Οπως εἰς ὅλας τὰς χώρας, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ βλάστησις ἔξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κλῖμα. Ἡ διάταξις τοῦ κλίματος τῆς ρωσικῆς πεδιάδος κατὰ ζώνας μᾶς ἐπιτρέπει νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας ζώνας βλαστήσεως (ὅσαι εἶναι καὶ αἱ ζῶναι τοῦ κλίματος) καὶ νὰ ἀντιληφθῶμεν καλύτερον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος ἐπὶ τῆς βλαστήσεως.

α') Η ζώνη τῆς τούντρας. Εἰς τὰ παράλια τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὡκεανοῦ τὸ ἔδαφος εἶναι παγωμένον ἐπὶ 8-9 μῆνας τὸ ἔτος. Κατὰ τὸ θέρος, τὸ ὄποιον διακεῖ πολὺ δλίγον, μόνον τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ἔδαφους θερμαίνεται καὶ ξεπαγώνει. Τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι συνεχῶς παγωμένον, διότι αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, ἐπειδὴ πίπτουν πλαγίως δὲν ἔχουν ἀρκετὴν θερμαντικὴν δύναμιν. Ως ἐκ τούτου, φυτὰ μεγάλα μὲ ρίζας, αἱ ὄποιαι νὰ εἰσχωροῦν βαθέως εἰς τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, δὲν ὑπάρχουν. Μόνον μερικοὶ χαμηλοὶ θάμνοι ἀναφαίνονται ἐδῶ καὶ ἑκεῖ. Οἱ χαμηλότεροι τόποι καλύπτονται ἀπὸ στάσιμα ὄντα, τὰ ὄποια προέρχονται ἀπὸ τὴν τῆξιν τῶν πάγων, οἱ δὲ ὑψηλότεροι ἀπὸ βρύα. Ἡ ζώνη αὐτὴ ἀποτελεῖ τὰς λεγομένας τούτρας, δηλαδὴ ἀδένδρους ἐκτάσεις.

β') Η ζώνη τῶν δασῶν. Προχωροῦντες πρὸς Ν. τῆς τούντρας μεταβαίνομεν βαθμιαίως εἰς τὴν ζώνην τῶν δασῶν, ἡ ὄποια

■ Ζώνη τῆς τούντρας.

□ Ζώνη τῶν δασῶν.

▨ Ζώνη τῶν υαλλιεργειῶν.

▩ Ζώνη τῆς δασᾶς στέκχης.

Χάρτης τῶν ζωνῶν βλαστήσεως εἰς τὴν Ρωσίαν.

έκτείνεται άπό τάς άκτας τής Βαλτικής Θαλάσσης μέχρι τῶν Ούραλίων όρεων (ή έκτασίς της είναι 14 περίπου φοράς μεγαλυτέρα τῆς 'Ελλάδος). Η περιοχὴ αὗτη κατέχεται άπό δάση, πρῶτον, διότι θερμαίνεται περισσότερον άπό τὴν ζώνην τῆς τούντρας, καθόσον κεῖται νοτιώτερον καὶ δεύτερον, διότι τὸ ἔδαφός της, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατείχετο άπό παγετῶνας, είναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀμμῶδες καὶ συνεπῶς κατάλληλον διὰ δάση μᾶλλον παρὰ διὰ καλλιεργείας. Τὰ δάση τῆς περιοχῆς αὕτης ἀποτελοῦνται πρὸς Β. άπό ρητινώδη

Ρωσίδες ἀλιεύουσαι παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βόλγα ποταμοῦ.

ἀειθαλῆ (Ἐλατα, δρεινὰς πεύκας) καὶ πρὸς Ν. άπό φυλλοβόλα (δρῦς, σφενδάμινος, μελίας κτλ.). Τὸ ἀπέραντον αὕτὸ δάσος δὲν είναι συνεχές, καθόσον διακόπτεται άπὸ ἑλώσεις ἐκτάσεις καὶ κατωκημένους τόπους. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὕτης ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν.

γ') Η ζώνη τῶν στεπῶν. Η Νότιος Ρωσία, ἐπειδὴ ἔχει κλίμα ξηρότερον, δὲν είναι κατάλληλος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων δένδρων. Η περιοχὴ αὕτη μετὰ τὴν βροχὴν καλύπτεται άπὸ χλόην, ἥ ὅποια ἔχαφανίζεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ξηρασίας. Αἱ τοιαῦται

έκτασεις λέγονται σ τέ π π α i. 'Η ζώνη αύτη τῶν στεππῶν διαιρεῖται εἰς τὴν μαύρην τσέππην ἥ Τσερνόζιουμ καὶ εἰς τὴν φαὶὰν στεππήν.

1) 'Η μαύρη στέππη κατέχει τὴν περιοχήν, ἡ ὅποια δέχεται ἀρκετάς βροχάς. Λέγεται μαύρη στέππη, διότι τὸ ἔδαφός της εἶναι μαῦρον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ χῶμα λεπτὸν καὶ ἀπὸ λείψανα τῆς ἀποξηρανθείσης χλόης. 'Η ζώνη αύτη, ἡ ὅποια ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ Καρπάθια μέχρι τῶν Ούρων, χάρις εἰς τὸ πολὺ εὔφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὰς ἀρκετάς βροχάς της εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Ρωσίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως σιτηρά καὶ ζαχαροῦχα τεῦτλα.

2) 'Η φαὶὰ στέππη κατέχει τὴν περιοχήν, ἡ ὅποια δέχεται πολὺ ὀλίγας βροχάς. Λέγεται φαιά, διότι τὸ ἔδαφός της εἶναι φαιόν, καθόσον λόγῳ τῶν σπανίων βροχῶν δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ χλόη, ὡστε ἀποξηραινομένη νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὸ χῶμα καὶ τὸ ἔδαφος νὰ γίνη μαῦρον. 'Η ζώνη αύτη τῶν φαιῶν στεππῶν ἐκτείνεται παρὰ τὴν Κασπίαν Θάλασσαν καὶ εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν (πρόβατα, ἵπποι).

Πληθυσμός.—Ο ρωσικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ Σλαύους.

'Η διαφορὰ τοῦ κλίματος καὶ τῶν προϊόντων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὡστε ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρωσίας νὰ μὴ εἶναι ἐξ ἴσου διανεμημένος εἰς δόλας τὰς φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι τὴν ἀποτελοῦν.

Εἰς τὴν ζώνην τῆς τούντρας, ἡ ὅποια εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἔτους παγωμένη, ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ ἀραιός. Οἱ κάτοικοι τῆς εἶναι Λάπτωνες ἢ Σαμογέται, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν τοῦ ταράνδου καὶ εἰς τὴν ἀλιείαν.

Εἰς τὴν ζώνην τῶν δασῶν, ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἐπίσης ἀραιός. Πάντως ὅμως ἡ ζώνη αύτη εἶναι πυκνότερον κατῷ κημένη ἀπὸ τὴν ζώνην τῆς τούντρας, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐξάνει ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Οἱ κάτοικοι τῆς ζώνης τῶν δασῶν εἶναι οἱ Μεγάλοι Ρῶσοι καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν καὶ εἰς τὸ κυνήγιον.

Εἰς τὴν ζώνην τῆς μαύρης γῆς ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ πυκνὸς χάρις εἰς τὰς πολλὰς καὶ πλουσίας καλλιεργείας. 'Η περιοχὴ αύτη

κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς Μικροὺς Ρώσους, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν.

Εἰς τὴν ζώνην τῶν φαιῶν στεππῶν ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ ἀραιός καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ νομάδας καὶ κτηνοτρόφους.

Πόλεις.—Ἐίσ τὴν Ρωσίαν, ἐπειδὴ τὸ ἐμπόριον διεξάγεται ἀπὸ τὸ Κράτος, δὲν ὑπάρχουν ἐμπορικὰ κέντρα, ἀλλὰ μόνον βιομηχανικά. Ταῦτα εύρισκονται πιλησίον τῶν ἀνθρακοφόρων περιοχῶν καὶ εἰς τοὺς μεγάλους λιμένας ἔξαγωγῆς. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι ἡ Μόσχα (3.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας καὶ τὸ Κίεβον (500.000 κ.). Εἰς τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς εἶναι τὸ Λένιγκραντ (2.000.000 κ.), τὸ ὅποιον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ὠνομάζετο Πετρούπολις καὶ ἦτο πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας. Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Βορείου Παγωμένου 'Ωκεανοῦ εἶναι τὸ Ἀρχαγγέλσκ (200.000 κ.), εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κασπίας Θαλάσσης τὸ Ἀστραχάν καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης Ὁδησσός καὶ τὸ Ροστόβ (500.000 κ.).

Οἰκονομικὴ ζωὴ.—1. Γεωργία. Ἡ Ρωσία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική. Τὰ 80 ο/ο περίπου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. Τὰ περισσότερα γεωργικὰ προιόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποί. Ἐκ τούτων ὁ σῖτος, ἐπειδὴ θέλει εὔφορα ἐδάφη, καλλιεργεῖται εἰς τὴν ζώνην τῆς μαύρης γῆς, ἡ σίκαλις καὶ ἡ βρώμη κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν δασῶν, ὅπου τὸ ἐδαφος εἶναι πτωχόν. Ἐκ τῶν βιομηχανικῶν καλλιεργειῶν σπουδαιότεραι εἶναι τὰ ζαχαροῦχα τεῦτλα (εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ σίτου), τὰ γεώμηλα (εἰς τὰς ἀμμώδεις κυρίως ἐκτάσεις), τὸ λίνον (παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι περισσότερον ὑγρόν). Χάρις εἰς τὰς ἀπεράντους στέππας τῆς, τρέφει καὶ πολλὰ μεγάλα καὶ μικρὰ ζῶα.

Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον χαρακτηρίζει τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν τῆς Ρωσίας, εἶναι ἡ μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Οὕτω κατὰ τὸ 1927 ἡ Ρωσία ἔξήγαγε 13.000.000 στατήρας σίτου, κατὰ τὸ 1928 ἔξήγαγε 1.000.000 στατήρας καὶ κατὰ τὸ 1929 μηδέν. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀστάθεια τῆς ρωσικῆς παραγωγῆς ὄφείλεται κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὰς ἀκανονίστους βροχὰς καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν ἔλλειψιν ἀρδευτικῶν ἔργων, ἐπιστημονικῶν μεθόδων καλλιεργείας καὶ ἐμπορικῆς ὄργανώσεως.

2. Βιομηχανία. Ἡ Ρωσία ἔχει σπουδαῖον ὄρυκτὸν πλοῦτον (ἄνθρακα, σίδηρον, πετρέλαιον, μαγγάνιον, χαλκόν κτλ.).

Τὰ σπουδαιότερα κέντρα ἔξαγωγῆς καὶ ἐπεξεργασίας ὄρυκτῶν εἶναι ἡ περιοχὴ τῶν Οὐραλίων, τῆς Μόσχας καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης (πετρέλαιον). Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι τῆς ὑφαντουργίας, τῆς μεταλλουργίας, τῶν εἰδῶν διατροφῆς καὶ τοῦ ξύλου. Γενικῶς ἡ βιομηχανικὴ κίνησις εἶναι μετρία. Τοῦτο ὀφείλεται ἵδιως εἰς τὴν ἔλλειψιν μέσων συγκοινωνίας. Τὰ βιομηχανικὰ κέντρα χωρίζονται μεταξύ των καὶ ἀπὸ τοὺς λιμένας ἔξαγωγῆς διὰ μεγάλων ἀποστάσεων, ὅπου τὰ μέσα συγκοινωνίας εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆ. Εἰς τὴν μὴ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν τῆς Ρωσίας ὀφείλεται καὶ ἡ μικρὰ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ της (28 κατ. εἰς 1 τ. χμ.).

3. Συγκοινωνία. Εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ συγκοινωνία ὑστερεῖ. Εἰς τοῦτο κυρίως ὀφείλεται καὶ ἡ μετρία οἰκονομική της ἀνάπτυξις παρὰ τὸν μέγαν φυσικὸν της πλοῦτον. Ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία μὲ τὰς

Ἐξαγωγή

Εἰδὸν διατροφῆς	"Υλαι· ἀνατέργαστοι	Βιομηχ. εἰδὸν
-----------------	---------------------	------------------

Εισαγωγή

Σιδήρος διαρρ.	"Υλαι· ἀνατέργαστοι καὶ πηματεργαθμέναι	Βιομηχανία εἰδὸν
-------------------	--	---------------------

Διάγραμμα ἐμφαίνον τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ρωσίας.

ξένας χώρας δὲν εἶναι πολὺ εὔκολος, διότι αἱ σπουδαιότεραι παραγωγικαὶ περιοχαὶ εύρισκονται μακρὰν τῶν θαλασσῶν. Ἐξ ἄλλου, οἱ λιμένες τῆς Βαλτικῆς καὶ κυρίως τῆς Λευκῆς Θαλάσσης παγώνουν τὸν χειμῶνα ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Σπουδαῖαν ὑπηρεσίαν προσφέρουν οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ διώρυγες. Ἀλλὰ καὶ ἡ συγκοινωνία αὐτὴ διακόπτεται ἀπὸ τοὺς πάγους κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

Αἱ κατὰ ξηρὰν δόδοι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, λασπώδεις κατὰ τὴν ἀνοιξιν, πλήρεις σκόνης κατὰ τὸ θέρος. Εἰς καλυτέραν κατάστασιν εύρισκονται αὗται κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, ὅταν εἶναι σκεπασμέναι μὲ χιόνια. Διὰ τοῦτο αἱ μεταφοραὶ διὰ ξηρᾶς γίνονται κατὰ προτίμησιν τὸν χειμῶνα.

Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχει λάβει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι ἡ κατασκευὴ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμ-

μῶν δὲν συναντᾶ μεγάλας δυσκολίας, χάρις εἰς τὴν ὄμαλότητα τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὰς βορείους καὶ ἀνατολικὰς περιοχάς, οἱ ὅποιαι εἶναι καὶ ἀραιότερον κατωκημέναι, εἶναι πολὺ ἀραιόν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας δὲν εἶναι πικνόν.

4. Ἐμπόριον. Ἡ Ρωσία, χώρα γεωργική καὶ κτηνοτροφική, ἔξαγει κυρίως εἰδη διατροφῆς, (σιτηρά, κτηνοτροφικὰ προϊόντα) καὶ πρώτας ὑλας (ξυλείαν, πετρέλαιον) καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ προϊόντα (μηχανὰς καὶ ἐπιστημονικὰ ἔργαλεῖα, τὰ ὅποια ἡ βιομηχανία της δὲν δύναται νὰ παρασκευάσῃ) καὶ εἰδη διατροφῆς, τὰ ὅποια δὲν εὑρίσκονται εἰς τὸ ἔδαφός της (τσάι, καφέ, οἶνον κ. ἄ.).

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει κυρίως δημητριακούς καρπούς, πετρέλαιον, δασικὰ εἰδη κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, σταφίδα, προϊόντα ἥλαιας κ. ἄ.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤ. ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης παρουσιάζουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὅποια τὰς διακρίνουν ἀπὸ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

α') Τὸ ἔδαφός των ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ μίαν ἀπέραντον πεδιάδα, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν συμβαίνει εἰς τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης (Νότιον, Δυτικήν, Κεντρικήν, Βόρειον).

β') Κείνται πολὺ μακρὰν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὦκεανοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχουν κλῖμα ἡπειρωτικὸν μὲ δὲλιγας βροχάς.

γ') Κείνται μακρὰν τῶν μεγάλων θαλασσίων ὁδῶν (Βορείου Θαλάσσης, Μάγχης, Μεσογείου) καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοί των ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἔζησαν μακρὰν τῶν λαῶν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀπομόνωσις αὕτη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὥστε οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν (ἰδίως τῶν ἀνατολικωτέρων) νὰ εἶναι οἱ ὄλιγοτερον πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης.

δ') Αἱ φυσικαὶ περιοχαὶ παρουσιάζουν τεραστίας διαστάσεις (ἰδίως εἰς τὴν Ρωσίαν), πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν συμβαίνει εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν τῆς Εὐρώπης.

ε') Αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ Σλαύους.

Ἄπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἡ Ἀνατολική Εὐρώπη εἶναι κυρίως γεωργική, χάρις εἰς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας τῆς.

Ἐ ρωτήσεις.

- 1) Κατὰ τί διαφέρει ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Κεντρικήν;
- 2) Ποῖαι εἰναι αἱ σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ ποῦ ὑφείλεται ἡ σπουδαιότης των; 3) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἡ χώρα μας ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 4) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν πρωτεύονσαν τῆς Φινλανδίας;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

Εισαγωγή.—Η Βόρειος Εύρωπη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο χερσονήσους: τὴν Σκανδιναυϊκὴν καὶ τὴν Δανικήν. Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῶν χωρῶν τῆς Βορείου Εύρωπης εἰναι: α') ὅτι τὸ ἔδαφός των ὑπέστη εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετώνων, καθ' ὃσον εύρισκονται πλησιέστερον πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον· β') ὅτι δὲ πληθυσμός των παρουσιάζει ὁμοιογένειαν χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν των θέσιν, καθ' ὃσον κείνται μακρὰν τῆς ὁδοῦ τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων μεταναστεύσεων, αἱ ὅποιαι κατημθύνοντο ἐκ τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εύρωπην καὶ γ') ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν, παρὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν των, κατέχουν ἔξεχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν, χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητά των.

A'. ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

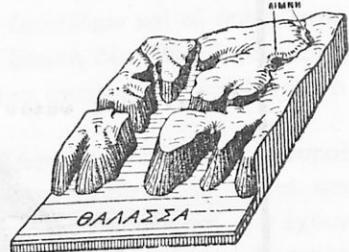
Φυσικὴ Γεωγραφία.—**Ἐδαφος.** Η Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος, ἡ ὅποια εἰναι ἡ μεγαλυτέρα χερσόνησος τῆς Εύρωπης (773.000 τ. χμ.), ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο φυσικὰς περιοχὰς τελείως διαφόρους: α') ἀπὸ τὰς Σκανδιναυϊκὰς Ἀλπεις, αἱ ὅποιαι ἔκτείνονται κατὰ μῆκος τῶν Δυτικῶν ἀκτῶν, καὶ β') ἀπὸ τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον πρὸς Α.

Αἱ Σκανδιναυϊκαὶ Ἀλπεις εἰναι παλαιὰ ὅρη. Ὡς ἐκ τούτου ἀποτελοῦνται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ εἰναι χαμηλὰ καὶ δύγκωδη λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὅποιαν ὑπέστησαν (ὑψηλοτέρα κορυφὴ 2.550 μ.). Πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὁκεανὸν ἡ ὁροσειρὰ αὗτη καταπίπτει ἀποτόμως καὶ διαμελίζεται βραδέως ἀπὸ στενοὺς καὶ βαθεῖς κόλπους, οἱ ὅποιοι ὀνομάζονται φιλόρδ καὶ οἱ ὅποιοι εἰναι τὰ χαρακτηριστικώτερα καὶ γραφικώτερα μέρη τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου. Τὰ φιλόρδ ἀρχικῶς ἦσαν κοιλάδες,

αἱ ὅποιαι εύρισκοντο ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν ρεόντων ὑδάτων. Κατόπιν, ὅταν τὸ κλῖμα τῆς Εὐρώπης ἔγινε πολὺ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν, ἡ περιοχὴ αὕτη ἐπειδὴ κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὸν Β. Πόλον ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετῶνας, τῶν ὅποιων τὸ πάχος εἰς τὰς κοιλάδας ἔφθανε τὰ 2.000 μ. Ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν παγετῶναν αἱ κοιλάδες ἔγιναν πολὺ βαθεῖαι καὶ αἱ πλευραὶ τῶν πολὺ ἀπότομοι. Ἀργότερον, ὅταν τὸ κλῖμα ἔγινε θερμότερον, οἱ πάγοι μετεβλήθησαν εἰς ὕδωρ, τὸ ὅποιον διωχετεύθη εἰς τὴν θάλασσαν. Αὕτη συνεπῶς ἀνυψώθη καὶ ἐκάλυψε τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς ξηρᾶς. Οὔτως, αἱ παρὰ τὰ παράλια κοιλάδες μετεβλήθησαν εἰς κόλπους, οἱ ὅποιοι εἰσέρχονται βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἔχουν διακλαδώσεις. Δηλαδὴ τὰ φιόρδ παρουσιάζουν τὸ σχῆμα ἐνὸς μεγάλου ποταμοῦ μὲ διαχθανούσας καὶ μὲ πολλοὺς παραποτάμους. Αἱ κοιλάδες, αἱ ὅποιαι δὲν ἐκαλύφθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης λόγῳ τῶν πολλῶν κοιλοτήτων, τὰς ὅποιας ἔχει δημιουργήσει ἡ διάβρωσις τῶν παγετῶναν, καλύπτονται ἀπὸ πολλὰς λίμνας. Αὕται συνδέονται μεταξὺ τῶν δι' ἐνὸς ποταμοῦ, τοῦ ὅποιον τὸ ρεῦμα διακόπτεται ἀπὸ πολλοὺς καταρράκτας, οἱ ὅποιοι εἶναι ἐπίσης ἀποτέλεσμα τῆς διαβρώσεως τῶν παγετῶναν. Χάρις εἰς τοὺς ἀφθόνους καταρράκτας ή Σκανδιναϊκὴ Χερσόνησος εἶναι πλουσία εἰς λευκὸν ἄνθρακα.

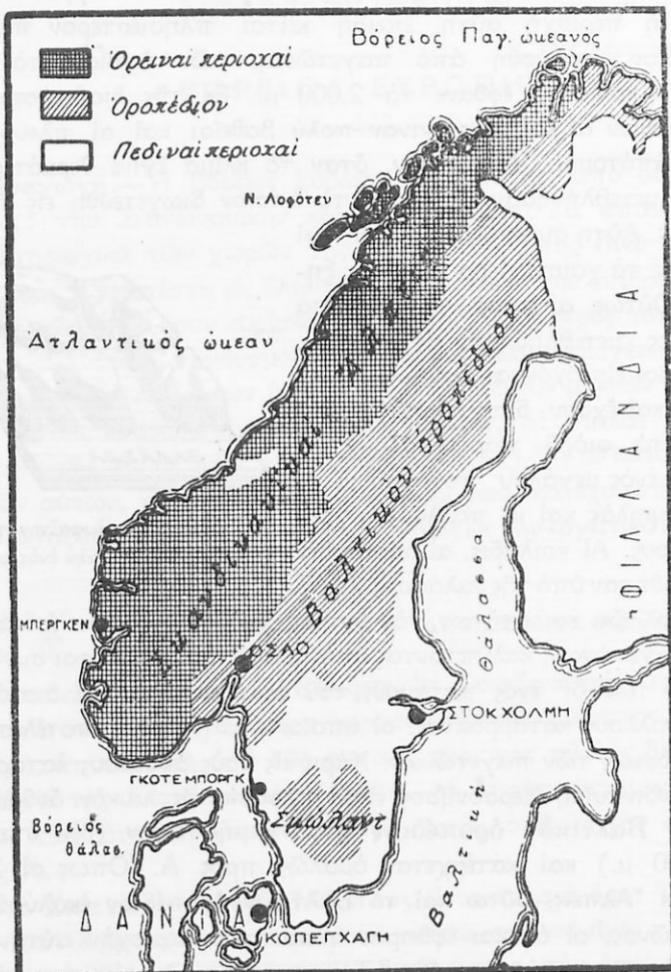
Τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον εἶναι χαμηλότερον (δὲν ὑπερβαίνει τὰ 500 μ.) καὶ κατέρχεται ὁμαλῶς πρὸς Α. "Οπως αἱ Σκανδιναϊκαὶ Ἀλπεις, οὔτω καὶ τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετῶνας, οἱ ὅποιοι ἔφθειραν τόσον τὴν περιοχὴν αὐτὴν, ὥστε τῆς ἔδωσαν μονότονον ὄψιν. Τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τῆς διαβρώσεως τῶν παγετῶναν εἶναι αἱ λίμναι, αἱ ὅποιαι κατέχουν τὰς ἀβαθεῖς κοιλότητας, καὶ οἱ μικροὶ σωροὶ λίθων, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὰς μόνας ἀξιολόγους ἀνωμαλίας τοῦ ἔδαφους. Αἱ ἀκταὶ εἶναι χαμηλαὶ καὶ τελείωσις ἐπίπεδοι λόγῳ τῆς διαβρώσεως, τὴν ὅποιαν ὑπέστησαν.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν παγετῶναν ἡ Σκανδιναϊκὴ Χερσό-

Διάγραμμα ἐμφαῖνον τὴν ἀνάγλυφον μορφὴν ἐνὸς φιόρδ.

νησος ἀνυψοῦται πολὺ βραδέως (1 μ. κάθε 100 ἔτη). Ἐκ τῆς ἀνυψώσεως αὐτῆς, ἡ ὅποια συνεχίζεται καὶ ἐπὶ τῶν ήμερῶν μας ἀκόμη, ἀρκετὴ ἑκτασις ἡ ὅποια κατείχετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, μετεβλήθη

Φυσικὸς χάρτης τῆς Σκανδινανικῆς Χερσονήσου.

εἰς ξηρὰν (ἰδίως εἰς τὰς ἀβαθεστέρας ΝΑ. ἀκτὰς) καὶ ἡ Σμώλαντ, ἡ δόποια ἀλλοτε ἦτο νῆσος, ἦνώθη μετὰ τῆς ξηρᾶς. Αἱ πεδιναὶ ἑκτάσεις, αἱ ὅποιαι κατείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, καλύπτονται ἀπό λεπτὰς

προσχώσεις τῶν ρεόντων ύδάτων (ἰδίως ἀργυλώδεις, διότι προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν κρυσταλλικῶν πετρωμάτων τῶν ὁρεινῶν περιοχῶν). Ὡς ἐκ τούτου εἶναι τὰ μόνα εὔφορα ἐδάφη τῆς Σκανδιναϊκῆς Χερσονήσου, διότι τὰ ὑπόλοιπα ἥτις εἶναι ὁρεινά ἥτις καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις τῶν παγετώνων (δηλαδὴ ἄμμον καὶ χονδρά χαλίκια).

Κλῖμα καὶ βλάστησις.—Αἱ δυτικαὶ ἀκταὶ τῆς Σκανδιναϊκῆς Χερσονήσου, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι πνέουν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν, ἔχουν χειμῶνας σχετικῶς ἡπίους μέχρις ἀκόμη τοῦ Πολικοῦ κύκλου καὶ δέχονται ἀφθόνους βροχὰς (πλέον τῶν 3 μ.). Τὸ Βαλτικὸν ὁροπέδιον καὶ αἱ ἀνατολικαὶ βροχὰς (πλέον τῶν 3 μ.). Τὸ Βαλτικὸν ὁροπέδιον καὶ αἱ ἀνατολικαὶ πλαγιαὶ τῶν Σκανδιναϊκῶν Ἀλπεων, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ ὥκεανοῦ, ἔχουν κλῖμα ἡπειρωτικὸν καὶ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχάς.

Ἄναλογος μὲ τὸ κλῖμα εἶναι καὶ ἡ βλάστησις. Αἱ δυτικαὶ πλευραὶ τῶν Σκανδιναϊκῶν Ἀλπεων, ἐπειδὴ εἶναι παρὰ πολὺ ὕγραι καὶ αἱ ὑψηλαὶ περιοχαὶ των, ἐπειδὴ εἶναι παρὰ πολὺ ψυχραί, δὲν ἔχουν δάση. Αἱ περιοχαὶ αὗται καλύπτονται κυρίως ἀπὸ χλόην. Ἡ παρὰ τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὡκεανὸν περιοχὴ ἀνήκει εἰς τὴν ζώνην τῆς τούντρας. Τὸ Βαλτικὸν ὁροπέδιον καὶ αἱ χαμηλότεραι ἀνατολικαὶ πλαγιαὶ τῶν Σκανδιναϊκῶν Ἀλπεων, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πολὺ ὕγραι, καλύπτονται ἀπὸ πλούσια δάση κωνοφόρων δένδρων. Εἰς τοῦτο συντελεῖ ἐπίσης καὶ τὸ πτωχὸν ἐδαφός των, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι καταλληλὸν διὰ καλλιεργείας. Αὗται περιορίζονται κυρίως εἰς τὰς καταλληλούς διὰ καλλιεργείας. Αὗται περιορίζονται κυρίως εἰς τὰς πεδιάδας, αἱ ὅποιαι πρότερον κατείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, διότι καλύπτονται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις (δηλαδὴ εἰς τὰ NA. ἀκτάς).

Πολιτικὴ Γεωγραφία.—Ἡ Σκανδιναϊκὴ Χερσόνησος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο Κράτη: ἀπὸ τὴν **Νορβηγίαν** καὶ ἀπὸ τὴν **Σουηδίαν**.

1. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Ἐκτασις 323.800 τ. χμ., πληθυσμὸς 2.800.000 κάτ.

Ἡ Νορβηγία κατέχει τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χερσονήσου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς, αἱ ὅποιαι διαφέρουν μεταξύ των καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους των καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀσχολίας τῶν κατοίκων των:

α') Άπο τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῶν Σκανδιναϊκῶν Ἀλπεων.

β') Άπο ἐν τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν νοτιοδυτικῶν χαμηλῶν περιοχῶν.

Ἡ Δυτικὴ πλευρὰ τῶν Σκανδιναϊκῶν Ἀλπεων δὲν εὔνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας διότι αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ εἶναι ἔλαχισται. Οἱ κάτοικοι τῶν περιοχῶν αὐτῶν ζοῦν ἐκ τῆς ἀλιείας καὶ τῆς ναυτιλίας. Ἡ ἀλιεία παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν χάρις εἰς τὰς πλουσίας εἰς ἵχθεis θαλάσσας. Ἀλιεύονται κυρίως ρέγγαι καὶ βακαλάροι εἰς τὰς πλησίον θαλάσσας καὶ φάλαιναι εἰς τὰς παρὰ τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὡκεανὸν περιοχάς. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἀλιείας εἶναι ἡ πόλις **Μπέργκεν** (100.000 κ.).

Μεγάλην ἐπίστης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία, ἡ ὅποια δὲν ἔχει περιτηρετεῖ μόνον τὴν Νορβηγίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον (ὅπως καὶ ἡ ἴδική μας ναυτιλία).

Ἡ ΝΑ. ὅμως Νορβηγία χάρις εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας τῆς, αἱ ὅποιαι εύρισκονται παρὰ τὸν κόλπον τοῦ **Οσλο** καὶ εἰς τὰ ἔκτεταμένα δάση τῶν ἀνατολικῶν πλευρῶν, εὔνοεῖ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν **ύλοτομίαν**. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ (βρώμη, σίκαλις), γεώμηλα καὶ ὑπάρχουν λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, ἡ ὅποια εἶναι ἀνεπτυγμένη. Μεγάλην ἐπίστης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὸν ἄφθονον **λευκὸν ἄνθρακα**, τὸν ὅποιον προμηθεύουν οἱ πολλοὶ καταρράκται τῶν κοιλάδων. Σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ πρωτεύουσα **Οσλο** (350.000 κ.), ὅπου ὑπάρχουν μεταλλουργεῖα καὶ χημικὰ ἐργοστάσια. Γενικῶς ἡ Νορβηγία εἶναι χώρα ἀραιῶς κατωκημένη λόγω τῆς μεγάλης ἐκτάσεως, τὴν ὅποιαν κατέχουν αἱ περιοχαὶ, αἱ ὅποιαι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ καλλιεργείας (9 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

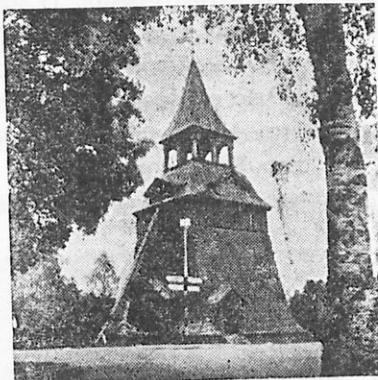
Ἡ χώρα μας μὲ τὴν Νορβηγίαν δὲν ἔχει μεγάλας ἐμπορικὰς σχέσεις. Εἰσάγομεν κυρίως εἴδη ἀλιευτικῆς, χάρτην καὶ χημικὰ προϊόντα καὶ ἔξαγομεν ἔλαιον, ἔλασις, καπνὸν καὶ δασικὰ προϊόντα (τερεβινθέλαιον, κολοφώνιον).

2. ΣΟΥΗΔΙΑ

*Ἐκτασις 450.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 6.200.000 κάτ.

Ἡ Σουηδία κατέχει σχεδόν ὅλόκληρον τὴν ἀνατολικὴν πλευ-

ράν τῆς Σκανδιναϊκῆς Χερσονήσου, ἡ ὅποια ἔχει τὰ περισσότερα δάση καὶ τὰς μεγαλυτέρας εὐφόρους πεδιάδας. Διὰ τοῦτο εἶναι πλουσιωτέρα καὶ συνεπῶς πικνότερον κατώκημένη (15 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν. Λόγω τοῦ μεγάλου τῆς μήκους διακρίνομεν τὰς ἔξης περιοχὰς ἀπὸ Β. πρὸς Ν.: παγωμένας καὶ ἀγόνους ἐκτάσεις πρὸς Β., δάση εἰς τὸ κέντρον καὶ καλλιεργείας πρὸς Ν., ὅπου ὑπάρχει καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, ζαχαροῦχα τεῦτλα καὶ ζωτροφικὰ προϊόντα χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυ-

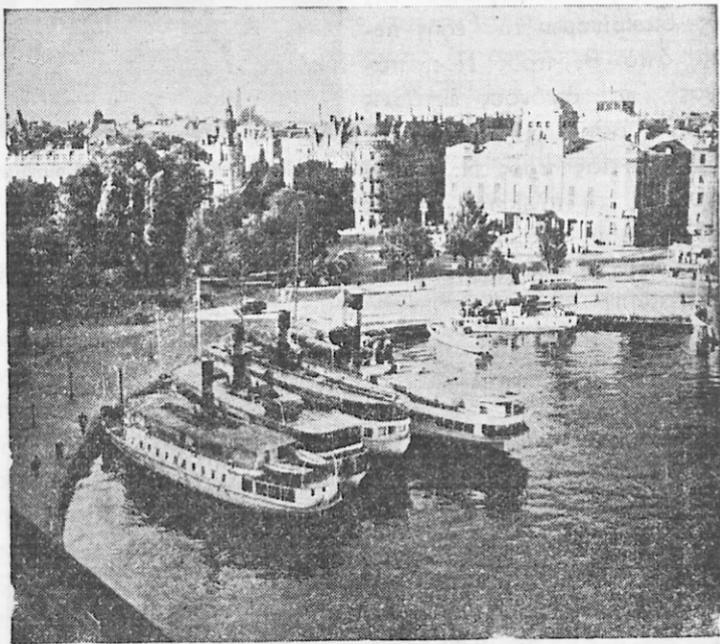
Οἰκία εἰς τὴν Κεντρικὴν Σουηδίαν.

Γυναῖκες τῆς Σουηδίας μὲ τὴν ἐθνικὴν των ἐνδυμασίας.

γιμένην της κτηνοτροφίαν. Ή Σουηδία είναι έπισης πλουσιωτέρα εις λευκόν ἄνθρακα ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν, χάρις εἰς τὸ μεγαλύτερον μῆκος τῶν κοιλάδων της. Εἰς τὴν Σουηδίαν ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, ἵδιως εἰς τὴν Βόρειον Σουηδίαν, ὅπου ἡ χιών διατηρεῖται ἐπὶ 8 μῆνας τὸ ἔτος.

Αἱ σπουδαιότεραι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων τῆς Σουηδίας είναι ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν καὶ τῶν

Στοκχόλμη. Προκυμαία καὶ Κρατικὸν Θέατρον.

μεταλλείων τοῦ σιδήρου. Χάρις εἰς τὸν ἄφθονον λευκόν ἄνθρακα ἀξιόλογον ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία, μὲ σπουδαιότερον κέντρον τὴν πρωτεύουσαν **Στοκχόλμην** (520.000 κ.), ὅπου ὑπάρχουν κυρίως βιομηχανίαι ἡλεκτρικῶν εἰδῶν, τηλεφώνων, μηχανῶν κινηματογράφου κ.ἄ. Δευτέρα πόλις είναι ἡ **Γκότεμποργκ** (250.000 κ.), δ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Σουηδίας, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ είναι κέντρον ὑφαντουργίας.

Ἡ Σουηδία ἔχει κυρίως ξυλείαν, χάρτην, πολτὸν ἐκ ξύλου διὰ τὴν παρασκευὴν χάρτου, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ μεταλλεύματα σιδήρου. Εἰσάγει κυρίως ἄνθρακα, πετρέλαιον, καυστσούνικα καὶ μερικὰ εἴδη διατροφῆς. Μὲ τὴν χώραν μᾶς ἔχει μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν. Ἐξάγει κυρίως ξυλείαν, χάρτην, σπίρτα, μηχανάς, ὅπλα καὶ εἰσάγει καπνόν.

B. ΔΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΔΑΝΙΑ

Ἐκτασις 43.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 2.500.000 κάτ.

Ἡ Δανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Γιουτλάνδης, ἡ ὁποία εύρισκεται πρὸς Β. τῆς Γερμανίας, καὶ ἀπὸ πολλὰς νήσους, αἱ ὁποίαι κεῖνται πρὸς Α. τῆς Γιουτλάνδης.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἦτο ἡνωμένον μετὰ τῆς Σκανδιναվικῆς Χερσονήσου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔχωρίσθη διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης. "Οπως ἡ Σκανδιναվικὴ Χερσόνησος καὶ ἡ Βόρειος Γερμανία, οὕτω καὶ ἡ Δανία κατὰ τὴν περίοδον τῶν παγετῶνων ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ὅφείλεται ἡ μορφὴ καὶ ἡ σύστασις τοῦ ἔδαφους της. Γενικῶς τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπίπεδον λόγω τῆς μεγάλης διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἀπὸ τοὺς παγετῶνας. Αἱ μόναι ἀνωμαλίαι συνίστανται εἰς σωροὺς λίθων, τοὺς ὁποίους ἔφερον οἱ παγετῶνες (ύψηλοτέρα κορυφὴ 180 μ.). Ἀναλόγως τῆς συστάσεως τοῦ ἔδαφους της καὶ τοῦ κλίματός της, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὴν Δανίαν εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι σαφῶς διακρίνονται μεταξύ των.

α') Εἰς τὴν Δυτικὴν Δανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χερσονήσου τῆς Γιουτλάνδης. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἐπειδὴ ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἔφερον οἱ παγετῶνες, εἶναι ἀμμῶδες καὶ συνεπῶς πτωχὸν (οπως ἡ βόρειος Γερμανικὴ πεδιάσ). Τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ὑγρὸν καὶ ἀρκετὰ ἥπιον, διότι ἡ περιοχὴ αὐτῇ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὸν ὥκεανόν.

β') Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Δανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ

ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Γιουτλάνδης καὶ τὰς νήσους. Ἡ περιοχὴ αὐτῇ, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ λεπτὰς ἀργιλώδεις προσχώσεις, ἔχει εὔφορον ἔδαφος καὶ δέχεται δλιγωτέρας βροχάς, διότι δὲν εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ ὥκεανοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἀνατολικὴ Δανία εἶναι πλουσιωτέρα καὶ συνεπῶς περισσότερον κατῳκημένη.

Κοπεγχάγη. Τὸ Δημαρχεῖον.

Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι κυρίως δημητριακοὶ καρποί, γεώμηλα καὶ ζαχαροῦχα τεῦτλα. Ἡ Δανία, λόγω τοῦ ὑγροῦ κλίματός της καὶ τοῦ ἀργιλώδους, ώς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐδάφους τῆς καλλιεργεῖ κυρίως λειβάδια καὶ ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Ἡ κτηνοτροφία θεραπεύεται κατὰ

τρόπον ἐπιστημονικόν, χάρις εἰς τὸν ὅποιον ἡ μικρὰ αὔτη χώρα κατορθώνει νὰ προμηθεύῃ τὸ τρίτον τοῦ βουτύρου, τὸ ὅποιον πωλεῖται εἰς τὴν διεθνῆ ἀγοράν. Γενικῶς τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἀποτελοῦν τὰ 80 ο/ο τοῦ ἔξωτερικοῦ της ἑμπορίου. Ἐπειδὴ αἱ γειτονικαὶ θάλασσαι εἶναι πλούσιαι εἰς ἰχθύς, οἱ κάτοικοι τῆς Δανίας ἀσχολοῦνται πολὺ καὶ εἰς τὴν ἀλιείαν. Αἱ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὁκεανὸν κτήσεις τῆς (νῆσοι Φαιρόσαι, Ἰσλανδία καὶ Γροιλανδία) εἴναι σπουδαῖα κέντρα ἀλιείας.

Πρωτεύουσα τῆς Δανίας είναι ή **Κοπεγχάγη** (700.000 κ.), η οποία κείται εις τὴν νῆσον Σαιϊλλάνδην. Τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς ὁφείλει εις τὴν γεωγραφικήν της θέσιν. Κεῖται εις τὸ σημεῖον, ὅπου ἡ θαλασσία ὁδός, ἡ οποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εύρωπην μὲ τὴν Σκανδιναվικὴν Χερσόνησον.

με την σκανονιστικήν λέξην την.¹ Ως συμπέρασμα δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἡ Δανία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της α'² εἰς τὴν ἐντατικήν της κτηνοτροφίαν, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὸ ύγρόν της κλῖμα, τὸ ἀργιλώδες κυρίως ἔδαφός της καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της β'³ εἰς τὸ ἀνεπτυγμένον της ἐμπόριον. Τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὴν καλήν της γεωγραφικήν θέσιν. Ἡ Δανία ὀνομάζεται «Θυρωρὸς τῆς Βαλτικῆς». Διὰ τοῦτο ἡ Δανία εἶναι πικνότερον κατώκημένη ἀπὸ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Β. Εύρωπης (83 κάτοικοι εἰς 1 τ. χμ.).

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Βορείου Εύρωπης (Σκανδιναϊκή Χερσόνησος, Δανική Χερσόνησος) ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Τὸ ἔδαφος τῶν Χερσονήσων εἶναι ύψηλότερον πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν καὶ χαμηλότερον πρὸς τὴν ἀνατολικήν. Ἡ ἐπίδρασις τῶν παγετώνων εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εύρωπης, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰς πολλὰς λίμνας, τοὺς ἀφθόνους καταρράκτας καὶ τὰς ἐκτεταμένας ἀμμώδεις περιοχάς των. Τὸ κλῖμα εἶναι μᾶλλον ὡκεάνειον καὶ συνεπῶς ὑγρόν. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν εἶναι λαοὶ θαλασσινοὶ χάρις εἰς τὰς πλουσίας εἰς

ἰχθῦς θαλάσσας των, αἱ ὅποιαι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀλιείας, καὶ εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας των, ἡ ὅποια συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας. Οἱ λαοὶ τῆς Βορείου Εύρωπης, χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητά των καὶ τὴν ἀνωτέραν μόρφωσίν των, ἐφαρμόζουν ἐπιστημονικὰς μεθόδους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν καὶ εἶναι οἱ περισσότερον πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εύρωπης.

Ἐρωτήσεις.

1) Διατί ἡ Σκανδινανϊκὴ Χερσόνησος, καίτοι εἶναι ἡ μεγαλυτέρᾳ χερσόνησος τῆς Εὐρώπης, ἔχει τὸν ὀλιγωτέρους κατοίκους; 2) Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς Βορείου Εύρωπης καὶ διὰ ποῖον λόγον; 3) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Βορείου Εύρωπης ἡ Ἐλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διατί; 4) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Στοκχόλμην;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

"Εκτασις 11.400.000 τ. χμ., πληθυσμός 525.000.000 κάτ.

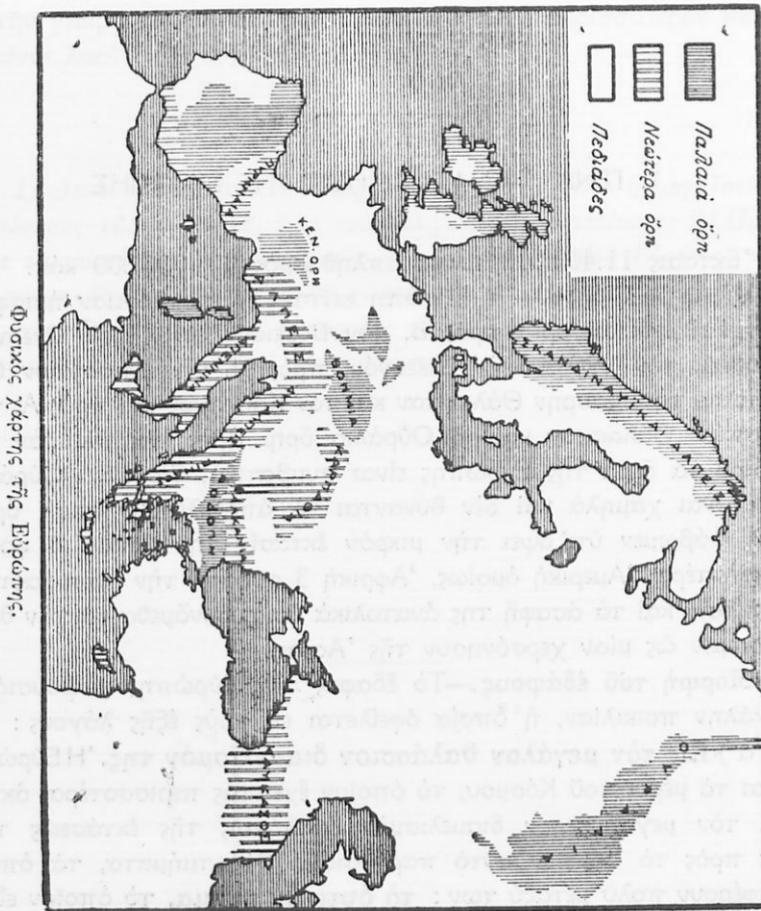
Θέσις καὶ ὄρια.—'Η Εύρωπη κείται εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαῖριον καὶ ἔχει ὡς ὄρια πρὸς Β. τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὡκεανόν, πρὸς Δ. τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν, πρὸς Ν. τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ τὸν Καύκασον καὶ πρὸς Α. τὴν Κασπίαν Θάλασσαν καὶ τὰ Οὐράλια ὄρη. Πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς Ασίας τὰ ὄρια τῆς Εύρωπης εἶναι συμβατικά, διότι τὰ Οὐράλια ὄρη εἶναι χαμηλὰ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσουν σαφῆ ὄρια. 'Εὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν μικρὰν ἐκτασίν της (Ασία 4 φορᾶς μεγαλυτέρα, Ἀμερικὴ δύοις, Ἀφρικὴ 3 φοράς), τὴν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ τὰ ἀσφαῖτα τῆς ἀνατολικὰ ὄρια, δυνάμεθα νὰ τὴν θεωρήσωμεν ὡς μίαν χερσόνησον τῆς Ασίας.

Μορφὴ τοῦ ἔδαφους.—Τὸ ἔδαφος τῆς Εύρωπης παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν, ἡ ὅποια ὀφείλεται εἰς τοὺς ἔξης λόγους:

α') **Εἰς τὸν μεγάλον θαλάσσιον διαμελισμόν της.** 'Η Εύρωπη εἶναι τὸ μέρος τοῦ Κόσμου, τὸ ὅποιον ἔχει τὰς περισσότερας ἀκτὰς καὶ τὸν μεγαλύτερον διαμελισμὸν ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς της. 'Ως πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸν παρουσιάζει δύο τμῆματα, τὰ ὅποια διαφέρουν πολὺ μεταξύ των: τὸ δυτικὸν τμῆμα, τὸ ὅποιον εἶναι περισσότερον διαμελισμένον, καὶ τὸ ἀνατολικόν, τὸ ὅποιον εἶναι εὐρὺν καὶ ὀγκῶδες καὶ τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν μετάβασιν ἐκ τῆς Εύρωπης πρὸς τὴν ἀχανῆ Ασίαν.

β') **Εἰς τὴν γεωλογικήν της κατασκευήν.** Μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ποικιλίας τοῦ εύρωπαϊκοῦ ἔδαφους ἔχει ἡ γεω-

λογική κατασκευή. Τούτο άποδεικνύεται άπό τὴν μεγάλην ἀντίθεσιν, ἡ ὁποία παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν τοπίων τῆς Βορείου Εὐρώπης καὶ τῆς Νοτίου Εὐρώπης. Ἡ Βόρειος Εὐρώπη εἶναι χώρα μετρίων ὀρέων, ἐκτεταμένων πεδιάδων, ἀβαθῶν θαλασσῶν (Βαλ-

Φυσικὸς χρηματικὸς τῆς Εὐρώπης.

τικὴ Θάλασσα, Βόρειος Θάλασσα, Μάγχη). Τὰ ὑψηλότερα ὄρη εύρισκονται πρὸς Β. (Σκανδιναϊκὴ Ἀλπεῖς 2.550 μ. ὄρη Σκωτίας) καὶ πρὸς Ν. (ταῦτα ἐκτείνονται ἀπὸ τὰ Κεντρικὰ Γαλλικὰ ὄρη τῆς Βοημίας καὶ Πολωνίας). Τὰ ὄρη τῆς Βορείου Εὐρώπης δὲν

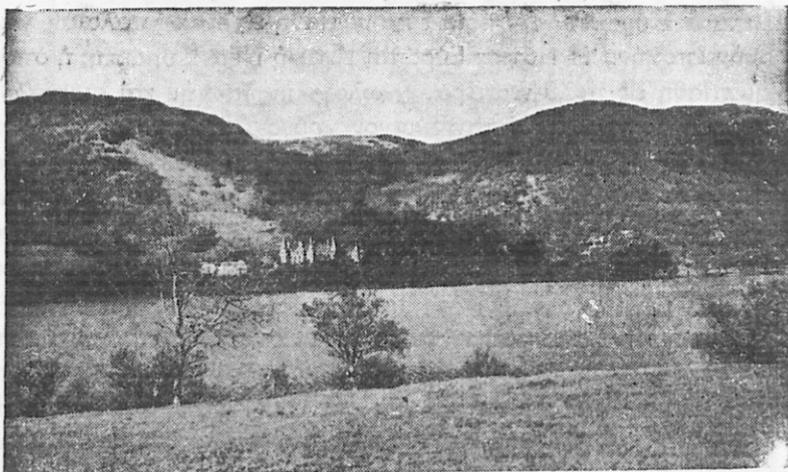
είναι μόνον χαμηλά, άλλα καὶ δύγκωδη λόγω τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τήν όποιαν ύπερστησαν. Ἡ παρατεταμένη αὕτη διάβρωσις συνετέλεσεν ἐπίστης εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὰς πεδιάδας μεγαλυτέρας καὶ τὰς θαλάσσας ἀβαθεστέρας ἐκ τῆς μεταφορᾶς τῶν ύλικῶν εἰς τὰς θαλάσσας.

Ἡ Νότιος Εύρωπη εἶναι ἡ χώρα τῶν ύψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὁρέων ("Ἀλπεῖς 4 807 μ., Πυρηναῖα, Καρπάθια), τῶν μικρῶν πεδιάδων καὶ τῶν βαθειῶν θαλασσῶν (Ίονιον Πέλαγος 4.400 μ.).

Ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Εύρωπης ἔξηγεται ἐκ τῆς διαφορετικῆς των ἥλικιας. Ἡ Βόρειος Εύρωπη εἶναι ἡ Παλαιὰ Εύρωπη, ἡ ὅποια ἐσχηματίσθη εἰς πολὺ παλαιὰν γεωλογικὴν ἐποχὴν. Ἡ Νότιος Εύρωπη εἶναι ἡ Νέα Εύρωπη, ἡ ὅποια ἐσχηματίσθη εἰς πολὺ νεωτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν καὶ συνεπῶς ἡ διάβρωσις δὲν ἔχει τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ὅπως καταστήσῃ τὰ ὅρη χαμηλότερα, τὰς πεδιάδας της μεγαλυτέρας καὶ τὰς θαλάσσας της ἀβαθεστέρας. Ἡ νεωτέρα ἥλικια τῆς Νοτίου Εύρωπης ἀποδεικνύεται ἐπίσης ἀπὸ τὰ ἐνεργά της ἡφαίστεια, (Βεζούβιος, Αἴτνα, Στρομπόλι, Θήρα) καὶ ἀπὸ τοὺς συχνοὺς καὶ καταστρεπτικοὺς σεισμούς της.

γ') **Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετώνων.** Μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Νοτίου Εύρωπης τὸ κλῖμα τῆς ἡπείρου μας μετεβλήθη. Ἔγινε πολὺ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν. Ἐκ τῆς μεταβολῆς αὕτης τοῦ κλίματος ἐσχηματίσθησαν μεγάλοι παγετῶνες, οἱ ὅποιοι ἐκάλυψαν ἔν μέγα μέρος τῆς Βορείου Εύρωπης (ὅπως σήμερον καλύπτεται ἡ Γροιλανδία) καὶ τὰς σπουδαιοτέρας ὁροσειρὰς τῆς Νοτίου Εύρωπης. Οἱ παγετῶνες τῆς Βορείου Εύρωπης, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν ἐν συνεχὲς στρῶμα, εἶχον ὡς κέντρον τὴν Σκανδιναվικὴν Χερσόνησον καὶ ἔφθανον πρὸς Ν. μέχρι τῆς Βοημίας καὶ πρὸς Δ. μέχρι τῶν Βρεττανικῶν νήσων διὰ μέσου τῆς Βορείου Θαλάσσης. Ἡ ἐνέργειά των δὲν εἶναι ὄμοιόμορφος εἰς δλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν, τὴν ὅποιαν ἐκάλυπτον. Ἐπὶ τῶν ὁρέων ἐβάθυναν τὰς κοιλάδας καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὰς ἔν σχῆμα, ὅπως τὸ γράμμα U. Εἰς τὰς πεδιάδας ἀπέθετον τὰ ύλικά, τὰ ὅποια μετέφερον ἀπὸ τὰ ὅρη. Οὕτως ἔν μέγα μέρος τῆς Βορείου Εύρωπης καλύπτεται ἀπὸ ἄμμον καὶ σωροὺς λίθων. Τὰ ύλικὰ ταῦτα εἶναι ἀφθονώτερα εἰς τὰς πεδιάδας, αἱ ὅποιαι εύρισκονται εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν παγετώνων (πεδιὰς τῆς Βορείου

Εύρωπης). Ἀργότερον, ὅταν τὸ κλῖμα ἔγινε θερμότερον καὶ ξηρότερον, δ ἄνεμος μετέφερε τὰ λεπτότερα ύλικά, τὰ ὅποια εἶχον ἀποθέσει οἱ ἔξαφανισθέντες παγετῶνες, εἰς τὰς νοιωτέρας πεδιάδας, αἱ ὅποιαι ἐκτείνονται ἀπὸ τὴν Μάγχην, μέχρι τῆς Νοτίου Ρωσίας. Οὕτως ἔξηγεῖται ἡ μεγάλη εὐφορία τῶν πεδιάδων τῆς Βορείου Γαλλίας, τῆς Κεντρικῆς Γερμανίας, τῆς Ούγγαρίας, τῆς Νοτίου Πολωνίας καὶ τῆς Νοτίου Ρωσίας καὶ τὸ πτωχὸν ἔδαφος τῆς Βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος, τῆς δυτικῆς Γιουτλάνδης, τῶν Βαλτικῶν χωρῶν τῆς Βορείου Πολωνίας καὶ Ρωσίας.

"Ορη τῆς Παλαιᾶς Εύρωπης.

Εἰς τὴν Νότιον Εύρωπην μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν εἶχεν ἡ διάβρωσις τῶν παγετῶνων εἰς τὰς Ἀλπεις, καθόσον αὗται εἶναι οἱ σύψηλοτέρα όροσειρά τῆς Εύρωπης. Χάρις εἰς τὴν διάβρωσιν τῶν παγετῶνων αἱ Ἀλπεις εἶναι πλούσιαι εἰς αὐχένας, οἱ δόποιοι σήμερον διευκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Ἰταλίας, Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Εύρωπης.

Θάλασσαι καὶ ἀκταί.—Η Εύρωπη βρέχεται ἀπὸ τρεῖς κυρίως θαλάσσας: Τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὡκεανόν, τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανὸν καὶ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν.

Ο Βόρειος Παγωμένος Ὡκεανὸς σχηματίζει τὴν Λευκὴν Θά-

λασσαν, ή δποία εἶναι παγωμένη ὄκτῳ περίπου μῆνας τὸ ἔτος. Αἱ ἀκταὶ του, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαμηλαὶ καὶ ἐλώδεις ἢ παγωμέναι εἶναι ἀφιλόξενοι.

*Ορη τῆς Νέας Εὐρώπης (αἱ Γαλλικαὶ "Λάπεις").

‘Ο ‘Ατλαντικὸς ‘Ωκεανὸς βρέχει τὴν ΒΔ. Εύρωπην, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς δποίας τὸ βάθος του σπανίως ὑπερβαίνει τὰ 500 μ. (έκτὸς ἀπὸ τὸ πέλαγος τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ Ἰρλανδίας

καὶ Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου). Εἰς τὸ σχετικῶς μικρὸν βάθος του ὀφείλεται καὶ ἡ ὑπαρξὶς πολλῶν νήσων (Βρεττανικαὶ νῆσοι), χερσονήσων (Σκανδιναϊκή, Δασική, Χερσόνησος τῆς Βρετάνης, Ἰβηρικὴ) καὶ τῶν μικροτέρων θαλασσῶν (Βαλτική, Βόρειος Θάλασσα, Μάγχη). Ὁ Ἀτλαντικὸς Ὡκεανὸς ἔχει τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κλίματος τῆς Εύρωπης. Πρῶτον διότι διατρέχεται ἀπὸ τοὺς ΝΔ. ἀνέμους, οἱ ὄποιοι εἶναι θερμοὶ ἀνεμοὶ διότι ἔρχονται ἀπὸ θερμότερας χώρας καὶ ὑγροὶ διότι ἔρχονται ἀπὸ θάλασσαν. Δεύτερον διότι διασχίζεται ἀπὸ χλιαρὰ ρεύματα, τὸ σπουδαιότερον τῶν ὄποιών εἶναι τὸ λεγόμενον **Ρεῦμα τοῦ Κόλπου**, διότι ἔρχεται ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ. Εἰς τὰς αἴτιας αὐτὰς ὀφείλεται τὸ ἥπιον καὶ ὑγρὸν κλῖμα τῆς ΒΔ Εύρωπης μέχρις ἀκόμη τοῦ Πολικοῦ Κύκλου.

Αἱ ἀκταὶ του εἰς μὲν τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὄποιας καταλήγουν τὰ ὅρη, εἶναι βραχώδεις μὲν πολλὰς ἔξοχάς (Δυτικὴ Σκανδιναϊκὴ Χερσόνησος, ΒΔ. Μεγάλη Βρεττανία, Χερσόνησος τῆς Βρετάνης), εἰς δὲ τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὄποιας καταλήγουν πεδιάδες, εἶναι χαμηλαὶ καὶ περιβάλλονται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ ἀμμώδεις λόφους (θ ἵν ας).

Αἱ σπουδαιότεραι θάλασσαι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ εἶναι : ἡ Βαλτικὴ Θάλασσα, ἡ Βόρειος Θάλασσα καὶ ἡ Μάγχη.

α') **Ἡ Βαλτικὴ Θάλασσα** (μέσον βάθος 60 μ.) εἶναι σχεδὸν μία κλειστὴ θάλασσα. Ἐπειδὴ δέχεται πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμοὺς καὶ ἡ ἔξατμοις τῆς δὲν εἶναι μεγάλη (λόγω τοῦ ψυχροῦ της κλίματος), τὸ ὑδωρ τῆς δὲν εἶναι πολὺ ἀλμυρόν. Λόγω τῶν μικρῶν τῆς παλιρροιῶν αἱ ὄποιαι παρατηροῦνται εἰς ὅλας τὰς μὴ ἀνοικτὰς θαλάσσας, οἱ ποταμοί της καταλήγουν εἰς Δέλτα. Αἱ βορειότεραι περιοχαὶ της (κόλποι Μποτονίας, Φινλανδίας) παγώνουν ἐπὶ ἔξι μῆνας τὸ ἔτος.

β') **Ἡ Βόρειος Θάλασσα** (μέσον βάθος 100 μ.) ἐπειδὴ εἶναι ἀνοικτὴ θάλασσα, ἔχει μεγάλας παλιρροίας (4 - 9 μ.) καὶ οἱ ποταμοί της καταλήγουν εἰς χωνοειδεῖς κόλπους, οἱ ὄποιοι εἶναι καὶ οἱ ἀσφαλέστεροι λιμένες της. Χάρις εἰς τὸ μικρὸν βάθος τῆς εἶναι πλουσιωτάτη εἰς ἰχθῦς καὶ συνεπῶς σπουδαῖον κέντρον ἀλιείας. Χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν (κεῖται μεταξύ πλουσίων καὶ πυκνῶς κατωκημένων χωρῶν) εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον πολυσυχνάστους θαλάσσας τοῦ Κόσμου.

γ') **Ἡ Μάγχη** (μέσον βάθος 150 μ.) εἶναι ἐν εἴδος μικροῦ πορ-

θμοῦ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας (τὸ ἐλάχιστον πλάτος τῆς, τὸ ὅποιον εύρισκεται μεταξὺ Καλαί καὶ Ντόβερ, ἀνέρχεται εἰς 31 χμ.). Ἡ Μάγχη ἔχει μεγαλυτέρας παλιρροίας ἀπὸ τὴν Βόρειον Θάλασσαν (11 - 13 μ.). Χάρις εἰς τὸ μικρόν της βάθος εἶναι σπουδαῖον κέντρον ἀλιείας, χάρις δὲ εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, ἡ πλέον πολυσύχναστος θάλασσα τοῦ κόσμου.

δ') Ἡ Μεσόγειος θάλασσα (μέγιστον βάθος 4.406 μ. παρὰ τὸ Οίνούσας νήσους) συγκοινωνεῖ μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανὸν διὰ τοῦ Πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, τοῦ ὅποιου τὸ πλάτος ἀνέρχεται εἰς 15 χμ. καὶ τὸ βάθος εἰς 200 μ., μὲ τὴν Μαύρην Θάλασσαν διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ μὲ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Εἶναι σχεδὸν μία κλειστὴ θάλασσα μὲ μικρὰς παλιρροίας. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ποταμοί της καταλήγουν εἰς Δέλτα. Τὰ ὄρτα της εἶναι περισσότερον ἀλμυρὰ ἀπὸ τὰ ὄρτα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ, διότι ὑφίστανται μεγαλυτέραν ἔξατμισιν, τὴν ὅποιαν οἱ ποταμοί της δὲν δύνανται νὰ ἀντικαταστήσουν. Ἡ Μεσόγειος, λόγῳ τῆς μεγάλης ἔξατμίσεως, τὴν ὅποιαν ὑφίσταται (ἀποτέλεσμα τοῦ θερμοῦ κλίματός της), μὲ τὸν καιρὸν θὰ ἔξηφανίζετο, ἐὰν δὲν ἐδέχετο τὰ ὄρτα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ διὰ τοῦ Πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ. Διὰ τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Σικελίας ἡ Μεσόγειος διαιρεῖται εἰς δύο λεκάνας: τὴν Δυτικήν, ἡ ὅποια περιλαμβάνεται μεταξὺ Πυρηναϊκῆς καὶ Ἰταλικῆς Χερσονήσου, καὶ τὴν Ἀνατολικὴν μεταξὺ Ἰταλικῆς καὶ Μικρᾶς Ασίας. Τὸ μεταξὺ Σικελίας καὶ Τύνιδος πλάτος της, εἰς τὸ σημεῖον δηλ. εἰς τὸ ὅποιον χωρίζονται αἱ δύο λεκάναι, ἀνέρχεται εἰς 138 χμ.

Ἡ ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου εἶναι περισσότερον διακομμένη καὶ πλουσιωτέρα εἰς νήσους ἀπὸ τὴν δυτικήν, διότι εἶναι τὸ νεώτερον τμῆμα τῆς Μεσογείου.

Κατὰ μῆκος τῆς Μεσογείου Θαλάσσης διακρίνομεν δύο εἴδη ἀκτῶν· τὰς χαμηλὰς καὶ ἐλώδεις, αἱ ὅποιαι εύρισκονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, καὶ τὰς βραχώδεις καὶ διακεκομμένας, αἱ ὅποιαι εύρισκονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὁρέων. Αἱ πρῶται εἶναι ἀνθυγιειναί, αἱ δεύτεραι σχηματίζουν πολλοὺς λιμένας.

Ἡ θαλασσινὴ ζωὴ εἶναι πολὺ παλαιὰ εἰς τὴν Μεσόγειον, σήμερον δὲ μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον πολυσυχνάστους θαλάσσας τοῦ Κόσμου. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς

τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανὸν καὶ τὰς θαλάσσας του, αἱ ὅποιαι ἀσκοῦν μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὸ κλῖμα τῶν χωρῶν, τὰς ὅποιας βρέχουν (φέρουν ἀφθόνους βροχάς), ἡ Μεσόγειος Θάλασσα σχεδὸν δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἰς τὸ κλῖμα τῶν χωρῶν, τὰς ὅποιας περιβάλλει. Τὸ κλῖμα τῶν Μεσογειακῶν χωρῶν ἔξαρταται περισσότερον ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν μεγάλων ἀτμόσφαιρικῶν ρευμάτων καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν γειτνίασιν τῆς θαλάσσης. Διὰ τοῦτο ἔχει καὶ ἴδιαίτερον ὄνομα, κλῖμα μεσογειακόν.

Κλῖμα.—Γενικῶς τὸ κλῖμα τῆς Εύρωπης εἶναι πολὺ κατάλληλον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἴναι οὔτε πολὺ ψυχρόν, οὔτε πολὺ θερμόν, οὔτε πολὺ ὑγρόν, οὔτε πολὺ ξηρόν. Τοῦτο ὀφείλεται: α') Εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν (κεῖται εἰς τὴν εὔκρατον ζώνην). β') Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλάσσης, ἡ ὅποια τὴν περιβάλλει ἀπὸ τρεῖς πλευρὰς καὶ εἰσέρχεται βαθέως εἰς τὸ ἐσωτερικόν. γ') Εἰς τὸ Ρεῦμα τοῦ Κόλπου, τὸ ὅποιον, ἐπειδὴ ἔρχεται ἀπὸ τὰς θερμὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, καθιστᾶ τοὺς χειμῶνας ἥπιους μέχρι τοῦ Πολικοῦ Κύκλου. δ') Εἰς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους της, ἡ ὅποια ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν θαλασσίων ἀνέμων εἰς τὸ ἐσωτερικόν, χάρις εἰς τοὺς ὅποιους αἱ βροχαὶ εἴναι παντοῦ ἀρκεταὶ καὶ τὰ ψύχη τοῦ χειμῶνος δὲν εἴναι ύπερβολικά. Δυνάμεθα ὅμως νὰ διακρίνωμεν τρεῖς ζώνας κλίματος εἰς τὴν Εύρωπην.

α') Ἡ ζώνη τῆς Μεσογείου Θαλάσσης ἔχει κλῖμα μεσογειακόν: χειμῶν ἥπιος, θέρος θερμὸν καὶ ξηρόν, ἀτμόσφαιρα διαυγής. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὸ φθινόπωρον, τὸν χειμῶνα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως καὶ εἴναι ὄρμητικαί. Τὸ κλῖμα τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου εἴναι τὸ γλυκύτερον καὶ ὑγιεινότερον κλίμα τῆς γῆς. Ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου τὸ ωραιότερον κλίμα εἴναι τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος, τῆς πατρίδος μας.

β') Ἡ ζώνη τῶν παραλίων τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ ἔχει κλίμα ὡκεάνειον· βροχαὶ ἄφθονοι καὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους (περισσότερον κατὰ τὸ φθινόπωρον)· μικραὶ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους· καιρὸς συνήθως ἀκαθόριστος καὶ οὐρανὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συννεφιασμένος. Εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας, ἐπειδὴ κεῖνται πλησίον εἰς τὸν Β. Πόλον,

δὲν ὑπάρχει θέρος (Σκανδιναϊκὴ Χερσόνησος, Σκωτία, Ἰρλανδία). Εἰς τὰς νοτιωτέρας τὸ θέρος εἶναι αἰσθητόν, ἀλλ’ ὅχι πολὺ θερμόν, ὅπως εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

γ') **Ἡ ζώνη τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εύρωπης** ἔχει κλῖμα ἡ πειρωτικόν ὁ χειμῶν εἶναι μεγάλης διαφρείας καὶ δριμύς, τὸ θέρος θερμόν, αἱ ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ (ἀνοιξις καὶ φθινόπωρον) μικρᾶς διαφρείας. Συνεπῶς ἀπὸ τὸν χειμῶνα μεταβαίνομεν ἀμέσως εἰς τὸ θέρος καὶ ἀντιστρόφως. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον· ἐλαττοῦνται ἐκ Δ. πρὸς Α., δηλαδὴ ὅσον ἀπομακρύνομεθα τῆς θαλάσσης.

Βλάστησις.—‘Η εὐρωπαϊκὴ βλάστησις δὲν παρουσιάζει τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν πλέον θερμῶν καὶ ύγρῶν χωρῶν. ‘Η ἐπιφάνεια ὅμως, ἡ ὅποια δύναται νὰ καλλιεργηθῇ, εἶναι σχετικῶς μεγαλυτέρα παρὰ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους, διότι δὲν ἔχει ἔργμους (ἐκτὸς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κασπίας Θαλάσσης καὶ εἰς τὰ βορειότερα μέρη). Χάρις εἰς τὸ θερμὸν Ρεῦμα τοῦ Κόλπου, τὸ ὅποιον βρέχει τὰ ΒΔ. μέρη τῆς Εὐρώπης, αἱ καλλιέργειαι ἔκτείνονται τόσον πρὸς Β. ὅσον εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τοῦ Κόσμου.

Εἰς τὴν Εύρωπην διακρίνομεν τρεῖς ζώνας βλαστήσεως, αἱ ὅποιαι ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς τρεῖς ζώνας τοῦ κλίματος.

α') **Ἡ ζώνη τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος**, ἐπειδὴ χαρακτηρίζεται κυρίως ἀπὸ τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ θέρη, ἔχει βλάστησιν, ἡ ὅποια ὀντέχει εἰς τὴν ξηρασίαν. Τὰ δένδρα ἔχουν φύλα μικρά, τὰ ὅποια περιβάλλονται ἀπὸ κηρώδη ἐπιδερμίδα, διὰ νὰ ἐμποδίζεται ἡ μεγάλη ἔξατμισις (ἔλασι, δρύες). Αἱ ρίζαι των εἶναι μεγάλαι, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἀναζητοῦν τὴν ύγρασίον βαθέως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Τὸ μέγεθός των εἶναι συνήθως μικρόν. ‘Η περιοχὴ αὕτη εἶναι ἡ χώρα τῶν θάμνων. Τὸ κατ' ἔξοχὴν μεσογειακὸν κλῖμα ἔχει ὡς γνώρισμα τὴν καλλιέργειαν τῆς ἔλασις. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἐσπεριδοειδῆ, ἄμπελοι καὶ γενικῶς ὀπωροφόρα δένδρα καὶ δημητριακοὶ καρποί. Τὸ μεσογειακὸν κλῖμα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τῶν καλλιεργειῶν.

β') **Ἡ ζώνη τοῦ ὠκεανείου κλίματος.** Εἰς τὰς νοτιωτέρας χώρας, ὅπου τὰ θέρη εἶναι θερμὰ (Γαλλίαν, Κάτω Χώρας, Δυτικὴν Γερμανίαν, ΝΑ. Μεγάλην Βρετανίαν), ἡ φυσικὴ βλάστησις ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ λειβάδια καὶ ἀπὸ δάση φυλλοβόλων δένδρων

(δρύες, δέντρα) χάρις εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχάς. Τὰ θερμὰ θέρη ἐπιτρέπουν ἐπίσης καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν. Εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας, ὅπου τὰ θέρη δὲν εἶναι θερμὰ (Ιρλανδίαν, ΒΔ. Μεγάλην Βρεττανίαν, ἀκτὰς τῆς Σκανδιναվικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Γιουτλάνδης), δὲν ύπαρχουν δένδρα. Τὸ πολὺ δροσερὸν καὶ ύγρόν των κλίματος δὲν εὐνοεῖ τὰ δένδρα, ἀλλὰ τοὺς μικροὺς θάμνους καὶ τὴν χλότην. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν.

γ') **Ἡ ζώνη τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος.** Εἰς χώρας, αἱ ὅποιαι δέχονται ἀρκετὰς βροχάς, ἡ φυσικὴ βλάστησις ἀποτελεῖται ἀπὸ φυλλοβόλα δένδρα. Πρὸς τὰ ΝΑ. ἡ ξηρασία αὐξάνει καὶ συνεπῶς ἡ βλάστησις ἀποτελεῖται ἀπὸ στέππας. Αἱ καλλιέργειαι τῶν χωρῶν αὐτῶν λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ των κλίματος δὲν παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν. Εύδοκιμοῦν κυρίως οἱ δημητριακοὶ καρποί. Ἡ Βόρειος Ρωσία, λόγω τοῦ μακροῦ καὶ πολὺ ψυχροῦ χειμῶνός της, καλύπτεται ἀπὸ κωνοφόρα δένδρα, τὰ δόποια ἀντέχουν περισσότερον εἰς τὸ ψῦχος ἀπὸ τὰ φυλλοβόλα.

Ποταμοί.—'Η Εὐρώπη, χάρις εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχάς της, ἔχει παντοῦ ρέοντα ὄντα. Λόγω ὅμως τῆς μικρᾶς ἐκτάσεως της καὶ τοῦ μεγάλου της διαμελισμοῦ, οἱ ποταμοί της δὲν εἶναι πολὺ μεγάλοι. Γενικῶς τὸ μῆκος τῶν ποταμῶν εἶναι μεγαλύτερον, ὅσον προχωροῦμεν πρὸς Α., διότι ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶναι περισσότερον δύκινης. Ἐπειδὴ τὸ ποσὸν τοῦ ὄντος, τὸ δόποιον μεταφέρεται διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, ἔξαρταται ἐκ τοῦ κλίματος, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τρεῖς κατηγορίας ποταμῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅσαι δηλαδὴ εἶναι καὶ αἱ κατηγορίαι τοῦ κλίματος.

α') **Ἡ ζώνη τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος** ἔχει ποταμοὺς χειμαρρώδεις, διότι αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως τὴν χειμερινὴν περίοδον. Κατὰ τὸ θέρος, λόγω τῆς μεγάλης ξηρασίας, οἱ μικρότεροι ποταμοί της δὲν ἔχουν ύδωρ. Ἡ μεγάλη αὕτη διαφορά, τὴν δόποιαν παρουσιάζει τὸ ρεῦμά των μεταξύ χειμῶνος καὶ θέρους, δὲν εὐνοεῖ τὴν ποταμοπλοΐαν.

β') **Ἡ ζώνη τοῦ ὥκεανείου κλίματος** ἔχει ποταμοὺς μὲ κανονικὸν ρεῦμα καὶ μὲ μικρὰς αὐξομειώσεις, χάρις εἰς τὰς ὀφθόνους βροχάς της καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομήν των κατὰ τὴν διάρκειαν

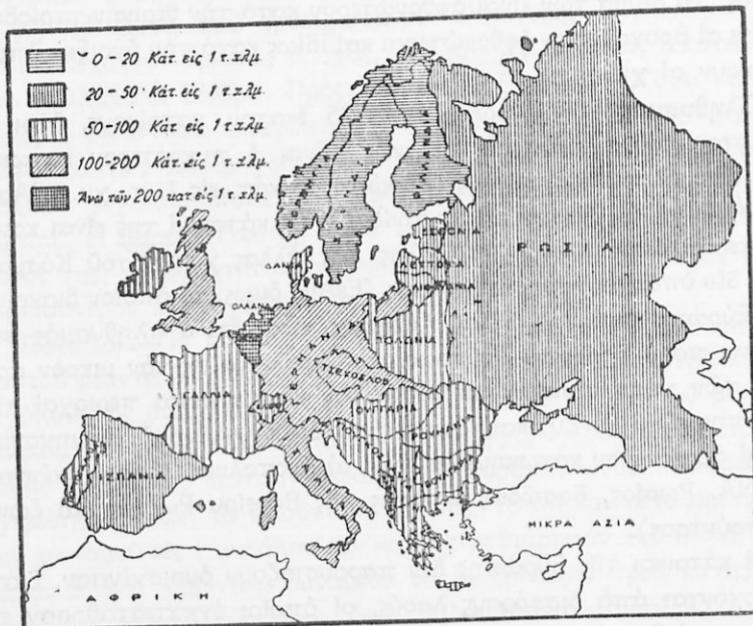
τοῦ ἔτους. Ἡ μικρὰ διαφορά, τὴν ὅποιαν παρουσιάζει τὸ ρεῦμά των κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, εύνοεῖ τὴν ποταμοπλοΐαν.

γ') **Ἡ ζώνη τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος** ἔχει ποταμοὺς μὲν ρεῦμα ὅχι κανονικόν, ὅπως ἡ ζώνη τοῦ ὥκεανείου κλίματος. Τὸ δλιγώτερον ὕδωρ οἱ ποταμοὶ τῆς μεταφέρουν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν αἱ βροχαὶ εἶναι δλιγώτεραι· ἐκτὸς αὐτοῦ, λόγω τοῦ μεγάλου ψύχους αὗται πίπτουν ὑπὸ μορφὴν χιόνος. Τὸ ρεῦμά των εἶναι ἀφθονώτερον κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ὅπότε αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονώτεραι καὶ ιδίως κατὰ τὴν ἄνοιξιν, ὅπότε λυώνουν αἱ χιόνες.

Πληθυσμός.—Ἡ Εύρωπη ἔχει 525 ἑκατομ. κατοίκους, ἢτοι τὸ τέταρτον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατωκημένη ἀπὸ ὅλας τὰς ἡπείρους (Εύρωπη 46 κάτ. εἰς 1. τ. χμ., Ἀσία 25, Ἀμερικὴ 6, Ἀφρικὴ 6, Ὡκεανία 1). Οἱ κάτοικοί της εἶναι κανονικώτερον διανεμημένοι ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τοῦ Κόσμου, διότι δὲν ὑπάρχουν ἔρημοι ἐκτάσεις. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὅποιον διακρίνει τὴν Εύρωπη ἀπὸ τὰς ἄλλας ἡπείρους, εἶναι ὅτι ὁ πληθυσμός της αὐξάνει πολὺ βραδέως. Τοῦτο κυρίως ὀφείλεται εἰς τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων. Αἱ περισσότερον κατωκημέναι περιοχαὶ τῆς Εύρωπης εἶναι αἱ δυτικαί, ὅπου εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία, καὶ αἱ ἀραιότερον κατωκημέναι εἶναι αἱ ἀνατολικαὶ (ξηραὶ στέπηπαι τῆς ΝΑ. Ρωσίας, δασώδεις ἐκτάσεις τῆς Βορείου Ρωσίας καὶ ζώνη τῆς τούντρας).

Οἱ κάτοικοι τῆς Εύρωπης δὲν παρουσιάζουν ὁμοιογένειαν, διότι προέρχονται ἀπὸ διαφόρους λαούς, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτὴν κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἥλθον ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὰ σύνορα τῶν Ἰνδιῶν. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἴστερικοὺς ὀνομάσθησαν **Ίνδοευρωπαῖοι**. Οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν λαῶν αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἐκ τούτων κατάγονται οἱ Ἑλληνες καὶ οἱ Λατῖνοι. Κατόπιν ἥλθον οἱ Κέλται, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν κυρίως εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὰς Βρεττανικὰς νήσους καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης. Κατόπιν ἥλθον οἱ Γερμανοί, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν κυρίως εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἀνεμείχθησαν μετὰ τῶν Κελτῶν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τοὺς Γερμανούς ἥλθον οἱ Σλαῦοι, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ρω-

σίαν, τὴν Πολωνίαν καὶ τὴν Κεντρικήν Εύρωπην (Τσέχοι, Σλοβάκοι, Σέρβοι, Κροαταί, Σλοβένοι). Μετὰ τοὺς λαοὺς αὐτούς, ἐκ τῶν ὁποίων κατάγονται οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Εύρωπης, ἥλθον καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἀσίας. Οἱ Οῦννοι ἢ Μαγυάροι, οἱ ὁποῖοι ἔγκατεστάθησαν εἰς τὴν οὐγγρικὴν πεδιάδα, οἱ Βούλγαροι, οἱ Φίννοι, οἱ ὁποῖοι ἔγκατεστάθησαν εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς, καὶ οἱ Τούρκοι, οἱ ὁποῖοι κατέχουν σήμερον τὴν Εύρωπαϊκήν Τουρκίαν.

Χάρτης τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εύρωπης κατὰ Κράτη.

Ἄποτέλεσμα τῶν διαφόρων αὐτῶν ἐπιδρομῶν εἶναι, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Εύρωπης ἀνήκουν εἰς διαφόρους φυλὰς καὶ ὄμιλούν διαφόρους γλώσσας. Οἱ ἀντιπροσωπευτικώτεροι τύποι τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Εύρωπης εἶναι:

α') **Ο μεσογειακὸς τύπος**, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν ἀνθρώποι μὲ μέτριον ἀνάστημα καὶ μὲ ὀφθαλμούς καὶ τρίχας τῆς κεφαλῆς χρώματος καστανοῦ. Ο τύπος οὗτος ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Νότιον Γαλλίαν καὶ τὴν Πυρηναϊκήν Χερσόνησον.

β') 'Ο γερμανικὸς τύπος, ὁ ὅποιος περιλαμβάνει ἀνθρώπους μὲ ύψηλὸν ἀνάστημα, μὲ ὁφθαλμοὺς κυανοὺς καὶ μὲ τρίχας τῆς κεφαλῆς ξανθάς. 'Ο τύπος οὗτος ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Γερμανίαν, εἰς τὴν Σκανδιναϊκὴν Χερσόνησον καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

γ') 'Ο σλαυϊκὸς τύπος, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκουν ἀνθρωποι μὲ μέτριον ἀνάστημα, πρόσωπον μεγάλο, παρείας ἔξωγκωμένας καὶ μὲ τρίχας τῆς κεφαλῆς ξανθὰς ἢ καστανάς.

Γλῶσσαι.—Εἰς τὴν Εὐρώπην διμιοῦνται πολλαὶ γλώσσαι, ἐκ τῶν ὅποιών αἱ σπουδαιότεραι εἰναι : 'Η ἑλληνική, αἱ λατινικαί, (εἰς τὰς ὅποιας ἀνήκουν ἡ Ἰταλική, ἡ γαλλική, ἡ ρουμανική, ἡ ισπανική καὶ ἡ πορτογαλική), αἱ γερμανικαί, (εἰς τὰς ὅποιας ἀνήκουν, ἐκτὸς τῆς γερμανικῆς, ἡ ὄλλανδική, ἡ δανική, ἡ σουηδική, ἡ νορβηγική, ἡ ἀγγλική), καὶ αἱ σλαυϊκαί, (εἰς τὰς ὅποιας ἀνήκουν ἡ ρωσική, ἡ πολωνική, ἡ τσεχική, ἡ σερβοκροατική καὶ ἡ βουλγαρική). Οἱ Οὐγγροὶ καθὼς καὶ οἱ Φίννοι διετήρησαν ἐν εἶδος μογγολικῆς γλώσσης, ἡ ὅποια διαφέρει ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Διὰ τὴν γραφὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν χρησιμοποιοῦνται τρία ἀλφάβητα : τὸ ἑλληνικόν, τὸ λατινικόν καὶ τὸ σλαυϊκόν, τὰ δημοτικά προέρχονται ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ.

Θρησκεία.—Ως πρὸς τὴν θρησκείαν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἰναι κυρίως χριστιανοὶ καὶ διαιροῦνται εἰς ὁρθοδόξους (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν κυρίως οἱ "Ἐλληνες, οἱ Ρουμανοί, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν Σλαύων"), εἰς καθολικοὺς (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Πορτογάλοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Βέλγοι, οἱ Φινλανδοί, οἱ Νότιοι Γερμανοί, οἱ Πολωνοί, οἱ Τσέχοι, οἱ Κροαταί, οἱ Οὐγγροί) καὶ εἰς διαμαρτυρομένους (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ Βόρειοι Γερμανοί, οἱ Δανοί, οἱ Σκανδιναύοι καὶ οἱ Ἀγγλοί). Ἐκτὸς αὐτῶν εἰναι καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὴν ίουδαικὴν θρησκείαν, καὶ οἱ Τούρκοι, οἱ ὅποιοι εἰναι Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα.

Οἰκονομικὴ ζωὴ.—Ἡ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὸν μεγάλον της πληθυσμὸν καὶ εἰς τὴν βιομηχανικὴν της ἀνάπτυξιν, εἰναι τὸ σπουδαιότερον οἰκονομικὸν κέντρον τοῦ Κόσμου. Ἡ Εὐρώπη ὀγοράζει ἀπὸ τὰς ἄλλας ἡπείρους εἴδη διατροφῆς, διὰ νὰ θρέψῃ τὸν ἐργατικὸν πληθυσμὸν της καὶ πρώτας ὑλας διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἐργο-

στασίων της. Πωλεῖ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ Κόσμου βιομηχανικά προϊόντα, τὰ δόποια παράγονται εἰς τὰς ἐργοστάσιά της. Οὕτως, οἱ κάτοικοι τῶν ἄλλων ἡπείρων δὲν θὰ ἥδυναντο σήμερον νὰ ζήσουν χωρὶς τὴν Εύρωπην, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Εύρωπης χωρὶς τὰς ἄλλας ἡπείρους. Ἡ τεραστία αὕτη ἀνάπτυξις τῆς Εύρωπης ἀπὸ πάσης ἀπόψεως δέφειλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν.

Συγκοινωνία.—Τὰ σπουδαιότερα διεθνῆ μέσα συγκοινωνίας εἶναι οἱ σιδηροδρομικά γραμμάτια, οἱ ποταμοί καὶ κυρίως ἡ θάλασσα.

α') **Σιδηροδρομικαὶ γραμμαῖ.** Ἡ Εύρωπη ἔχει τὸ πυκνότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους. Τὸ ὀλικόν του μῆκος τὸ δόποιον ὑπερβαίνει τὰ 400.000 χμ., ἀντιπροσωπεύει τὰ 31 ο/ο τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὀλοκλήρου τοῦ Κόσμου (ἡ ἔκτασις τῆς Εύρωπης ἀντιπροσωπεύει μόνον τὰ ὀκτώ ἑκατοστά τῆς ὅλης ξηρᾶς). Τὸ ἀραιότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχουν ἡ Βόρειος καὶ ἡ ΝΑ. Εύρωπη, δηλ. οἱ γεωργικαὶ περιοχαὶ, καὶ τὸ πυκνότερον ἡ Δυτικὴ Εύρωπη, δηλαδὴ ἡ βιομηχανικὴ Εύρωπη, διότι ἔχει πυκνότερον πληθυσμὸν καὶ μεγαλυτέραν παραγωγὴν. Ἐκ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἄλλαι μὲν ἔχουν προστατεῦσαι τὴν συγκοινωνίαν τοῦ ἑσωτερικοῦ τῆς χώρας, εἰς τὴν δόποιαν ἀνήκουν (οἱ γραμμαὶ αὗται εἶναι καὶ οἱ περισσότεραι), ἄλλαι δὲ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον.

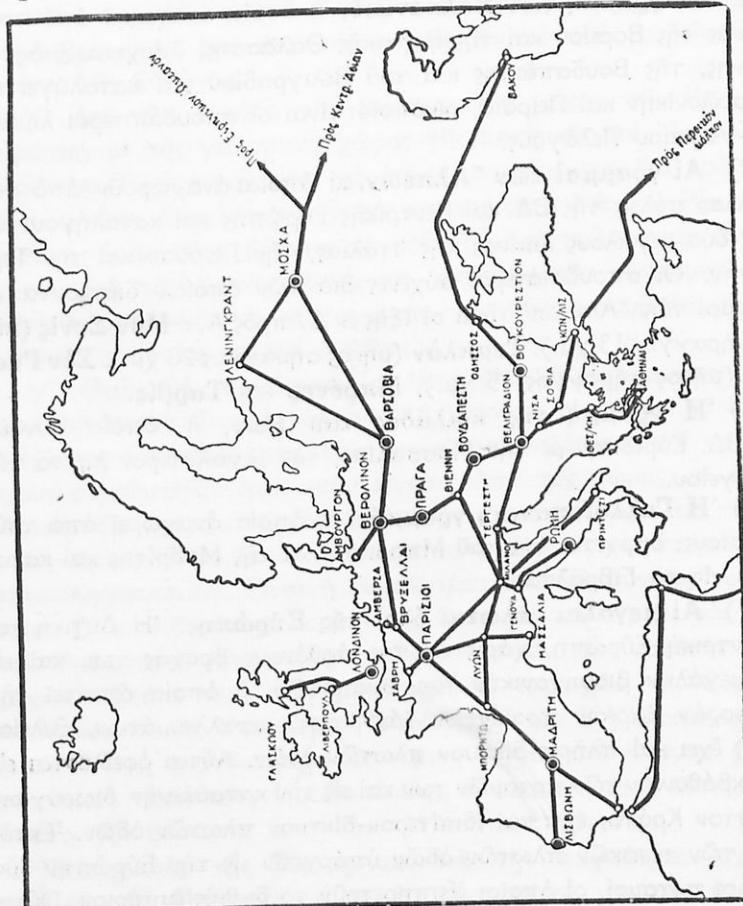
Μετὰ τῶν σπουδαιοτέρων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἱ δόποιαι διευθύνονται ἐκ Δ. πρὸς Α., δηλ. ἐκ τῆς βιομηχανικῆς Εύρωπης, πρὸς τὴν γεωργικήν, ἡ Ἑλλὰς συνδέεται διὰ τῆς γραμμῆς Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης—Γευγελῆς. Ἡ γραμμὴ αὕτη, διευθυνομένη πρὸς Β., συναντᾶ:

1) Εἰς τὴν **Νίσαν** τῆς Γιουγκοσλαβίας τὴν γραμμὴν **τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης**, ἡ δόποια ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὁκεανοῦ, διέρχεται διὰ τῆς Βιέννης, τῆς Βουδαπέστης, τοῦ Βελιγραδίου, τῆς Σόφιας καὶ καταλήγει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

2) Εἰς τὸ **Βελιγράδιον**, τὴν γραμμὴν τῶν μεσογείων χωρῶν, ἡ δόποια ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς λιμένας τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ Μπορντώ τῆς Γαλλίας, διέρχεται διὰ τῆς Λυών, τοῦ Μιλάνου, τῆς Βενετίας, τῆς Τεργέστης, τοῦ Βελιγραδίου, τοῦ Βουκουρεστίου

καὶ καταλήγει εἰς τὴν Ὀδησσὸν τῆς Ρωσίας. Ἡ γραμμὴ αὕτη προεκτείνεται εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ ὑπερκαυκασίου σιδηροδρόμου.

3) Εἰς τὸ **Βερολίνον** συναντᾶ τὴν γραμμὴν τῆς μεγάλης **Εὐρωπασιατικῆς πεδιάδος**, ἡ ὥποια ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰς μεγάλας

πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ (Λονδίνον, Χάβρην, Παρισίους, Βρυξέλλας, Ἀμβέρσαν) καὶ διὰ τοῦ Βερολίνου, τῆς Βαρσοβίας καὶ τοῦ Λένινγκραντ καταλήγει εἰς τὴν Μόσχαν. Ἡ γραμμὴ αὕτη προεκτείνεται εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου καὶ τοῦ ὑπερκασπιακοῦ.

Έκτος τῶν διεθνῶν αὐτῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, αἱ ὅποιαι διευθύνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ συνδέουν τὴν Βόρειον καὶ Κεντρικὴν Εύρωπην μετὰ τῶν λιμένων τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Αἱ σπουδαιότεραι ἔξι αὐτῶν εἶναι αἱ ἔξης :

1) **Ἡ γραμμὴ τῶν Βαλκανίων**, ἡ ὅποια ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς Βορείου καὶ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης, διέρχεται διὰ τῆς Βιέννης, τῆς Βουδαπέστης καὶ τοῦ Βελιγραδίου καὶ καταλήγει εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Πειραιᾶ, οἱ ὅποιοι εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

2) **Αἱ γραμμαὶ τῶν "Αλπεων**, αἱ ὅποιαι ἀναχωροῦν ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τῆς ΒΔ. καὶ Κεντρικῆς Εύρωπης καὶ καταλήγουν εἰς τοὺς δύο μεγάλους λιμένας τῆς Ἰταλίας, τὴν Γένουαν καὶ τὴν Τεργέστην. Οἱ σπουδαιότεροι αὐχένες διὰ τῶν ὅποιών διέρχονται αἱ γραμμαὶ τῶν "Αλπεων, εἶναι οἱ ἔξης ἐκ Δ. πρὸς Α. : **Μὸν Σενίς** (μῆκος σήραγγος 13 χμ.), **Σεμπλὸν** (μῆκος σήραγγος 20 χμ.), **Σὲν Γκοτάρ** (μῆκος σήραγγος 15 χμ.), **Μπρένερ** καὶ **Ταρβίς**.

3) **Ἡ γραμμὴ τῆς κοιλάδος τοῦ Ρών**, ἡ ὅποια συνδέει τὴν ΒΔ. Εύρωπην μὲ τὴν Μασσαλίαν, τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῆς Μεσογείου.

4) **Ἡ Γαλλοϊσπανικὴ γραμμὴ**, ἡ ὅποια ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς Παρισίους, διέρχεται διὰ τοῦ Μποροντώ καὶ τῆς Μαδρίτης καὶ καταλήγει εἰς τὸ Γιβραλτάρ.

β') **Αἱ μεγάλαι πλωταὶ ὁδοὶ τῆς Εύρωπης**. 'Η Δυτικὴ καὶ ἡ Κεντρικὴ Εύρωπη, χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς των καὶ εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν των ἀνάπτυξιν, ἡ ὅποια ἀπαιτεῖ τὴν μεταφορὰν βαρέων προϊόντων (ἄνθρακος, μεταλλευμάτων, ξυλείας κ. ἄ.) ἔχει καὶ πλῆρες δίκτυον πλωτῶν ὁδῶν. Αὗται ὀφείλονται εἰς τὴν ἐκβάθυνσιν τῶν ποταμῶν των καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν διωρύγων. 'Εκαστον Κράτος ἔχει καὶ ἴδιαίτερον δίκτυον πλωτῶν ὁδῶν. 'Έκτος ὅμως τῶν τοπικῶν πλωτῶν ὁδῶν ὑπάρχουν εἰς τὴν Εύρωπην δύο μεγάλοι ποταμοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν πρητεροῦν τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Οὗτοι εἶναι ὁ Ρήνος καὶ ὁ Δούναβις.

'Ο **Ρήνος** ἔχει πρητεῖ τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς περιοχὰς τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Ἐλβετίας. Διὰ τῆς διώρυγος Ρήνου-Ροδανοῦ ἔχει πρητεῖ ἐπίσης τὴν βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Λυσών, διὰ δὲ τῆς διώρυγος Ρήνου-Μάρνη (παραποτάμου τοῦ

Σηκουάνα) ἔξυπηρετεῖ τὴν Βόρειον Γαλλίαν. Διὰ τῶν παραποτάμων τοῦ Μάιν καὶ Νέκαρ καὶ διὰ τῆς διώρυγος Νέκαρ-Δουνάβεως συνδέεται καὶ μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης. Τὸ Ρόττερνταμ, τὸ ὅποιον κεῖται εἰς τὰς ἐκβολάς του καὶ αἱ πόλεις αἱ ὅποιαι κεῖνται εἰς τὰς κεῖται εἰς τὰς ἐκβολάς του καὶ αἱ πόλεις αἱ ὅποιαι κεῖνται εἰς τὰς σπουδαιοτέρας θέσεις τῆς Κοιλάδος του (**Ντούϊσμπουργκ**, **Μάνχαϊμ**, **Στρασβούργον**), δύνανται νὰ συγκριθοῦν μὲ τοὺς μεγαλυτέρους λιμένας τῆς Εύρωπης.

Οἱ Δούναβις συνδέει τὰς βιομηχανικὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης μὲ τὰς γεωργικὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εύρωπης. Τὰ ἐμπορεύματα, τὰ ὅποια μεταφέρονται διὰ τοῦ Δουνάβεως, εἶναι ὀλιγώτερα ἀπὸ τὰ μεταφερόμενα διὰ τοῦ Ρήνου. Ἡ ποσότης ὅμως αὕτη δύναται νὰ αὔξηθῇ κατὰ πολὺ, ὅταν ὅλαι αἱ χῶραι, διὰ τῶν ὅποιών διέρχεται, ἀναπτυχθοῦν οἰκονομικῶς καὶ συνεπῶς αὔξησον τὴν παραγωγήν των (ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς χώρας τὰς ὅποιας συνδέει ὁ Ρήνος).

γ') **Θαλασσία συγκοινωνία.** Ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας τὸ εὐθηνότερον εἶναι ἡ θάλασσα. Διὰ τοῦτο αἱ χῶραι, αἱ ὅποιαι βρέχονται ἀπὸ θαλάσσας, ἔξυπηρετοῦνται καλύτερον καὶ συνεπῶς ἔχουν μεγαλυτέραν ἐμπορικήν κίνησιν ἀπὸ τὰς χώρας, αἱ ὅποιαι εύρισκονται μακράν τῆς θαλάσσης. Ἡ Εύρωπη, χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν ἀκτῶν της, ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ναυτικὴ δύναμις τοῦ Κόσμου. Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες της εύρισκονται : α') Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ καὶ τῶν θαλασσῶν του, καθόσον αὕται κεῖνται πλησιέστερον τῶν βιομηχανικῶν περιοχῶν τῆς Εύρωπης καὶ ἀπέναντι τῆς Ἀμερικῆς, ἡ ὅποια μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα οἰκονομικὴ δύναμις τοῦ Κόσμου. β') Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἡ ὅποια εἶναι ἡ δευτέρα θάλασσα τῆς Εύρωπης μετὰ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανόν.

Η σημασία τῆς Μεσογείου διὰ τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν .—Η Μεσόγειος εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα γνωστὴ θάλασσα τῆς Εύρωπης. Τοῦτο ὀφείλεται : α') Εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συναντῶνται αἱ τρεῖς ἥπειροι τοῦ ἀρχαίου Κόσμου (Εύρωπη, Ἀσία καὶ Ἀφρική). β') Εἰς τὸ ἔξαιρετικὸν κλίμα της, τὸ ὅποιον τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως καὶ γενικῶς τοῦ πο-

λιτισμοῦ. γ') Εἰς τὸ ὅτι εἶναι κλειστὴ θάλασσα μὲ πολλὰς νήσους, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἦτο πολὺ εύνοϊκὸν διὰ τὰ πρωτόγονα ταξίδια καὶ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγάς. Χάρις εἰς τὰ ἔξαιρετικὰ αὐτὰ προσόντα ὀλόκληρος ἡ ἀρχαία ἱστορία τῆς ἡπείρου μᾶς ἔξειλίχθη εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Πέραν τῆς Μεσογείου ἦτο τὸ ἄγνωστον, ἡ νύξ. Σήμερον τὰ σπουδαιότερα οἰκονομικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης δὲν εύρισκονται εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου, διότι αὗται στεροῦνται τῶν ἀπαραίτητων πρώτων ύλῶν (ἄνθρακος καὶ σιδήρου) διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας των. Ἡ Μεσόγειος ὅμως Θάλασσα χάρις εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς Διώρυγος τοῦ Σουεζ ἔξακολουθεῖ νὰ παίζῃ σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς Εὐρώπης. Κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς πλουσίας γεωργικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ Ὁκεανίας (Ἰνδίας, Ἰνδικὰς νήσους, Ἰνδοκίναν, Κίναν, Ἰαπωνίαν, Αὔστραλίαν). Διὰ τῆς Μεσογείου ἐπίσης διέρχονται τὰ περισσότερα προϊόντα τῆς γεωργικῆς Εὐρώπης (σιτηρά, ξυλεία, πετρέλαιον τῶν χωρῶν τῆς Μαύρης Θαλάσσης) πρὸς τὴν βιομηχανικήν Εὐρώπην καὶ ἀντιστρόφως. Οἱ σπουδαιότεροι εὐρωπαϊκοὶ λιμένες τῆς Δυτικῆς Μεσογείου εἶναι ἡ Μασσαλία καὶ ἡ Γένουα· τῆς Ἀδριατικῆς ἡ Βενετία, ἡ Τεργέστη, τὸ Φιούμε καὶ τὸ Πρίντεζι· τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὁ Πειραιεὺς καὶ ἡ Θεσσαλονίκη· τοῦ Βοσπόρου ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης ὁ Πύργος, ἡ Βάρνα, ἡ Κωνστάντζα, ἡ Ὁδησσός. Μεγαλυτέρα ἐμπορικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις τῆς Μεσογείου εἶναι ἡ Μεγάλη Βρεττανία χάρις εἰς τὸν μεγάλον της ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν στόλον καὶ εἰς τὰς ναυτικὰς βάσεις της (Γιβραλτάρ, Μάλταν, Κύπρον).

2. Η ΕΛΛΑΣ ΩΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

'Απὸ τὴν Ἑλλάδα ἀρχίζει ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης. Ἡ χώρα μᾶς εἶναι ἐκείνη, ἡ ὅποια ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ σημερινοῦ μᾶς πολιτισμοῦ, τὸν ὅποιον ἀκολουθεῖ καὶ θαυμάζει ὀλόκληρος ὁ κόσμος. Τὸν ρόλον αὐτὸν τοῦ πρωταγωνιστοῦ ἡ 'Ελλὰς δὲν τὸν ὀφείλει οὕτε εἰς τὴν μεγάλην της ἔκτασιν, οὕτε εἰς τὴν μεγάλην της εύφορης.

ρίαν· τὸν ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν. Κεῖται πλησιέστερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τῆς Εύρωπης πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν, αἱ ὅποιαι ἥσαν τὰ κέντρα τῶν πρώτων πολιτισμῶν. Χάρις εἰς τὴν θέσιν της αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της ἡ Ἀρχαία Ἑλλὰς ἀνέπτυξε τὰ γράμματα, τὰς καλὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὃσον οὐδεμίᾳ ἄλλη χώρα τοῦ Κόσμου.

Σήμερον ἡ χώρα μας, χάρις εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους, κεῖται ἐπὶ τῆς μεγάλης θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τὰς χώρας τῆς Ἀδριατικῆς, τῆς Δυτικῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὡκεανοῦ μὲ τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὡκεανοῦ. Δηλαδὴ τὰς πλουσιωτέρας καὶ περισσότερον κατακημένας χώρας τοῦ κόσμου. Ἡ μεγάλη αὕτη θαλασσία ὁδὸς συναντᾷ τὴν κατὰ ξηρὰν ὁδόν, ἡ ὅποια συνδέει τὴν Νότιον μὲ τὴν Βόρειον Ἑλλάδα εἰς τὸν Πειραιᾶ χάρις εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου. Συνεπῶς ἡ χώρα μας, ἐπειδὴ κεῖται ἐπὶ τῆς μεγάλης διεθνοῦς ὁδοῦ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, εἶναι **κυρίως Κράτος Μεσογειακόν**.

Ἡ σπουδαιότης τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόλεων Πειραιῶν καὶ Ἀθηνῶν, αἱ ὅποιαι εἶναι τὰ σπουδαιότερα οἰκονομικὰ κέντρα τῆς χώρας μας.

Ἡ Ἑλλάς, χάρις εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν, δεσπόζει καὶ μιᾶς ἄλλης σπουδαίας διεθνοῦς ὁδοῦ, ἡ ὅποια συνδέει τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης μὲ τὴν μεγάλην ὁδὸν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Ἡ κατὰ ξηρὰν αὕτη ὁδὸς συναντᾷ τὴν θαλασσίαν ὁδὸν τῆς Μεσογείου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου καταλήγει ἡ κοιλάς τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ χώρα μας χάρις εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἶναι Κράτος Εύρωπαικόν.

Τελευταίως, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας, ἡ σπουδαιότης τῆς Ἑλλάδος γίνεται ἀκόμη μεγαλυτέρα, διότι εἶναι τὸ κέντρον τῶν μεταξὺ Εύρωτης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν. Ἡ χώρα μας ἐπανευρίσκει διὰ μέσου αὐτοῦ τὸν ρόλον, τὸν ὅποιον ἔπαιξε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Συνεπῶς τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας εἶναι λαμπρὸν καὶ ἡ πραγματοποίησίς του ἔξαρταται ἀπὸ τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της.

3. Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ

‘Η γεωγραφική θέσις τῆς ‘Ελλάδος συνετέλεσεν, ώστε οἱ κάτοικοί της νὰ εἶναι λαὸς κυρίως ἐμπορικὸς καὶ ναυτικός. Διὰ τοῦτο οἱ ‘Ελληνες οὐδέποτε περιωρίσθησαν εἰς τὰ ὄρια τῆς Πατρίδος των. Τὰς Εύρωπαϊκὰς χώρας καὶ τὰς νήσους τῆς Μεσογείου, εἰς τὰς ὅποιας ὑπάρχουν “Ελληνες, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας : α’) Εἰς τὰς χώρας, αἱ ὅποιαι ἀλλοτε ἀνῆκον εἰς τὴν ‘Ελλάδα καὶ σήμερον διατελοῦν ὑπὸ ξένην διοίκησιν (Βόρειος Ἡπειρος, Ἀνατολικὴ Θράκη, Κύπρος κ.ἄ.). β’) Εἰς τὰς λοιπὰς Εύρωπαϊκὰς χώρας. ’Εκ τῶν χωρῶν, αἱ ὅποιαι ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, περισσοτέρους “Ελληνας ἔχουν : α’) Αἱ χῶραι τῆς Μαύρης Θαλάσσης, χάρις εἰς τὰς παλαιὰς ἐμπορικὰς σχέσεις, αἱ ὅποιαι ὑπῆρχον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς ‘Ελλάδος. β’) ‘Η Γαλλία διότι εἶναι χώρα πλουσία καὶ ἀραιῶς κατῷκημένη. Οἱ “Ελληνες, οἱ ὅποιοι διαμένουν εἰς ξένας χώρας, ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον. ’Αρκετοὶ ἔξ αὐτῶν εἶναι ἐφοπλισταὶ καὶ τραπεζῖται.

3. ΠΙΝΑΞ ΕΜΦΑΙΝΩΝ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

• ΠΡΟ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

- Κύπρος	270.000	’Αγγλία	2.700
Ρωσία	215.000	Γερμανία	2.700
Τουρκία	165.000	’Ελβετία	1.400
’Αλβανία	90.000	Βέλγιον	650
Ρουμανία	43.000	’Ολλανδία	170
Γαλλία	30.000	Πολωνία	140
Βουλγαρία	17.000	’Ισπανία	80
Γιουγκοσλαβία	15.000	Μάλτα	80
’Ιταλία	3.600	Ούγγαρία	70

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΑΥΤΩΝ

1. ΟΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Χώρα	Πολίτευμα	Πρωτεύουσα	Σπουδαιότεραι πόλεις
Έλλας	Βασίλειον	Αθήναι	Πειραιεύς Θεσσαλονίκη Πάτραι
Αλβανία	Όλοκληρωτικόν	Τίρανα	Κορυτσᾶ Σκόδρα
Βουλγαρία	»	Σόφια	Φιλιππούπολις Βάρνα Πύργος
Γιουγκοσλαβία	»	Βελιγράδιον	Ζάγκρεμπ Σουμπότιτσα Σεράγεβον Σκόπια
Τουρκία (Εύρ.)	Δημοκρατία	Κων/πολις	Άδριανούπολις

2. ΟΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Χώρα	Πολίτευμα	Πρωτεύουσα	Σπουδαιότεραι πόλεις
Αγ. Μαρίνος	Δημοκρατία	Αγ. Μαρίνος	—
Ανδόρρα	»	Ανδόρρα	—
Αύστρια	»	Βιέννη	—
Βέλγιον	Βασίλειον	Βρυξέλλαι	Αμβέρσα
Γαλλία	Δημοκρατία	Παρίσιοι	Μασσαλία Λυών Μπορντώ

Χώρα	Πολίτευμα	Πρωτεύουσα	Σπουδαιότεραι πόλεις
Γερμανία	Δημοκρατία	Βερολίνον	Άμβούργον Μόναχον Λειψία Κολωνία Δρέσδη "Εσσεν Μπρεσλάου
Δανία	Βασίλειον	Κοπεγχάγη	—
Έλβετία	Δημοκρατία	Βέρνη	Ζυρίχη Γενεύη Βασιλεία
Ίρλανδία (έλεύθερον Κράτος)	»	Δουλβίνον	—
Ισπανία	Όλοκληρωτικόν	Μαδρίτη	Βαρκελώνη Βαλέντια Σεβίλλη
Ιταλία	Δημοκρατία	Ρώμη	Μιλάνον Νεάπολις Γένουα Τουρίνον Παλέρμον Τεργέστη
Λίχτενσταϊν Λουξεμβούργον	Ηγεμονία Δουκάτον	Φάντους Λουξεμβούργον	— —
Μ. Βρεττανία και Ίρλανδία	Βασίλειον	Λονδίνον	Λίβερπουλ Μάντζεστερ Μπίρμιγχαμ Γκλάσκοου Λίντς Νιούκαστλ
Μονακό	Ηγεμονία	Μονακό	Μόντε Κάρλο

Χώραι	Πολίτευμα	Πρωτεύουσαι	Σπουδαιότεραι πόλεις
Νορβηγία ‘Ολλανδία	Βασίλειον »	”Οσλο Χάγη	Μπέργκεν ”Αμστερνταμ Ρόττερνταμ
Ούγγαρια	‘Ολοκληρω- τικὸν	Βουδαπέστη	—
Πολωνία	»	Βαρσοβία	Κρακοβία, Λόδς
Πορτογαλία	Δημοκρατία	Λισσαβών	—
Ρουμανία	‘Ολοκληρω- τικὸν	Βουκουρέ- στιον	’Ιάσιον Κωνστάντζα
Ρωσία (Εύρωπ.)	»	Μόσχα	Λένινγκραντ Κίεβον ’Αρχαγγέλσκ Ροστόρ
Σουηδία	Βασίλειον	Στοκχόλμη	—
Τσεχοσλοβακία	‘Ολοκληρω- τικὸν	Πράγα	Μπρύν Μπρατισλαύα
Φινλανδία	Δημοκρατία	’Ελσίνσκι	—

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Αἱ χῶραι τῆς Εύρωπης

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Αἱ χῶραι τῆς Μεσογειακῆς Εύρωπης

I. Ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος

A'. Εύρ. Τουρκία. B'. Βουλγαρία. Γ'. Γιουγκοσλαβία. Δ'. Ἐλβανία.	5 — 57
Γενικὴ ἀνασκόπησις Βαλκαν. Χερσονήσου	
II. Ἡ Ἰταλικὴ Χερσόνησος	68 — 83
III. Ἡ Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος	
A'. Ἰσπανία. B'. Πορτογαλία	84 — 92
Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Μεσογειακῆς Εύρωπης	92 — 94

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Δυτικὴ Εύρωπη

A'. Γαλλία. B'. Βέλγιον. Γ'. Λουξεμβούργον. Δ'. Ολλανδία. E'. Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι	95 — 124
1) Ἡ Μεγ. Βρεττανία. 2) Ἰρλανδία..... Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Δυτικῆς Εύρωπης	125 — 140 140 — 141

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Κεντρικὴ Εύρωπη

A'. Γερμανία. B'. Ἐλβετία. Γ'. Αὐστρία. Δ'. Τσεχοσλοβακία. E'. Ούγ- γαρία. ΣΤ'. Ρουμανία	142 — 192
Γενικὴ ἀνασκόπησις Κεντρικῆς Εύρωπης	192 — 193

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

'Ανατολική Εύρωπη

Α'. Πολωνία. Β'. Φινλανδία. Γ'. Εύρωπαϊκή Ρωσία	194 – 211
Γενική άνασκόπησης τῆς 'Ανατολικής Εύρωπης	212

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Βόρειος Εύρωπη

I. Σκανδιναυϊκή Χερσόνησος

Α'. Νορβηγία. Β'. Σουηδία	213 – 220
---------------------------------	-----------

II. Δανική Χερσόνησος

Δανία	220 – 223
Γενική άνασκόπησης τῆς Βορείου Εύρωπης.....	223

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Γενική άνασκόπησις τῆς Εύρωπης.....	224 – 241
'Η Έλλάς ως Μεσογειακὸν καὶ Εύρωπαϊκὸν Κράτος	236 – 238
Ο 'Ελληνισμὸς τῆς σήμερον ἐν Εύρώπῃ.....	238
Πίνακες τοῦ 'Ελληνισμοῦ Εύρωπης κλπ.....	238
Πίνακες τῶν Χωρῶν τῆς Εύρωπης.....	239
Πίνακες περιεχομένων	242 – 243

Επιμελητὴς ἐκδόσεως Δ. ΑΡΚΟΥΛΕΑΣ (Απ. Δ. Σ. ΟΕΣΒ 4416/22-12-54)

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ιωάννινα Δημοτικό Μουσείο

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἄντιτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψύτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸν διώκεται κατὰ τὰς δικτάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Ζ', 1955 (III) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 20.000

Έξτρωπωσίς — Βιβλιοδεσία ΛΦΩΝ Γ'. ΡΟΔΗ Κεραμεικοῦ 42 — Αθῆναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τσαλικίς
Εσπερονός

Τσαλικίς

Τσαλικίς
Εσπερονός

Στην

~~Θαμαγιόζος~~

Τσαλικίς
Εσπερονός

0020557410

